

PRZYKŁADY

DO

TŁOMACZENIA

Z ŁACIŃSKIEGO NA POLSKIE

I

Z POLSKIEGO NA ŁACIŃSKIE

DO

ETYMOLOGII ŁACIŃSKIEJ GRAMMATYKI

PRZEZ

A. POPLIŃSKIEGO

ULOŻONE.

L. inwent. 1120

Część II,

Sygn

zawierająca formy nieregularne.

Na Quintę.

Wydanie czwarte przejrzone i poprawione

przez

J. Molińskiego,

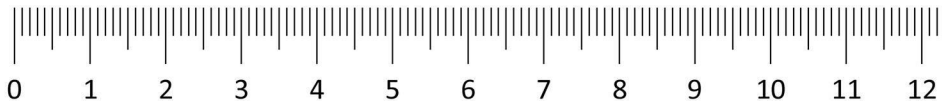
naucz. wyższ. przy gimn. ad St. Mariam Magdalenam w Poznaniu.

**KSIĘGARNIA, WYPOŻYCZALNIA KSIĄZEK POLSKICH, NIEMIECKICH,
I FRANCUSKICH, SKŁAD NUT I PRZYBORÓW DO PISANIA
MACIEJA NICHTY W KOŁOMYI**

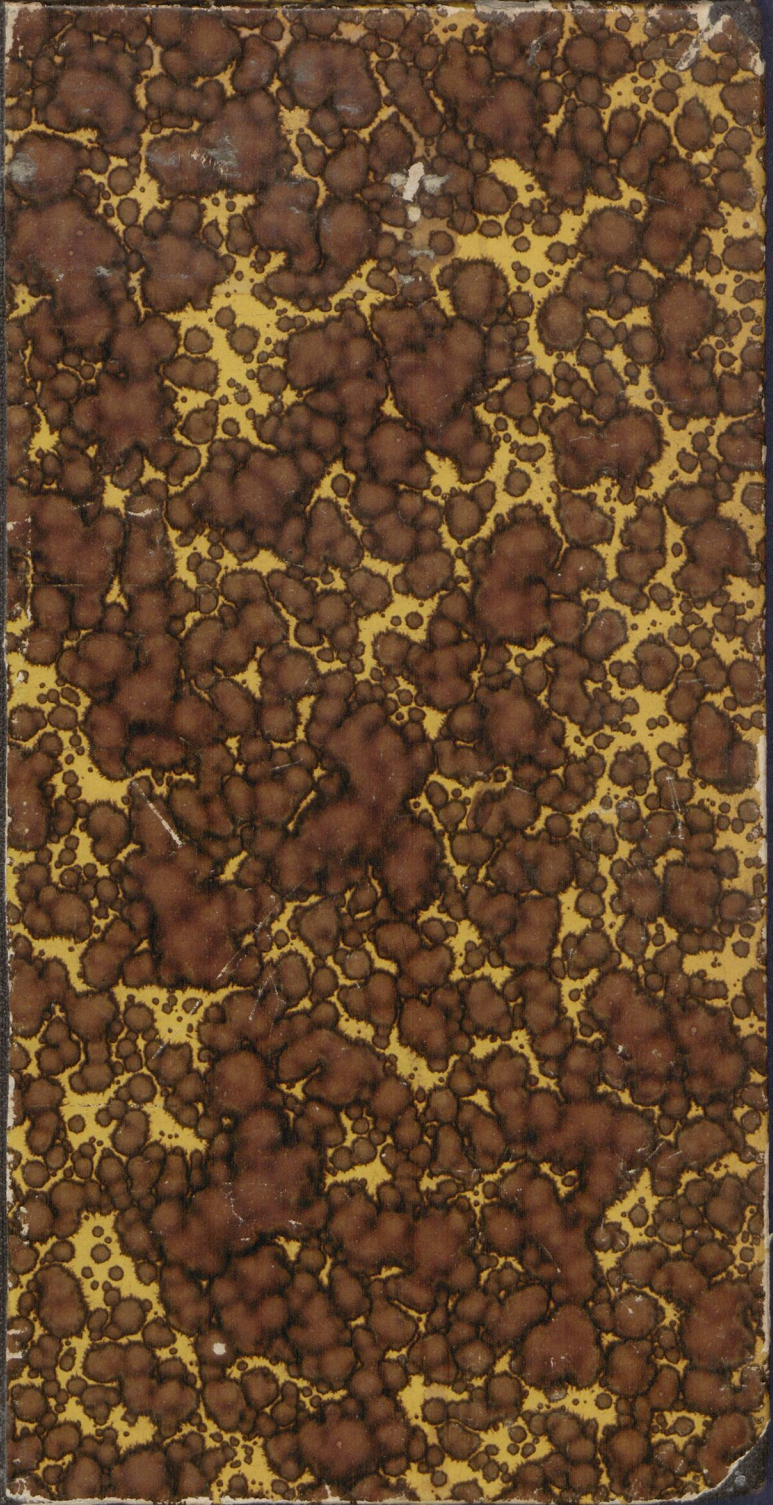
W POZNANIU,

NAKŁADEM KSIĘGARNI JÓZEFA JOŁOWICZA.

1870.

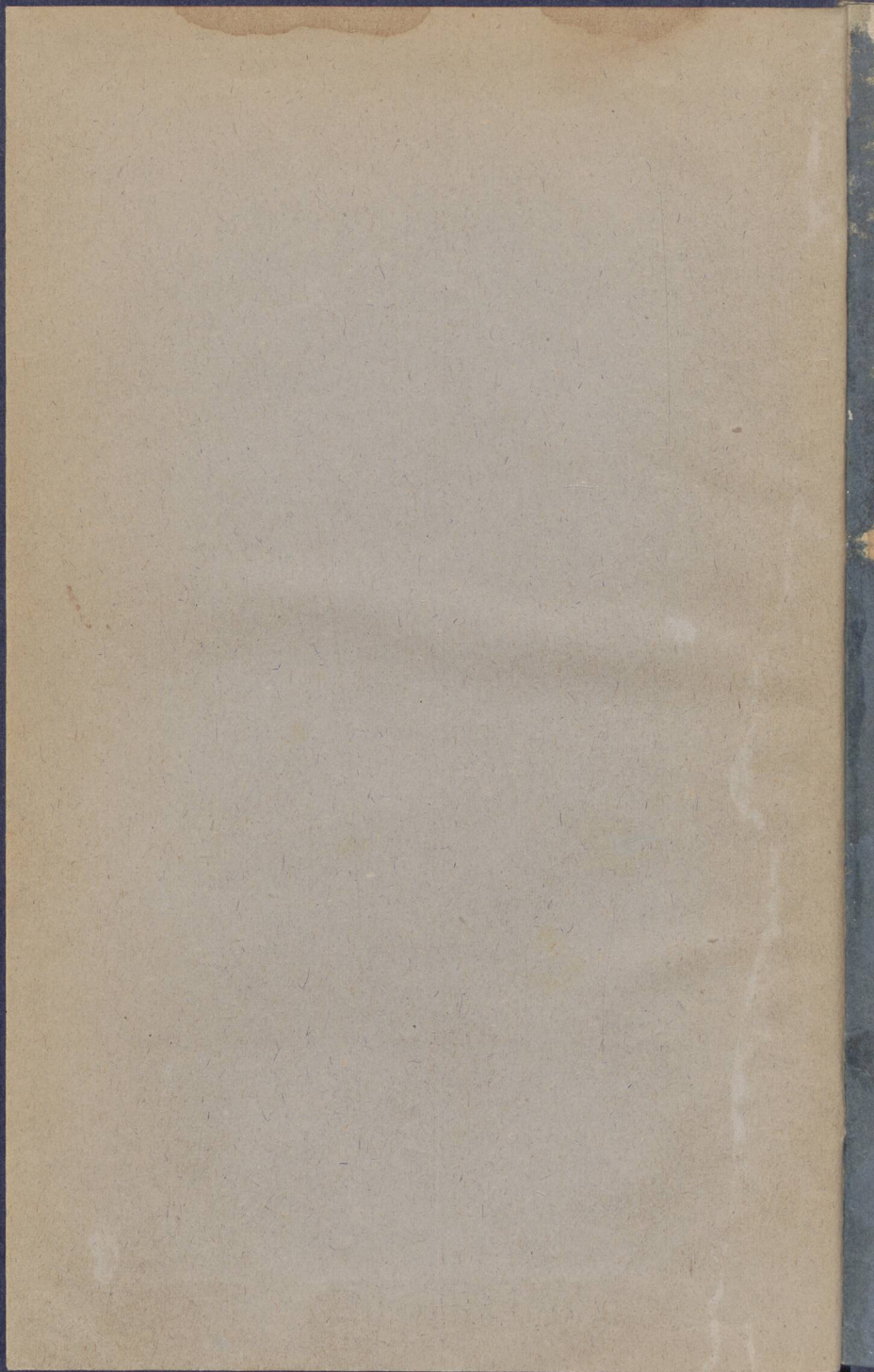

1120

012

PRZYKŁADY

DO

TŁOMACZENIA

Z ŁACIŃSKIEGO NA POLSKIE

I

Z POLSKIEGO NA ŁACIŃSKIE

DO

ETYMOLOGII ŁACIŃSKIEJ GRAMMATYKI

PRZEZ

A. POPLIŃSKIEGO

ULOŻONE.

L. inwent. 1120

Część II,

Sygn

zawierająca formy nieregularne.

Na Quintę.

Wydanie czwarte przejrzone i poprawione

przez

J. Molińskiego,

naucz. wyższ. przy gimn. ad St. Mariam Magdalenam w Poznaniu.

**KSIĘGARNIA, WYPOŻYCZALNIA KSIĄŻEK POLSKICH, NIEMIECKICH,
I FRANCUSKICH, SKŁAD NUT I PRZYBORÓW DO PISANIA
MACIEJA NICHTY W KOŁOMYI**

W POZNANIU,

NAKŁADEM KSIĘGARNI JÓZEFA JOŁOWICZA.

1870.

BRNYSKADY

TŁOMACZENIA

N. POKRZYWICKI

Z. POLSKIEGO

ETYMOLOGII JAZYKOWEJ GRANICZNEJ

A. POLSKIEGO

420544 T
ca 2

Wydanie czwarte

3. Wskazywanie

Wydanie czwarte, 1912 r.

KSIĘGARNIA WYPOZYCZALNA KSIĄZEK POLSKICH NIEMIECKICH I FRANCUSKICH SKŁAD NUT I PRZYKŁADÓW DO PISANIA
MACEJA SIŁCZYŃSKI W KOLONIACH

W POZNANIU

Wydanie czwarte, 1912 r.

Czcionkami Ludwika Merzbacha.

64.5.208

ter
lië
sun
Ad
et
Cy
xan
era
Ga
gor
qui
qu
pid
obu
Br
vit
sci
ma
tuu

pëc
ster
run
Gra

Rodzaj rzeczowników ze Znaczenia, Communia i Mobilia.

(Popl. Gram. Mn. str. 6—8. — Mol. Gram. roz. 7.)

1. Babylon a Semiramide, regīna, condita est. Delus templo Apollinis et mercatura clarissima fuit. Miserae muliēres regis auxilium imploraverunt. Incōlae Aegypti fecundae, sunt nunc barbāri. Phoenīces primi fuerunt clari nautae. Advēnae superbo adversantur indigēnae. Garumna est latus et profundus. Aedificia opulentae Corinthi fuerunt magnifica. Cyprus est sita in mari Mediterraneo. Etesiae iis, qui Alexandria (z Alexandr.) navigant, adversi sunt. Delphi siti erant sub monte Parnasso. Narbo situs erat in ea parte Galliae, quae Gallia Narbonensis nominabatur. Croto Pythagoreis clarus est. Hierosolyma nunc sunt exigua. Sulmo, qui Ovidii, poētae, patria fuit, oppidum erat Italiae. Anxur, quod poēta Martialis candidum nominat, Volscorum erat oppidum. Acer album praecipuo pondere est. Magnus oleaster obumbravit antra. In magnis silvis sunt multae patūlae fagi. Brutus vindex libertatis Romanae, filios suos capitis damnavit. Luna terrae nostrae perpetua satelles est. Bona conscientia est tuta custos et comes hominum. Metus est malus custos. Innuptae sacerdotes servabant ignem perpetuum in templo Vestae.

Exercitatio optima praeceptrix est. Leo est rex quadrupēdum, aquila regīna avium. Multa me docuit usus, magister egregius. Philosophia, inventrix legum et magistra morum fuit. Athenae multarum artium inventricēs fuerunt. Graecia victa Romam victricem artibus et litteris auxit.

Scire tuum nihil est. Sit procul omne nefas. Primum mane excitat agricolas laboriosos. Sperare prudentius est, quam timere. C, quod in tabellis iudicum condemnationis nota erat, nominabant Romani triste; A, quod erat nota absolutionis, salutare.

Wiatr północny jest zimny i często delikatnym roślinom szkodliwy. Nowy Tyrus, który na wyspie leżał, od Alexandra Wgo zburzony został. Aegypt 525go roku (Abl.) przed Chrystusem od Kambyse, syna Cyrusa zdobyty został. Rhodus był sławny wielką liczbą odważnych żeglarzy, którzy corocznie żeglowali (po) burzliwem morzu (Acc.). Zburzone Veji później odbudowane zostały. Praeneste, małe miasto w Latium, leży na górze, i jest nazwane przez poetów zimne, lub święte. Tibur nad rzeką Anio, był starszy niż Rzym. Argos było Junonie poświęcone. Tunis na brzegu Afryki położone, jest siedliskiem uchwałych rozbójników morskich. Jabłonie w ogrodzie mego teścia są urodzajne. Cedr i cyprys są wonne. Pod cielistym bukiem siedzieli pasterze. Wysokie topole oceniają teraz drogę. Ugotowane szparagi są dla chorych zdrowym pokarmem. Tatarak jest także zdrowy. Rzymianinowi Lukullowi winni jesteście pierwszą wiśnię. Kapłanką delphickiego Apollina była Pythia. Miłość jest najlepszą nauczycielką. Wstyd jest towarzyszem cnoty. Księżyc jest ciągłym towarzyszem ziemi. Cicero poleca historią, jako światło prawdy, nauczycielkę życia i głosicielkę starożytności. Atheny były nauczycielką wymowy. Sumienie jest najlepszym sędzią. Powracające bociany są pewne zwiastuny nadchodzącej wiosny; lisy są ciągłymi nieprzyjaciółmi zajęcy; wilki ciągłymi nieprzyjaciółmi owiec. Grecy i Rzymianie nazywają Cererę wynalazczynią rolnictwa. Dusza jest przewodniczką i władczynią ciała.

Zatwój jest wzniecić nieprzyjaźń, niż uspokoić. Grecki język ma dla (pro) długiego i krótkiego O, dla długiego i krótkiego E inne znaki. Są dwa, trzy zgłoskowe słowa; Caesar jest dwuzgłoskowe. Pompejus trzyzgłoskowe.

Deklinacya I.

(Popł. Gram. Mn. str. 10—12. — Mol. gram. roz. 8—12.)

Tenēbrae sunt nautis periculosae. Ne optate incertas divitias. Filia nuptias celēbrat. Pomponius Atticus non minus fuit bonus pater familias, quam civis. Veritas amat lu-

cem, mendacium tenebras. Ad mensam sedent invitati convivae. Incōlae Europae sunt exulti. Undae turbidae Hadriae saepe sunt nautis periculosae. Multos cometas non videmus, quod obscurantur radiis solis. Terra et multi planētae circum solem volvuntur.

Aloë est amara. Cramben coqua in culina coquit, Crambe tenera delectatur. Boreas nocet nautis. Boreae procēllae nautis perniciosae sunt. Boream fugiunt nautae. O Borea, quam vehementer spiras. A Borea vexantur nautae. Cometes, quem videmus, est stella crinita. Anchises amabatur ab Aenēa. Pythagōrae sapientia praedicatur. Circes astutia magna fuit. Messiae, quem olim annuntiavit Judaeis Jesaias prophetae, praecones fuerunt apostōli. In comete cernimus aliquid caudae simile. Sparta fuit patria Pausaniae, qui superbos Persas apud Plataeas vicit. Pythagoras primus se non sophistam, sed philisōphum dixit, hoc est amatorem sapientiae. Virgilius Aeneam, Romanae gentis auctorem, celebravit. Dionysius Aristomāchen, Dionis sororem in matrimonio habuit. Thebanorum gloria et auctoritas nata et extincta est cum Epaminonda.

Apostołowie pisali greckie listy. Uczeni odpowiadają często łacińskimi listami. Kury niosą jaja, lecz tuczona kura nie niesie jaj (Acc.). Mamy w zimie (abl.) zamknięte okna. Skrzydła wielkich orłów są długie. Żarłoczny orzeł, gdy niema mięsa, pożera niekiedy własne młode. O orle jesteś okrutny! Kto sroży się w zimie? wiatr północny. Czyim wianiem w zimie ścina się woda? wiatru północnego. Komu ludzie tył podają? wiatrowi północnemu. Kogo się nawet nieustraszeni żeglarze lękają? wiatru północnego. O wiatry północne! więcej łagodniej! Od kogo upał letni często łagodzony bywa? od wiatru północnego. Z krzemienia i stali wydobywamy iskry. Królowie i władcy mają czytelników. Jarmuzu nie jemy niegotowanego. Sok aloesu jest bardzo gorzki. O (de) Epaminondasie i Pelopidasie, o Orestesie i Pyladzie opowiada nam historia. Mądrzy od Pythagorasa miłośnikami mądrości są nazwani.

Deklinacya II.

(Popl. Gram. Mn. stron. 12—15. — Mol. Gram. roz. 12—16).

Cancrum adnumeramus insectis. Quis pulchrior est, mortuus, quam vivus? cancer. Cancri cocti color est ruber.

Cancro chelae et pedes succrescunt. Cancros edimus his mensibus, qui non habent literam R. Lupi satūri non adiunguntur hominem. Deus habet quotidie innumeros convivas saturos. Boni viri bonis viris cari sunt. Magistri a bonis puēris coluntur. Pallor labiorum saepe indicium est terroris, aut morbi. Labia movemus edentes et loquentes. Literam M. pronuntiamus labiis. A decemviris leges duodēcim tabularum scriptae sunt. Mi fili, diligens es, et felix eris. Bone Deus! quanta sunt beneficia tua. O Marce Tulli Cicero, quanta fuit tua eloquentia. O Tite Livi, cur historiae tuae pars major interiit? O Cnei Pompei, quam miserabilem exitum vitae habuisti. In cruce Christus exclamavit: mi Deus, mi Deus! cur me destituiti? Populi, qui fictis Diis supplicabant, non noverunt te, vere Deus. Utinam te, mi Deus et Pater omnes noscant! Latini dicunt non Dei sed Dii, etsi singularis numerus est Deus. O divine Virgīli, quam praeclare celēbras Aenēae facta. Salve, mi carissime amice. Nummum (§ 30) magna est copia. Croesus habuit magnum numerum talentum et nummum aureorum. A poetis laudatur Delos in-ūla. Hanc Delon templo et mercatura nobilem fuisse accepimus. O Orpheu, tuis carminibus saxa et rupes movebantur. Bucolica et Georgica Virgīli permultis lectoribus magis placent, quam carmina Horatii. Pluto et Proserpina Orpheo Euridicen uxorem reddiderunt. O Orpheu pōetarum dicēris antiquissimus. Primus Georgicon (§ 32) liber 514 versus continet.

Pius non imitatur vulgus impium. Quaedam serpentes habent mortiferum virus. Omnes diphthongi sunt longae. Historia in periodos varias dividitur. Humus arenosa non est fecunda. Humo arenosae larga pluvia necessaria est. Agricolae habent vannos ligneas. Vulgus est inscium et credulum. Pelagus turbidum nautis ingratum est. Alvus ciborum est avida. Dialecti variae sunt.

Wianie północnego wiatru wyróciło ten wysoki dąb. Wiatry północne wywracają najsilniejsze drzewa. Bogowie dają ludziom wszystko dobre; ludzie więc odbierają wszystko dobre od bogów. Ziemia wilgotna różne rodzi rośliny. Trucizna zębna jest. W lecie suchą ziemię skrapiać zwykliśmy. Opałką drewnianą zboże przewiewamy. Morze głębokie jest. Żeglarze nawet najodważniejsi obawiają się srogiego morza. Mędrca sąd od sądu zmiennego pospółstwa różni się. Z wilgotnej ziemi wznoszą się wyziewy. Grecki Archipelag jest dla wielu wysp, żeglarzom niebezpieczny. Kądziel, którą

córcze matka dała, jest zaniedbana. Cicero pisał najlepsze okresy. Samogłoska krótka, i dwugłoska długa. Mój kochany synu, ucz się mądrości. O wielki Tulliuszu, jak wyborne nauki zawierają twoje pisma. Lutnią Orpheusza już się nie poruszają skały i dzikie zwierzęta. Twój zięć ma (genero est) wielką obfitość złotych pieniędzy. Bogowie bezbożnych karzą, czyli bezbożni od bogów bywają karani. Bogom świątynie wystawiają się. Okaż, o dobry Boże, nędznym twą opiekę i obronę. Delikatny wiek dzieci niechaj strzeżony będzie od rodziców. Grecy i Rzymianie wielu bogom ofiarowali, ponieważ wielu bogów od nich było czczonych. Ci bogowie Proknę w jaskółkę, a Philomełę w słowika przemienili. O Marku Tulliuszu od ciebie Rzym ocalony został. Pierwsza książka ziemiaństwa Wirgilego jest o uprawie roli. Gruby brzuch nie jest znakiem dobrego zdrowia.

Deklinacya III.

(Popl. Gram. Mn. str. 15—23. — Mol. roz. 16—18 i 21.)

a) Formowanie Genitivu.

1. Doloribus non vincuntur fortes viri. Homines coecos reddit cupiditas. Pietas est fundamentum virtutum. Corpora vestra, o pueri, exercete, assiduis laboribus. Alexandrum, Macedonum regem Magnum appellant. Xenophon, elegans scriptor, in schola legitur. Sapientes summis laudibus extollunt philosophiam, vitae ducem, virtutis indagatricem, inventricem legum, magistram morum. Solon, Atheniensium legislator ob sapientiam ab omnibus scriptoribus praedicatur. Terra verno tempore floribus vestitur. Jovi et Urano, planetis, sunt complures satellites, terrae unus. Caro columbarum delectat rapacem accipitrem. In terra sunt maria, rivi, fluvii. Cancri marium sunt magni. Poemata Virgiliae sunt imitationes poetarum Graecorum. Judicia multitudinis sunt varia. Pennae struthionis sunt pretiosae. Platonis praecepta sunt egregia. Muscae lacti noxiae sunt. Sine sale multi cibi non sunt esculenti. In alveari (§ 58) est mel. In felle est origo multorum morborum. Prudentia Ciceronis consulis, fuit magna. Ripae Rheni fluminis sunt fecundae. Rotae calcarium sunt rotundae et dentatae. Cochlearia sunt instrumenta necessaria. Hannibal fuit filius Hamilcaris. Agricolae habent anseres, aratra et vomeres. Muri Babylonis fuerunt e lateribus. Accipitres et falcones sunt hostes columbarum. In itinere fidus amicus est necessarius. Aves

sunt incolae aëris. Saturnus fuit pater Jovis, Plutonis et Neptuni. Ignis est causa caloris. Aqua pura neque saporem habet, neque odorem, neque colorem. Incölæ desertorum sunt: pastores, venatores et latrones. Graecis philosophis fuit sedes animi in corde. Juppiter fuit deus fulgüris et fulminis. Avari vulturibus similes sunt. Tenëbrae furi gratae sunt. India est patria eböris. Leo est symböllum roböris et animi magnitudinis. Inter murem et furem triplex est similitudo: soni, morum et exitus. In silvis lepöres, in verbis quare lepöres. Tempora labuntur, tacitisque senescimus annis. Virtus a viro dicta est, ergo significat primum fortitudinem virilem, vim et robur. Nulla salus sine virtute. Magna servitus est, magna fortuna.

Wiele rozkoszy zdrowiu jest szkodliwych. Mięso kaczek i gęsi jest zdrowym pokarmem. Herkulesowi topol była poświęcona. Sokrates był nauczycielem Xenophonta. Liczba mów Demosthenesa, mówcy, jest wielka. Orłów i sokołów gniazda są na skałach. Koty są nieprzyjaciołmi ptaków. Diana bogini łowów, była siostrą Apollina, przełożonego Muz. Psy są częstokroć w drodze towarzyszymi podróżnych. Życie żołnierzy jest częstokroć niebezpieczne. W morzu i rzekach są wiry, w lasach pniaki, na rolach snopki. Granice są niekiedy przyczyną wielkich kłótni. Gałęzie jodeł są siedliskiem ptaków. Wełna barana jest albo biała albo czarna. Ściany są częstokroć z cegieł. U Greków były ptaki i błyskawice tłómaczami woli bogów. Milet jest ojczyzna Thalesa. Natura magnesu jest dziwna. Robaki nie mają nóg. Synowie i córki są dziedzicami ojców i matek. Jest wiele posągów ze spiżu. Proserpina, córka Cerery, była żoną Plutona, bożka piekieł. Liviusz Enniusowi Cimon Themistoklesowi współczesny był. Ściany niektórych budynków są z kamieni. Achilles był synem Thetidy i Peleusza. Granica była przyczyną procesu. Samnitowie byli ludem wojennym. Węgły w popiele często są przyczyną wielkich pożarów. Ogórki są zdrowym pokarmem. W sercu jest zbiór krwi. Kapłani są przełożeni ludu. Romulus i Remus byli wnukami Numitora. Często pokarm jest dla ust miły, dla żołądka (Dat.) szkodliwy. Fiołek kwiat wiosny, jest znakiem skromności. Podobieństwo obyczajów jest mocnym węzłem przyjaźni. Twardość kości jest wielka. Pasterze są stróżami owiec. Ogon wołu jest długi.

2. Honos est praemium virtutis. Modestia est orna-

mentum juventutis, sapientia senectutis. In tellure sunt metalla. Juppiter fuit praeses hospitalitatis et foederum. Funera militum saepe sunt praeda vulturum et corvorum. Dolores lateris sunt saepe molesti. Sol, stellae, et terra sunt opera Dei. Cupido fuit filius Venëris, deae venustatis. Ut hominis decus est ingenium, sic ingenii lumen est eloquentia. Levitas et candor sunt decora eböris. Mare habet litora, promontoria, insulas, peninsulas, et scopulos. Gramen cespitis est pabulum pecöris. Lepöris pili sunt rutili. Ulpianus fuit conditor juris. Mures terrent elephantos. Feles sunt hostes murium. Incüdes et folles sunt necessaria fabris ferrariis. Aqua paludum sanitati hominum noxia est. Semina cucumërum sunt pabulum suum. Cives et milites sunt defensores urbium. Nidi passerum sunt plerumque in trabibus ovilium. Hiems est tempus quietis telluris. Aves habent rostra cornea sine dentibus. Avaritia est fons multorum malorum. Aetna, mons Siciliae, fuit sedes Cyclopum. Principibus est magna copia comitum et satellitum. Natura est magistra artis. Verba sunt partes orationis. Romulus et Remus, filii Martis et Rheae Sylviae, fuerunt conditores urbis Romae. Divites et pauperes, nobiles et ignobiles morti obnoxii sunt. In aegide Palladis fuit caput Medusae. Ex aëre decidunt: imbres, grandines et nives. Aestate colles balatu ovium et mugitu boum resonant. Non corporis sed animi viribus res magnae geruntur. Pruina nascitur ex rore gelido. Venti temperant aestatis calorem. Fulgur stellarum obscuratur nubibus. Populi longas radices agunt. Ursi frugibus, pomis, apibus, frondibus, formicis vivunt. Multa animalia sub terra habitant. Os oris loquitur, sed os ossis roditur ore. Molliter ossa cubant! Quid habet mane quatuor, meridie duos, vespere tres pedes? Plato dixit: homo est animal bipes, implume! Hominis sunt variae aetates: primum est infans, deinde puer, tum adolescens et juvenis, postea vir, dehinc senex, postremo decrepitus. Ripa terminantur fluvii, maria litore. Fulmine ictus non videt fulgur; et qui fulgur videt, is hoc fulmine, cujus fulgorem videt, non tangitur. Assis Romani pondus leve fuit. Ora hominum sunt varia. Ut feli amaritudo, ita melli dulcedo magna est. Rustici multos boum greges habent. Bobus agricolae arant. Itinera maritima sunt periculosa. Jecinora saepe tument bile amara. A Jove coelum terrae et maria reguntur. Hieme terra nivibus completur. In sene vehementer displicet petulantia. Bestiae ferae avidae sunt sanguinis. Sapiens exigua suppellectile contentus est. Divites magnam habent copiam su-

pellectilium. Juvenilis aetas gaudet firmis viribus. Caro pinguis suis saginatae non est salubris. Casside conde caput, capiuntur cassibus apri. Spondet vas vadis; sed vas vasis continet escam.

Pięty są częściami nóg, sierpy są narzędziami żniwiarzy. Zamki są częstokroć na górach i skałach. Gęsi Junony były wybawicielkami Rzymu. W pokoju jest zbawienie ludów, nie w wojnie. Żołnierze mają miecze, dzidy, pancerze i hełmy. Pod wierzchołkiem głowy leży mózg. Bóg król królów i pan panów. Filozofia jest rodzicielką praw. Włosy starca są siwe. Wspaniałość książąt i królów jest wielka. Rany i blizny żołnierzy są znakami męstwa. Orły, kruki, sępy, pawie, gęsi, kaczkki, wrony, kuropatwy, wróble, żórawie, jaskółki, strusie są ptaki. Gniazda przepiórek są w zbożach. Żołnierze rzymscy płacę niewielką odbierali. Jowisza przed innymi bogami starożytne ludy czcili. Phoenicyzycy byli sławni żeglarze. Korzenie drzew są w ziemi. Proserpina była córką Cerery, wynalazczyni rolnictwa. Na wieżach są zwykle krzyże. Sowy są nieprzyjaciołki światła. Dobroć przeciwną jest złości, wstrzemięźliwość rozkoszy, zniewieścianości męstwa. Wielka jest szybkość myśli. Arabia między dwoma morzami, Czerwonem i Perskiem położona jest. Z tyłu rodzajów zwierząt żadnego nie masz, oprócz człowieka, któreby (conjunc.) miało jaką znajomość Boga. Rozum jest panem ciała. Owce pokryte są runem. Czyny wielkich mężów wierszami poetów głoszone bywają. Kania jest z rodzaju jastrzębi. Zima sprowadza zimno, lato upały. Korzenie drzew są długie i grube. Mózg mają wszystkie zwierzęta, które krew mają. Cegły owe, któremi się dachy pokrywają, nazywamy dachówkami. Są garby na pewnych roślinach i drzewach i garby naturalne na niektórych zwierzętach, jak na wielbłądach. Kto drogę odprawia długą lub krótką, powinien wiedzieć, dokąd dąży (conj.). Nową wiosnę zwiastuje jaskółka. Niektóre ludy zaczynają rok od wiosny. Jowiszowi poświęcony był orzeł. Najwięksi wodzowie nie zawsze byli zwycięzcami. Rozkosz była często zwyciężycielką zwycięzców. Jednych kwiatów farba, drugich zapach nas rozwesela. Rosy ranniej wielkie jest działanie na wzrost roślin. Żaden wiek nie jest człowiekowi tak niebezpieczny, jak młodzińczy. Rozrzutny bywa porównywany z naczyniem dziurawym (rimosus). Diogenes miał tylko dwa naczynia: kubek i beczkę. Karcki wołów do pracy zrodzone są. Sierp żniwiarzom potrzebny. Białą słońsiwą kość daje nam India,

ojczyzna słońców. Największą siłę i ciała i ducha ma wiek męzki. Złodziei nocnych odpędzają czujne psy. Znajomość praw potrzebna jest szczególnie tym, którzy państwem rządzą. Jeleń ma cienkie golenie. Otręby są paszą wołów i świń.

b) Acc. *im* lub *es*, Abl. na *i*, Gen. *orum*.

(Popl. Gram. Mn. stron. 23—26. — Mol. Gram. roz. 22 i 23.)

Si novas in urbibus vias facimus, ad amussim eas dirigimus. Tussim aridam sanare homines ne cunctantor. Nos pelvim habemus ad lavandum, multi se lavant sine pelvi. Roma sita est ad Tiberim, Magdeburgum ad Albim. Mare vi ventorum et procellarum agitatur. Tussi diuturna laborare molestum ac saepe periculosum est. Gubernator sedet in puppi et tenet gubernaculum. Anaximenes aethera dicit summum deum. Remedia sunt multa contra febrim et tussim. Famem homo facilius fert quam sitim. Vim brutorum vincit ratio et ars humana. Aetna et Vesuvius sunt montes ignivomi, alter in Sicilia situs est, alter in Italia apud Neapolim. Villa tota locuples est; abundat lacte, caseo, melle, sale, sed dominus non est beatus, nam ejus uxor laborat hepate. Vasta maria totum orbem terrarum undique circumdant. Multae aves nidificant in cacuminibus montium et in arboribus vallium. Juvēnes servant mores patrum, senum et clarorum vatum. Dentes lyncum et vulpium acuti sunt. Aries est dux ovium, aquila princeps avium. Contra vim mortis non est medicamen in hortis. Rotae calcarium nonnunquam ferreae sunt. Auctoritas senum atque patrum apud Romanos magna fuit. Origo fontium plerumque est in montibus. Classis magno navium numero constat. Venatores magnum canum numerum alunt. Nubes magnam vim imbrium effundunt. Copiarum victricium dux multis laudibus a civibus extollitur. Divites majorum opum cupidi sunt. Regio angustarum faucium plena est. Noctium tenebrae viatoribus viae insciis perniciosae sunt. Arpinatium cives fuerunt Marius et Cicero. Optimatum in civitate auctoritas magna est. Vigilantia canum domino fuit salutaris. Mercatores sunt emtores et venditores mercium. Fames multarum artium magistra est. Mores complurium juvenum pravi sunt. Ope vigilum canum fures a domibus arcentur. Deus est auctor coeli, solis, lunae, siderum, ignis, aëris atque telluris: hominum, quadrupedum, avium, piscium, amphibiorum, insectorum et vermium; plantarum, fruticum et arborum; marium, fluminum, montium ac vallium; lapidum, metallorum

Omniaque rerum, quas circa nos conspicimus. Medium spatium inter coelum et terram, nominamus aëra. In pugna apud Marathona, Miltiades, Cimonis filius, dux Atheniensium de Persi- victoriam reportavit. Herodotus et Curtius Babylona, opulentissimam Asiae urbem, accurate descripserunt. Tanta fuit Pericli eloquentia, ut tonare et fulgurare in concionibus diceretur. Achilles mortuum Hectora, sive Hectoris corpus, ad currum religatum traxit circa muros Trojae. Quum Xerxes in Asiam ingrueret, Athenienses omnia sua partim Salamina, partim Troezena (do) asportarunt. Sichaëus, ditissimus Herculis sacerdos, Didus maritus fuit. Echus vox saepe homines fallit. O Socrate, quam salutaris fuit generi humano tua sapientia. Martialis epigrammatis (abl) delectamur.

Wielbłądy łatwiej znoszą pragnienie niż głód. Hannibal Sagunt siłą zdobył. Pharos z wieży mocnymi ogniami bieg okrętów kierował. Pokarmy solą, pieprzem i innymi wonnościami przyprawiają się. O Kalchasie, najcelniejszy z wieszczków greckich z liczby wróbla wojny trojańskiej lata wróżyłeś. Siła siłą przemaga. Pragnienie znosić trudna jest. Liścia wawrzynu leczą (levo) kaszel. Febrę spoczynkiem i wstrzemięźliwością łagodzimy. Żołnierze dobywają wysokości wieży. Siekierę ostrą ostrzymy. O Sophoklesie, tragedye twoje najlepsze są. O Atlasie, jak wielki ciężar karkiem dźwigasz. Nektarem rozweselają się bogowie. Solą posypujemy pokarmy. Nieprzyjaciele siłą do miasta wpadają. Z wysokości wieży strażnicy patrzą. Wyrocznie delphickie podobne są (Dat.) do ciemnych zagadek. Umysły wielu młodzieńców są rozpustne. Braci, matek i ojców naszych dziwna jest zgoda. Drapieżnych jastrzębiów zasadzek gołębie boją się. Poematami rozweselają nas poeci.

c. Rodzaj z zakończenia Dekl. III.

(Popl. Gram. str. 28. — Mol. Gram. roz. 18—21 i 24.)

3. Aquilo frugibus, segetibus et floribus noxius est. Carbores emortui sunt atri. Homo avidus est dolium inexplebile. Africa est patria robustorum, audacium et rapacium leonum. Echo résona ab Horatio vocis imago dicitur. Grando crebra segetibus noxia est. Scipio eburneus fuit olim signum auctoritatis. Puëri alacres sunt amici pulchrorum et versicolorum papilionum. Scorpiones africani sunt saepe mortifëri. Senatorii ordinis amplitudo maxima fuit. Verspertilion es sunt amici crepusculi. Unio indicus pretiosus iudicatur.

Aequor saepe de mari dicitur, et quidem de mari tranquillo quod planum est. Ver novum annuntiat hirundo reversa. In corde nonnulli veteres animi sedem, atque adeo sapientiae, consilii et acuminis collocarunt. Aliis cor ipsum animus esse videtur. Arborea felices vocantur, quae pomis onustae sunt. Aes significat omne metallum, praeter aurum et argentum, praecipue tamen cuprum. Dos larga datur puellis divitum, quae in matrimonio collocantur. Harpagones ferreos invenit Pericles Atheniensis. Caesar fecit iter cum duabus legionibus. Merces est praemium, quod pro opera et labore alicui solvitur. Manipulos spicarum mergites dicimus. Procères magnorum honorum dignitate conspicui sunt. Sapor fellis est amarus, sapor mellis est dulcis. Exhalationes cadaverum inhumatorum sunt causa multorum morborum. Inquietas nocturna valetudini humanae noxia est. Omnes quadrupedes habent in ore dentes. Jam tua res agitur, paries quam proximus ardet. Parietes nostros ornatus imaginibus. Si bonus comes esse vis, mores indue, comes.

Paw' słusznie pysznym nazywa się. Nieprzyjaciele około miasta wał wysoki sypią. Kolory tęczy są piękne. Klejnoty mają różne kolory. Rozbójnicy morscy są częstokroć zuchwali i dzicy. Dobre zdrowie, wielkiem jest dobrem. Białe jaskółki są rzadkie. Księżyc różne zmiany swego światła ma. Męstwo legionów rzymskich wszystkim znane jest. Piękne obrazy są ozdobą pokojów i ścian. Mgły i wyziewy bagnisk zdrowiu ludzkiemu szkodliwe są. Początek złego mało znany jest. Mowa pospolita nie jest tak sztuczna, jak mowa publiczna. Zdania (opinie) starożytnych filozofów o naturze bogów są różne. Mięso przepiórek jest delikatne i zdrowe; mięso surowe dla żołądka nie jest zdrowe. Struś ma mięso twarde. Zawiasy drzwi i bram częstokroć są żelazne. Motyki żelazne są potrzebne narzędzia rolników. Szeroki i czysty brzeg jest zaletą pięknego listu. Niektóre książki mają szerokie brzegi. Cena lasek z słońców kości jest wielka. Wielkie perły rzadkie są. Motyle są piękne i różnofarbne. Północ jest zimna. Mieszkańcy zimnej północy są nicy. Mięso cielęce delikatne jest. Wielu ludów i narodów obyczaje dzikie są. Zawiasy bramy mocne są. Hakiem żelaznym w bitwie morskiej nieprzyjacielskie okręty chwytają się. Złych nałogów żołnierzy pysznych nie pochwalicie. Pięknym obrazem pokój mój ozdobiłem. Zachowajmy wszędzie porządek przyzwoity (rectus). Oстрым sztyletem rozbójnik bok pocziwego człowieka zranił. Kości ludzi i zwierząt są mo-

cie i twarde. Cały posąg oddał mąż swój żonie. Wiele wyniosłych drzew w boru jest. Marmur jest świetny. Zboże jest dojrzałe; obyczaje ludzi różne są. Twardą oselką ostrzymy siekiere żelazną. Córka od rodziców hojnym posagiem udarowana bywa. Twarda jest kość. Wiosna jest przyjemna. Wielbłąd ma garby; pieprz jest ostry; klony są twarde. Prac odpoczynek miły jest. Sprawiedliwą płacę odbierają żołnierze. Zapach fiołka, kwiatu wiosennego, jest miły. Rosa ranna ziołom użyteczna jest. Mięso wołów tucznych tłuste i smaczne jest. Kości niemowląt są delikatne i miękkie. Silne wały są bezpieczną zasłoną (praesidium) miast. Wróble są ohoce, żarłoczne i złodziejskie. Dobrze wypalone cegły są twarde. Więzienie wilgotne jest zdrowiu ludzkiemu szkodliwe. Trupy niepochowane wielu zwierzętom mięsożernym przyjemne są. Długa podróż dla wielu ludzi przykra jest. Chłosty dla człowieka haniebne są. Na obszernej płaszczyźnie morza jest wiele wirów. Snopki pełne i liczne są wielką pociechą żniwiarzy i zasłużoną nagrodą pracowitych rólników. Gniazda skowronków, kuropatw i przepiórek są w gęstém zbożu. Wróble żarłoczne są dojrzałemu zbożu szkodliwe. Spoczynek nocny ludziom i zwierzętom potrzebny jest. W więzieniu kajdany żelazne potrzebne są. Zboże wielu okolic żołnierze spustoszyli. Sprawiedliwej twych czynów zapłaty żądasz. Trupy żołnierzy wieśniacy pogrzebali. Kwiaty maku usypiającego (somniafer) bardzo nas rozweseliły.

4. Aestatem frugiferam recte comparamus cum aetate virili. Elephantes Indici turres dorso gestant. As Romanum parvus est nummus. Fas ad Deum ac religionem refertur, jus ad homines. Adānas flammis ferroque est invictus. Judices a vade pignoris loco accipiunt vas aureum vel argenteum. Imperator auream cassidem gestat. Romani fuerunt domini universi orbis terrarum. Venator in celso colle occultos casses tendit. Agricōla ferreo vomere fecundam terram arat. In horto crescunt multi cucumēres. Urbem nostram latus amnis praeterfluit, qui multos alit pisces. Multi parvi vermes in sordido pulvère volvuntur. Leo teneram ovem acuto ungue dilacerat et humum siccā sanguine rubro inquinat.

Miles ensem ferreum et torquem auream gestat. Unius versus terrarum orbis sole collustratur. Mensis Junius a Junone nomen habet. Crudelis homo nonunquam crasso fuste equos verbērat. Funis tortus est. Hostes in fines nostros irrumpunt. Poētae Apollini flavos crines tribuunt. Terra

circa axem suum summa celeritate torquetur. Calx extincta est alba. Phalanx Macedonum fuit Persis exitiosa. Arx Athenarum Palladi, Jovis filiae, sacra fuit. Lynces sunt rubicundae et maculosae. Vestis murice purpureo splendet. Miles thoracem ferreum gestat. In bibliotheca magnus praestantissimorum codicum numerus est. Pleni calyces pellunt curas. Limpidus fons in alto monte est. Super rapidum torrentem ponis lapideus ducit. Omnes ferae bestiae, acutos dentes habent. Adeps suillus et anserinus perutilis est. Chalybs ferro durior. Multi nautae terram ab extremo oriente usque ad extremum occidentem peragrant. Neptunus magnum tridentem gestat. Vulgus magnarum urbium est inscium et mutabile. Enses mei e bono chalybe acutiores sunt, quam tui pugiones. Tenerorum bombycum ova monachi nonnulli Graeci ex India in Europam asportaverunt. Pauci pontes sunt lapidei; nam incolae nostrae regionis sunt pauperes, amnes vero lati et rapidi. Largo fonte agros nostros et prata irrigavimus. Totum ovium gregem lupi dissipaverunt, multas quoque oves necaverunt. Adeps vulpinus capitibus ulceribus utilissimus est. Haec cassis galea est, hi cassis retia signant.

Zdrada wszystkim dobrym nienawistną jest. Okręty bezpieczny naprzeciw sile wiatrów. Okrucieństwo Nerona było wielkie. Tygrys ma niezmierną szybkość. Rozum i mowa są węzłami towarzystwa ludzkiego. Próżność pawłów różnobarwnych jest śmieszna. Nogi wielkich słoniów są grube i do (Dat.) pniaków podobne. Diament jest kosztowny i twardy. Wielkie diamenty są rzadkie. W kuchniach bogaczy i ubogich są naczynia gliniane. Wróbel jest małym ptakiem. Z ptaków żaden nie ma zębów. Uszy zajaków są długie. Futra czarnych lisów są kosztowne. Orłów i innych drapieżnych ptaków dzioby są zakrzywione. Obfite żniwo jest pewną nagrodą pracowitych rolników. Hełmy żelazne żołnierzy są bezpiecznym pokryciem głowy. Psy indyjskie są wielkie. Aufidus jest we Włoszech rzeką spienioną. Osie są drewniane i żelazne. Włosy uczesane są znakiem czystości. Ogórki są podłużne. Wąż człowiekowi szkodliwy. Wielka wiązka drzew. Robak niesłusznie pogardzony. Kot nasz pożarł dziś kilka szczurów. Wiele miesięcy u nas jest zimnych; w Aegypcie wszystkie są ciepłe. Zielone zboża wielką są ozdobą małych pagórków i długich dolin. Kilka chlebów i dojrzałych ogórków darowaliśmy ubogiemu. Dobrego końca twój sprawie życzę. Żołnierze mają ostre miecze. Koniec

życia naszego nie pewny. Miecz kowalski kowalowi potrze-
bny. Kije i strzały są bronią mieszkańców pustyń. Ogień
błędne nie są straszidłami. Osełka i krzemień są kamienie
zwyczajne, klejnoty są kamienie kosztowne. Grudzień i Sty-
czeń są zimne miesiące. Chleb świeży nie jest zdrowy,
owszem zdrowiu ludzkiemu szkodliwy, śledź jest rybą płodną;
są także ryby drapieżne. Proch oczom szkodliwy jest. Krew
czworonożnych jest czerwona i ciepła; szpony drapieżnych
ptaków są ostre i zakrzywione. Drągi są drewniane i żela-
zne. Szczury są szkodliwe. Śmierć wszystkich nieszczęść
pewnym końcem jest. Prawo jest sprawiedliwe. Skopy tłu-
ste są; pokój wszystkim dobrym pożądanym; pancierz miedziany
(aëneus) jest żołnierzowi bezpieczną obroną. W Szwajcaryi
są niezliczone trzody krów. W lecie komary ludziom są na-
przykrzone. Biednych sprzęt jest bardzo szczupły. Bogacze
mają wspaniałe sprzęty. Lykurgus dał wiele dobrych praw.
Zabójstwo Caesara było dla państwa rzymskiego zgubne.
Wiele ziół ma korzenie gorzkie. Fenix bajeczny jest wymy-
ślony ptak. Królowie i książęta mają kielichy srebrne i złote.
Głosy ludzkie są rozmaite. Na wieży miast jest krzyż żela-
zny. Orzechy słodkie wewiórkom przyjemne są. Trzoda
owiec lekliwa. Lew ma wielką paszczę. Głód jest ludziom
przykry. Cecropia, zamek Athen, leżała na wysokiej skale.
Różne były Scythów narody i różne obyczaje. Gałęzie tego
drzewa są jeszcze małe. Źródła wielu rzek nieznane są.
Alpy są najwyższe góry w Europie. Pagórki są małe i ni-
skie góry. Powietrze wysokich gór jest zdrowe. Most na
naszej rzece jest długi i kamienny. W okolicach bagnistych
jest wiele mostów drewnianych. Z wysokiej góry płynie
wiele potoków.

5. Sal montanus foditur, sal fontanus coquitur, sal ma-
ritimus sole siccatur. Sua quisque jura habet; haec jura
data sunt homini a Deo. Jurium scientia admodum necessa-
ria est his, qui civitatem regunt. Jura varia facit coquus.
Sale sapido cibi condiuntur. Plautus poeta comicus, multos
ocosos sales spargit. Splen tener est, renes humidi sunt.
Pectine dentato comimus capillos. Fulgur est rutilum. Hi-
nibalibus nomen est clarum. Sues furfurem aqua mixtum avide
lovorant. Vultures saevi unguibus dilacerant pavidos turtu-
es. Timidos lepores venator quaerit in silvis. Festivos le-
pores lector in libris. Mures parvi omnia corrödunt. In
epate est officina fellis amari. Lignea alvearia sunt domi-
lia apum, opificum dulcis mellis. Lux solis meridiani prae-

clara est. Lumen coeleste est fons omnis vitae et incrementi. Nomina multorum tragicorum sunt illustria. In latis et profundis fluminibus navigatio non est periculosa. Pectines eburnei non sunt rari. Furfur triticeus est pabulum suum et boum. Viscera humana partim sita sunt in pectore, ut cor et pulmones; partim in alvo, ut stomachus, jecur, vesīca, fel, splen et ilia. Lien, viscus est in humano corpore, graeco nomine splen.

Wielki sęp małą ułaskawioną synogarlicę pożarł. Małemu jarząbkowi białe otręby będziesz dawał, a zającowi małemu różne liścia. Słońca (Acc.) dla wielości chmur dziś nie zobaczysz. Słońce letnie sól morską w krajach południowych wysusza. W wielkich bagnach są rozmaite węże; w stodołach najwięcej znajduje się myszy. Ciemne zagadki sphinxa były dla wielu ludzi zgubne. Niektóre z wonności są zdrowe. Owczarnie w zimie ciepłe są. Obszerne morze jest mieszkaniem niezliczonych ryb. Oszczędność jest wielkim dochodem. Głowa słonia jest wielka. Słonie mają wielkie głowy, grube nogi i małe oczy. Gardło ludzkie jest ciasne. Słoniowa kęś jest biała. Synogarlice są bojaźliwe. Każde ciało jest zmienne. Wierna przyjaźń jest prawdziwą ozdobą. Wiele jest gatunków traw. Brzeg skalisty (saxosus) dla żeglarzy niebezpieczny jest. Zające są bojaźliwe i szybkie. Myszy białe rzadkie są.

Deklinacya IV. i V.

(Popl. Gram. Mn. str. 32 i 34. — Mól. Gram. roz. 25—28).

Nulla opera, quamvis praeclara, possunt comparari eum operibus divinis. Tribuum romanarum auctor fuit Romulus. Tempora Romanorum ornabant porticus magnificae. Tolle me, mu, mi, mis, si declinare domus vis. Est animal, quod vivit in campo, incedit et ambulat, et tamen semper est domi suae (w domu). Adhaeret domui suae, portatque domum suam. Sunt domus exiguae et humiles, quae non a fabro lignario, sed a scriniario construuntur. Illarum domuum pars suprema, aequae ac infima terra tegitur. Illis domibus non lucet sol. Qui non est foris, est domi. Nonnunquam praestat foris educari, quam in parentum domo. E multis domibus fit pagus, oppidum aut urbs. Portas habent urbes, januas domus. Versus poematum Homeri sunt pulchri. Arcui coelesti sunt varii colores. Morsus aspidis venenatae

est mortifer. Terra Phoenicum habet egregios portus. In bonis portibus naves tutae sunt. Multi homines tonitru extimescunt. O tonitru, quam horribilis est fremitus tuus. Tonitru alti parietis in ampla domo resonat. Manus manum lavat. Cornibus et tubis milites signa dant. Quum domi (w domu) meae sum, non curo aliena. Animus in corpore tanquam alienae domi est. Homo timidus facile omnibus artibus contremiscit. Arcibus tela mittuntur. Homines in domibus, ferae in specubus habitant. Passeres nidos suos in arboribus et domibus habent. Urbs Syracusae duobus portibus cincta et porticibus magnificis ornata erat. Sopor fessos artus complectitur. Domino domus parento omnes, qui sunt in domo. Si domini domuum non sunt domi, domibus facile imminet periculum. Non ades in paucos dies, in hebdomadem aut mensem domos sibi construunt. Tribus sunt aut urbanae, aut rusticae. Cum rusticis tribus certabant urbanae. Puella acutam acum perita manu regit. Acui magneticae multa debemus commoda, nam secundum acum magneticam nautae cursum suum dirigunt. Cochlea domum suam semper portat. Natura dedit homini manus, ministras multarum artium. Bestiae pro suo partu acerrime pugnant. Plebi epulas in publicis porticibus Carthaginis, senatui in domo sua parabat Hanno. Aestate sub quercubus ramosis et in specubus opacis libenter sedemus.

Zabawa (lusus) chłopcom miła jest. Zabawy różne są rodzaje; zabawie chętnie oddają się (indulgeo) chłopcy; zabawy unika mąż poważny; o zabawo, jak przyjemnie chłopców umysły zachwycasz. Zabawą zachwycają się chłopcy. Pies jest stróżem domu. Psy są stróżami naszych domów i trzód. Oczy są narzędziem wzroku. Legiony rzymskie były częściami wojska. Każdy zwierz ma zmysł widzenia, słyszenia, powonienia, smakowania i dotykania. Trudy w polowaniu, pot, głód i pragnienie były przyprawy wieczerzy Lacedaemończyków. Lasy i pola, góry i jaskinie, jeziora, strumyki i rzeki są pobytym wielu zwierząt. Ruch członków jest dziełem umysłu, nie ciała. Wielka jest owoców różnorodność. Każdy zwierz zmysły ma. W bałwanach morza jest wiele ryb, w jaskiniach wielkich gór wiele dzikich zwierząt. Łuki i strzały były niegdyś bronią żołnierzy i myśliwych. Różne są narzędzia potrzebne, kucharzów i kucharek. Mleko jest pierwszém pożywieniem ludzi i zwierząt czworonożnych. Figi są słodkie owoce. Ręce ludzkiemu ciału potrzebne są. Skąpcy mają długie ręce. Na wysokim dębie gniazda ptaków są

bezpieczne. W szczupłym domu jest często wielkie bogactwo. Róg wołu jest krzywy. Woły mają krzywe rogi. Wspaniały dom króla marmurowe zdobią przysionki. W lesie jest wiele wysokich dębów. Domy bogaczy są obszerne. W mieście niezmierne jest mnóstwo wielkich domów.

2. Meridies est serenus. Aestatis dies sunt longi, hiemis breves. Die dicta omnes milites in urbem convocantur. Certa die scholarum feriae finiuntur. Milites forti animo hostium aciei occurrunt. Moderatrix omnium rerum est sapientia. Certis rebus certa signa praecurrunt. Sol matutinus est index diei. Baculus integer, in aqua fracti speciem habet. Jucunda est rerum vicissitudo. Bonus vir dies noctesque de officio suo cogitat. Dies fasti illi erant, quibus praetoribus licebat jus dicere. Res humanae fragiles caducaequae sunt. Multum interest inter speciem et naturam. Spes homines in miseriis solari solet.

Twarz ludzka jest najpiękniejszą częścią ciała człowieka. Wiara jest sprawiedliwości zasadą. Wesołość twarzy jest znakiem niewinności. Na powierzchni ziemi są wielkie góry, długie doliny, obszerne morza, wielkie jeziora i małe strumyki. Synowie są zwykle wizerunkami ojców, córki matek. Długość dni i nocy jest różna. Mieszkańcy Egiptu czcili wyobrażenia wielu zwierząt i same zwierzęta. Czoło, oczy, nos i usta są części ciała ludzkiego. Twarzy ludzkiej dał Bóg pewien wyraz rozumu. Z twarzy ludzkiej wyglądają (eluceo) często poruszenia umysłu. Twarze ludzkie zdobi uśmiech.

Indeclinabilia, Defectiva, Pluralia tantum, Heteroclitica i Heterogenea.

(Popł. Gram. Mn. str. 34—38. — Mol. Gram. roz. 28.)

1. Crassus, dives Romanus, habuit multa pondo auri. Jesu Christi vita et mors omnibus salutaris est. Jugurtha, quem Marius vicit, exercitum nocte et interdium vexaverat. Frater meus natu minor sua sponte pauperi panem dedit. Qui hominem necat, plerumque jussu magistratus necatur a carnifice. Canes interdium clauduntur, ut noctu alacriores sint. Una hirundo non facit ver.

Romani domicilia conjuncta moenibus sepserrunt. Dum parvuli in cunis vagiunt, exhibent matribus magnas molestias.

Brutus fuit sapiens imitator stulti, ut esset tutus ab insidiis Tarquinii Superbi. Contentum esse suis rebus, maximae sunt divitiae. In Hispania C. Julius Caesar reliquias exercitus Pompei vicit. Grues excubias agunt lapidem sustinentes. Moenia olim magis defendebant urbes ab impetu hostium. Fores clausae clave aperiuntur. Valvae januarum sustinentur cardinibus ferreis, in quibus versantur. Castra hostium non longe a castro aberant. Imperatori nostro rex auxilia misit. Sapientes divitias contemnunt. Romani armis magnam gloriam sibi comparaverunt. A Graecis Galli urbes moenibus cingere didicerunt. Cui auditum Deus negavit ab incunabilis, ei etiam sermonis usum negavit. Vejentibus a Romanis in centum annos induciae datae sunt.

Caesar omnia castella, quae ad Rhenum sita erant, expugnavit. Quamdiu Hannibal in Italia fuit, nemo in campo castra posuit. Opibus curae hominum non levantur. Formicae aestate copiam frumenti colligunt. Ariovistus praeter castra Caesaris suas copias transduxit. Per litteras loquimur cum absentibus. Sale et facetiis Caesar vicit omnes. Apud Aegos flumen copiae Atheniensium a Lysandro sunt devictae.

Veteres lauro vim vaticinandi tribuerunt. Elephantas asiatici, tigres asiaticae, leones africani magnitudine excellunt. Diogenes habuit nonnisi duo vasa: poculum et dolium. Sengities et mollities frangit vires corporis et animi. Mollitie et luxuria cives parant perniciem reipublicae. Fuge avaritiam, mollitiam, loquacitatem, odium et cetera vitia, tanquam morbos animi. Cyrus, rex Persarum, gentem suam effeminatam mollitie et luxuria ad pristinam virtutem revocavit. Non ad ludum et jocum nati sumus. Loca peramoena dicuntur tempe. Memoriam juvant loci. Non omnes loci librorum sunt veri. Puer ediscat quodtie locos electos. In Italia loca uberrima saepe vastat Vesuvius. Plurima terrarum loca olim aliter nominabantur. Equum emturus (chcący kupić) ipsum inspicere debet, non ejus frenos. Equum non faciunt meliorem aurei freni.

Dorosłego lwa nasyca dwadzieścia funtów mięsa. Dwieście funtów pierza, nie są lżejsze, niż dwieście funtów złota lub srebra. Młodszy bracia niech słuchają starszych. Żołnierze bronili murów miasta podług (pro) siłą. Naszym rodzicom i nauczycielom winni jesteśmy największą wdzięczność. Podziękujmy Bogu za niezliczone dobrodziejstwa, które codzień odbieramy. Rzymianie nazwali Tytusa rozkoszą rodu ludz-

kiego. Azya była kolebką rodu ludzkiego. Igrzyska Olimpijskie od Greków przy Olympii były obchodzone. Rzymianie nazywali pierwszy dzień miesiąca Calendae. Saturnalia obchodzone były u Rzymian w miesiącu Grudniu. Skronie są obok uszu. Perskie wojska od Alexandra Wgo często zwyciężone zostały. Za pomocą czujnych psów oddaliśmy (arceo) złodziejów od naszych domów. Kroezusowi (Acc.) nikt nie wyrównał (Abl.) bogactwy (opes). O jagodach lauru pisał Pliniusz. Delfin, jak Herodot opowiada, ocalał życie Arionowi, wrzuconemu w morze od żeglarzy. Kształt rzymskich naczyń, jest nam dosyć znany. Pogardzamy (Acc.) takimi ludźmi, którzy barbarzyństwo łączą z bezczelnością. Zwycięzcy zdobyli nieprzyjacielski obóz. Nieba i ziemię opowiadają wszechmocność i dobroć Boga. Nie wszystkie twoje żarty podobały mi się. Rzymscy żołnierze zbierali naczynia, gdy opuszczali obóz. Głębokie miejsca między górami nazywają się doliny. Perły są ukrytym bogactwem (opes) morza. Wiele miejsc w dziełach pisarzy starożytnych jest ciemnych. Zwiedziliśmy najprzyjemniejsze miejsca Włoch od Wirgiliusza opisane. Cieniste miejsce jest w lecie (Abl.) dla strudzonego podróżnego przyjemne.

Imiona własne miast.

(Popl. Gram. Mn. str. 158. — Mol. Gram. str. 163—164).

(Gdzie?) Romae consules, Athenis Archontes, Carthagine Suffetes quotannis creabantur. Lacedaemone honestissimum fuit senectutis domicilium. Delphis celeberrimum fuit oraculum Apollinis. Babylone Alexander Magnus mortuus est. Hierosolymis Davides et Salomo regnaverunt. Thebis natus est Epaminondas. Sardibus regnavit Croesus, Lydiae rex, divitiis clarus. Reges Aegypti antiquissimis temporibus primum Thebis, postea Memphi habitaverunt. Alexandriae mercatura et litterae olim floruerunt. Virgilius, poeta Romanorum celeberrimus, natus est Mantuae, vel potius in vico proxime Mantuam sito, Andes, vixitque puer Cremonae, postea Mediolani et Neapoli; obiit Brundisii, aut ut aliis placet, Tarenti. Ossa ejus, quod ipse moriens mandaverat, Neapoli condita sunt. Halicarnassi in Caria, Asiae minoris parte, Herodotus, antiquissimus Graecorum historicus, natus est. Tarsi Paulus Apostolus natus est, postea Romae, Corinthi, Ephesi, Athenis et Philippis evangelium praedicavit.

(Dokąd i z kąd) Delphos olim permulti Graeci et Romani proficiscebantur, qui (aby) oraculum Apollinis consulerent.

Paulus Apostolus epistolas misit Romam, Corinthum, Ephesum, Philippos, Colossas, Thessalonicam. Hannibal Carthagine expulsus, Ephesum ad Antiochum venit. Dionysius quum fanum Proserpinae Locris expilavisset, navigavit Syracusas. Demaratus fugit Tarquinius Corintho. Troja Aeneas in Italiam navigavit. Babylone corpus Alexandri Memphin, deinde Alexandriam translatum est. Caesar Tarracona discessit, pedibusque Narbonem atque inde Massiliam pervenit. Timoleon Corrintho arcessivit colonos, quod ab iis initio Syracusae erant conditae. Athenienses bello Persico sua omnia, quae moveri poterant, partim Salamina, partim Troezena asportaverunt. Post proelium apud Plataeas, Lacedaemonii Pausaniam cum classe communi Cyprum atque Hellespontum miserunt, ut ex his regionibus barbarorum praesidia depelleret. Lycurgus Cretam profectus est. Socrates eundem vultum domum referebat, quem domo extulerat. Livius, quae ab Romanis domi militiaeque gesta sunt, accurate exposuit. Nusquam commodius vivitur, quam domi. Manlius ruri juventam egit. Ego rus proficiscar et ibi manebo.

Takim w Rzymie Fabriciusz, jakim w Athenach Aristides był. Pompejus postanowił zimować w Dyrhachium, Apollonii i wszystkich miastach nadmorskich. Cesarz Gallienus z bratem Valerianem w Mediolanie zabitym został. Rzymianie wyprawili posłów do Athen. W Alexandrii i Pergamie najświetniejsze były niegdyś biblioteki. Kurius Dentatus pierwszy do Rzymu czterech słoniów przyprowadził. Dionysius tyran z Syrakus wypędzony, w Koryncie chłopców uczył. Dion prosił Dionysiusza, aby Platona z Athen do Syrakus przywołał. Archias poeta narodził się w Antiochii, sławnym niegdyś mieście. Konon najwięcej w Cyprze (bez praep.) żył, Iphikrates w Thracyi, Timotheus w Lesbos. Aeschines ustatpił z Athen i do Rhodus się udał. Tarquiniusz Pyszny ostatni król rzymski (gen.) umarł w Kumae, mieście Kampanii. W Ephezie była pyszna świątynia Diany. Cimon pojechał z własnej woli (sua sponte) z Athen do Lacedaemonu i pokój przywrócił. Archimedes żył w Syrakusach. Cesarz Severus w ucieczce do Ravenny zabity został. Mummius powrócił wielkimi skarbami obciążony z Korinthu do Rzymu. Horatiusz urodził się w Venusii, małym miasteczku Apulii. W Cyprze była sławna świątynia Venery. W Samos urodził się Pythagoras, jeden z najświetniejszych filozofów greckich. W Rhodus był niezmierny kolos, który starożytni między cuda świata liczą. Na wsi żyją ludzie częstokroć szczęśliwsi, niż

w wielkich miastach. Wielu bogaczów zwykło w lecie na wieś wyjeżdżać, lecz przed zimą powracają ze wsi do (in) miasta. Balsamowali Aegypczanie umarłych i w domu chowali. Żołnierze często na ziemi leżą.

Adjectiva.

(Popl. Gram. Mn. str. 39—47. — Mol. Gram. roz. 29—31).

Milites toto campo dispersi. Concurrebat tota urbe maxima multitudo. Urbe tota gemitus fuit. Mithridātes uno die tota Asia cives romanos necari jussit. Hostes terra marique profligati sunt. Sapientia sunt consilia Dei; nam Deus et sapiens. Pueri diligentes erunt aliquando juvēnes prudentes. Agricolaē romani adoraverunt Panem agrestem, custodem agrorum et gregum suorum. Magna itinera utilia sunt viris prudentibus. Filii divitum parentum non semper sunt divites; sed pauperum liberi saepe fuerunt clari et opulenti. Insignia fuerunt facta Graecorum et Romanorum. Recentī cespīte sedes nostras prope fluvium ornabimus. A forti milite urbs servata est. Preces pauperum et supplicum Deo gratae sunt. Cibi priscarum gentium fuerunt simplices: poma agrestia, recens fera. Homo solus ex tot animantium generibus particeps est rationis. Plerique annium Hispanorum sunt divites auro. Majora emolumenta, quam detrimenta a bestiis ad hominem redundant. Plura beneficia debemus Deo, quam hominibus. Variarum volucrum multa agmina in silvis vivunt. Hominum juris prudentium consiliis civitas regitur. Vir bonus est simplex, veritatis amicus, non fallax. Piscium alii multiplices branchias habent, alii simplices, alii duplices. Quaedam corpora sunt gravia. Mundus est communis omnium domus. Omnia mortalium opera sunt caduca. Vitrum est fragile. Succus tiliarum dulcis est. Nullum oraculum tam celebre, tantisque donis refertur, quam Delphicum. Mala et pira silvestria nascuntur ubique. Lupus sacer fuit Marti. Homo timidus se vocat cautum, avarus parcum. Poma silvestria sunt acerbi saporis. Aures hominum sunt immobiles. Mors omni aetati est communis. Admirabilis fuit aedes Dianae Ephesiae. Hominum vita est fragilis. Multa veterum Aegyptiorum opera admirabilia fuerunt. Multa animalium quadrupedum hominem magnitudine superant. Ingenti studio libros tui avunculi perlustravimus. Salubre fuit coelum Bazarum, salubris aqua. Celerum cervorum pedes sunt graciles. Nullius mendacis hominis consuetudinem laudabimus. Ne uni quidem sociorum nostrorum credimus. Ce-

lebría Jovis et Apollinis oracula, non semper fuerunt fausta. Discipuli in schola non genere, sed bonis moribus, docili ingenio et acri diligentia aestimantur. Juvenili aetate alacriore animo difficilia negotia peragimus, quam senili. A Juvenale, satirarum scriptore, Romanorum vitia acerbe perstringuntur. Ab Aedile aedes publicae et ludi publici procurantur. A juvene saepe virorum praecepta spernuntur. A cicure elephanto nonnunquam tibia canitur. Discolore pavone delectamur. Cum bicorpore Centauro Hercules pugnavit. A bipede asello literae non amantur. Ab artifice multa opera elaborantur. A sapiente bona praecepta discimus; ab infante querulis vocibus aures nostrae implentur. A pugile pugil superatur. A Felice felici fortuna bellum geritur. A Clemente elementi animo pauperibus succurritur. Virtus pari studio a principe et divite colitur. Discipuli dispari studio litteras tractant. Magni viri digni sunt gloria, vitae suae superstite. Hospes ab hospite colitur. Et in pubere et in impubere aetate displicet immodestia. Hebetia ingeniâ a litterarum studio adhorrent. Saxa sunt praecipitia, onera gravia, horrea frumentis locupletia. Militum arma vitricia sunt. Hominum amicorum consuetudinis expertum fortuna misera est. Ut hominum beneficii accepti memorum consuetudo grata est, ita immemorum ingrata. Pugilum audacia praedicatur. Hominum artificum opëra laudamus. Deus supplicum preces exaudire solet. Praecipitium montium juga nubibus teguntur. Pauperum hominum sortem prohi viri deplorant. Discolorum pavonum pennae pulchrae sunt. Puerorum impuberum levitatis a praeceptoribus coërceri solet. Hominem gloriae suae superstitem sors non est optabilis. Plurium hominum animi divitiis, quam virtute delectantur.

Prędkich koni golenie są delikatne. Wyrodných synów ojcowie litości naszój godni są. Jak bogatych ludzi umysły częściej pozbawione są spokojności, tak biednych najczęściej spokojne. Pokornie proszących proźby wysłuchaj. Wątpliwych losów droga jest ciemna. Ubogich los zwykły być opłakiwany. Oswojonych słońów sztuka często wielka jest. Dwucieleśnych centaurów walki opiewane bywają od poetów. Miasta naczelników starania i myśli wszystkie w szczęściu państwa zasadzają się. Ochoczych uczniów umysły do pracy pochopne są. † Sławnych miast jarmark od wielu ludzi zwiedzany bywa. † Dorosłych ciała i umysły mają siłę (vigeo). Roztropniejszych nie zaś nieroztropnych ludzi radzie posłuszni być winniśmy. Bardzo wielu uczniów umysły od nauk

wstręt mają. Żołnierz mężnym umysłem walczyć powinien. Miłym ptaków głosem zachwycamy się. Chłopiec ochoczym umysłem do (in) nauk się przykłada (incumbo). Nieprzyjaciele okrutnym sposobem spustoszyli kraj. Jeleń i koń są szybkie zwierzęta. Nierówne są ludzi skłonności. Wina stare są najlepsze. Z śmiertelnych nikt nie jest szczęśliwy. Ptaków nocnych oczy we dnie są tępe. Postać Janusa była dwugłówna. Człowiek uczestnikiem jest rozumu. Użyteczne rady starców, my młodzieńcy, zachowajmy. Krzyk ubogich i błagających był wielki. Prawa dawnych Spartan były surowe, ale sprawiedliwe; o znamienitem mężwie tego narodu opowiadają prawie wszyscy dawni pisarze. Od bogatego przyjaciela nie oczekuj pomocy. Gwałtowne wichry rozproszyły wiele okrętów bogatych kupców. Ze starym żołnierzem przechadzasz się; z ubogim uczniem mieszkam. Z odważnym rozbójnikiem morskim walczyć niebezpiecznie jest. Gość od gościa nie był bezpieczny, albowiem nawet bogów ołtarze bezbożni ludzie krwią ludzką zbroczyli. Starożytne budynki sławnego miasta Rzymu są piękne. Synowie bogatych kupców rzadko są pilni. Niezmiernym krzykiem pastersze odstraszyli wyjących wilków, kilka owiec pożreć chcących (part. fut. act.). Większa część bagnistych okolic wkrótce będzie opuszczona. Klimat naszego kraju jest zdrowy. Grecy ofiarowali nie samemu Jowiszowi, lecz i Apollinowi, Venerze i wielu innym bożkom. Z stałego ładu wiele towarów na wyspy wynosi się. Kwitnącą różą zachwycamy się.

Stopniowanie.

(Popl. Gram. Mn. stron. 43—47. — Mol. Gram. roz. 31—34).

Malus est celsa, fagus celsior, cedrus celsissima. Sol meridianus calidior est, quam sol matutinus et vespertinus Chalybs durissimi ferri genus est. Nullus piscis halece fecundior. Sonus luce tardior est. In adversis rebus saepe sunt homines prudentiores, quam in secundis. Ventorum frigidissimus aquilo. Quo altiores sunt montes, eo profundiores valles. Quo maturiores ficus, eo dulciores sunt. Uvae maturissimae, dulcissimae sunt. In montibus altis aër est purior et tenuior, quam in vallibus. Amor inimicorum difficillimus est, sed Deo gratissimus. Affines non semper benevolentissimi sunt; sed saepe malevolentissimi. Pax optabilior est quam bellum. Veterrimi amici sincerissimi sunt. Latro ferae similior est, quam homini. Lupus canisimillimus. Filiae matri saepe dissimillimae sunt. Pedes ra-

narum gracillimi sunt. Imperator Titus clementior et benevolentior fuit, quam ceteri imperatores Romanorum. Pauperes saepe benevolentiores et munificentiores sunt, quam divites. Invidi sunt maledicentissimi. Aves nidos sibi construunt, eosque molissime substernunt, ut quam facillime ova serventur. Quid est in homine ratione praestantius. Nihil est laudabilius, nihil praeclaro viro dignius, placabilitate atque clementia. Grues sunt e genere avium peregrinantium, quae sub hiemem in calidiores regiones avolant, quod idem ciconiae, coturnices aliaeque aves faciunt. Vel doctissimus vir res permultas ignorat. Maledicentissimos in Socratem sermones Xantippe congerebat. Difficillimi labores strenuis hominibus faciles fiunt. In Italia magnificentissimae sunt villae.

Jagoda dojrzała jest słodka, cukier słodszy, miód naj-słodszy. Olej jest lżejszy, niż woda. Wielbłąd wschodni nader użytecznym (superl.) jest zwierzęciem. Themistoklesa imię sławniejsze, niż Pausaniasza. Nic (nie) jest użyteczniejszego od soli i słońca (Abl.) Nic nie jest przyjemniejszego, nad wiadomość wielu użytecznych rzeczy. Nikt nie był okrutniejszy nad Nerona. Lew jest srogi (ferox), niedźwiedź sroższy, tygrys najstroższy. Lwy są silniejsze i sroższe od lwic. Nic nie jest szybszego nad myśl ludzką. Zmysł szlachetniejszy od ciała, cnota przedniejsza od szlachectwa i bogactwa. Wieże są wyższe niż domy, góry wyższe niż pagórki, a morza głębsze niż rzeki. Uszy zajęcy są dłuższe niż głowa. Drzewo dębu twardsze jest, niż topoli. Kamienne mosty są mocniejsze, niż drewniane. Podobieństwo obyczajów jest najsilniejszym węzłem przyjaźni. Bociana i łabędzia szyja jest dłuższa, niż gęsi i kaczkki. Białe przepiórki są nader rzadkie. Im głębsze rzeki, tym wolniejsze są. Żaden z dawnych języków (nie) jest obfitszy jak grecki. Kaligula i Nero byli najokrutniejsi z cesarzów rzymskich. Lód jest lżejszy od wody. Ciało robaków jest bardzo miękkie. Spartanie byli waleczniejsi, a Atheńczykowie byli uczeńsi, niż inni Grecy. Powietrze jest cieńsze i bardziej ruchome, niż woda. Serce jest najszlachetniejsze w ciele ludzkim. Najpracowitsi obywatele są państwu najużyteczniejsi. Afryka ma dzikszs zwierzęta, niż Europa; tygrys jest najokropniejsze z wszystkich zwierząt. Sophokles był najprzedniejszym z wszystkich greckich tragicików. Cicero najwymowniejszy z Rzymian. Pawie są ptaki nader piękne. Żaden występek nie jest czarniejszy od sknerstwa. Pokarm prosty najzdrowszy. Wilki mają słuch i wzrok bardzo ostry; krokodyl ma w wodzie oczy

tepe, zewnątrz wody bardzo ostre. W najuboższych okolicach ludzie są najpilniejsi. Małpa do człowieka (człowiekowi) najpodobniejsza jest. W Rzymie była Cerery najpiękniejsza i najwspanialsza świątynia. Najdobrotliwszy z wszystkich Cesarzów rzymskich był Titus. Młodość jest najpiękniejszy wiek człowieka. Chłopca najpiękniejszą ozdobą jest skromność. Neapol jest najbogatsze i najludniejsze miasto Włoch. Karthańczykowie, najbogatszy lud Afryki, byli najzaciętszymi nieprzyjaciółmi Rzymian. Im gwałtowniejsze boleści, tém są krótsze. Nieumiarkowanie jest najobfitszym źródłem wszystkich chorób. Dzieci mają nader delikatne kości. Wino najbardziej dojrzałej jagody jest najśłodsze. Zmysły wielu zwierząt są ostrzejsze, niż ludzi. Im dojrzałe jagody, tém słodsze wina. Pies, zwierz najwierniejszy, jest do wilka najpodobniejszy; tygrys do kota (Dat.) najpodobniejszy. Golenie jelenia są bardzo wysmukłe. Im niższe są drzewa, tém bezpieczniejsze od piorunu. Lukullus miał najwspanialsze domy. Caesar był hojniejszy, niż Pompejusz, Cimon najhojniejszy, Titus i Trajanus byli najdobrotliwsi ze wszystkich Cesarzów.

b. Nieforemne stopniowanie.

2. Quo meliores homines, eo feliciores sunt, quo pejores, eo infeliciores. Africa major est quam Europa, et minor quam Asia. Veterrimi amici plerumque optimi. Maximi leones africani magnitudinem equi mediocris habent. America omnium flaviorum maximos habet; in Asia sunt etiam ingentes amnes: Indus et Indo major Ganges. Crocodilus habet plures dentium ordines. Plurimae insulae maris Aegaei fertiles et opulentae sunt. Plurima et maxima sunt in mari animalia. Sciurus est parvus, talpa minor, mus minimus. Feri ansères minores sunt, quam cicūres. Consules Romani habebant minorem potestatem quam Dictatores. Nihil est nequius aut turpius, quam vir effeminatus. Quo pejores homines sunt, eo nequiores. Fures et latrones sunt homines nequissimi. Vitae exitus hominum nequissimorum plerumque miserrimus est. Veteres Romani frugaliores fuerunt, quam Graeci. Homines frugalissimi sunt felicissimi. Croesus, rex Lydiae Crasso ditior fuit. Quo frugaliores homines sunt, eo ditiores. Pauperrimi homines interdum feliciores sunt, quam ditissimi. Ditissimi non semper sunt benevolentissimi. Plures sunt gradus societatis humanae.

Extremus anni mensis olim fuit Februarius, nunc December. Digni manuum et pedum, sunt extrema corporis

membra. Aër inferior est atmosphaera, superior aether. Inter brachium inferius et superius est cubitus. Optimum est Deo proximum. Servitus omnium malorum extremum est. Justitia est summa omnium virtutum. Inter Ciceronem et Atticum intima amicitia erat. Caesaris iter in Galliam ulteriorem molestum fuit. Sesostrius plurimas terras Asiae et Africae sub potestatem suam redegit. Xerxes in fuga primus in proelio postremus fuit. Pars corporis crocodili superior durissima est et impenetrabilis, ut inferior mollis et tenera. Socrates supremo die vitae multa de immortalitate animi disseruit. Superioribus pare, inferiores ne contempnas. Suprema pars corporis humani est caput, infimae sunt plantae. In ima tellure sunt multa genera metallorum. Justitia est summum bonum. Orationis summa virtus est perspicuitas. Summa cacumina altorum montium plerumque nuda sunt. Posteriores leporum pedes longiores sunt, quam anteriores. Hispania, imperii Romani provincia, fuit ulterior et citerior. Numitor, avus Romuli et Remi, ultimus rex Albae Longae fuit. Mors ultima linea rerum. Aër quo prior terrae est, eo crassior. Proximus dignitati senatoriae fuit ordo equester. Tullus Hostilius non solum proximo regi dissimilis, sed ferocior etiam fuit, Romulo. Tiberius fuit deterior quam Augustus, Nero deterrimus. Delphinus, omnium animalium velocissimum, velocior est volucre et telo. Lux est omnium rerum ocissima. Honestas mors turpi vita potior. Fortis miles in periculo primus, in fuga ultimus. Facies humanae sunt diversissimae. Novissimi libri sunt non semper optimi. Quo vetustius vinum, eo melius est. Mors servitute potior est. Homines quo plura habent, eo ampliora expetunt. Quo major est in animis praestantia eo majore indiget diligentia. Quanto superiores homines sunt, tanto submissiores in inferiores esse debent. Quo maleficientiores sunt homines, eo malevolentiores esse solent. Indignum est, si a pari vincimur, indignius, si ab inferiore. Seniorum consilia meliora sunt, quam juniorum. Majore studio plurimi homines divitias et opes acquirere student, quam virtutem. Parva lucra saepe majora adducunt damna.

Sokrates najsprawiedliwszy i najlepszy był ze wszystkich Greków. W rzekach mniejszych żegluga jest bardziej niebezpieczna, niż w większych. Najlepszego ojca syn jest często najgorszy. Nic (nie) jest lepszego jak cnota. Słoń największy z zwierząt lądowych. Ziemia jest większa, niż księżyc, mniejsza od słońca. Mądrość i cnota są najwyższe

dobra. Większa część ziemi jest woda, mniejsza łąd. Bóg jest największy, najlepszy. Złodziej jest gorszy od kłamcy, rozbójnicy są najgorsi ze wszystkich ludzi. Najmłodszy syn mego przyjaciela był najmędrzy. Natura jest najlepsza przewodniczka. Nikt nie jest bogatszy, jak kto z (Abl.) swego losu kontent; najuboższym jest najgorszy człowiek. Gorsze jest udawanie miłości, niż nienawiść. Uczciwa śmierć lepsza (potior) jest, niż (Abl.) szpetne życie. Miesiąc Grudzień ostatnią częścią roku jest. Wielu teraz jest najuboższych, którzy niegdyś byli najbogatsi. Rozmaitość owoców jest bardzo wielka. Liczba zwierząt większa jest, niż ludzi; roślin o wiele większa, niż zwierząt. Dusza jest przedniejsza od ciała, cnota od złota i srebra. I najniżsi są ludzkiemu towarzystwu pożyteczni. Sługa od pana niższy jest. Wojsko Scipiona młodszego było bardzo mężne, jeszcze mężniejsze, niż Hannibala Karthagińczyka. Homer z wszystkich greckich poetów najdawniejszy. Kruki są bardzo czarne; golenie bociana są bardzo cienkie. Po śmierci Kodrusa, ostatniego króla Atheńczyków, obierano (Pas.) w Athenach Archontów. Hannibal był największy i najniešťczęśliwszy wódz bogatęj i potężnej Karthaginy. Na początku (Abl.) pierwszęj wojny punickięj byli żęglarze karthagińscy lepsi niż rzymscy. Po nieszczęśliwęj bitwie uciekali rozproszeni żołnierze do (in) najbliższych lasów. Najwięcęj ludzi więcęj ważą (pluris aestimo) pieniądze, niż cnotę. Zdraycy ojczyzny, jest najgorszy rodzaj ludzi. Jest więcęj gatunków marmuru; najwięcęj gwiazd są słońcami. Im wyższe jest słońce, tym mniejsza tęcz. Lukullus i Krassus byli najmajętniejsi Rzymianie. Styczeń jest najpierwszy, Grudzień ostatni miesiąc. Ostatnim krajem Europy jest Hiszpania. Romulus Augustulus był ostatnim rzymskim Cesarzem. Mnie-mania ludzkie są często bardzo fałszywe; obyczaje ludów bardzo różne.

Opisane i wzmocnione stopniowanie.

Robur est quercus admodum dura. Jurium scientia multis hominibus imprimis necessaria est. Celsissimorum montium vertices etiam calidioribus regionibus valde frigidi sunt. Numidia, regio Africae, magis culta, et opulentior est quam Mauritania. Aqua est utilissima et pernecessaria. Cornu rhinocerotis est praevalidum. Vis consuetudinis permagna est. Praeterita et futura admodum diversa sunt. Nero etiam (jeszcze) crudelior fuit, quam Tiberius. Apud Helvetios longe

nobilissimus et ditissimus fuit Orgetorix. Suevorum gens fuit longe maxima et bellicosissima Germanorum omnium. Alcibiades fuit omnium aetatis suae multo formosissimus. Lux omnium rerum celerrima est, et multo velocior quam sonus. Nigri sciuri rari sunt, sed multo rariores nivei. Attägen est paulo major, quam columba. Hibernia est dimidio (o połowę) minor quam Britannia; sol multis partibus major quam universa terra. Aves palustres rostra habent longiora, longa item colla, longosque pedes; breves autem caudas. (Aqua ad vitam magis necessaria est, quam vinum: aër maxime necessarius. Res futurae maxime dubiae sunt. Incolae Europae magis industrii sunt, quam incolae Asiae et Africae. Quo magis pii homines sunt, eo gratiores sunt Deo. Maxime pii homines sunt felicissimi et Deo gratissimi. Facies maxime mutabiles sunt. In rebus maxime dubiis consilium prudentissimorum maxime salutare est. Vulgus est maxime credulum. Quo magis album et dulcius saccharum est, eo melius. Somnium Astyägis regis maxime mirum fuit.

Kobiety są łatwowierniejsze niż mężczyźni. Moja młodsza siostra jest pobożniejsza. Sagunt był jak (longe) najbogatszym miastem Hiszpanii. Dusza człowieka jest daleko przedniejsza, niż ciało. Kaligula i Nero byli jeszcze (etiam) okrutniejsi, niż Tiberiusz. Kogut jest o wiele większy, niż kury. Bogacze są często mniej litościwi, niż ubodzy. Wiele miejsc poetów jest ciemniejszych. Nic nie jest bardziej wątpliwe jak przyszłość. Żelazo jest użyteczniejsze i potrzebniejsze, niż złoto. Początek rzymskiej historii jest bardzo wątpliwy i dość ciemny. Miasto Karthago jest mniej stare, niż Rzym. Siatki pajaków są nader cienkie. Byzantium jest najważniejsze ze wszystkich miast Thracyi. Nic (nie) masz zwyczajniejszego, jak imie przyjaźni; nic rzadszego jak wierność. Pokój jest nader zbawienny, wojna nader zgubna. Nadzwyczajniejsze rzeczy są często najdziwniejsze. Najnowsze nie zawsze jest najdziwniejsze i najlepsze. Rozgniewany człowiek jest niekiedy bardziej srogі, niż najdzikszy zwierz. Pompejus był o dwa lata starszy, niż Cicero. Potęga Boga jest wielka, daleko większa, niż wszystkich królów. Rzeczy przyszłe są nader (maxime) wątpliwe, konie są nader zdolne do pracy. (Mężowie najroztropniejsi są najzdolniejsi do spraw najtrudniejszych. Woda do życia nader potrzebna. Potrzebniejsza jest woda, niż wino; powietrze jest także nader potrzebne. (Zima daleko (longe) zimniejsza od jesieni. Nawet (vel) najuczęńsi mężowie są niekiedy nieskromni. (Pompejusza tryumf

był jak najwspanialszy (longe z Superl.). Im przykrzejsze są drogi, tém bardziej nużące. Drogi najprzykrzejsze są najbardziej nużące. Im są potrzebniejsze kruszcze, tém są mniej rzadkie.

Imiona liczbowe.

(Popl. Gram. Mn. str. 47—52. — Mol. Gram. roz. 34—41.)

Praecipui conjuratorum et interfectorum Caesaris fuerunt: Bruti duo, Cassius et Servilius Casca. Silvius Procas pater duorum filiorum fuit: Numitoris et Amulii. Mensis est spatium dierum triginta, aut triginta et unius. Longissimus dies aestatis est sedecim horarum. A Christo nato usque ad nostram aetatem sunt duodeviginti saecula et anni sexaginta duo. A Christo nato usque ad excidium Hierosolymorum fuerunt LXX anni. Octoginta vel nonaginta annorum vita rara est. Euphrates, magnus Asiae amnis, quatuor stadia latus est, stadium autem habet centum viginti quinque passus, seu sexcentos viginti quinque pedes. Pater meus annum agit quartum et sexagesimum; mater quinquagesimum octavum, frater major natu tricesimum tertium, frater minor natu tricesimum alterum, soror major duodetricesimum; soror minor undevicesimum. Tredecim millia peditum in proelio fuerunt. Tria milia octingenti milites in pugna ceciderunt.

(Na pytanie jak długo? Acc.) Milites aggerem latum pedes trecentos, altum pedes octoginta extruxerunt. Decem quondam annos Troja oppugnata est ob unam mulierem ab universa Graecia.

(Na pytanie kiedy? Abl.) Centesimo quadragésimo sexto ante Christum anno, Mummius delevit Corinthum, opulentam Graeciae urbem. Undetricesimo aetatis anno, multi viri clari fuerunt. Socrates supremo vitae die multa de immortalitate animarum disseruit. Maximae saepe res exiguo tempore geruntur. Iris horis matutinis occidentem versus, horis postmeridianis orientem versus apparet. Vere legunt violas pueri teneraeque puellae. Sunt arbores, quae non modo aestate, sed et hieme virent. Qua nocte natus Alexander est, eadem Dianae Ephesiae templum deflagavit. Pyrrhi temporibus iam Apollo versus facere desierat.

Quoteni consules quotannis Romae erant? Initio singuli, tum bini. Hominis digitus articulos habet ternos, pollex binos. Item singuli equi septenorum hominum vires habent. Binae omnibus avibus sunt alae. Adulti homines ha-

33 x 297 = 9.801

bent dentes tricenos binos, adolescentes vicenos octavos. Legionibus romanis plerumque erant quina milia ducenti pedites, equites treceni. Ter quini sunt quindecim. Duodevicies viceni sunt trecenti sexaginta. Quater quinquageni sunt ducenti. Septuagies centeni quadrageni sunt novem milia et octingenti. Pater singulis filiis singulos libros dedit. Exercitus vester habet trina castra, noster bina. Mater pueris bina mala, terna pira, quaterna pruna et quina cerasa distribuit. Arabes gladios habent tenues, longos quaterna cubita. Tres in urbe sunt turres, ducenos octogenos novenos pedes altae. Bini semesses faciunt assem. Aestus maris bis affluunt, bisque remeant vicenis quaternis horis. Plura membra corporis sunt duplicia. Asia quadruplo major est, quam Europa. Aër octingenties levior est, quam aqua. Terra quinquagies major est quam luna. Quater Columbus in America fuit. Ter triceni sunt nonaginta. Secundum Posidonium, clarum philosophum Rhodium, a terra ad lunam vicies centum milia stadiorum sunt, inde ad solem quinquies milies. Jam hoc amplius milies audivi. Ter libros de re rustica, quos Cato et Varro scripserunt, legi. Quot annos vixit is, cui annus intercalaris vicies revertit?

Człowiek ma jedną głowę, dwie ręce, dwie nogi i 5 palców czyli raczej XX paley. Rok przestępny jest o jeden (Abl.) dzień dłuższy, niż zwyczajny. Trójkąt ma trzy kąty; jeden prosty, lub rozwarty i dwa ostre. Nasza ziemia ma tylko jednego trabanta, księżyc; Jowisz cztery, Saturnus ma VII trabantów: Uranus VI. Cztery główne, 'cardinalis' wiatry są: północny, południowy, wschodni, 'eurus', zachodni, 'favonius'. Łaciński język ma VI samogłosek. Siedm farb tęczy są dla nas przyjemnem widowiskiem. Urania jest jedna z dziewięciu Muz, 'Gen.' a Lachesis jedna z trzech Parków. Historia siedmiu królów rzymskich i trzydziestu tyranów w Athenach wielu ludziom nie jest znana. XXI dni trzy tygodnie; XXVIII dni cztery tygodnie. XLV stopni są połową kąta prostego. XII Apostołów i LXX uczniów Chrystusa byli opowiadaczami ewangelii świętej. Człowiek XXXstu lat jest już mężem, siedmdziesięciu i więcej jest starcem. Rok jest przeciąg 365 dni. Od Aleksandra W. do Nar. Chr. jest CCCXXXIII lat. Ile jest, 'są' lat od Cyrusa do Aleksandra Wgo? CCXXII. Pan domu niech będzie pierwszą ozdobą domu. Czyny Tarquiniusza Pysznego, siódmego króla Rzymian, nie były tak sławne, jak Tullusa Hostiliusza, trzeciego króla. Ankus Martius był 4tym królem Rzymian.

Podług Hippokratesa jest siedm stopni ludzkiego wieku. Konec pierwszego stopnia jest rok 7my; drugiego rok 14ty; trzeciego rok 28my; czwartego 35ty, piątego 42gi; szóstego 56ty, siódmego rok ostatni życia.

Na pytanie jak długo? kładzie się Acc.

Wojna w Niemczech trwała XXX, lat. Wieża trzysta stóp wysoka. Wał 250 stóp szeroki, 59 wysoki jest. Siedm godzin spać dla chłopca dosyć jest. Droga, która od miasta do ogrodu prowadzi, 3653 kroków długa jest.

Na pytanie kiedy? stoi Ablat.

W roku 480tym przed Chr. walczyli Grecy za swą ojczyznę, za swe domy i ołtarze i uwolnili je. Cesarz Tiberius w 78 roku swego życia, w 23 panowania a 37 po Chr. umarł. Najwięcej roślin na wiosnę kwitnie, niektóre nawet w jesieni.

Ludzie, zwierzęta, ptaki i ryby mają po dwoje ócz; motyle mają po cztery skrzydła a po ośm nóg, raki zaś po 8 nóg i po 2 nożyce. Z gadów jedne ,alius' po cztery nogi mają, jak krokodyle, żółwie, innym ,alius' braknie nóg, jak wężom. Owady najwięcej ,pleraque' po sześć, inne po ośm, inne po sto nóg i więcej mają. Dwa mury otaczają miasto po ośmnaście stóp wysokie, a po ośm szerokie. Przyjaciel sześć ,distrib. przy nom. plur.' listów posyła: jeden ,distr.' do mnie, dwa do ojca i matki, trzeci do przyjaciół. W jednym ,distr.' obozie nieprzyjaciół siedm tysięcy ,po milia plur. gen.' pieszych i cztery tysiące jeźdźców są. Nie dwa wesola odprawiają się w naszym domu lecz jedno. Ojciec pisze do każdego z czterech synów po jednym liście. Po ile Censorów rocznie obierano w Rzymie? najprzód po jednym, potem po dwóch. Zboża dwojakiego (duplex) rodzaju są: albo zimowe, albo letnie. Marius siedm razy był konsulem. Ile razy powietrze lżejsze jest, niż woda, tyle razy woda od powietrza cięższa jest. Afryka większa jest niż Europa, Ameryka czterykroć. Ręce ludzkie są podwójne. Trzykroć, czterykroć szczęśliwi są poczciwi ludzie. Użyteczne książki, dwa razy, trzy razy i cztery razy czytacie, nieużytecznych ani raz.

Pronomina, Zaimki.

(Popl. Gram. Mn. str. 52—60. — Mol. Gram. roz. 41—47).

Prae iracundia non est apud se. Veritas etiamsi injucunda est, mihi tamen grata est. Nemo errat uni sibi, sed dementiam spargit in proximos. Virtus splendet per se semper, neque alienis unquam sordibus obsolescet. Gloria, amicitia quum dignitate, tum fructu ducunt ad se. Frater me et te validior est. Tute tibi impera. Mea mihi conscientia pluris est, quam omnium sermo. Multi nostrum sunt felices, multi infelices; alii sua culpa alii aliena. Parentum meorum mei desiderium permagnum est. Homo invidus sibi metum inimicissimus est. Hannibal et Caesar fuerunt summi imperatores: huic idus mortiferae fuerunt, illi venenum. Saepe hominibus nihil inimicius est, quam ipsi sibi. Omnis natura est conservatrix sui. Mirum me desiderium tenet urbis, incredibile meorum atque imprimis tui. Habe nostri rationem. Amicus etiam absens nostri est memor. Non semper est ejusdem (rzeczą tegoż samego) hominis recte cogitare, et cogitationes eleganter oratione exprimere. Carior nobis debet esse patria, quam nosmet ipsi. Non semper idem floribus est color; vera et falsa non eadem sunt. Honestum ei vile est, cui corpus nimis carum est. Omne animal, cui sanguis est, habet etiam cor. Ei avi, cui pulcherrima cauda est, turpissimi pedes sunt. Me mea delectant, te tua, sua quemque. Quidquid honestum est, idem est utile, quidquid turpe, inutile. In amicitia nihil fictum, nihil simulatum est, et quidquid in ea est, id est verum et voluntarium. Haec fuga est non profectio. Quaecumque rara sunt, sunt pretiosa. Quaeritur ex duobus, uter dignior? ex pluribus: quis dignissimus, Demosthenes et Cicero praestantissimi antiquitatis oratores fuerunt; utri eorum palmam (pierwszeństwo) tribuis? Quoque modo res sese habet, ego sententiam meam defendam. Si cujus amicitiam expētis, ejus mores inquire. Num quis vestrum tantum facinus perpetrare audet? Sapiens, si quae miseria accidet, non despērat. In quibusdam animalibus est aliquid simile virtutis. Unusquisque miles est defensor suae patriae. Munus divinum est, quidquid homines habent. Pigritia est unicuique turpis, maxime autem juveni. Quo quisque ditior est, eo plura expetere solet. Quanto quisque superior est, tanto se in inferiores gerere debet submissus. Quo quisque melior est, eo carior hominibus. Ut quisque est sapientissimus, ita modestissimus; = sapientissimus quisque modestissimus est. Ut quisque optimus est, ita ma-

xime posteritati servit; = optimus quisque maxime posteritati servit. Trahimur omnes laudis studio et ut quisque est optimus, ita maxime gloria ducitur; = et optimus quisque maxime gloria ducitur. Quot orationum genera reperiuntur? Tantum pretii cuique tribue, quanto dignus est. Homines miseros, qualescunque sunt, ne contemue. Corporis et fortunae bona, quantacunque sunt, incerta et fragilia sunt. Quotquot homines sunt, omnes vitam amant. Quotcunque sunt scriptores, omnes Aristidis justitiam praedicant.

Omnium societatum nulla est gravior, quam ea, quae cum republica unicuique est nostrum. Nullius hominis vita est sine dolore. Utrumque et tempus et bona valetudo munus est benigni Dei. Ea navis, quae in flumine est magna, in mari est parvula, et gubernaculum, quod alteri navi (dla jednego okr.) magnum est, alteri (dla drugiego) exiguum. Consuetudo est altera natura. Alia vera sunt, alia falsa. Facies homini soli est, ceteris animalibus sunt ora et rostra. Solis candor illustrior est, quam ullius ignis.

Wszystko swoje (moje) noszę ze sobą (ze mną.) Cnota jest dla siebie samą najpiękniejszą zapłatą. Ojciec twój z ciebie (Abl.) kontent jest. Częścią nas jest krew. Najpotrzebniejsza nam jest pamięć. Nikt nie jest od ciebie szczęśliwszy, nikt odemnie nieszczęśliwszy. Wy wszyscy jesteście wielu niebezpieczeństwom podlegli. Pamięć was, pilni uczniowie, nauczycielowi zawsze miła będzie. Ojciec jest nam największym przyjacielem. Sumienie jest to sędzia w nas. Piżany nie jest sobą władający (compos. z Gen.) Piżani nie są sobą władający. Poznanie siebie człowiekowi nader użyteczne jest. Cnota przez się jest chwalebna. Antonius i Crassus między sobą byli wcale niepodobni. Królowie zawsze towarzyszą z sobą mają. Pragnienie Karthagińczyków ciebie, o Hannibalu, było wielkie. Nikt z nas nie jest zawsze szczęśliwy. Wielu z was będzie uczonych mężów. Wiele rzeczy jest nam jeszcze nieznanych. Gniewliwy nie jest sobą władający. Myśliwi mają zawsze z sobą psów. Skąpcy nigdy nie są z siebie kontenci. Niedbały uczeń sobie szkodzi, nie nauczycielowi. Ten cały świat jest dziełem wszechmocnego Boga, stwórcy wszystkich nas. Na tej ziemi nic nie masz doskonałego. Nie wszyscy uczniowie są między sobą równi, ci są pilni, owi leniwi; ten jest uważny, ów nieuważny. Ten był koniec państwa Medów. Ta była przyczyna wojny. Demosthenes i Cicero byli sławni mówcy, ów był Grek, a ten Rzymianin, ojczyzną owego były Atheny, tego Rzym. Atheny

są sławniejsze, niż Karthagina; owe były siedliskiem wszystkich sztuk, całego handlu. Na tej ziemi są niezliczeni ludzie szczęśliwi i nieszczęśliwi. Juliusz Caesar był do owego Alexandra Wgo podobny. To (te) są błędy nie sztuki, lecz ludzi. Nauczyciel kocha nas, jeżeli jesteśmy pilni i my go kochamy; ta nauka mi się podoba. Grzmoty są straszne, lecz ich użytek jest bardzo wielki. Czyż (nonne) umysł człowieka (nie) jest lepszy niż jego ciało.

W tej części Europy, w której ziemia jest najżyźniejsza i niebo najpogodniejsze, ludzie najnieszczęśliwsi i najubożsi są. W borach jest wiele dzikich zwierząt, których futra ludziom bardzo użyteczne są. Ci rodzice, których synowie leniwi i źli są, nieszczęśliwsi są, niż ci, których synowie są ślepi lub kulawi. Te zwierzęta, których zęby ostre są, nazywają się mięsożerne. W owym życiu będą ci szczęśliwi, którzy w tym byli cnotliwi i pobożni. Wyspa Delos była ojczyzną Apollina i jego siostry Diany. Pięć jest części świata (ziemi) z których (Gen.) największa jest Ameryka, najmniejsza Europa. Wiele roślin, których sok ludziom jest szkodliwy, zwierzętom zdrowe są. Na najwyższych górach, których szczyty najczęściej łyse są, jest powietrze najcieńsze i najzdrowsze. Wszystko z Bogiem, nic bez niego. Te dęby są nam przyjemne dla cienia, pod którym w lecie siedzimy. Słowik lubi to miejsce, któremu gniazdo poblizkie jest. Nie każdemu zebrzącemu dają, lecz prawdziwie nieszczęśliwemu. O sobie samych często bardzo fałszywe mniemanie mamy. Pszczoły są owady, które miód i воск z rozmaitych kwiatów zbierają. W językach, których nie rozumiemy, do głuchych podobni jesteśmy. Przyjemne miejsca każda okolica ma. Skąpy dla drugich bogactwa gotuje, nie dla siebie. Państwo rzymskie tak było silne, że każdemu (quilibet) z państw równe było (imperf. conj.) Każdego człowieka życie ma pewne przykrości. Daj mi tę książkę, którą, jak mówisz, już dwa razy czytałeś. Kto każdemu swoje oddaje, tego nazywamy sprawiedliwym człowiekiem. Na wierzchołku Oety góry Herkules sam się spalił. Poznajemy Boga, który każdemu z ludzi pewne świadczy dobrodziejstwa z dzieł jego. Skąpy nie posiada bogactw, które ma, lecz bogactwa posiadają go. Ludzie, z którymi żyjemy, rozmaici są i obyczajami i dowcipem i losem. Niektóre ptaki przez cały rok (Abl.) śpiewają, niektóre w pewnych czasach. Nie tego nazywamy szczęśliwym, którego bogactwa się pomnażają, lecz tego, którego umysł małemi (rzeczami) kontentuje się. Titus był od każdego kochany. Ktokolwiek państwu pożyteczny jest, jest dobrym

obywatelem i godzien jest pochwały (Abl.) Komukolwiek te dobrodziejstwa winni jesteŝmy, zawsze ich będziemy pamiętni. Czegokolwiek się uczysz, dla siebie (ciebie) się uczysz, nie dla nauczyciela, dla życia, nie dla szkoły. Którego ptaka pióra są najpiękniejsze? Któż z was, uczniowie, jest najpilniejszy i najskromniejszy? Który jest największy ptak? Czy możesz powiedzieć (potesne), który zwierz jest (conj. praes.) najokrutniejszy ze wszystkich zwierząt. Który jest najkosztowniejszy ze wszystkich kruszców? Co jest twardszego jak diament. Nie wiem, który z filozofów greckich najślawniejszy jest. Kto pisze listy? — nie wiem, kto pisze (conj. praes.) listy. Jaką książkę czytałeś? nie wiedziałem, jaką książkę czytałeś (imp. conj.) Którym grzechom najłatwiej pobłażamy? wiemy dobrze, którym błędom pobłażamy. Im kto jest lepszy, (ut quisque z Superl.) tym bardziej jego umysł pragnie chwały. Im kto jest lepszy, tym jest szczęśliwszy, albo najlepszy najszczęśliwszy jest. Im kto jest mędrszy, tym jest ostrożniejszy, albo najmędrszy najostrożniejszy. Im kto jest lepszy, tym trudniej innych za złych uważa, albo najlepszy najtrudniej uważa innych za złych. Ile jest filozofów, tyle prawie rozmaitych zdań. Jaki wódz, taki żołnierz. Jakakolwiek (quantacunque) jest twoja mądrość, powinieneś zawsze być skromny. Jakakolwiek jest nasza dusza, nie wątpię o nieśmiertelności.

Słowo Sum ze złożonemi.

(Popl. Gram. Mn. str. 67 i 68. — Mol. Gram. roz. 47—49.)

1. Ego sum homo. Nunquam solus es. Deus semper est tecum. Si sorte nostra contenti sumus, divites et felices sumus. Tu, pater tuus et omnes homines estis mortales. Omnes homines, reges, principes, divites et pauperes morti obnoxii sunt. Saepe in domo exigua erat magnus vir. Pueri, qui hic estis, antea eratis infantes. Quamdiu tu et frater tuus domi eratis, tu semper laetus fuisti, sed frater tuus saepius tristis. Antiquissimis temporibus specus pro domibus erant. Ego idem sum, qui fui, et semper ero. Darie, ultimus et infelicissimus regum Persarum fuisti. Nero et Calpula, imperatorum Romanorum crudelissimi fuistis. Fuerunt plures Hercules, celeberrimus eorum fuit Graecus. Quamdiu Romae fuisti? Septem annos. Lacedaemone fuit honestissimum domicilium senectutis. Imperium imperatoris Titi, qui semper clemens et benevolus fuerat, brevissimum fuit. Nonne omnes pueri fueratis, antequam viri eratis. Multae urbes

Graeciae, quae olim potentes fuerant, Christi aetate fuerunt exiguae. Pugna fuit atrocissima, propterea quod utriusque exercitus milites fortissime pugnauerant. Nunc pueri estis, aliquando viri eritis, denique senes. Sumus, fuimus et semper erimus in postestate Dei. Qualis in alios fueris, tales illi in te erunt. Es sedulus, o puer, nam vita humana est brevissima. In schola pueri semper diligentes et attentis estote. Aliorum exempla nobis velut specula sunt. Salus populi suprema lex esto.

Leoni, qui rex quadrupedum appellatur, est vox (lew ma głos) terribilis, elephanto, terrestrium animalium maximo ac prudentissimo, est proboscis eximia longitudinis et flexibilitatis. Homini cum Deo similitudo est. Sex filii vobis et duae filiae sunt. Controversia mihi fuit cum avunculo. Leoni summa vis est in pectore. Fuere Lydis multi ante Croesum reges. Dives est, cui tanta est possessio, ut nihil optet amplius. Quamdiu felix eris, multi tibi erunt amici.

Jesteśmy członkami wielkiego ciała. Wiele jest teraz ubogich, którzy przedtem byli bogaci. Jeżeli będę (Fat. ex.) pobożnym i cnotliwym w tém życiu, będę w drugiem szczęśliwym. Kto będzie po śmierci szczęśliwym? kto w tém życiu będzie pobożnym. Wielu, którzy w tém życiu ostatnimi byli, będą w tamtem pierwszymi. O człowieku, jesteś zawsze ten sam, którym byłeś (jako) młodzieniec i którym byłeś (plusq jako) chłopiec. Jeżeli chłopcy jako uczniowie będą pilni, będą użytecznymi obywatelami! Bądźcie pobożni, gdyż pobożność jest podstawą wszystkich cnót. Nasi rodzice i nauczyciele niech nam zawsze będą drogą. Ludzie niech będą śmierci pamiętni. Każdy niech będzie pamiętny swego początku. W Ephezie była najslawniejsza Diany świątynia. Przed trzema laty byłem u przyjaciela, u którego wy niedgdy także byliście. My byliśmy w domu, wy byliście na wsi. Sokrates, Plato i Aristoteles byli najwyborniejszymi filozofami greckimi.

(Kiedy „mam“ wyraża się przez sum, stoi przedmiot miany w Nom. zaś osoba mająca w Dat.)

Paw ma (pawiovi jest) ogon bardzo piękny, bocian długi dziób. Ptaki z łupu żyjące mają dzioby zakrzywione (ptakom są dzioby zakrzywione). Pająki mają po ośm nóg. Nie wszystkie kozy mają rogi. Woda, jeżeli jest czysta, nie ma ani (neque) koloru, ani smaku, ani zapachu. Zwierzęta mięso-

żerne mają ostre zęby. Nic nie braknie temu, komu Bóg jest przyjacielem. Nie zawsze ten sam mają kolor kwiaty. Skarb posiada, kto ma prawdziwego przyjaciela. Bogacze mają wielu przyjaciół. Każdy ma swój obyczaj. Żaden zwierz nie ma większej pamięci jak pies. Nie wszystkie drzewa mają tenże sam owoc.

2. *Benigni simus non solum adversus amicos, sed etiam adversus inimicos. Multi forent feliciores, si prudentiores essent. Esses malus, si adversus parentes et praeceptores et alios homines beneficos ingratus esses. Esses (byłbyś teraz) ditior, si magis parcus fuisses (gdymyś był dawniej). Essetis doctiores, discipuli, si diligentiores fuissetis. Nisi Homerus fuisset, virtus Achillis esset ignota. Utinam omnes iudices justii essent. Discipuli officium est, diligentem esse.*

(*Interrogatio directa et indirecta*). *Cur heri in schola fuisti? Quamdiu ruri eritis? Utrum unus, an plures mundi. Num plures sunt dii an unus? Fuistine Romae? Quem non delectat aspectus florentis arboris? Quomodo vocantur animalia, quae et in terra et in aqua vivunt? Quot sensibus homo praeditus est? Unde habemus omnia. Quid agis? Nescisne, quid agas? Nonne etiam post mortem vivemus? Quamdiu amicus tuus fuerit, mihi ignotum est. Vita quam brevis sit, cogita. Incertum est, quo te loco mors expectet; itaque tu illam omni loco expecta. Ciconiae, quonam aut loco veniant, aut quo se conferant, incertum est. Non video, quomodo sedare possint mala praesentia praeteritae voluptatis. Peregrini ingredienti rogari solent, unde venias. Vix dici potest, quanta sit vis musicae. Quale ingenium quis habeat, indicio est oratio. Homo quam multa a Deo habeat, quotidie recordator.*

2. *Interrogatio directa* pytanie wprost stoi w *Indicativie*. Polskie czy wyraża się przez *num* albo też przyrostek *ne* (czy nie tłumaczy się przez *nonne*.) *Interrogatio indirecta* pytanie uboczne zawisło zawsze od słowa, albo zdania głównego i stoi jako zdanie zależne w *Conjunctivie*. W pytaniach zależnych używają się pytajniki *num*, *ne*, *an*, *ne*. Kiedy jest więcej pytań, natenczas w pierwszém stoi *utrum*, *num*, *ne*, a w drugiem *an*.

Jakim jest duch, sam duch nie wie. Z (*prae*.) radości gdzie jestem, nie wiem. Nie rozumieją ludzie, jak wielkim dochodem jest oszczędność. Nie pewien byłem, gdzie byłeś (*imperf.*) Powiedz mi, gdzie byłeś wczoraj. Wiele narodów

nie wie jeszcze (nondum), dla czego księżyc zaćmiony bywa (obumbro). Jest pytanie, (quaeritur) dla czego najuczęśni mężowie w najważniejszych rzeczach różnią się. Pytanie jest, dla czego w zimie grad nie pada. Dokąd się ptaki wynoszą, nie wiemy. Czyż pies wilkowi nie jest podobny? Było niegdys pytanie, czy ziemia jest okrągła. Uważaj, czy prawdziwe są innych mowy. Kto był założycielem Rzymu, wszystkim znajoma.

3. (Composita). Nunc adsum, mox abero. Cui mens deest, miserrimus est; cui visus deest, coecus est. Mi fili, multum tibi aliquando parsimonia proderit. Quibusdam animalibus pedes desunt. Imperatores Romani exercitibus praeerant. Cognitio juris civilis iis prodest, qui reipublicae praeerunt. Homini diligenti et parco semper aliquid supererit. Iadopi pauca desunt, avaro omnia. Qui civitati profuerit, ipse sibi proderit. Deus omnibus locis adest. Contemnuntur ii, qui nec sibi, nec alteri prosunt. Ut magistratibus leges, ita populo praesunt magistratus. In oratore perfecto inest philosophorum omnis scientia. Ubi frater tuus tandiu domo abfuit? Cur non omnes milites pugnae interfuerunt? Adestote omnes animis, qui adestis corporibus. Satius est, nos prodesse etiam malis propter bonos, quam bonis deesse propter malos. Infelicibus quam plurimis profuisse, magna voluptas est. Inertia semper obfuit, industria profuit. Aristides interfuit pugnae navali apud Salamina.

3. Jeden z wodzów nad flotą, drugi nad pieaszem wojskiem był przełożony. Dobrymi mężami jesteśmy, jeżeli jesteśmy użyteczni, (prosum) komu możemy, nie szkodzimy nikomu. Ta rzecz nie pomogła nam, ale owszém zaszkodziła. Jeżeli będę niewinnym, cóż mi nieprzyjaźń będzie szkodziła. Jeżeli twoim obowiązkom nie uchybisz (deese), nie braknie ci pochwały ludzi. Jeżeli uczniowie pilnie i uważnie do szkoły uczęszczać będą, (interesse Dat.) będą kiedyś dobrymi obywatelami. Użycie wina jest częste, gdzie wina braknie. Listowi niech nie braknie czystości. Wielkiemu wojsku perskiemu zabrakło biegłego wodza (Nom.) Dobrym nigdy nie zabraknie przyjaćiół. Nie wszystko, co jest miłe ciału, jest temuż (idem) pożyteczne. Cicero rzeczywospolitej rzymskiej

---

a. Perski, rzymski, grecki, włoski i t. d. tłumaczy się zwyczajnie w lacinie przez Genit. exercitus Persarum, dux vel imperator Romanorum, urbs Italiae etc.

bardzo był pożyteczny. Te państwa są najszcześniejsze, nad któremi 'Dat.' są przełożeni najlepsi urzędnicy. Siedmiu mędrców greckich, wszyscy oprócz Thalesa z Miletu, 'Mile-sius' nad państwami swemi byli przełożeni. Nad wojskiem najmężniejszym, jeżeli jest przełożony wódz bojaźliwy, niepe wne jest zwycięstwo. Zbyteczny sen ani ciała, ani duszy (nie) jest pożyteczny. Wielu ludzi ani sobie ani innemu (nie) jest użytecznych. Sobie być użytecznym, (nie) jest żadną cnotą.

Konjugacya I.

1. Tu, ego et omnes homines amamus Deum, totius mundi creatorem. Omnes homines et vos, qui hic adestis, amatis Deum, benignissimum patrem nostrum omnium. Pythagoras omnibus hominibus frugalitatem commendabat, genitricem omnium virtutum, Carthaginienses binos reges quotannis creabant. Amicos res secundae parant, adversae probant. Aegypti mortuos domi servabant. Multi homines aedificant domos, quas nunquam habitabunt. Laudabimus milites, si fortes fuerint. Croese, infelix rex Lydiae, quid tibi profuerunt magnae divitiae, quas tibi comparaveras. Milites victores, ne trucidate inermes et supplices. Socrates primum philosophiam devocavit e coelo. Si quis te rogaverit, qualis sit animus, num dubia erit responsio? In adversis rebus ne despères. Quae sunt maximae divitiae? non considerare divitias. Homines probos laudavisse delectat. Non curo, quid mali de me judicent. Utinam cives servaverint pristinos mores majorum. Utinam peritus medicus patrem tuum aegrotum remediis asperis curet; nam gravis morbus animum et corpus patris vexat. Multi homines minus saepe peccarent, si cogitarent, quam justus sit Deus. Jure laudatur scriptor, qui ita narrat, quasi ipse praesens spectaverit singula.

Tribuni legem promulgaverunt, ut consulum alter ex plebe crearetur. Romani Asiam Attälo regi donaverunt, ut in ea regnaret. Omne animal id agit, ut se conservet. Caesar vetuit, ne per vim Massilia expugnaretur. Leges Romanae vetuerunt, ne quis mortuus intra muros urbis sepeliretur.

1. Wiele ptaków śpiewem rozwesela uszy. Chwaliliśmy wszyscy dobrego chłopca, który brata kochał, jak siebie samego. Zdobimy ciało, zdobmy także i umysł. Rodziców waszych kochaliście i was także będą wszyscy ludzie kochali.

Kto wiele pracował, życzy sobie spoczynku. Cnoty umysł człowieka zdobyją, suknie tylko ciało. Co myślimy, cośmy myśleli (inter. indir.) samemu Bogu wiadome. Gdybym był często o śmierci myślał, byłbym mniej grzeszył.

Ut, aby, że; ne aby nie, quo aby tym, kładą się z Coniunct. Co do czasów zważać trzeba, że po Praes. lub Fut. następuje Praes., zaś po czasach przeszłych następuje Imperf. Coni.

Bóg chce, abyśmy rodziców czcili i rozkazuje, abyśmy nie tylko przyjaciół, ale i nieprzyjaciół kochali. Wszystkimi siłami będę się starał, abym dobre sumienie zachował. Staraj się, abyś innych uczniów dobrymi obyczajami i pilnością przewyższył. Wojsko nasze dzielnie (acerrime) walczyło, aby miasto od zguby zachowało.

Kiedy w zdaniu poprzednim poprzedziło: sic, ita, adeo, tam, talis, tantus, następujące ut choć się tłómaczy przez że, kładzie się jednak w Zac. z Coniunct.

Siła wichru niekiedy tak wielka jest, że drzewo wykożenia. Pewne zwierzęta, jak tygrysy są tak dzikie, iż żadnym sposobem ulaskawione być nie mogą. Tak wielka siła poczciwości jest, że ją nawet (etiam) w nieprzyjacielu kochamy. Rzymianie od pługa odprowadzili Cincinnata, aby był Diktatorem. Bóg ziemię stworzył, abyśmy ludzie ją zamieszkiwali. Tak jest usposobiona (comparata) natura ludzi, że lepiej obce niż swoje widzą. Strzeż się, abyś nie kłamał, Bóg bowiem słyszy wszystko.

Woda morska słona jest, aby nie (ne) gniła. Wieśniacy mierzwią rolę, aby tym obficie zboża wydawały. Prawa krótkie być powinny, aby tym łatwiej od niebiegłych zrozumiane być mogły.

2. Coelum plenum est stellarum micantium. Cantantes et Deum laudantes alaudae in aërem evolant. Nullum vitium tetrius est, quam avaritia, praesertim in principibus rempublicam gubernantibus. Odiosum sane genus hominum officia exprobrantium. Vir bonus viro bono non supplicanti succurrit. Sapiens bona sibi comparare studet perpetuo duratura. Ciconiae in alienas terras migraturae in unum locum congregantur. Ingens hominum multitudo in urbem congregatur, ludos publicos spectatura. De animorum immortalitate non est dubitandum. Propter belli calamitates multis

civibus e patria in alienas terras migrandum est. Semper homini cogitandum est, vitam brevem esse. Si beati esse studemus, diligenter nobis est elaborandum, ut semper virtutis praecepta observemus.

Quis ignorat, maximam illecebram esse peccandi impunitatis spem. Antonius deditus erat potando. Camelus non tantum ad portandum, sed etiam ad equitandum idoneus est. Ipsa voluntas peccandi peccatum est. Inter consultandum non est armis decertandum. Acriter pugnando milites urbem ab interitu liberaverunt. Quis neget Deum universum mundum gubernare. Certum est bonorum animos post mortem in sedem beatorum migraturos esse.

Passivum.

3. Si honoratis eos, qui honore digni sunt, ipsi quoque honorabimini. Saepe non resalutabor ab iis quos salutaveram. Amaberis ab omnibus bonis hominibus, si virtutem amabis. A Romanis multi duces et milites, a quibus contra imperium cum hoste pugnatum est, necati sunt. Amabiles simus, ut amemur; ut honoremur, estote honore digni. Diligentes discipuli optant, ut a praeceptoribus amentur et laudentur. Virtutem semper amavi, ut a probis amarer. Te castigavi, ignave puer, ut emendareris. Satis longa plurimorum hominum vita esset, si bene collocaretur. Laudaremur si laudabiles essemus. Quantopere a Romanis bellum amatum sit, omnibus notum est. Ager bis vel ter aratus seminatur. Terra mutata non mutat mores. Multi juvenes in primam pueritia male educati a parentibus in perniciem ruunt. Leones satiati innoxii sunt. Multae urbes antea aliter nominabantur, ac nostra aetate. Respublica dum (dopóki) jure et justitia administrabatur, fuit potentissima. Ubi olim arabatur, nunc navigatur. Liber est is existimandus, qui nulli turpitudini servit. Civitatis gubernandae ars est difficillima. Asinus idoneus est oneribus portandis. Venti utilissimi sunt ad noxios vapores dissipandos. Erogari in perniciem rogantium, saeva bonitas est. Sperare licet, doctrinam christianam aliquando per totum terrarum orbem propagatum iri. Si virtutem colitis, sperare vobis licet, vos omnibus bonis probatum iri. A probis probari, ab improbis improbari laus est.

Liczą w sądach zdania, nie ważą. Życzę, abym był kochany i chwalony od dobrych ludzi. Ciało ludzkie najle-

pięć hartuje się ustawiczną pracą. Najlepiej byłyby państwa rządzone, (administro) gdyby najlepsi nad nimi byli przełożeni. Leniwy uczeń obawia się, aby nie był od nauczyciela karany. Cicero nie byłby był zabity, gdyby był odważniejszy. Karze się bardziej, aby się powtórnie nie grzeszyło. Marka Porciusza Katona surowość od jednych chwaloną, od drugich ganioną jest. Wielka część Włoch od Pyrrhusa, króla Epiru spustoszoną została. Byłeś, jesteś i będziesz chwalony od dobrych, wiem, że od dobrych chwalonym byłeś; spodziewam się, że od dobrych chwalonym będziesz. Wy jesteście, byliście i będziecie od poczytych ludzi ganieni. Słyszałem, że od poczytych jesteście ganieni, słyszałem, że od p. byliście ganieni, słyszałem, że od p. będziecie ganieni*) i t. d.

4. Postquam Vercingetorix orationem suam habuit, omnis multitudo armis concrepuit. Ninus, rex Assyriorum, omnes populos usque ad Libyae fines perdomuit. Tota Gallia a Caesare domita est. Alexander milites suos Pindāri domum violare vetuit. Scimus a Graecis ante certamina corpora oleo fricta esse. Tantalus apud infēros siti enectus est. Immortalitatem animi Socrates explicavit in eo sermone, quem habuit eo ipso die, quo decessit e vita. Ancus Martius, quartus Romanorum rex, Latinos bello domuit, urbem amplificavit eamque novis moenibus circumdedit. Non plane quingentos annos a Christo nato stetit imperium Romanorum. Sceleri ac furori Catilinae Ciceronis vigilantia obstitit. Carthago diruta est, quum stetisset 742 annos. Natura nihil hominibus brevitate vitae dedit melius. Majores nostri fortitudine ceteras gentes praestiterunt. Magna feminarum caterva Darii uxorem circumstetit, quum Alexander tabernaculum ejus intraret. Fama est, adjutum esse Terentium in scriptis a Laelio et Scipione. Caesarem specie salutandi in curia conjurati sexaginta circumsteterunt.

4. Aleksander Wielki, król Macedończyków, bardzo wielką Azji część, która pod Persów panowaniem była, za-wojował. Jedni się do filozofii, inni do prawa cywilnego, inni do wymowy przykładali. Cicero wszystkich Rzymian wymową przewyższał. Przeciął Alexander węzeł Gordyjski,

*) Nauczyciel niech sam tworzy podobne zdania, zamienia biernie na czynne, a czynne na biernie i przeprowadza je przez wszystkie czasy w Indic. i Inf. z przybranem słowem sentiendi lub declarandi.

który tak był zawikłany, że się zdawał nie do rozwiązania „indissolubilis”. Drzwi domu skrzypnęły, niewolnicy oczekujecie swego pana. Pasterz piosnkę wygrywając „carmen mediator” na piszczalce, pod rozłożystym dębem legł „recubo”. Mędrzec mógł powiedzieć Alexandrowi: o królu, uśmierzyłeś tyle narodów, nuże „age” niepowściągniony gniew uśmierz; albowiem twoje żądze bardziej są niepowściągnięte, niż najdziksze narody. Słusznie jesteś chwalony, żeś radą i czynem państwo wsparł. Rzymianie codziennie „się” myli; nikt jak tylko „nonnisi” myty do stołu siadał „accubo”. Ty węzeł zawikłałeś; nuże, przystąp bliżej i rozwiąż. Kupcowi wielką sumę pieniędzy pożyczyłem był „mutuo dare”, a które on powróciwszy „regredior” z podróży, wiernie oddał. Komu Bóg dał panowanie zwierząt? człowiekowi. Ręce do pracowania nam dane są. Kamillus złoto, które Rzymianie Gallom dali byli, odzyskał. Wielu myje się bez miednicy. Nie mało pomogło do zdrowia, że starożytni Rzymianie często myli i nacierali ciała. Attius Naevius, wieszczek, oślekę brzytwą przeciął. Co nam szczęście dało, nie jest nasze. Lacedaemonczykowie wsparli Atheńczyków przeciw Persom. Wielką część Europy od Rzymian zawojowana została.

Konjugacya II.

Memoria magnorum periculorum in mentibus nostris semper haerebit. Saepe tacens vultus habet vocem. Invidum) semper mordet alterius fortuna. Ego a vobis postulo, ut deletis ex animis vestris omnem suspicionem. Alcibiades irae plus paruit, quam utilitati. Natura hominum ejus modi est, ut aliena vitia melius videant, quam sua. Nihil habenti nihil deest. Darius Codomannus Charidemum utilia suadentem necavit. Socrates cum parvis filiis ludens, a stultis ridebatur. Apud nos plus boni mores valent, quam alibi bonae leges. Filii patri dolenti solatium praebent. Miramur, quod Graecia, quae fama, quae gloria, quae doctrina, quaeque plurimis artibus, quae etiam imperio et bellica laude floruit, tam parvum locum Europae tenuit. Laudo te, quod mentem tuam in litterarum studio tam probe exercuisti. Virtutis honorem nulla unquam delebit oblivio. Venio te monitum, ut praeceptoribus tuis obtemperes. Cupiditates difficiles sunt coërcitu. Metus est opinio magni mali impendentis, et aegritudo est opinio magni mali praesentis. Persuadeo tibi, tuum consilium mihi vehementer placuisse, et semper placiturum esse. Quaeritur, utrum consilia mea vobis placuerint, an dis-

plicuerint. Ne rerum difficultate a proposito deterrere Vita sapientium constat in exercenda virtute. Multi homines plus operae collocant in divitiis augendis, quam in virtutibus exercendis. Speramus crudelitatem militum ducis constantia cœrcitum iri.

Nie wszystko złoto, co się świeci. Owce corocznie raz lub dwa razy strzygą się. Nie pewna jest, którzy ludzie Afrykę z początku dzierżyli. Nieszczęścia wojen okrucieństwem żołnierzy powiększają się. Po śmierci wiele widzieć będziemy, czego teraz nie widzimy. Katilina wszystkim dobrym nie podobał się. Anacharsis zapytany, coby było (imperf.) w człowieku najlepsze, a co najgorsze? język odpowiedział. Co sami widzieliśmy, (za) prawdziwe mamy. Dziś widziałem niedźwiedzia tańczącego, którego przedtem nigdy nie widziałem. Epaminondas, który potęgę Thebańczyków niezmiernie powiększył, żadnego nie miał sprzętu, prócz kotła i rożna. Lacedaemonicykowie, mężni byliście, że siły ciała zawsze ćwiczyliście (plusq. perf.) Sobie szkodzić będziemy, nie nauczycielowi, jeżeli pamięci ćwiczyć nie będziemy. Drzewa, które na wiosnę zakwitną, w jesieni owoce dawać będą. Chłopcy zdolności umysłu ćwiczcie. Uczęszczam do szkoły „Acc.” nie abym uczył, lecz aby mnie nauczyciel uczył. Historia opowiada, jak wielką wojnę Brutus i Cassius po zamordowaniu Caesara wznieśli „inter indir.” Dwa miasta najpotężniejsze, Karthago i Numantia, od tegoż samego Scipiona zburzone zostały. Uczniowie pilni, gdy będą wysmiani od leniwych, milczeć będą i ubolewać nad ich losem „Acc.” Abyś od głupich nie był wysmiewany, bądź rozumnym. Jeżeli zostaniecie napomnieni, słuchajcie „obtempero” napominających. Zajac najmniejszym szelestem wystrasza się. Sokrates najmędrszy z filozofów, często od sophistow bywał wysmiewany. Starcy niech nie będą wysmiewani od chłopców. Gdy się w naukach ćwiczysz, umysł twój wielu użytecznych rzeczy znajomością wzmaga się.

2. Quam pestiferum est bellum, quod civitatem per centum annos et plures florentem, unius diei proelium dele vit. Mithridates Scythas, qui Sopyriona, Alexandri Magni ducem, cum triginta milibus armatorum deleverant, qui Cyrum, regem Persarum, cum ducentis milibus militum trucidaverant; qui Philippum Macedonum regem fugaverant, ingenti felicitate perdomut. Quum clades apud Cannas Romanis nuntiata esset, forum omnesque viae plangore completa sunt.

Carthaginienses Regulum vehementissime torserunt, tortumque necaverunt, quod Romanis suaserat, ne captivi permutarentur. Hunc virum de patria meritissimum diutissime luxerunt et viri et mulieres. Tanta vis probitatis est, ut eam vel (nawet) in iis, quos nunquam vidimus, vel quod majus est, in inimicis etiam diligamus. Isti honorem militare non meruerunt, qui nunquam in acie steterunt, nunquam castra viderunt, nunquam denique turbarum sonum, nisi in spectaculo, audierunt. Quamquam Pyrrhus, rex, Romanos bis fugaverat, tamen animus ejus hac duplici victoria minime auctus est. Parentes, qui liberis nimis indulserunt, ipsi sua indulgentia vitia eorum auxerunt. In pugna prima cum Samnitibus post turpem cladem (w wąwozach kaudińskich) omnium militum Romanorum oculi iracundia arserunt. Tu, qui tam prudens fuisti, qui omnes homines monuisti, ut sibi caverent, nunc ipse tibi non cavisti. Ex anatum ovis, quae gallina fovit, pulli oriuntur, quos gallina taaquam mater alit. Multi imperatores Diis pro salute patriae imprimis in proeliis templa et ludos voverunt. Capella, quod lupum pavebat, in tectum ascendit. Inde lupus eam blandis verbis elicere studebat. Sed illa non descendit, quod mater vetuerat, non ignara periculi. Ab omnibus probatur is, qui dulce cum utili miscuit. Postquam legati redierunt, bellum crudelissimum exarsit, nec prius finitum est, quam fortissimos utriusque populi absorbuerat. Hostes campos insederant, sed eos in castra compulsos obsedimus et ad deditionem coëgimus. Alexander, quum necavisset Clitum, familiarem suum, vix a se manus abstinuit. Manlius Torquatus filium suum, quod contra imperium pugnaverat, necari jussit. Pausanias Lacedaemonius, magnus homo, sed varius in omni vitae genere fuit. Nam ut virtutibus eluxit, sic vitiis est obrutus. Hujus illustrissimum est proelium apud Plataeas. Aequum est filium possidere bona, quae possedit pater. Tiberius Gracchus, tribunus plebis, legem dedit, ne ab ullo cive amplius quinquaginta jugera agri possiderentur. Solon interrogatus olim, quid esset homo? respondit; putredo est in exortu, bellua in omni vita, esca vermium in morte. Periander percontatus, quid in minimo esset maximum? respoedit; bona mens in corpore humano. Socrates dicere solebat: cibi condimentum esse famem, potionis sitim. Alexander audiens Darium innumeras parare militum copias, respondit: unus lupus non timet multas oves.

Rzymianie w tym czasie w którym najbardziej kwitnęli,

cały prawie okrąg ziemski dzierżyli. Gminowi podobać się, jest, mądrym niepodobać się. Napomniałem cię, abyś się zastanowił, komubys wierzył i kogobys się strzegł. Cesarz Augustus szczególniej poetom sprzyjał. Najpierwszą wojnę domową u Rzymian Sulla i Marius wznieci. Lud i przedniejsi w Sparcie złączonemi prośbami Lykurga nakłonili, aby państwu prawa dał. Trzój Deciuszowie bogom podziemnym (Manes) ofiarowali się.

Często błyskawice i grzmoty napełniają bojaźliwych strachem. Wiatry zapobiegają, aby się powietrze zaraźliwemi wyziewami nie napełniło. Cyrus między pasterzami dorosł. Mówca zarzuconych i zastarzałych wyrazów niech unika. Równe jest meztwo tego, który mężnie nieprzyjaciół mury zdobywa, i tego, kto oblężenie cierpliwie wytrzymuje. Persowie trzech (rzeczy) dzieci swoje uczyli; jeździć konno, rzucać do celu (jaculor) i prawdę mówić. Mowa Parthów między Scythijską i Medijską środkowa, z obydwóch zmieszana była. Bóg wszystkim dobrem (Plur.) napełnił świat; nie złego nie przymieszał. Kato starszy w starości przed innymi kwitnął. Bóg tak urządził ludzi, że jeden drugiego potrzebuje. Wszystkie sztuki, które do ludzkości należą, mają pewien wspólny węzeł i jakby powinowactwem pewnem między sobą się trzymają. Tullus Hostilius w trzydziestym drugim roku panowania piorunem uderzony z domem swoim spalił się. Pamięć wielkich niebezpieczeństw w myślach naszych zawsze tkwieć będzie. Rhodijczykom aż do Cicerona pamięci chwała sztuki żeglarskiej pozostała się. Diogenes, filozof, od wielu wyśmiany został. Hannibal Antiocha namówił był (Dat.) aby z wojskiem do Włoch udał się. Nad namiotem Dariusza wyobrażenie słońca błyszczowało. Stałe gwiazdy swoim światłem świecą i toż zawsze między sobą miejsce zajmują. Alexander nakońcu zbytecznie opilstwu i gniewowi pobbłażał. Cicero Katilinie żelazo z rąk wytrącił. Ustąpieniem gminu na górę świętą Patricyuszom wiele praw wydartych (extorqueo) zostało. Dion wielkie bogactwa miał, które podarunkami Dionysiusza powiększył był. Wojny domowej nieszczęścia Sulli okrucieństwem powiększyły się. Najbardziej Epaminondasa wymowa zajaśniała w Sparcie, gdzie przed nader licznem posłów zgromadzeniem Lacedaemończyków tyraństwo oskarżył. Juniusa Brutusa niewiasty rzymskie, jako powszechnego ojca przez rok żalowały. Parthowie wręcz walczyć i oblężonych zdobywać miast nie umieli. Przykre rzeczy słyszeć znośniej jest, niż widzieć. Mąż roztropny przyszłe rzeczy z przeszłych przewiduje. Nagła burza, bar-

dziej, jak naprzód przewidziana przestrasza żeglujących, tak téż pociski przewidziane mniej szkodzą. Kto nie czyni, co przyrzekł, kłameą się nazywa. Helena, Tyndara córka, Menelauszowi zaślubiona była. Dionysiuszowi tyranowi brodegi były córki. Attikus nie szczęściu, lecz ludziom zwykły był (imperf.) być przyjacielem. Scythowie ani pola nie uprawiali, ani pewnych siedlisk nie mieli; lecz bydło pasąc po (per) nieuprawnych puszczach tulać się zwykli byli (perf.). Caesar z doniesionój śmierci Pompejusza bynajmniej (minime) nie cieszył się (Imperf.).

3. Quorum patres, aut majores aliqua gloria praestiterunt, ii student plerumque eodem in genere laudis excellere. Parentes carissimos habere debemus, quod ab iis nobis vita data est. Quum stipendium ex longo tempore non esset praestitum, seditio inter milites orta est. Quum urbs expugnata esset, omnia passim mulierum puerorumque ploratibus sonuerant. Tantälus aquam attingens, enectus siti fingitur a poetis. Tot tantisque negotiis distentus sum, ut mihi non liceat libere respirare. Cato Carthaginem delendam esse censuit. Omnium fere Romanorum oratorum ante Ciceronem orationes doctrinam exercitationemque paene puerilem redoluerunt. Nuntiata ea clades Romam, majorem, quam res erat, terrorem excivit. Audistine, nos cras in horto pransuros esse. Steterunt comae et vox faucibus haesit.

Nie dał dobrodziejstwa, kto mimowolnie dopomógł. Obywatele tego miasta, okazali się najdzielniejszymi obrońcami wolności. Niezmierne ludzi mnóstwo mówcę obstało. Mędrzec usiłuje umysłu swego zawikłane wyobrażenia rozwinać. Przestraszamy się, gdy podczas (abl.) pogody (serena tempestate) zagrzmiało. Czy nie wiesz jak dalece ten gadatliwy człowiek gadaniem (garrigo) mnie zmęczył; któż nie wie, jak dalece Cicero wsparł swą ojczyznę. Mając ciało myć, wody czystej z bieżącej rzeki używaj. — Czyż nie wiesz, ile niebezpieczeństw, ile biedy żołnierze w podróży wytrzymał. Prosta ducha natura jest i nie ma nic (nec babet quidquam) przymieszanego. Siostry przez cały dzień pilnie przędły (perf.). Mój brat jutro przybędzie, ja go listem przywołałem (accio). Jeżeli odemnie będziesz przywołany, nie będziesz się ociągał przybyć. Jeżeli kto od psa wściekłego ugryziony został, szaleństwo go napada. Przyjaciół nasz córkę mężowi najlepszemu zaręczył. Wódz łagodnemi słowy umysły żołnierzy ugłaskał i wzmocnił. Nie przędęj

do ciebie przyjdę, aż wszystek żal ukoję (abstergeo). Czterdzieści tysięcy ksiąg w Alexandryi zgorzało. Rzymian chwala aż do naszego czasu przetrwała. Nie kto otrzymał rozkaz cokolwiek uczynić, nędzny jest, lecz kto niechętny czyni. Żołnierze w podróży wiele trudów ponieśli, a prócz tego przeziębli. Tyś mnie także dobrodziejstwami wzmógł, (augeo) jakich nigdy nie śmiałem życzyć. Z téj wiadomości (nuntius abl.) bardzo się ucieszyłem.

Konjugacya III.

1. Cos acuit cultros, forfices et secures. Miserrimos eos habeto: qui rudes et inscii adolescentunt. Coelestia spectemus, neve humana pluris faciamus. Omni virtuti vitium opponitur. Omnibus in animo quasi iusculptum est, esse Deum. Nihil magis mihi curae est, quam ut a te diligar. Veri investigandi studio a rebus gerendis abduci, contra officium est. Cupidi sunt bellorum gerendorum. Certum est univsum mundum divina providentia regi et administrari. Quis ignorat innumerabiles urbes a Romanis destructas esse. Omnes sciunt, viros bonos nunquam spe mercedis adductum iri, ut facinus aliquod perpetrent. Fac, ut ante circumspicias, quibuscum edas et bibas, quam quid edas et bibas. Difficile dictu est, quantopere conciliet animos hominum comitas. Venio tibi dicturus, quid amicus scripserit. Quis scit, se ad vesperam esse victurum. Fugite, discipuli ut pestem, consortium eorum, qui nihil agendo dediti sunt.

Antonius pierwszy lwy do wozu wprzągł (jungo). Themistokles wolno żył i gospodarstwa zaniedbał był. Hannibal Kapuę i wiele innych włoskich (acc.) miast od przymierza z Rzymianami odciągnął. Katilina ojczyźnie i wszystkim poczciwym ludziom wojnę wypowiedział. Na trzy pory życie dzieli się. Wśród uczt królów pochwały starożytnych bohaterów i bogów przy (ad) citharze (cithara) opiewano. Ekbatana, Medów stolica, siedmiorakim murem otoczona była (plur.). Od Caesara pieniądze z skarbu publicznego wzięte zostały (depromo sing.). Więcej Numantinów głodem niż żelazem wygubionych było (absumo). Mała garstka Greków z początku od Xerxesa pogardzona została. Ponieważ zawsze podług cnoty prawideł żyłeś, od wszystkich jesteś i będziesz kochany. Dopóki będziesz uczciwie żył, od wszystkich będziesz kochany. Ciceru ojcem ojczyzny nazwany został, że jego radą i czujnością Katiliny sprzysiężenie odkryte zostało. Gladiatorowie namaszczeni walczyli. Wszystko zaiste chwalić

należy, co jest połączone z cnotą, a co z występkami ganić. Wiele drzew od nieprzyjaciół spalonych zostało. Strzeż się, abyś nie był oszukany. Obawiamy się, aby wojsko nasze nie było zwyciężone. Wojsko nasze, dopóki dobry wódz nad nim przełożony będzie, nie będzie zwyciężone. O obywatele, nie zysku żądzą, lecz zamiłowaniem cnoty rządźcie się. Powiedz, coś do brata napisał. Z uczenia się wielka na nas spływa rozkosz. Jem, abym żył; nie żyję, abym jadł i pił. Co robisz bracie? piszę, jak widzisz. Co piszesz? list. Do ciebie nie pisałem, bo nie miałem, cobym pisał. Pamięć zawsze ćwiczyłem, tak więc wiele pamiętam, czego się dzieckiem nauczyłem był. Jutro was się zapytam, coście się nauczyli i coście napisali. Rozważcie chłopcy, czy (an) jest użyteczne, czego pragniecie. Bogom nieśmiertelnym za niezliczone dobrodziejstwa, które już odebraliśmy i codziennie odbieramy, powiną wdzięczność składać. Chrześcianin niech Boga kocha, boi się i występków unika. Wielu kiedyś powie, inaczej bym był żył, gdybym był pomyślał, jak sprawiedliwym jest Bóg. Dokądkolwiek się myślą zwrócimy, wszędzie wszechmocność Boga ujrzemy. Jeżeli czcisz rodziców, będziesz od nich kochany. O dobry Boże, jesteś i będziesz czczony od wszystkich poczciwych i pobożnych ludzi. Epaminondas ubogim od przodków zostawiony był. Każdej rzymskiej (Dat.) legii przydawano po trzysta jeźdźców.

2. Deus animum tanquam moderatorem et regem prae-fecit corpori. Nobilitatem peperisse praestat, quam hereditate accepisse. Marcellus, clarus ille Hannibalis ad Nolam victor, ab exercitibus Numidicis percussus est. Marius interfectus in carcere a servo Cimbrico esset, nisi eum minantibus oculis adspexisset. Jacta est alea. Caesar ille clarissimus imperator, etiam librum grammaticum edidit. In suum damnum Phaëton Solis, patris currum conscenderat. Inter triumphum et necem Caesaris ne annus quidem intercesserat. Pontem in Rheno factum Caesar rursus rescidit. Pons in Tiberi ab Horatio Coclite fortiter defensus, a Romanis quam velocissime rescissus est. Permulti Carthaginienses et socii in pugna apud Zamam caesi sunt. Captivae mulieres Persicae supplices manus ad Alexandrum tetenderunt. Quem offenderit generosus homo bene scit, a quo offensus sit, nescit. Labieni oratio ad milites, telis undique missis interrupta est. Post pugnam Pharsalicam Cicero in philosophiae studium inprimis incubuit. Multi milites in hac pugna voluntariam mortem occubuerunt. Post proelium Cannense

pars militum Romanorum per medios hostes perrupit. Cleopatra regina in laetissimis Antonii epulis margaritam immensi pretii aceto liquefactam bibit. Zeuxis uvas pinxit tam similes, ut aves advolarent. Excultae gentes barbaras domuerunt iisque leges dederunt, dispersosque homines conjuxerunt. Socrates XXX dies in carcere et in expectatione mortis exegit. Si haec vita bene acta fuerit, altera multo felicior nos excipiet. Alexander Magnus ab Apelle pingi, a Lysippo fingi cupiebat. Cornelius Nepos in libro de vitis excellentium imperatorum, Hannibalis res gestas leviter tantum tetigit. Orpheus bestias quoque immanes, immo rupes et arbores cantu suo flexit. Cum Latinis jam prima civitatis aetate Romani foelera pepigerant. Duilius in pugna navali apud Mylas partem Punicae classis demersit. Post mortem Cleopatrae in brachio reginae vulnus, tanquam acu punctum apparebat, Capitolium saepius fulmine ictum est. A Suetonio vitae primorum imperatorum depictae sunt. Augustus in Aegypto Alexandri Magni corpus floribus adpersit.

Conon, quum patria obsidebatur, non quaesivit locum, ubi ipse tutus viveret. Caesar a piratis captus ita se gessit, ut iis terrorem incuteret. Auri et argenti usum, velut omnium scelerum materiam Lycurgus sustulit. Athenienses Themistoclem, Cimonem, Miltiadem aliosque clarissimos viros, insignium eorum de patria meritorum immemores, in exilium pepulerunt. Senatus Octaviano Augusto inauditos usque ad id tempus honores decrevit. In direptione Persepolis urbis milites, praedae cupiditate incensi, simulacris vel singula membra avellerunt. Prisci Romani agros coluerunt, litteras vero neglexerunt. Oppida multa, quae olim floruerant, nunc prostrata et diruta sunt. Pueri si ceciderunt, terram percutere consueverunt. Agri quum multos annos quieverunt, uberiores fruges ferunt. Crescit amor pecuniae, quantum ipsa pecunia crevit. A Pompejo omnes socii reges ad bellum cum Caesare arcessiti sunt. Dionysius natu minor Platonem philosophum Athenis Syracusas arcessivit. Antonius nulla injuria lacessitus, arma contra rempublicam cepit. Veteribus populis tres tantum terrae partes cognitae erant. Post Augusti ad Actium victoriam tandem bella civilia quieverunt. Inter bella civilia multae barbarae gentes a Romanis desciverant.

Videmus omnia motu calefacta ardescere. Sic etiam sol ardescere videtur, cujus motus est celerrimus. Fac, ut promissorum tuorum eventus conspiciatur; nunquam enim animadverti, te pollicita exsecutum esse. Aurum in metallis

e terra effossis rarissimum est, inde etiam maximum pretium habet. Mulier, quum filium in proelio occisum esse credebat, repente exanimata est, quum sospitem et reducem conspexisset. Ita summum gaudium ob redditum filium mortem ei peperit. Quum triginta viri a Lacedaemoniis praepositi civitati Athenarum, servitute urbem oppressam tenerent, et plurimos cives, quibus fortuna in bello pepererat, partim patria expulissent, partim interfecissent: Thrasybūlus fere solus his bellum indixit. Milites periculum undique ab hostibus imminens evaserant: cum repente tella e superiore loco missa in eos inciderunt. Trojam propter culpam Paris, qui regis Priami filius fuit, excisam esse accepimus. Trojani enim neque Paris, neque Helēnam quam rapuerat ille, dedere volebant. Itaque poenas temeritatis suae dederunt. Graecorum victoria opes Trojae contusae et eversae sunt; nam regnum Trojanorum deletum est, et solus Aenēas cum paucis evasit in Italiam. Trojam condiderat Tros, a quo nomen accepit. eversa est duobus saeculis postquam condita erat. Hostium exercitus ad mediam diem usque caesus, tandem cessit, et mox in fugam effusus est. Flos nisi carptus erit, mox cadet ipse. Milites armati in urbem irruperant, omniaque clamoribus hostium infensorum strepebant. Repente ingruit noster exercitus et urbem cinctam iterum cepit, ita ut victores hostes in medio inclusi, in manus nostras inciderunt.

Senatores Romani in curia assurgebant, si quis magistratus, (aut vir dignitate spectabilis) in senatum veniret. Sed Catilinae (præd) in senatum venienti nemo assurrexit. Nonnulli homines prudentiam simulata stultitia texerunt, ut pericula sibi imminencia devitarent, veluti Junius Brutus, ne a rege Tarquinio occideretur. Multa poëtae finxerunt, ut nostros mores sub aliorum imagine expressos videremus. Jus neque inflecti potest, nec perfringi potentia, neque pecunia corrumpi, sed iudices non semper secundum jus judicant saepe corrumpuntur gratia aut pecunia. Dionysius Syracusarum rex, cum imperium perpetuum sibi munire studeret, neminis vitae pepercit, quem insidiatorem putaret. Quenam sors eum manet, qui bona paterna omnia ventre consumsit, neque ullam bonam artem didicit. Atticus moriens amicos ita allocutus est: Notum est vobis, quantopere valetudinem meam hoc tempore curaverim. Quoniam vobis, ut spero, satisfeci et nihil omisi, quod ad me sanandum pertineret, reliquum est, ut mihi ipse consulam. Itaque mihi propositum est alere morbum desinere. Si quid enim his diebus cibi

sumsi, ita produxi vitam, ut auxerim dolores, sine spe salutis. Quare a vobis peto primum, ut consilium meum probe-
tis; deinde ne frustra conemini dehortari. Itaque vir cla-
rissimus post paucos dies vitam inedia finivit. Eumenes
damnatus capitis (na śmierć) est absens a reliquis Alexandri
imperatoribus. Hac ille plaga percussus non succubuit, ne-
que minus intente bellum gerere perrexit. Cornelius Nepos
de Cicerone ita dixit: In epistolis suis ad Atticum Cicero
non solum ea praedixit, quae post acciderunt, cum adhuc
viveret, sed etiam ut vates cecinit ea, quae nunc evenire vide-
mus. Agricolae iterum conseverunt agros, quorum seges
praegelida hieme corrupta fuerat. Poma matura ex arboribus
sponte decidunt, cruda saepe vi avulsa videmus. Augustus
Caesar certior factus de clade Vari, sibi capillos prae dolore
evellit. Ex Macedonum gente duo reges multo ceteros ante-
cesserunt rerum gestarum gloria: Philippus Amyntae filius
et Alexander Magnus. Timoleon quum propter belli diutur-
nitatem non solum regiones, sed etiam urbes desertas vide-
ret, acquisivit, quos potuit, primum Siculos; deinde Corintho
arcessivit colonos, quod ab ea urbe olim Syracusae conditae
erant, Carthaginienses ante ad flumen Crimessum fusos pace
donavit. Inde omnes discordiae compositae sunt, pax floruit,
agricultura et opificia renata sunt. Timoleon autem, hujus
fortuna auctor, fere divinis honoribus cultus est. Rogavi
quendam: num se bene cognovisset. Respondit: egomet me
bene novi. Tum ego: pauci homines id faciunt, quod de te
praedicas; nam in urbe vix decimus quisque est, qui se no-
verit. Dicunt poetae, antiquo tempore deos et regum filios
greges pavisse. Sic Apollo Admeti regis boves pavit in
Thessalia, Demosthenes orator multos versus uno spiritu
pronuntiare consuescebat. Ovidius poeta in exsilium Tomos
missus ita queritur: Videor jam didicisse latine loqui; jam
didici sarmaticae loqui. Quod semel emissum est, volat irre-
vocabile verbum. Dum furor in cursu est, currenti cede furori.
Improba corrumpunt rectos consortia mores. Poena potest
demi, culpa perennis erit.

F Słonie złapane łatwo się oszwajają (domo) głodem.
Timotheus, Conona syn, Atheńczyk, od ojca otrzymaną
chwałę wielu powiększył cnotami. Saturnus, gdy do
Włoch przyszedł był (conj.) łaskawie przyjęty, zamek nie-
daleko od Janikulu wystawił. Alcibiades nad flotą (Dat.)
Atheńczyków przełożony został. Słońce jest, które zie-
mię oświeca i ogrzewa. Wiele miast od Cyrusa, perskiego

(Gen.) króla, odpadło, która rzecz wielu wojen przyczyną była. Lykurg podjął się Lacedaemończykom prawa napisać, i ten obowiązek tak wykonał, że dopóki (dum) jego prawa kwitnęły, Spartańczyków państwo najpierwsze miejsce między Grekami zajmowało (obtineo). Hannibal Alpy przedtém nieprzebywane (invis) sobie otworzył. Cimon z częścią okrętów, które pod Knidus zabrał był, do ojczyzny powrócił, mury od Lysandra zburzone (diruo) odnowił, pięćdziesiąt talentów, które od Pharnabaza dostał był, obywatelom swoim rozdał. Muciuszowi, który pisarza zamiast (pro) Porsenny zabił był, łąki za Tibrem dane są, które od niego Muciuszowe nazwane zostały. Hannibala własnii (sui) obywatele z państwa wygnali. Aristides od Atheńczyków na wygnanie posłany został. Timotheus do wojennej sławy chwałę nauk dodał. Od Scipiona cały brzeg (ora) Hiszpanii aż do Iberu Rzymianom podbity został. Katilina młodzież, którą zwabił był rozmaitemi sposobami, złych sprawek nauczał. Hannibal wojska rzymskie w zasadzki zwał. Cienkie (tenuis) jest kłamstwo, przegląda, jeżeli (mu) się pilniej przypatrzysz. Daleko przedtém jak gdyby z jakiej strażnicy (specula) przewidziałem (prospicio) przyszłą burzę. Alexander Tyrus, Phoenicyi miasto, oblegając, groblę w morzu zrobił. Arganthonius CXX lat żył. Caesar dwudziestu trzema ranami skłóty został. Themistokles pod koniec życia do króla Persów uciekł się. Między obywatelami, którzy trzydziestu tyranów Atheńczyków srogości uniknęli byli, Thrasybulus, aby ojczyznę oswobodził, Phyle, które jest zamek w granicach Attiki, opanował i obwarował. Rozum i pismo święte naucza, co czynić i czego unikać należy (inter. indir.). Ludzie im więcej mają, tym więcej pragną. Cała Azya, która z téj strony Taurus góry była, Antiochowi królowi od Rzymian wydartą została (eripio). Macedonia miała CL. miast, z których LXXII Paulus Aemilius zburzył (diripio). Sławni są Kataneńczyków dwaj bracia, którzy ojca i matkę na barkach (abl.) wśród pożaru (per medios ignes) Aetny wynieśli, i z niebezpieczeństwem życia z płomieni ich wyrwali. Środkowa Cykladów jest Delos wyspa, na której Latona Apollina i Dianę urodziła. Jowisz Aeskulapiusza, lekarza najprzedniejszego, który Hippolitowi Theseusza synowi życie powrócił był (reddo), piorunem uderzył.

Alexander na wojnę z Persami wyjeżdżając, całą swojej ojcowiznę, którą miał w Macedonii przyjaciołom rozdzielił. Roku 395. po Chr. państwo rzymskie na wschodnie i zachodnie podzielone zostało. Miejsce, które długo były zam-

knięte, nagle nie zwiedzaj (intro). Bóg duszę zamknął (includo) w ciele. Kury kurczęta z jaj wyklute (excludo) pie-
rzem ogrzewają, aby od zimna (abl.) nie były uszkodzone.
Godność ludu rzymskiego od Jurgurthy Numidii króla obra-
żona została. Przyjaciela ani żartem nie obrażaj. Burzami
często okręty o (ad) skały bywają uderzane. Często mnie
nadzieja zwiodła. Flaminiuszowi, woźnemu rzymskiemu Gre-
cyi wolność ogłaszającemu cała ludność (frequentia) z nadzw-
yczajnym hukiem przyklasnęła. Żli aktorowie u Atheńczyków
i Rzymian nie tylko wygwizdani, lecz i wypukani byli.
Samnitowie w wążozach kaudińskich wojsku rzymskiemu
wyjście zamknęli. W czasie pokoju w Rzymie brama świą-
tyni Janusa była zamykana. Rzymianie Manliusza, zbawcę
Kapitolium, ze skały tarpejskiej stracili. Scythów, którzy
Persów obóz wzięli byli, wśród uczy Cyrus niespodzianie
napadł. Mało z owych Persów, którzy Grecyą napadli byli,
uszło. Jugurtha po długiej wojnie od Rzymian schwytyany
i do podziemnego więzienia wtrącony został. Mardonius po-
legł w bitwie pod Plataeami. Im ukośniej promienie sło-
neczne na ziemię padają, tym mniejszą mają siłę ogrzewa-
nia. Lysippus tych jeźdźców, którzy nad Granikiem polegli
byli, robił posągi. Jednych drzew liście w jesieni opadają,
inne zawsze się zielenią. Oczy powiekami są opatrzone, aby
co nie wpadło. W bitwie pod Issus więcej (niż) sto tysięcy
Persów poległo. Pelopidas w bitwie przeciw Alexandrowi
Pheraejskiemu pociskami przeszyty poległ. Arabowie strusie
kijami zabijają, aby białość piór krwią nie zboczyła się.
Tarquiniusza Priska, Anka Martiusza synowie, którym kró-
lestwo wydarł był, zabili. Za Granikiem położone jest Cyzi-
cus miasto, od Cyzika nazwane, który w owych okolicach od
Argonautów w bitwie zabity został. Najdawniejsze prawa
rzymskie na miedzi wryte były. Marcellus Viridemara króla
zabitego broń w świątyni Jowisza Feretryjskiego zawiesił.
Smerdys, Cambyzesa brat, sam z całego perskiego wojska,
niezmierny łuk Aethiopski (gen.) napiął. Pompejus z Caesa-
rem o panowanie walczył. Gdy Gallowie postów rzymskich
w szyku nieprzyjaciół przeciw sobie walczących spostrzegli
(plusq. conj.) zaraz (ku) Rzymowi dążyli. Nero pochlebstwu
zbyt wiele wierzył. Ja wierzyłem twojej służącej, a ty nie
wierzysz mnie samemu. Brutus nóż którym Lucretia piersi
swoje ugodziła była, Collatinowi podał. Tych ludzi, którzy
się smutkowi oddali, nazywamy nieszczęśliwymi (acc.). Baby-
lon Semiramis założyła, albo jak wielu wierzyło Belus. Wil-
czyca chowa szczenięta, aby ich wilki nie pożarły. Herkules,

Alceste (Alcestis) Peleusza córkę z Orku wyrwał i małżonkowi ją Admetowi oddał. Po zabiciu Cesarza Pertinaxa panowanie rzymskie od żołnierzy praetoriańskich sprzedane zostało. Olój i pracę straciłem. Graecy państwa, gdy panować wszystkie (singuli) chcą, panowanie wszystkie utraciły. Większe czworonożne pojedyncze młode, wiele mniejszych po troje, po czworo, po pięcioro i sześcioro na świat wydają (partu edo). Bóg sam słońce jak gdyby światło zapalił. Śmierć Patrokła, przyjaciela Achilleusa gniew zapaliła. Troja zdobyta od Greków, zapalona została. Archimedes Syrakuz mężnie bronił. Dejotarus król od Cicerona obroniony został. Wojna przeciw Achaeom od Rzymian przedsięwzięta była, ponieważ posłowie ich od Kritolausa, Korinthczyka, obrażeni zostali. Pelopidas od tyrauna Alexandra Pherejskiego schwytyany i do więzienia wtrącony został. Antonius pobity i rozproszony uciekł do Lepida, który Caesara dowódcą jazdy był i wtenczas wielkie wojsko miał i od niego przyjęty został. Ziemia zewsząd powietrzem oblana jest. Daleko i szeroko rozeszła się chwała Pompejusza. Krew z serca przez arterye w całe ciało rozlewa się i przez żyły do serca powraca. Ustąpić (Perf) z bitwy i uciec dla żołnierza haniebna jest. Scipio Afrykański tego samego roku umarł, którego Hannibal życie trucizną zakończył. Po Cyrusie (Dat.) pierwszym królu Persów, nastąpił syn Kambyses, który do państwa (Dat.) Aegypt dołączył (adjicio). Hannibal o tyle przewyższył innych wodzów roztropnością, o ile lud rzymski przeszedł (antecedo) mężstwem wszystkie narody. Jeżeli jaką rzeczą przestraszeni zostaniecie, o chłopcy, przystąpcie bliżej do niej i pilnie przypatrzcie się. Niektórych zwierząt kopyta rozczepione są. Aristoteles zapytany, dla czego, gdy innych mówić uczył (imperf. conj.) sam milczał, odpowiedział: osekła wprawdzie sama nie kraje, noże jednak ostrzy. Most Rhodanu od Caesara zebrany został, aby Helwetowie tędy (przez) rzekę nie przeprawili się. Rozgniewani zębami zgrzytają. Helwetowie Cassiusza zabili byli i wojsko jego pod jarzmo posłali. Zawsze pamiętaj trzy (rzeczy): złe popełnione, dobre opuszczone, czas stracony. Część floty Antiocha króla Hannibelowi powierzona została. Etruskom, którym pozwolonom zostało od Diktatora, aby względem (de) pokoju posłów wyprawili do Rzymu, pokój odmówiony został, zawieszenie broni na dwa lata (induciae biennium) dane było. Cesarz August każdego do siebie przypuszczał.

Przed bitwą Marathońską Atheńczykowie od wszystkich Graecy państw o posiłki prosili. Potrzykroć Samnitowie

przeciw Rzymianom wojnę wznowili. Zbawiennych rzeczy pożądamy, gardzimy przeciwnemi. Zwyciężeni Karthagińczykowie Rzymian o pokój prosili (aliquid ab aliquo). W czterynastu rzedach rycerze rzymscy w teatrze zasiedli byli. Gdy Porsenna Rzym miasto obległ (conj.). Mucius Cordus do obozu jego przyszedł i tam sekretarza zamiast króla, postacią jego zwiedziony, zabił. Cnoty chwała cała w czynie polega. Clodius, tribun ludu, wszystkim dobrem zamiarom opierał się. Wystąpił (exto) Brutus (jako) mściciel wolności rzymskiej. Jak długo Hannibal we Włoszech był, nikt mu się w bitwie nie oparł. Cantabrowie ze wszystkich ludów Hiszpanii najbardziej broni rzymskiej oparli się. Tigranesa Armenii króla wojska (za) pierwszym zaraz Rzymian napadem, tył podały. Karthago, Korinth, Numantia i wiele innych miast od Rzymian zburzonych zostało. Bardzo wiele jest spostrzeżonych (animadverto) od lekarzy ziół i korzeni gatunków na (ad) ukąszenie zwierząt, na ócz choroby i rany. Nikt nie może ani mocy (abl.) ciała, ani stałości szczęścia zaufać. Caesar mężtuwo żołnierzy swoich zawsze zaufał. Dionysius ów tyran, ani żonie, ani córkom swoim nie ufał. Nikt nie będzie ufał, od kogo zostanie zwiedzionym. Dobrzy pasterze strzydz zwykli owce, nie odzierać. Oktavia, Cesarza Augusta siostra, poszła za Antoniusza (nubo z dat.). Porwane Sabinki poszły za swych porywaczów. Siostra Attika była poślubiona Ciceronowi. Numa Pompiliusz podług biegu księżyca na dwaście miesięcy oznaczył (describo) rok. Archimedes zatopiony w figurach, które w piasku oznaczył był, od żołnierza rzymskiego zabitym został. Caesar nowe prawa państwu przepisał. Rzeźbiarze posągi z kamieni ryją. Natura wyryła w umysłach naszych, abyśmy rodziców naszych czcili. Wszystkim wrodzone jest i w umyśle jak gdyby wyryte, że są bogowie (acc. c. inf.). U Greków na ucztach mężczyzn niewiasty nie siadały do stołu. Curtius, jeździec rzymski dobrowolną śmierć za ojczyznę poniosł. W bitwie pod Zamą sam Hannibal mężtuwo Scipiona uległ (succumbo). Barbarzyńcy pograniczni corok prawie w granice państwa rzymskiego wpadali. Dobrodziejstwo przyjąć, jest wolność przedać. Nie kto ma mało, lecz kto więcej pragnie ubogi jest. Dziesięć tysięcy Graeków więcej niż (amplius bez quam) sto tysięcy Persów do uciezki przymusiło. M. Antoniusza związek zawsze wątpliwy i niepewny Oktawian nareszcie zerwał. Od Pausaniasza Spartańczyka, który (jako) zwycięzca z Azji powrócił był, Thasus wyspa zniszczona została. Cicero Clodiusza tribuna zbrodniczych zamachów obawiając się,

ustąpił z Włoch. niesprawiedliwie nabyte (pario) bogactwa nie bogacą, nie pomagają, owszem szkodzą. Stoicy podzielili naturę ludzką na umysł i ciało. Więcej w Azji kobiet za jednego męża iść zwykło. Po Tulliuszu Hostiliuszu Ancus Martius objął panowanie rzymskie.

3. Darius in fuga quum aquam turbidam bibisset negavit unquam se bibisse jucundius: nunquam videlicet sitiens biberat. Albinus Consulis exercitum ita corrumpit Jugurtha rex, ut Romani sua sponte terga verterent. Quum Catilina in senatu Ciceronem objurgare inciperet, omnes obstrepuerunt a); eumque hostem atque parricidam vocaverunt. In nuptiis Pelei et Thetidis omnes dii deaeque invitati erant, praeter Discordiam. Haec ira commota malum aureum misit in medium, cui inscripta erant haec verba; Pulcherrima me habeto. Berenice quum Ptolemaeus expeditionem in Asiam suscepisset, vovit, se comam sibi detonsuram, Venerique dicaturam esse, si incolumis reverteretur. Galli Senones quum Clusium obsiderent, missi sunt Romam tres legati, qui (aby) Gallos monerent, ut ab obsidione desisterent. Lacedaemonii de diuturna contentione destiterunt, et sua sponte Atheniensibus imperii maritimi principatum concesserunt, pacemque his legibus constituerunt, ut Athenienses mari (na morzu) duces essent. Vicit Hannibalem non populus Romanus, sed senatus Carthaginensis obtrectatione atque invidia. Sol minuit frigus, calefacit terram universam, et efficit, ut omnia vigeant. Senatorum numerum Augustus ad modum pristinum et splendorem redegit. Altius praecepta descendunt, quae teneris aetatibus imprimuntur. Solem e mundo tollere videntur, qui amicitiam e vita tollunt. Timoleonti uni contigit, ut patriam oppressam a tyranno liberaret et a Syracusanis inveteratam servitutem depelleret. Praefecerat Eumenem

a) Zdanie główne, mieszczące w sobie myśl całkowitą jest: Omnes obstrepuerunt, wszyscy huknęli na Katilinę. Zdanie zaś: Quum Catilina Ciceronem objurgare inciperet, gdy Katilina Cicerona strofować począł, jest zdaniem pobocznym, nie mieszczącym w sobie całkowitej myśli. Przydanem jest tylko zdaniu głównemu, aby oznaczyć czas, kiedy się to stało. Rozróżniać należy między takowemi zdaniami do oznaczenia czasu służącemi dwa rodzaje; jedne oznaczają czynność równoczesną z czynnością zdania głównego: wtenczas właśnie, gdy Katilina strofował Cicerona, wszyscy na niego huknęli i takowa zawsze przez Imperf. Conj. wyrażać się zwykło. Powtóre, zdania poboczne czasowe mogą oznaczać czynność dawniejszą, wprzód ukończoną, niż czynność zdania głównego, która także już jest przeszłą; i w takim razie czynność zdania pobocznego, jako dawniejsza od przeszłej w główném zdaniu, w Plusq. conj. stać musi. Berenice quum Ptolemaeus expeditionem suscepisset, vovit.

Perdiccas ei parti Asiae, quae inter Taurum montem jacet atque Hellespontum. Lycurgus emi singula non pecunia, sed compensatione mercium jussit. Themistocles a Neocle, patre suo, quod et liberius vivebat et rem familiarem negligebat, Fexhaeredatus est. Quae contumelia non fregit eum, sed erexit. Pherecydes Syrius primus dixit, animos hominum esse sempiternos b). Romulus anno regni tricesimo, quum exercitum lustraret, inter (wśród) coortam tempestatem, repente oculis hominum subductus est. Triginta tyranni Athenienses Thrasybulum corrumpere, imperii societatem pollicentes, conati sunt; quod quum non contigisset, auxilia a Lacedaemoniis petiverunt. Socrates percunctando atque interrogando elicere solebat eorum opiniones, quibuscum diserebat. Veteres bello (do wojny) adhibuerunt elephantos, qui totas acies prostraverunt et armatos protriverunt. Ab eo, qui linguam latinam didicit, recentiores, quae ex ea fluxerunt, facile discedunt. Pars Galliae vergit ad septemtriones.

Theby Amphion za pomocą (ope) muzyki murami opasał. Ekbatana (Plur). Medów stolica siedmiokrotnym murem opasana była. Bitwa pod Cannami rzeczpospolitą rzymską bardzo ciężko dotknęła (gravissime affligo.) Wojna domowa, którą rzeczpospolita rzymska tak ciężko dotkniętą została, zwycięstwem pod Actium ukończoną była. Cleombrotus Lacedaemonczyków wódz zazdrości obywateli obawiając się, na oslep (temere) z Epaminondą starł się (configo). Macedończycy do państwa Graecyi w krótkim czasie przyłączyli Azją. Europa od Afryki odłącza się cieśniną Gaditańską, w której jednej i drugiej stronie (uterque) góry są nader wysokie, które góry Herkulesa słupami zowią się. Sabińczykowie powinowactwa swego z Rzymianami niepamiętni, z Latinami się połączyli. Nil każdego roku (singulos) do szesnaście (distrib.) łokci wznosić się powinien, aby się Egipt skropił i użyźnił. Za pomocą igły magnetycznej Ameryka odkryta została. Massiieńczykowie w wojnie z Caesarem rybackie statki, które łuczniczkami napełnili byli, okryli, aby wioślarze od rzutu pocisków bezpieczni byli. Hannibal

b) Pherecydes Syryjczyk pierwszy wyrzekł, jest zdanie główne, któremu jeszcze braknie Objętu, co wyrzekł? Gdyby ten obiekt wyraził się przez Rzeczownik nieśmiertelność duszy, takowy położyby się musiał w Acc. przeto i całe zdanie, które ten prosty obiekt zastępuje, także w Acc. cum Infinitivu stać musi i nazywa się zdaniem przedmiotowem. Stoi Acc. cum Inf. po słowach sentiendi, cognoscendi i declarandi.

po bitwie pod Cannami trzy korce złotych pierścieni, które z rąk jeźdźców rzymskich ściągnął był, do Karthaginy posłał. Aleksander pierścień z palca (Abl.) ściągnięty Perdikasowi dał. Kamilla tryumfującego białe wiozły konie. Dariusz król wozem na bitwę wieziony był. Kato w tej książce, którą o gospodarstwie napisał, wiele o naturze winnych latorośli precudnie powiedział. Ariovistus całej Gallii (Acc.) Rzymianom zabronił. Thales, jeden z siedmiu mędrców, pierwszy zaćmienie słońca przepowiedział. Caesar dwie fossy po piętnaście stóp szerokie około Alesii poprowadził. Od Thrasybula wygnańcy ateńscy do ojczyzny przywróceniu zostali. Caesar wojsko z obu (uterque) obozów wyprowadził i szyki sprawił. Amphion Niobe, Tantalą córkę w małżeństwo pojął. Żadnej ciała części Bóg bez przyczyny nie utworzył. Alexander rozkazał, aby go nikt (ne quis ipsum) inny, jak Apelles nie malował. Hannibal wielu i wielkimi wojnami rozerwany, nieco czasu naukom poświęcał. Lacedaemonczykowie od Lykurga przysięgą obowiązani zostali, aby nic (ne quid) z jego praw nie odmienili. Mowy, które Demosthenes Philippa Macedońskiego króla szarpnął, do naszego wieku doszły. Pompejusz w Egypcie od słuźalców królewskich z tyłu przeszyty został. Dokądkolwiek się zwrócisz, Boga będziesz miał obecnego. Wszystkie enoty między sobą spojone są. Alexander gdy Theby zdobył, Pindara poety rodzinie przebaczył (parco). Piorun częściej wysokie dęby dotyka, niż niskie łąk krzaki. Od Rzymian z nieba rażeni piorunem, nie byli paleni, lecz gdziekolwiek rażeni zostali, tam byli zakopywani. Thrasybulus gdy Atheny zdobył, niczego nie tknął się oprócz broni i co (quaeque) do pożywienia należało. Rzymianie już w dawniejszych czasach z Karthagińczykami przymierze zawarli. Cyrus prawie całą Azją podbił. Verres za każdy (singulus plur.) pszenicy korzec po trzy od oraczów Sikulskich denary wycisnął (exigo). Miltiades wyspy, które się Cyklady nazywały, pod Ateńczyków panowanie podbił. Romulus i Remus młodość między pasterzami przepędzili. Od Caesara w przeciągu dziewięciu lat cała Gallia pod rzymskie panowanie podbitą została.

Conon, Cimona syn, Spartańczyków siły w bitwie morskiej pod Onidus złamał. Bitwą pod Chaeroneą całej Graecyi siły złamane i osłabione zostały. Dionysius tyran Dionowi najbardziej pobożzał i nie inaczej go ukochał, jak syna swego. Między wszystkimi przyjaciółmi Hephastion od Aleksandra najbardziej ukochany został. Przeciwko Hannibalowi wodzem od Rzymian wybrany został Fabius. Thebanie

Filippa, Macedońskiego króla, wodzem obrali. Lykurgus panny bez posagu wydawać rozkazał, aby wybierano żony, nie pieniądze. W bitwie pod Salaminą Xerxes zwyciężony został bardziej radą Themistoklesa, niż bronią Graecyi; ponieważ małą liczbą okrętów największa od pamięci ludzkiej flota zwyciężona została. Cóż o Marcellu powiem, który Syrakuzy wziął? Cóż o Scypionie, który wojnę w Azji prowadził (Perf.) i Antiocha zwyciężył? Co o Flaminiuszu, który Macedonią podbił! W szesnатыm roku po wypędzonych królach wielka część gminu rzymskiego opuściła miasto i na górę za rzekę Anien udała się. Od Silwiusza Proki, Albańskiego króla, dwaj synowie pozostawieni są: Numitor i Amulius. Dionysius tyran Aeskalupiuszowi brodę złotą odjął. Wiele w pomnikach napisów z poetów dzieł wzięte są. Owe dwie wojny najsmutniejsze włoska i domowa wojna pochłonęły (consumo) przeszło sto pięćdziesiąt tysięcy ludzi, mężów konsularnych 24, praetoryjnych 7, aedilickich 60. Senatorów prawie 200. Caesar wiele długów zaciągnął. Domitian bardzo wiele najwspanialszych dzieł pożarem pochłoniętych (absumo) odnowił, między którymi i Capitolium, które znowu zgorzało. Publius Claudius Pulcher nie od nieprzyjaciół, lecz od bogów zwyciężony został, których wieszczbami pogardził był (z Acc.). Córki Aristidesa, który w największem ubóstwie umarł był, publicznie żywione były i z powszechnego skarbu posagi odebrały. Scyrus wyspę Dolopowie zamieszkiwali, których Cimon z miasta i wyspy wyrzucił. Nienawiść swoją przeciw tyranom Brutus chytrze ukrył. Największe India słonie rodzi i tak dzikie, że ich się afrykańskie słonie lękają i ani spojrzeć (neque coutueri) nie śmieją. W powietrzu rodzą się rozmaite rzeczy; mgły, obłoki błyskawice, grzmoty, tęcze i inne, które od Graeków meteory nazywają się. Natura żądę wrodziła człowiekowi znajdywania prawdy. Chorobom także pewne prawa położyła natura. Dejotarus był obwiniany, że Caesarowi zasadzki czynił. Antonius prawa państwu przez gwałt nałożył. Duch rządzi i porusza ciałem (Acc.), nad którym (Dat.) przełożonym jest. Metella wielu synów i córek, wnuczków i wnuczek (neptis) na stos włożyła. Pisistrat pierwszy Homera książki przedtém pomieszczone tak ułożył, jak teraz mamy. Między mówcami wszystkimi jeden Demosthenes odznaczył się. Cesarz Kommodus kształtem i siłami ciała wszystkich (Dat.) przewyższył. Niespodziane Caesara z wojskiem przybycie Pompejusza umysł przeraziło (percello). Klęską Varusową Augusta umysł przerażony został.

Najwięksi wodzowie starożytnych i na skrzypcach (fides abl.) i na trąbach grali. Blisko świątyni Jowisza Olimpijskiego igrzyska odprawiały się Olimpijskie, do których z Graecyi ludzie zbiegali się. Jeżeli bogactwu, łasce ludzi ufasz, będziesz oszukany. Głupich twojami sztukami oszukałeś, roztropnych nie oszukasz. Regulus wiary nieprzyjacielowi danej nie zawiódł. Hannibal Antiocha do wojny z Rzymianami nakłonił. Porsenna Tarquinów od ludu rzymskiego wypędzonych przywrócić usiłował. Tarquinius Pyszny wygnany był w roku miasta 243, odtąd co rok po dwóch Consulów obierano. Brutus odpierając (arceo) króla, którego sam wypędził, w bitwie poległ. Romulus, aby liczbę obywateli powiększył, schronienie otworzył, do którego wielu z państw swoich wygnanych przybiegło. Dała natura zmysły, aby różniali ludzie zgubne (pestifer) od zbawiennych. Na świątynię i pomnik Cicerona od państw Azji pieniądze uchwalone zostały. Gdy w Rzymie królowie panować przestali, po dwóch na każdy rok Consulów obierano. Jeżeli kto z niskiego rodu wynurzył się, niech swoim nie gardzi rodem. Claudjusz Pulcher wieszczbami nie bez swojej i floty szkody pogardził. Słonie Pyrrha króla, szyki rzymskie powaliły. Wiele miast, które dawniej kwitnęły teraz powalone i zburzone są. Miejsce winnemi latoroślami obsiane, winnicą nazywa się. Caesarz Probus Moesii góry winnemi latoroślami obsiał. Romulus z owemi ludami, których panny Rzymianie porwali byli, bitwę stoczył na tém miejscu, gdzie teraz rynek rzymski jest. Szczęście kogo opuściło, tego pochlebcy także opuszczają. Korinth, od mieszkańców opuszczony, złupiony najprzód, potem zburzony został. Sumnienie od bogów nieśmiertelnych odebraliśmy, które od nas odjęte być nie może. Lucretia sama się zabiła. Co odbiera iskrom siłę szkodzienia? W czém nic nie może ani być przydane, ani odjęte, to jest dzieło doskonałe. Tarquinius Priscus wiele wojen szczęśliwie prowadził i wiele krajów nieprzyjaciołom odjętych do państwa (Dat.) przyłączył. Po wojnie peloponnesiackiej trzydziestu tyranów wolność Atheńczyków ujarzмили (opprimo). Wszystkich umysłach Boga wyobrażenie wycisnęła sama natura. Rozruch Caja Graccha od Opimiusza Consula przytłumiony został. Nigdy nie przestanę tak się sprawować, abym się Bogu i dobrym ludziom podobał. Rzymianie z Tigranem, Armeńczyków królem, ciężką wojnę i bardzo długą prowadzili. Antonius Caesara zabitego ciało na rynku spalił. U Rzymian umarłych spalonych popioły zbierano i w urnach chowano. Cicero wielką sobie chwałę nabył. Abderitom,

którzy dla wielości żab i myszy ojczyzną ziemię opuścili i nowych siedlisk szukali byli, Cassander, Macedoński król, pola odległej Macedonii wyznaczył. Ludzie ani podziwiają, ani dochodzą (inquirō) przyczyn tych rzeczy, które zawsze widzą.

Wszyscy, którzy do Graecyi podróżowali, Atheny zwiedzili. Pająki sieci tkają bardzo delikatne. U Rzymian Konsulowie, Praetorowie i Aedilowie togi purpurą obszyte nosili. Quinctius Cincinnatus od pluga przywołany został, aby najwyższą w rzeczypospolitej rzymskiej władzę przyjął. Bitwą morską pod Cnidus zwyciężeni Persowie udali się w ucieczkę i stracili wiele okrętów, które Conon częścią zabrał, częścią zatopił. Massinissa, Numidów król, Karthagińczyków częstemi napadami do wojny drażnił. Trudno jest poprawić błędy, które z nami wzrosły. Rakom nożyce i nogi ucięte odrastają. Będziesz poznany z towarzysza, jeżeli nie będziesz poznany z siebie. Każe nam (Acc.) Pythyjski Apollo znać się (nosmet) samych. Którą, kto zna sztukę (zob. § 261) w tej się niech ćwiczy. Piękna (bellum) jest znać (nie noscere) swoje błędy. Nie z mowy, lecz z czynów prawdziwa człowieka natura poznaje się. Krasomówcy wszystko, co do rzeczy należy, znane być powinno. Rozwinałem moje zdanie, a to w tym zamiarze (et eo quidem) abym twój sąd poznał. Ludzie z mowy (abl.) jak kruszec z dźwięku poznają się. Attius wieszczek dla ubóstwa, jako chłopiec świnie pasał. Które rzeczy zmysłami pojmują się, te widzimy, słyszymy, smakujemy, wachamy, dotykamy. Hannibal, aby życia obcej woli nie oddawał, truciznę, którą zawsze z sobą mieć zwykł był, zażył. Caesara żołnierze do ciągłych zwycięstw (Dat.) przyzwyczajeni byli. Alexander Wielki na początku panowania wiele narodów powstających uśmierzył (powściągnął), wszczynające się niektóre buntury przygasił. Hannibal gdy od Antiocha Rzymianie wydania jego domagali się, napomniany od króla, do Crety uciekł. Latinowie najprzód od Rzymian napróżno obywatelstwa żądali. Tiberius przed panowaniem swoim niektóre barbarzyńskie narody poskromił był. Wielu ludzi nie byłoby przedwcześnie umarło, gdyby byli do wstrzeźmięzliwości (dat.) przywykli. Oduca się umysł późno, czego się dobrze nauczył. Rzymianie Carthagę i Numantią z gruntu znieśli. Jednego męża roztropnością (Themistoklesa) Graecya uwolnioną została i Europie uległa Azja. Timoleon Syrakuzanów mury rozrzucone i świątynie opuszczone odnowił. Atheńczykowie Timotheuszowi publicznie posąg na rynku postawili. Oszukujący w sidła, które założyli, wpadają. Lud atheński innym narodom rozkazywać przywykł był. Atheń-

czykowie gdy (postquam z perf.) o przybyciu Persów wiadomość odebrali, pomocy od Lacedaemonczyków żądali. Gallowie pod ludu rzymskiego panowanie i władzę (dit'o) dostali się (cedo).

4. Si quis imprudens te laeserit, ne ei irascere. Socrates totam vitam contrivit in emendandis aliorum moribus. Thebanorum potentia, quoad iis Epaminondas et Pelopidas praefuerunt, mirum in modum crevit. Demosthenes summa voce versus multos uno spiritu pronuntiare consuevit. Quid est tam jucundum cognitu atque auditu, quam sapientibus sententiis gravibusque verbis ornata oratio. Eodem modo erga amicos affecti simus, quo erga nosmet ipsos. Foedera icta ab hostibus fracta sunt. Divina lex non scripta est, sed nata: qua non instituti sumus. Caesar militum virtuti confisus, sine mora, hostium exercitum adortus est. Quercus vetus cecidit, quam ferro nemo cecidit. Nihil interest, quam diu, sed quam bene vixeris. Perdidi diem, quo non melior evasisti. Cedo facit cessi, cecidi cado, caedo cecidi. Nondum omnium dierum sol occidit. Qui surdo cecinit, lapidem coxit. Quis vestrum proverbium novit: nihil novi sub sole.

Duch niebiański z górnego pomieszkania zepchnięty (deprimo) i na ziemię jakoby zanurzony jest. Prawa przez długi czas nieprzyjaciół siłą przytłumione (zanurzone) nakoniec wynurzyły się. Kto raz od prawdy zoczył, temu nawet prawdę (ne verum quidem) mówiącemu wiary nie dają (non solet haberi). Wódz, aby żołnierze odwagi nie tracili, rany sobie zadane (infligo) ukrył. Rólnicy zboże nietylko już zżęli, ale i zżęte do stodół poznosili. Wrodzona nam jest naszego ciała miłość. Powiedz, dla czego radą moją pogardziłeś. Rzecz wątpliwą rozstrzygnął często głos w sam czas wydany (emitto). Strzeż się, abyś niezajomych rzeczy za znajome nie miał. Im krótsze, tym jaśniejsze i do poznania łatwiejsze opowiadanie jest. Kato dopóki żył, cnotę pochwałą rósł. Często ludzie rzeczy, których mocno pragnęli dostąpiwszy, (adipiscor) odrzucają. Nie sądź o rzeczy wpieryw, aż ją dokładnie roztrząsniesz. Chłopcy umysł delikatny cnoty przepisami napawają. Bogactwa, które od zewnętrznych narodów do Rzymu spłynęły, obyczajów karność i powagę rozwolniły. Tyryjczyków osady prawie po całym świecie rozsypane były. Żołnierze miasta od nieprzyjaciół obleżonego dzielnie bronili. Dawnemi czasy wielka moc srebra i złota

w Hiszpanii wykopaną została. Żołnierze wściekłością zdjęci wodza zakłóli. Zdrajcy miasta schwytni w oczach wszystkich obywateli zabici zostali. Czy nie widzisz wszystkich twarze i oczy na cię zwrócone. Wielu zdolność mówienia na zgubę ludzi obróciło. List twój wszelki skrupuł mnie z umysłu odjął (evello). Daje się kohortom hasło, rogi i trąby zagrzmiały. Jeżeli to, co powiedziałem było fałszywe, dla czego mnie nie zbiłeś. Całą książkę czytaniem przebiegłem. Pierwszym natarciem nieprzyjaciela pobici zostali i do ucieczki zmuszeni. Agesilaus ilekroć starł się z nieprzyjaciółmi, daleko większe przeciwników wojsko pobił. Żołnierze wszedłszy do miasta, nie żądali (posco) pokarmu albo napoju. Wszyscy obywatele klęskami wojny znęcani pokoju (Acc.) domagali się. Rozum, gdy dorósł i doskonały jest, nazywa się słusznie mądrością. Endymion, nie wiem kiedy, na Latmus, górze Karii, zasnął i dotąd (nec dum) się nieobudził. Mówcy wstrzymać się należy od słów, które dla starożytności (vetustas) ustały. Zboża już prawie dojrzały. Szeptwo i rozrzutność wszystkie wielkie państwa zgubiły. Wielcy często wodzowie i wielcy królowie upadli. Pieniędźmi króla Jugurthy Senat rzymski przekupiony został. Przednie (primores) zęby w siódmym roku wieku wypadają. Jeżeli nie złamiesz panowania występków, one panować będą. Wuj Attikowi na wzgórku kwirinalskim dom zostawił. Szpetniej jest zwieść (Perf) niż być zwiedzionym. Obywatelami jesteśmy, lecz ludźmi być dla tego nie przestaliśmy. Nigdy Scipiona szczęście nie omyliło. Posąg Minerwy na zamku Athen postawiony zdaleka był widziany. Któżby Hektora znał, gdyby Homera nie było.

Konjugacya IV.

Imperium debet benevolentia fultum esse; nam nemo libenter obedire solet vi coactus. Bello vires regni exhaustae sunt; homines interfecti, segetes et armenta consumpta, opes raptae. Multo tempore opus est, ut haec damna resartiantur. Etsi sarta sunt, facile fieri potest, ut mala recens orta omnia iterum perdant. Scythia ad Alexandrum Magnum conversus, haec dixit: Mos Scytharum non est, ut foedera jurando sanciant; fidem colendo muniunt, non verbis inanibus. Diligenter servandum est omnibus, quod legibus et jussu populi sancitum est. Omnes homines consenserunt, penes Graecos fuisse doctrinae, penes Romanos fortitudinis gloriam. Quod veteres illi fideliter custodiverunt, aetas recentior neglexit.

Hic rex omnium hominum animos benevolentia sibi devinxit. Dionysius quum Corinthi versaretur, tyrannide depulsus, ludum dicitur aperuisse et docuisse puerulos, quo sibi victum quaereret. Metellum Jugurthae regis victorem in omni re bellica magnum virum fuisse compèri. Laetus hausit Socrates venenum, quod ipsi jussu Atheniensium dabatur, atque hilãris mortem expectavit. L. Sulla copias, quae in Macedoniam venerant, proelio vicit et castra quoque expugnavit. Romam quum venero, quae perspexero, scribam ad te. A Phoenicibus Gades in Hispania conditae; ab iisdem color purpureus inventus est. Caesar populum increpuit, atque omne iter, quo damnati ad poenam ducebantur, militaribus praesidiis sepsit. Labantem et prope cadentem rempublicam Romanam singuli viri aliquamdiu virtute sua fulserunt. Fama est ludibrio fratris Remum Romae novos transiluisse muros. Apud Romanos lege sancitum erat, ut, qui tribunis plebis nocuisset, ejus caput Jovi sacrum esset. Thales sciscitatus, quidnam in tota rerum natura esset sapientissimum? respondit: tempus; invenit enim omnia. Romulus et Remus pueritiam inter pastores transegerunt. Quum adolevissent et forte comperissent, quis ipsorum avus, quae mater fuisset, Amulium interfecerunt et Numiteri regnum restituerunt. Tum urbem condiderunt in Palatio, quam Romulus a nomine suo Romam vocavit. Haec cum moenibus circumdaretur, Remus occisus est, dum fratrem irridens, moenia transiliebat. Regis sepulcro haec verba inscripta fuerunt: probe vixit, improbos vixit, hostes vicit. Hippias sophista gloriatus est, pallium, quo amictus esset, se manu sua confecisse. Ansèrum clangore Romani in Capitolio inclusi e somno exciti sunt.

Niektórzy pisarze dziecinnemi bajkami książki swoje napełnili. Po bitwie pod Arbelą Alexander Persepolis, miasto bardzo starożytne i wielu bogactwami napełnione, zdobył. Greków i Rzymian przysionki najpiękniejszymi słupami podparte były. Wojna Peloponezka Ateńczyków dostateki wyczerpnęła. Wojnami domowemi publiczny skarb Rzymian wyczerpany został. Ty, ojczyzno, nas sobie dobrodziejstwami zobowiązałaś. Wyszedłby był z więzienia, gdyby nie był skrzepowany i strzeżony. Brutus i Kassius na zabójstwo Caesara spiknęli się. Titus wszystkich umysły dobrocią sobie zobowiązał. Naczynia zamknięte, w których woda marznie pękają. Kreteńczyków prawa sam Jupiter uchwalił. U Rzymian suknie podarte łatali niewolnicy. Nie jest napisane na czole każdego, co myśli (conj. praes.) Napróžno niegdys

Hierosolimę (Plur.) murami i zamkami żydzi opasali; jednakże miasto wzięło i zrujnowało wojsko rzymskie. Stolica Dionysiusza tyrana zawsze stróżami otoczona była. Nic w rodzaju ludzkim rzadszego nad doskonałego mówcę znaleźć się nie może. Krępować obywatela rzymskiego nie godziło się. Jeńcom ręce w (post) tyle wiązano. (W Thebach w świątyni Herkulesa drzwi zaporami zamknięte, nagle same się otworzyły. Pausaniasz na témże samém miejscu pochowany został, gdzie ducha wyzionął był. Phoenicykowie głoski od nich wynalezione innym narodom dali. Nieprzyjaciele zwyciężeni i łańcuchami skrępowani, do niewoli odprowadzeni zostali. Życie, jeżeli zewsząd dobrem jest napełnione, szczególnie nazywa się. Ukrytych nieprzyjaźni bardziej lękać się należy, niż otwartych. Bogowie okryci postacią ludzką bajek poetom dostarczyli; życie zaś ludzi wszelkim zabobonem (superstitio) napełnili (refercio). Im kto (quo quis) obficiej rozkoszy zaczerpnie, tym goręcej pragnąć będzie. Lykurg nic prawem żadném na innych nie postanowił, czegoby sam pierwszy na sobie dowodu nie dał. Jedno zwycięstwo wszystkie dawniej poniesione szkody naprawiło. Obwiniony wstydem poruszony, płaszczem twarz zakrył.

Deponencya i Neutropassiva.

Hortamur vos malevöli, ut sermones nostros in bonam partem interpretemini. Nulla res imitari sollertiam naturae potest. Homines praesertim indocti nova mirari solent. Multi rixantur (kłóćą się) de lana caprina. L. Siccius Dentatus centies vicies proeliatu quadraginta quinque cicatrices adverso corpore habebat, nullas in tergo. Ubi libido dominatur, innocentiae leve praesidium est. Juvenem, qui diligentissime discit, comitantur honores. Parentes me semper adhortati sunt, ut fraudem et malorum hominum consortium detestarer. Quintus Hortensius solitus est gloriari, quod bello civili nunquam interfuisset. Datames prius cogitare, quam conari consueverat. Verres in provinciis multas domos, plurimas urbes, omnia fana depeculatus est. Propter virtutem jure laudamur et in virtute recte gloriamur. Nihil accusatori optabilius est, quam reus, qui facinus confessus est. Jucundum nobis erat peregrinantibus mare mediterraneum a terra intueri. Peccata, quae libere confessi sumus, Deus nobis certe facilius remittet. Suorum quisque vitiorum facillime obliviscitur, aliorum recordatur. Salus hominum non veritate solum, sed etiam fama nititur. Homines et animalia vescun-

tur carne, pomis et herbis. Qui opus fecit, bene dormit ac laetus expergiscitur, et negotia sua alacriter aggredietur. Multi gloriam adepti essent, si parentibus et praeceptoribus obsecuti fuissent. Pauci gloriam Demosthenis et Ciceronis, quorum alter Graecus, alter Romanus fuit, assecuti sunt. Diuturna pace sub Caesaribus demum respublica Romana fructa est. Antonius potestatem, quam aliquamdiu habebat, per scelus nactus est. Tarquinius Priscus Sibyllae Cumanae trecentos nummos aureos, quos primo pro novem libris pacta erat, pro tribus postea solvit. Primum Athenienses, tum Lacedaemonii, deinde Thebani in Graecia rerum potiti sunt. Optime scimus, quod experti sumus; si nihil experti essemus, nihil sciremus. Scipio ex devicta Africa et ruina Carthaginiensium cognomen Africani lucratus est. Socrates aliquando auditoribus suis exemplo ostendere conabatur, discere nihil aliud esse, quam recordari. Spurius Carvilius Romanus ex vulnere ob rempublicam accepto graviter claudicabat, et hanc ob causam in publicum prodire verecundabatur. Huic mater; Quin prodi, mi filii? Quotiescunque enim gradum facies, toties tuarum virtutum recordaberis. Hoc majores nostri questi sunt, hoc nos querimus, hoc posterius querentur, res humanas in deterius et in omne nafas labi. Multa perpeccatus est Ulysses, sed nunquam oblitus dulcis conjugis et cari filii et patriae. Breve spatium vitae sortiti sumus; eo majore opera anniti debemus, ut et bene vivamus, et honestam factorum nostrorum memoriam relinquamus. Voluptas sensibus blanditur, sed virtuti persaepe adversatur. Vituperatote, quod tam diu de re minima cum fratre altercatus es. Jam dudum aspernaris monita mea, neque prius desines, quam tuo damno edoctus fueris, sed stultorum est, aliorum benevolentiam aspernari et non nisi eventu doceri.

Dionysius tyrannus dictitare solitus est: quidquid agis, prudenter agas, et respice finem. Romani coenati graviores res tractare non solebant. Milites pransi et coenati vasa colligebant et signa ducis exspectabant. Saepe vapulabamus, si quid commiseramus.

Kto przewinił, przewinienie wyznać powinien. Patrzyć naprzeciw słońcu nie możemy. Głupia jest, gniewać się na te rzeczy (Dat.) które na gniew nasz nie zasłużyły, ani nie czują. Słuchaj wiele, mów mało, słuchaj (dat.) roztropniejszych. Doświadczaj pamięci codzien. Po bitwie pod Zama Karthańczykowie zwyciężonymi się być wyznali. Hortensiusowi natura największej zdolności mówienia udzieliła.

Czoło, oczy, twarz często kłamią, mowa najczęściej. Epaminondas tak dalece prawdę kochał, że ani (ut ne) żartem nie kłamał. Phoenicykowie już w najdawniejszych czasach wiele mórz zwiedzili. Święcimy dzień, w którym Nowy rok zaczynamy. Nieprzyjaźń Mariusza i Sulli już od wojny Numidickiej wszczęła się. Rhen z Alp powstały, nie daleko od powstania jezioro czyni. Po śmierci Romulusa strach senatorów ogarnął, aby państwo bez rządu, wojsko bez wodza, moc jaka zewnętrzna nie napadła. Burza nagle powstała obydwa mosty, które wódz na rzece był zrobił, w jednym dniu zerwała. Skąpy żadnemi prośbami nie porusza się, aby dobra swoje z ubogimi podzielił. Gmin rzymski niegdyś siedliska swoje opuścił i ojczyźnie pustynią i zgubą groził. Tego żołnierza podziwiałbyś, gdybyś mężstwo jego poznał był. Nigdybym się nie sprzeciwiał woli twojej, gdyby sprawa twoja sprawiedliwa była. Nie były (to) mrówki, lecz koniki, których ty, lekki chłopcze naśladowałeś. Naśladuj Boga nawet niewdzięcznym dobrodziejstwa dającego. Aristidesa, którego sprawiedliwość i poczciwość Atheńczykowie chwalili, jeszcze teraz wszyscy poczciwi ludzie czezą. Ludzi na słońce gołemi oczami patrzeć chcących, będziemy ganili. Co czujemy, mówmy; a co mówimy czujemy, bo szpetna jest, co innego mówić, a co innego czuć. Nietylko samo szczęście ślepe jest, lecz tych także umysł, których ogarnęło, częstokroć zaślepia. Pobożni nieszczęścia, które Bóg zesłał, równym umysłem niechaj znoszą. Spokojnie umarłbym, gdybym wasz szczęśliwych widział. Umierasz, przyjacielu, spokojnym umysłem, nie wszyscy ludzie takim sposobem będą umierali. Dla czego chwałą ludzi mierzymy, nie cnotą. Poczciwi ludzie, wiele rzeczy doświadczywszy, spokojnym umysłem umierają.

Z chłopców jedni graniem cieszyli się (perf.) inni czytaniem i pisaniem, inni skakaniem i śpiewaniem. Themistokles byka na ofiarę zabitego krwi napiwszy się umarł. Dziś w krajach tylko barbarzyńców niewolnicy idą na sprzedaż. Chłopcy, którzy rodziców swoich nie słuchają, będą bici (vapulo).

Conjugatio periphrastica, Gerundium i Supinum.

Uwaga. Łącząc Participium Fut. Act. i Pass. ze słowem esse, otrzymujemy konjugacją omowną (Conjugatio periphrastica), która nam daje nowe znaczenia, zwyczajną konjugacją nie objęte. I tak amaturus sum oznacza czynność, którą dopiero wykonać mamy lub chcemy, więc:

mam, chcę kochać, tj. mam zamiar kochania; amaturus eram miałem lub chciałem kochać itd. Particip. Fut. Pass. na ndus wyraża konieczność czynności np. amandus sum powinienem, muszę być kochany, trzeba mnie kochać, amandus eram, powinienem być kochany lub musiałem być kochany itd. przez wszystkie czasy słowa esse.

Injuriam, qui facturus est, jam facit. Cum aves evoluturae sunt, consonant vehementer. Ne adversetur eis, qui nos veritatem docturi sunt. Malus sane est medicus, qui, morbi causam ignorans, morbum ipsum est curaturus. Virgilius Aeneidem, cui poemati extremam manum impositurus fuerat, ante mortem erat deleturus. Quid, si hostes ad urbem appropinquant, facturi estis? Qui nihil acturi sunt, certe male agere discent. Catilina etiam servos ad bellum excitaturus fuit. Darius quum Scythis bellum illaturus esset, ad pontem, quem in Istro flumine fecerat, custodes reliquit principes, quos secum ex Ionia et Aeolide duxerat. Helvetii frumentum omne, praeter quod secum portaturi erant, combusserunt. Id consulentibus suadere soleo, quod ipse facturus essem. Scipio, quum aliquando Ennium poetam visurus esset (gdv chciał), ab eo non est admissus. Plinius Major, quum Vesuvii montis conflagrationem speculaturus esset, cinere et fumo oppressus est. Cyrus minor in pugna apud Cunaxam cum Artaxerxe fratre ipse manus conserturus fuit. Uni non est pugnandum cum duobus. Hannibal ubi tradendus Romanis erat (miał być) venenum bibit. Mihi plura ad te erunt scribenda. Non omnis error stultitia est dicenda. Ob hoc unum paupertas amanda est, quod ostendit, a quibus diligaris. Misero huic re succurrendum fuit, non verbis. Non satis est legisse semel; plurima bis, ter et quater legenda sunt. Quod cuique discendum est, id ne sero incipiat discere. Apud Pythagoram discipulis per quinque annos tacendum erat. Tantum cibi ac potionis adhibendum est, ut reficiantur corporis vires, non opprimantur. Si Galli bellum facere conabuntur, excitandus nobis erit ab infēris C. Marius. Thucydides omnes scriptores dicendi artificio facile vincit. Ludendi est quidem modus retinendus. Non solum ad discendum propensi sumus, verum etiam ad docendum. Non potest severus esse in iudicando, qui alios in se severos esse non vult. Lycurgi leges laboribus erudiunt juventutem: venando, currendo, esuriendo, sitiendo, algendo, aeustando.

Uwaga. Tak nazwane Gerundivum niczēm innēm nie jest, jak Gerundium zamienione na Part. Fut. Pass. Dzieje się ta zamiana w następujący sposób: Jeżeli Gerundium ma przy sobie obiekt, wtedy ten kładzie się w przypadku Gerundium a to zamienia się w Part. Fut. Pass. i w przypadku, liczbie i rodzaju zamienionego obiektu się kładzie np.

zamiast justitiam colendum est mówi się justitia colenda est. — Gerundium ma znaczenie czynne, gerundivum biernie.

Gerundivum. Suscipienda bella sunt ob eam causam, ut sine injuria in pace vivatur. Suo quaeque tempore facienda sunt. Omnibus regibus, quibuscum populus Romanus bellum gessit, Mithridates anteponeendus est. Justitia propter sese colenda est. Aliena sic nobis tractanda sunt, ut nostra non obliviscamur. Saepius dolores minores suscipiendi sunt, ut majores effugiamus. Ad connectendas amicitias tenacissimum vinculum est morum similitudo. Pythagoras Babylonem ad perdiscendos siderum motus originemque mundi spectandam profectus est. Inde Cretam et Lacedaemona ad cognoscendas Minois et Lycurgi leges contendit. Exercenda est memoria ediscendis scriptis philosophorum. Pueri ne verberibus quidem a contemplandis rebus perquirendisque saepe deterrentur. Ab oppugnanda Neapoli Hannibalem absterruere conspecta moenia. Themistocles, quae Xerxi de opprimenda Graecia pollicitus erat, praestare non poterat. Flagitiosum est ob rem judicandam pecuniam accipere. Natura cupiditatem ingenuit homini veri videndi. In magnete mira vis inest ferri attrahendi. Boves oneribus gestandis non sunt idonei; cameli vero ad onera portanda nati videntur. Multi in equis parandis adhibent curam; in amicis eligendis negligentes sunt. Quis ignorat illam immanem barbaramque consuetudinem hominum immolatorum. Romulum Remumque cupido cepit in iis locis, ubi expositi atque educati erant, urbis condendae.

Supinum. Lacedaemonii Agesiläum bellatum miserunt in Asiam. Galli gallinacei cum sole eunt cubitum. Humanus animus cum alio nullo, nisi cum ipso Deo, si hoc fas est dictu, comparari potest. Multi quidem veniunt salutatum amicos, sed pauci, adjutum. Graeci olim in arduis rebus Delphos miserunt consultum, quid faciendum esset. Quae tibi jucunda sunt narratu, saepe alteri minime jucunda sunt auditu. Fuge quidquid turpe est dictu. Hannibal patriam defensum revocatus est. Noctuae noctu tantum praedatum evolant. Liberatorum laudes jucundissimae sunt auditu parentibus.

Gerundium w Nom. nieosob. oznacza konieczność, że czynność jaką, uczynić trzeba, należy. Jeżeli jest osoba, która coś uczynić ma, powinna, kładzie się w Dat., np. laudandum mihi est, trzeba mi chwalić.

Trzeba chwalić, ty masz chwalić, on ma pisać, my mamy tańczyć, wy macie się uczyć; mnie, tobie, nam i wam trzeba się uczyć, my wszyscy musimy umrzeć; nawet po złem żniwie rolnik powinien siać. Trzeba prosić, aby była myśl zdrowa, w zdrowem ciele. Uczniowie powinni milczeć, gdy nauczyciele nauczają. Teraz zważyć należy, co czynić trzeba. Kłóstwa unikać należy. Czynić nam to należy co rodzice rozkazują. Mężnych żołnierzy to jest zdanie: wytrwać (maneo) należy w bitwie, albo zwyciężyć albo umrzeć.

Uczniów pilnych trzeba chwalić, niedbałych ganić. Złodzieja trzeba karać (złodziej powinien być karany). Ręce trzeba codzień umywać. Prywatnego użytku nie trzeba nad publiczny (dat.) przenosić. Nawet względem najniższych sprawiedliwość zachować należy. Nikt przypadkiem nie jest dobry; cnoty uczyć się trzeba. Skromność młodzieńcom bardzo zalecać trzeba. Czego się chłopcy nauczyli, to często powtarzać powinni (trzeba im pow.) Trzeba ćwiczyć pamięć, próbować sił umysłu, trzeba czytać poetów, poznać historią. Prawo nakazuje to, co czynić należy, a zakazuje przeciwne. Żądza szczęśliwego (beate) życia wszystkim ludziom wrodzona jest. Najostrzejszy ze wszystkich zmysłów jest zmysł widzenia. Dobry jest, kto ma zawsze wolą dobrze czynienia. Woda morska nie użyteczna jest do picia (Dat.)

(Gen. Ger.) Najlepszy sposób zwyciężenia nieprzyjaciela, dobrodziejstwa mu świadczyć (prosequi z Acc.) Bobry dziwną sztuką obdarzone są stawiania budynków. Trębacz trąbą dał hasło ukończenia bitwy z nieprzyjacielem. Gallowie zatrzymali zwyczaj zabijania na ofiarę (immolo) ludzi.

(Dat.) Mięso wielu zwierząt dożywienia ciała ludzkiego służy. Woda do gotowania pokarmów używa się. Trojanie miejsca do założenia miasta szukali. Tiberius jak gdyby dla wzmocnienia zdrowia do Campanii udał się (concedo). Nie każda materya zdolna jest do wydobywania ognia.

(Acc.) Wstrzemięźliwość wiele przyczynia się do zachowania życia. Kotwica jest narzędzie żelazne do zatrzymywania okrętów. Koty żywymy do płoszenia myszy.

(Abl. z praep.) Wiele jest powiedziane od starożytnych o pogardzaniu śmierci. Z kupowania i przedawania towarów wiele zyskują kupcy. Rodzice usiłują oddalić dzieci od naśladowania złych przykładów. W pogardzaniu rozkoszy cnota największa spostrzega się.

Verba Anomala.

(Popl. Gram. Mn. str. 101. — Mol. Gram. roz. 62).

(Possum). Nemo adeo ferus est, ut mitescere non possit. Per risum multum, potes cognoscere stultum. Non omnia possumus omnes. Quid futurum sit, nescio; quid fieri possit, scio. Hoc quotidie meditare, ut possis aequo animo vitam relinquere. Quidam idcirco Deum esse non putant, quia non apparet, nec cernitur; proinde quasi ipsam mentem videre possimus. Alcibiades Athenas Lacedaemoniis servire non poterat pati. Marcellus pedites primum deinde equites, quam maximo possent impetu, in hostem irrumpere jubet. Agesilāus non destitit, quibuscunque rebus posset, patriam juvare. Caesar, quam potuit, maximis itineribus, exercitum contra hostes duxit. Athenienses post exactos triginta tyrannos pristinam inter Graecos auctoritatem non potuerunt recuperare. Mithridates rex duarum et viginti gentium, quae sub regno ejus erant, linguas ita didicerat, ut cum omnibus, quibus imperabat, sine interprète loqui posset. Corpore nihil, nisi praesens et quod adest sentire possumus; animo autem praeterita, remota et futura. Fabius Pictor a Romanis Delphos ad oraculum missus est sciscitatum, quibus precibus supplicisque dii possent placari. Omnes mundi partes ita constitutae sunt, ut neque ad usum meliores potuerint esse, neque ad speciem pulchriores. Vix Caesar milites e castris educere potuerat, quum hostes impetum fecerunt. Dolorem, si non potero frangere, occultabo. Perfectum oratorem si imitari non possumus; at, qualis esse debeat, poterimus fortasse dicere. Hoc primum sentio, nisi in bonis, amicitiam esse non posse. Facile intelligitur, nec figuram vimque membrorum nostrorum, nec ingenii mentisque vim effici potuisse fortuna. Ex propinquitate benevolentiam tollere potestis, ex amicitia non poteritis. Coelum intueri posse, soli homini datum est. Ego, si potuero, vobis omnibus satis faciam. Fac hodie, quae potes, quum dies crastinus sit incertus. Siquis peccavit, quaeritur, utrum scire potuerit, an non potuerit. Utinam, mi amice, collōqui potuissemus inter nos. Utinam, ut culpam, sic suspicionem vitare potuissem.

Co przedtém czynić mogliśmy, teraz nie możemy. Aticus kłamstwa ani nigdy nie mówił, ani cierpieć nie mógł. Cnota sama ludzi szczęśliwymi uczynić może, nie złoto i srebro. Więcej nie obiecuj, niż dotrzymać (praestare) możesz. Rzymianie pierwszego napadu nieprzyjaciół wytrzymać nie

mogli. Apollo, że Aeskulapiusza śmierci na Jowiszu pomścić się mógł, Cyklopów, którzy Jowiszowi pioruny zrobili byli, zabił. Zdrada jest odbierać, co nie będziesz mógł oddać. Dobrymi ludźmi jesteśmy, jeżeli pomagamy (prosum), komu możemy, nikomu nie szkodzimy. Dobrzy złym, źli dobrym przyjaciółmi być nie mogą. Nic nad przyjaźń lepszego człowiekowi od Boga danem nie jest; cnota zaś przyjaźń rodzi i utrzymuje i (nec) bez cnoty przyjaźń żadnym sposobem być nie może. Uważaj bardziej (na) sumienie, jak (na) sławę, sława albowiem często oszukana być może, sumnienie nigdy. Żadnej nie ma szybkości, któraby mogła z szybkością duszy być porównaną. Wolność tego ludu raz ujarzmiona, nigdy już nie mogła odżyć (revivisco). Wielu młodzieńców błędem jest, że nie mogą (nie móżd) rządzić namiętnościami. Kto mógł obrazić, przydać się kiedyś będzie mógł. Jeżeli wiargę straciliście, nic już więcej (ultra) stracić nie możecie.

(Edo.) Modice bibite et este. Majores nostri cavere non potuerunt, ne vetustas monumenta exesset. Qui fregit nucem, nucleum esse potest. Si esses illotus, eos offenderes, qui tecum edunt. Ita a majoribus institutum est, ut primum precemini, deinde edatis. Claudius bello punico primo, quum pulli non pascerentur (nie chciały jeść) mergi eos in aquam jussit, ut biberent, quod esse nollent.

Jastrzębie nie jedzą serc ptaków. Zmartwienie trawi umysł. Jeść potrzeba, abyś żył, nie żyć, abyś jadł.

(Fero.) Cur differs rem necessariam in crastinum diem quam hodie conficere potuisti. Mors multis rebus adfert remedium. Abjice, quod nimium est, et fer, quod potes. Cives reipublicae salutem suis commōdis praeferunto. Quod differtur, saepe aufertur. Ut laudibus efferris ab adulatoribus, dum flores, ita omne decus tibi auferetur, si quando tuae fortunae tibi ablatae fuerint. Metu supplicii aut mortis, multi vim tormentorum pertulerunt. Aristides in tanta paupertate decessit, ut, qui (qui, za co) efferretur, vix reliquerit. Ferte misero atque inōpi auxilium. Confer nostram longissimam aetatem cum aeternitate, et brevissima videbitur. Quid quaeque dies aut nox ferat, incertum est. Is denique honor mihi videtur, qui non propter spem futuri beneficii, sed propter magna merita claris viris defertur et datur. Poëtae ferunt gigantes diis bellum intulisse. Socrates eundem vultum

domum referebat, quem domo extulerat. Quod auri, quod argenti, quod ornamentorum in urbibus Siciliae fuit, id Verres abstulit. Multi etiam naturae vitium exercitatione sustulerunt. Qui Deum esse negant, nonne omnem religionem funditus sustulerunt.

(Znosić pracę przyzwyczajenie uczy. Pieniądze przenosić nad przyjaźń (Dat.) brudna jest. Nie każda rola, która się zasiewa, wydaje zboże. Żadne miasto tylu filozofów, tylu w każdym rodzaju cnoty sławnych mężów nie wydało, jak Atheny. Czworonożnych prędkość i siła nam samym przynosi siłę i prędkość. Cnota i nauka są bogactwa, których żaden złodziej unieść nie może. Rzeczy ważnych nie odkładaj na przyszły czas. Niebezpieczeństwa, które mi są wspólne z innymi, mężniej zniosę. Dla jakiej przyczyny Darius wojnę Scythom wypowiedział, sam może nie wiedział. Po śmierci Sardanapala panowanie od Assyryjczyków do Medów przeniesione zostało. Jeżeli wszystko, co się przytrafiło, tak znosisz, jak słyszę, bardzo się cieszę. Szczęście wielu ludzi nieznanych wyniosło do najwyższych zaszczytów. Bardzo wielu (plerique) cesarzów rzymskich do liczby bogów policzonych zostało (refero). Stało się słusząnością Aristidesa, że najwyższe panowanie od Lacedaemończyków było przeniesione do Atheńczyków.

(Volo, nolo, malo.) Nolo esse laudator, ne videar adulator esse. Si vis progrēdi ad summum, ordire ab infimo. Aristides Atheniensis malebat bonus esse, quam videri. Noli superbire ob divitias; has enim casus tibi eripere potest. Socrates noluit e carcere educi, quum (chociaż) facile posset. Idem velle atque idem nolle, ea demum firma amicitia est. In magnis voluisse sat est. Si vis haberi probus, esto probus. Quidquid vobis vultis ab allis fieri, idem illis facite. Antoninus Pius hanc celebratam Scipionis sententiam saepe in ore habuit: malle se unum civem servare, quam mille hostes occidere. Nolim decipere alios homines ullius commodi causa. Malim mori, quam vitiis servire. Si avaritiam tollere vultis, tollite luxuriam. Malle pro magis velle dicimus. Alexander moribundus quaerentibus, quem imperii heredem facere vellet, respondit; dignissimum. Pythagoras Apollini hostiam immolare noluit, ne aram sanguine aspergeret. Sic cum inferiore vivamus, quemadmodum nobiscum superiorem velimus vivere. Omnes sibi malunt melius esse, quam alteri. Geram tibi morem, et ea, quae vis ut potero, explicabo.

Lupo famelico nolim inermis occurrere. Timoleon maluit se diligi, quam metui. Antiochus, si parēre voluisset Hannibali, propius Tiberi, quam Thermopylis de summa imperii dimicasset. Vetus est lex illa verae amicitiae, ut idem amici semper velint; neque est ullum certius amicitiae vinculum, quam consensus et societas consiliorum et voluntatum. Themistocles sciscitatus, utrum Achilles esse mallet, an Homerus, Dic ipse prius, inquit, utrum mallet esse victor in Olympiis, an praeco, qui victores pronuntiat.

Osieł woli słomę, niż złoto. Dobrzy ludzie wolą być nędzni, niż źli. Wielu wołało na wsi żyć, niż w mieście. Nie chciej zapomnieć, ile rodzicom, ile nauczycielom winien jesteś (debeo). Dobrodziejstwo jest być użytecznym nawet niechcącym. Którzy słuchać wolą ludzi niż Boga, źli są. Wolimy być dobrzy, niż szlachetni i bogaci. Widok zburzonego miasta tak przestraszył Tyryjczyków, że na tém miejscu nowego zakładać nie chcieli. Jeżeli chcesz być kochanym, kochaj. Nietylko sobie bogaci być chcemy, lecz także dla dzieci, dla krewnych, przyjaciół, a najbardziej dla rzeczypospolitéj. Czy chcesz, abym cię o tę samą rzecz po łacinie (latine) zapytał. Wolę być zdrow, niż być bogatym. Epaminondas bogactw świata przyjąć nie chciał za (pro) miłość ojczyzny. Prawu boskiemu i ludzkiemu wszyscy będą posłuszni, którzy podług natury żyć będą chcieli. Kto dać chce innym, nie powinien się pytać: czy chcecie? Dwa tysiące pieszych wolałbym żywić, niż tysiąc jeźdźców. Zwykli długo myśleć wszyscy, którzy wielkie sprawy działać chcą. Nie chciejcie boleści zbytecznie pobłażać. Jeżeli chcesz sobie (tobie) wszystko poddać, poddaj się rozumowi. Mózg szkodzić, a nie chcieć, chwała największa jest. Nigdy nie chciałem podobać się ludowi, albowiem, co ja wiem, nie pochwała lud; co pochwała, ja nie wiem. Wszystko będzie szczęśliwe, jeżeli będziesz chciał. Nie chciej (sobie) przydawać (adfecto) co ci nie jest dane. Każdy obce błędy ganić woli, niż swoje poprawiać. Tak dawajmy dobrodziejstwa, jak chcielibyśmy odbierać, gdyby nam były ofiarowane. Co sami możecie zrobić, nie chciejcie przez innych zrobić. Wolelibyśmy was chwalić, niż ganić; lecz przepisów naszych zachowywać nie chcecie. Jeżeli żądze wasze zechcecie zwyciężyć, szczęśliwi będziecie.

(Eo, quo, nequeo.) Dies semel elapsi nunquam redibunt. Tu ne cede malis, sed contra audentior ito. (Quod)

cito fit, cito perit. Eamus intro; i prae, ego sequar. Alium alio tempore mors comprehendit: neminem praeteribit. Cujus aures clausae veritati sunt, ut ab amico verum audire nequeat, de ejus salute desperandum est. Quae turpia dictu sunt, silentio praetereamus. Pueris in scholam euntibus dari solebant custodes. Qui ipse sibi sapiens prodesse non quit, nequidquam sapit. Solem adversum intueri nequitis. Octavianus proelio apud Philippos adesse nequibat, quia aeger erat. Qui nos intempestive adeunt, molesti saepe sunt. Ple-raque ante oculos posita transimus. Omnes homines summa ope niti decet, ne vitam silentio transeant. Romulus ad Deos transisse creditus est. Augustus obiit septuagesimo et sexto aetatis anno. Ciconiae adeuntes nidos eosdem repētunt, earumque reditum ver annuntiat. Pater familias primus cubitu (z łózka) surgat, postremus cubitum eat. Atticus mori decreverat et die quinto post, quam illud consilium inierat, decessit. Mundus ita apte cohaeret, ut dissolvi nullo modo queat, nisi ab eodem, a quo est colligatus. Ineuntis aetatis inscitia senum prudentia est regenda. In narratione omnia, quae praeteriri possunt, praetereunda sunt.

Powracam tą samą drogą, którą odszedłeś. Średnia droga jest najlepsza, tą najbezpieczniej (Adj.) pójdziesz. Tego milczeniem pominąć nie możemy. Powraca tamże (eo) wszystko, z kąd się wszczęło. W tym życiu często od jednego złego przechodzimy do drugiego; kiedyś przejdziemy do życia wiecznego, w którym nie masz złego. Idź, dokąd (quo) cię losy (fatum) wzywają. Może cię kiedyś powracającego zobaczę (Fut. I.). Szedłbym z tobą, gdybym mógł. Będą karani od Boga, którzy mniej dobrze czynią, jak mogą. Han-nibala nikt kiedykolwiek (unquam) zdradą złapać nie mógł. Odchodzą jaskółki w zimowych miesiącach. Gina niekiedy niewinni; któżby przeczył; winni jednakże częścię gina. Może z chaty mąż wielki wyjść. Wszyscy obywatele żołnierzom, którzy z wojny do domu powracali, weseli, drogę zabiegali. Cieśniny Themistokles szukał, aby mnogością nieprzyjaciół nie był otoczony. Cokolwiek czasu przeszło, zginęło. Gdy ze wsi powrócę, zaraz cię odwiedzę. Pompejusz i wielu innych sławnych mężów szpetnie zginęło. Śmiech niekiedy tak nagle wypada, że go chcący wstrzymać nie może. Po-wiedz, czy możesz, czy nie możesz ze mną iść. Gdy nie-przyjaciele wojska naszego rozproszyć nie mogli (Imperf.) do obozu obwarowanego się schronili. Cimbrowie odparci od Rzymian, czego nie mogli prośbami, tego bronią dochodzić

postanowili. My naszym błędem giniemy, wy nie zginęliście, ani nie zginiecie, albowiem ostrożni byliście. Do zwykłych naszych dzieł z przyjaciółmi pójdziemy. Żołnierze przechodzący nas zaczepili.

(Fio.) Factum infectum fieri nequit. Fieri potest, ut recte quis sentiat, et id, quod sentit, polite eloqui nequeat. Omnia quae fiunt causis (z przyczyn) fiunt antegressis. Principio rerum Deus dixit: Fiat lux, et facta est lux, Midas rex a Baccho petiit, ut quidquid tetigisset, aurum fieret. Quod quum impetrasset, quidquid tetigerat, aurum fiebat. Actum esset de republica Romana, nisi Ciceronis industria Catilinae conjuratio patefacta esset. Parentibus et praeceptoribus in diem cariores fitote, pueri. Timoleon, Corinthius, proelia maxima natali die suo fecit omnia, quo factum est, ut ejus diem natalem festum haberet universa Sicilia.

Przeciw sile, bez siły nic się stać nie może. Słońca promieniami oświecają się i ogrzewają planety. Co się prędko staje, prędko ginie. Nie chcecie tego żądać, co się stać nie może. Nie czyn w Wrześniu, co się powinno stać w Kwietniu (abl.). Kto wspiera winnego (noxius) stanie się współniakiem (socius) winy. Nikt przypadkiem nie staje się dobrym. Bez niebezpieczeństw nigdy nie staniecie się sławnymi.

Verba defectiva et impersonalia.

(Popl. Gram. Mn. str. 109 i 111. — Mol. Gram. roz. 63—64.)

Quis non meminerit multorum a Deo acceptorum beneficiorum. Meminisse actorum laborum dulce est. Animus meminit praeteritorum, praesentia cernit, futura providet. Memento mori. Oderunt peccare boni virtutis amore, mali formidine poenae. Quam quisque novit artem, in ea se exerceat. Post victoriam apud Mycælen maritima res Atheniensium in dies magis florere coeperunt. Demonax interrogatus, quando coepisset philosophari; tum, dixit, quum cognoscere me ipsum incepti. Nunquam dati memineris, accepti esto memor. Nobis quidquid acciderit, fortiter et sapienter feramus, et accidisse hominibus meminerimus. Beneficia meminisse debet is, in quem collata sunt, non commemorare, qui contulit. Samiorum legatis, qui prolixam habuerunt orationem, dixerunt Spartani: prima sumus obliti, postrema non

intelleximus, quia prima non meminimus. Quum judici dicenda sententia est, meminerit, se Deum habere testem. Rebus in adversis melius sperare memento. Non potest, inquit Theophrastus, fieri, ut bonus vir non irascatur malis. Vale, mi amice. Discite, quaeso, quid virtus et sapientia possit. Dimidium facti, qui bene coepit, habet. Contraria ea sunt, quorum alterum ait quid, alterum negat. Ut quimus, ajunt, quando, ut volumus, non licet. Sus, ut ajunt, docet Minervam. Tu ais, ego nego. Sive tu hoc ais, sive, negas; ego tuebor sententiam meam. Cedo, quaeso, quid facias? Quis foret egenus, si quisque beneficus esset. Non speraverat Hannibal fore, ut tot in Italia populi ad se deficerent, quot defecerunt post Cannensem cladem. Accede ad formicam, ignave, et vide, quam sedula et operosa sit. Agenunc experiamur! Agite, discipuli, imitamini apes! Judicem oportet esse justum. Id facere laus est, quod decet, non quod libet. Expedi omnibus, ut singulae civitates sua jura et leges habeant. Agriculae optant, ut hieme crebro ningat. Si forte tonuerat, veteres tribuere solebant Jovi. Quum interdum procul fulminat, tonitru non auditur. Juvat indulgere labori. Saepe nihil eorum contingit, quae homines sperant. Multum interest, quo in corpore anima vivat. Non refert, quam multos libros, sed quam bonos habeas. Apud Romanos ad coenam ibatur vesperi. Romani quum vesperascebat, castra facere consueverant, ex quibus saepe egrediebantur, antequam lucesceret. Atheniensibus licebat eodem patre natas uxores ducere. Cuilibet civi licebat apud Lacedaemonios juniores omnes monere et verbis castigare; imo etiam poena proposita erat hoc officium non praestanti. Publius Scipio Africanus, ut primum licuit, se Polybio in disciplinam tradidit.

Jeżeli możecie nawet nieznanym być użytecznymi, pamiętajcie. Kto grzeszącego chłopca nie poprawi, nienawidzi go. Coś mi powiedział, dobrze będę pamiętał. Zazdrośni cnotę i dobrych nienawidzą. Ciceron nienawidził Klodiusza. Tak żyj aby cię nikt (ne quis) słusznie nie nienawidził. Sidończykowie i Tyryjczykowie pierwsi żeglować zaczęli. Nie wiem, w którym czasie bronią się rozpierać zaczęto. Wyrocznie ustały, gdy (postquam) ludzie mniej łatwowierni być zaczęli. Piękna jest swoje wady znać i poprawić. Jeżeli tę sztukę znasz, nas także naucz. Jeżeli twemu przyjacielowi nie tyle wierzysz, ile sobie, nie dosyć znasz moc prawdziwej przyjaźni. My wszyscy nienawidzimy ludzi, dobrodziejstw niepamiętnych. Pamiętam także, co nie

chcę, zapomnieć nie mogę, co chcę. Czy wiesz (nostine), że najwyższe drzewo jest cedr (Acc. c. Inf.)? Wiem. Hektora któżby znał, gdyby była Troja szczęśliwą. Mądry zna swoje siły. Nienawidzę, kogo się obawiam. Nędznym jest, kogo wszyscy ludzie nienawidzą. Nikogo nie masz, ktoby się sam nienawidził. Nie godzi się (nefas) nienawidzić ludzi. Między wszystkimi zwierzętami słonie najbardziej nienawidzą myszy. Nie ludzi, ale błędy ludzi nienawidzimy. Szpetna jest, rzecz dobrze zaczęta źle skończyć. Miasto być obleganem (Praes) zaczęło. Boga czei, kto zna.

Już się zmierzcha, a żaden ‚neque ullus‘ z moich przyjaciół nie przychodzi. Błyska się, lecz nikt grzmotu nie słyszał. Nie zależy ‚refert,‘ co się daje, lecz jakim umysłem.

Adverbium.

(Popl. Gram. Mn. str. 120. — Mol. Gram. roz. 67).

Hannibal apud Zamam conflixit cum P. Scipione, filio ejus, quem ipse primum apud Rhodanum, iterum apud Padum, tertio apud Trebiam fugaverat. Cicero criminibus improborum civium diu fortiter restitit. Quidquid antecedit quamque rem, id cohaeret cum re necessario. Nolite dolori nimium indulgere. Ea est profecto jucunda laus, quae ab iis proficiscitur, qui ipsi in laude vixerunt. Puer primum discat probe intueri, quod est ante oculos. Rerum natura admodum varia est. Flores durant aliquamdiu, deinde marcescunt. Nemo tam imperitus est, ut nesciat sibi aliquando esse moriendum. Cum mercibus exteris etiam morbi aliunde ad nos venerunt. Ei, qui saepius alios fefellit, non amplius creditur, etiamsi verum dicat. Domum aedificaturus antea lapides et ligna comparat. Qui Deum ubique reveretur, neque clanculum, neque palam peccabit. Uva est primo peracerba gustatu, deinde matura dulcescit. Is demum nobilis est, quem virtus sua nobilitat. Ciconiae eodem reverti solent, unde autumnii tempore demigrant. Saturni stella triginta fere annis cursum conficit. Deus et natura nihil frustra faciunt. Dum hic sumus, non sumus alibi; notum est proverbium: hic Rhodus, hic salta. Multi hinc in alias terras proficisci solent. Asinus longis auribus praeditus est, hinc dicitur animal auritum. Alpium cacumina tanto frigore horrent, ut nix ibi nunquam liquescat. Ideo mansuefecerunt homines genera animalium, ut iis eo melius uti possent. Non est eadem ubique terrae indoles; hic uvae

magis proveniunt, illic frumenta. In peregrinationibus alii huc, alii illuc tendunt. Grandines in aëre saepe colliduntur; inde fit, ut, dum grandinat, strepitum quendam in aëre audiamus. Interdum ex inimicis optimi fiunt amici. Solis defectiones itemque lunae praedicuntur in multos annos. Bona scripta iterum ac saepius legenda sunt. Modestia omnibus adolescentibus magnopere commendanda est. Venti modo pluviam, modo serenitatem adducunt. Vituperandi sunt pueri, qui mox obliviscuntur, quae didicerunt. Nequaquam amicus est habendus, qui te in periculo desërit. Voluntas nonnunquam pro facto est habenda. Non est amicus, qui nunc huic, nunc illi favet; neutrumque perpetuo amat. Praeteritum tempus nunquam revertitur. Deus nusquam est inclusus, nusquam exclusus. Alia beneficia palam, alia clam danda sunt. Prodigus, qui antea multa habuit; postea nihil habet. Melius est hodie aliquid facere, quam postridie facere velle. Lacrima cito arescit, praesertim in alienis malis. Pridie deliberare oportet, quae postridie peragenda sunt. Multi homines propterea recte agunt, ut ab aliis laudentur. Multa sunt in rerum natura nobis prorsus occulta. Sol quando super terram ascendit, diem facit. Parvus ignis quandoque magnum incendium excitat. Quis non videt, quantopere homines ceteris animantibus antecellant. Potesne dicere, quare Deus animantibus rationem non dederit? Quo se fortuna, eodem etiam favor hominum inclinat. Domus fulmine icta nonnunquam repente in flammam erumpit. Nota est sententia: nunquam retrorsum. Multi nimium habent, nemo fere satis. Qui semel mentitus est, saepius mentietur. Melius est sero discere, quam nunquam. Sic vivendum est, tanquam omnes homines videant, sic loquendum est, tanquam omnes audiant. Diligere debemus ceteros homines, sicut nosmet ipsos. Nemo voluptapti et virtuti simul servire potest. Rusticus simul ac lucescit, opus suum aggreditur. Ignis sursum movetur, aqua deorsum. Tamdiu gaudemus, quamdiu felices sumus. Si semper parvum parvo addideris, tandem inde magnus acervus fiet. Anseres pedibus tanquam remis utantur natantes. Columbae bina tantum ova pariunt. Veneris stella interdum solem orientem antecedit, et tunc Lucifer nominatur, interdum subsequitur solem occidentem et tunc appellatur Hesperus. Ubi nulla felicitas, ibi nulla invidia. Deus ubique praesens est. Sapiens ubique opes suas secum portat. Probi homines, qui amore Dei hominumque ducuntur, ultro miseris succurrunt. Sicut omnes apes una operantur, sic etiam omnes una noctu quiescunt. Eo redeunt

omnia, unde orta sunt. Aër terram undique circumdat. Vita hominum periculis undique cincta est. Cave, ne officium tuum unquam negligas. Lusciniae a medio vere usque ad initium aetatis cantu suo homines delectant. Homo nascitur ad laborem, ut avis ad volatum. Uti elephas omnium animalium terrestrium maximum est, sic balaena cetera animalia, quae in aquis degunt, magnitudine superat. Aures utrinque perpetuo patent. Rostra avium valde sunt diversa. Quaedam avium genera, velut grues et hirundines auctumno in calidiores terras avolant. Ratio imperare debet corpori, velut dominus servo, velut imperator militi. Multi vix vident, quae ante pedes sunt. Postquam Solon leges civitati Atheniensium scripsit, peregre profectus est. Timotheus dixit, quum apud Platonem coenavisset, postridie: coenae tuae, non solum in praesentia, sed etiam postero die jucundae sunt. Nonnunquam praestat foris educari, quam in parentum domo. Sub Tito imperatore accidit conflagratio Vesuvii montis et incendium Romae per triduum, totidemque noctes. Cimon, Miltiadis filius, primum imperator apud flumen Strymona, magnas copias Thracum fugavit, oppidum Amphipolim constituit, eoque decem milia Atheniensium in coloniam misit. Proverbium est: procul ab Jove, procul a fulmine. Homo est primum infans, deinde puer, tum juvenis, postea vir, denique senex.

Mnie wskroś znać powinieneś. Mędrzec nigdy się nie gniewa. Karthagińczykowie próżno Rzymian o pokój prosili. Wiele krajów jeszcze nieznanych jest. Nader różne są sposoby życia ludzi. Mąż poczciwy o swoich błędach nie inaczej, jak (ac) o obcych sądzi. Wielu inaczej żyje, jak (że) trzeba żyć, zalecają. Nie wiemy, co jutro będzie. Kto dziś żyje, nie pewna jest, czy jutro żyć będzie. Wszystkie rzeki nadół płyną. Jutro dopiero chcesz być dobrym? czemu nie dziś? Dziś strzały już nie są więciej w używaniu. Wszyscy, którzy z innych krajów tutaj (huc nie hic) przybyli, nazywają się przychodnie. Gdzie jest światło, tam jest cień, również (sic etiam) gdzie szczęśliwość, tam zazdrość. Gdzie są bogactwa, tam są przyjaciele. Razem tu i owdzie być nikt nie może. Mrówki szybko tam i sam (huc et illuc) biegają. Cień ziemi niekiedy księżyc zaciemnia. Kto mówi, tak powinien mówić, aby był zrozumiany. Dobrego zdrowia bardzo strzedz należy. Gwiazdy małe się zdają, ponieważ zbyt od nas oddalone są. Ogórki jeszcze nie dojrzałe są zielone, dojrzałe zaś żółcieją (inchoat, od flavus). Zapytaj

się roztropniejszych, jeżeli jeszcze czego nie rozumiesz. Wszyscy, którzy teraz mężami są, przedtem chłopcami byli. Okrąg ziemi teraz na pięć części dzieli się. Cokolwiek teraz czynić winienes, nie odkładaj. Niebo raz jest pogodne, drugi raz pochmurne. Natura nigdzie bardziej, jak w najmniejszych rzeczach podziwiana być winna. Wszystkie prawie miasta blisko rzek założone są. Szczególniej niedoświadczonym młodzieńcom unikać trzeba sposobności (do) złego. Zwierzęta nie są rozumem obdarzone, jak (quemadmodum) ludzie. Dokądkolwiek oczy nasze zwrócimy, wszędzie dobroć Boga spostrzegamy. Na niejaki czas (aliquamdiu) Cesarz Tiberiusz najwyższy zarząd rzeczypospolitej Sejanowi powierzył był. Równie z życiem zmysły tracą się. W południe słońce bardziej grzeje, niż rano i wieczór. Z początku rodzaj ludzki po górach i lasach rozproszony był. Nigdy nie dokażesz, aby prosto szły (procedo) raki. Na wiosnę i w jesieni, także (item) rano i wieczorem mgły gęściejsze są, niż w innym czasie, a szczególniej mgliste powietrze jest w bagnistych okolicach. Zabójcy Alcibiadesa pociski zdala na niego puścili. Zbytek już całe miasta wyrócił. Od Scipiona Aemiliana najprzód dawna karność w wojsku przywrócona, potem bitwa z Numantinami stoczona została. Obóz Catiliny w wąwozach Etrurii położony był; sam zaś jeszcze wtenczas (etiamtum) wśród murów miasta bawił się. Tedy szczególniej okaże się prawdziwa cnota, gdy się niebezpieczeństwo zbliża. Po krwawem Sylli zwycięztwie, wewnętrzne poruszenia i bunty obywateli cokolwiek ustały. Po Aegaeuszu Theseusz, a potem (ac deinceps) Theseusza syn, Demophon, panowanie Atheńczyków posiadał. Nie miłe jest dobrodziejstwo, które długo w (intra) rękach dającego było (haereo). Dokądkolwiek nas zaniesie szczęście, pójdziemy. Caesar, gdy wszystkie zewsząd wojska w Thessalii ściągnięte były (Plusqperf. conj.), Pompejusza codziennie do bitwy drażnił. Człowiek tyle razy umiera, ile razy utracą swoich. Bóg nie ma ciała, i dla tego, chociaż wszędzie jest, nigdzie widzianym być nie może. Myśliwi często przez całą noc pod gołem niebem (sub dio) pozostają. Hiszpania wyjąwszy gdzie (nisi qua) się Gallii dotyka, morzem zewsząd otoczona jest. Jelenie rogi co rok gubią. Stary (annosus) lis nie (haud) łatwo daje się złapać (pass) sidłami.

2. (Adverbia derivata.) Male vivit, qui nescit bene mori. Bene sentire, recteque facere, satis est ad bene beateque vivendum. Sol malis hominibus aequae ac bonis ori-

tur et occidit. Quod non recte fecisti, id aliter facere debes. Amittit merito proprium, qui alienum appetit. De patritiorum superbia plebs romana perpetuo fremuit. Qui nimium concupiscit honores, raro eos adipiscitur. Luscinia verno tempore canit, aestate plane silet. Nihil temere, nihil negligenter est agendum. — Apud Persas summa laus erat fortiter venari. Sapienter hoc a Deo constitutum est, ut multa sint vitae genera, neque omnia omnibus placeant. Cornelius Nepos in libro suo de vitis excellentium imperatorum, Hannibalis res gestas breviter tantum tetigit. Multa in hac vita aliter eveniunt, quam speravimus. Cicero Roscium audacter libereque defendit. Summum bonum a Stoicis dicitur, convenienter naturae vivere. — Nemo impune irretet canes. Recens conscripti milites fortiter patriam defenderunt. Iracundi homines facile irritantur. Homines ei potissimum inserviunt, a quo plurimum sperant. Primo decipi, incommodum est; iterum stultum, tertio turpe. Saxones a Carolo Magno sexies victi, septimum rebellaverunt. Quod extremum fuit in ea epistola, quam a te proxime accepi, ad id primum respondebo. Vespertilio solo volatu avibus similis est; ceterum est animal quadrupes. Beneficium libenter et cito praestandum est. Veram amicitiam merito anteponimus omnibus bonis terrestribus. Arcus nimium tensus, rumpitur. Magistratibus omnino obediendum est. Vetustas paulatim omnia hominum opera destruit. Plerumque homines sibi omnia, aliis nihil ignoscunt. Ut frigus hibernum, sic calor aestivus sensim crescere et decrescere solet. Dati beneficii statim oblivisci debemus, accepti nunquam. Elephanti gregatim semper ingrediuntur. Fuit quondam tempus, quum in agris homines passim bestiarum modo vagabantur. Sallustius res gestas populi romani carptim describere statuit. Pausanias quum e templo elatus esset, confestim animam efflavit, ejusque corpus haud procul ab eo loco Lacedaemonii infoderunt, quo mortuus erat. Mardonius, Xerxis gener, in proelio apud Plataeas cum ducentis milibus peditum, quos viritim legerat, et viginti milibus equitum cecidit. Quae domus tam stabilis est, quae non odiis atque dissidio funditus possit everti. Caesar reperiebat plerosque Belgas ortos ab Germanis, Rhenumque antiquitus transductos.

Adverbia derivata na, e, o, ter; na, im, atim, us, i rodzaj nijaki przymiotników albo Ablat.

Kto nigdy źle nie pisał, nie będzie dobrze pisał. Sędziego obawia się, kto źle uczynił. Wino miernie pić należy.

Dobrzy i uczciwi ludzie dobrze i szczęśliwie żyją. Zaiste (certe) wszyscy uczestnicy cnoty szczęśliwi są. Między mówcami Grecyi szczególnie odznacza się Demosthenes, między Rzymianami Cicero. Innych ludzi równie jak nas (nosmet) samych kochać powinniśmy. Nie tylko publicznie, lecz i skrycie dobrze czynić trzeba. Cicero wiele dowcipnie powiedział; użyteczne książki czytajcie pilnie. Caesara wojsko pragnienie i upał ochoczo (impiger) znosiło. Livius czyny ludu rzymskiego dokładnie opisał. Syn pobożny pamięć ojca pobożnie i nienaruszenie zachowuje. Wielbłądy do noszenia ciężarów osobliwie stworzone (facio) być się zdają. Caesar poselstwa całej Gallii łaskawie przyjął. — Nieprzyjaciel miasta nasze niespodzianie wziął. Theby po śmierci Epaminondy ciągle obcemu podlegały panowaniu. Usta i ręce często niech będą myte. Twarz człowieka często kłamie. — Młodzieńcy przepisy starców niech pilnie zachowują. Filozofia napomina, abyśmy Bogu chętnie podlegali. Mówca jedne rzeczy niech krótko powie, drugie obszernie opowie. Co nędzni życzą, temu (Acc.) łatwo uwierzą. Taka jest mrówek skrętność, że nawet w nocy (ut etiam noctu) pracują, jeżeli księżyc świeci. W nocy śpiemy, we dnie czuwamy. Nie zawsze jest dobrem to, czego gorąco pragniemy. Wieloryby z trudnością zabijają się. Pszczoły rozdrażnione żądłami okropnie kłują.

3. (Quidem wprawdzie.) In secundo proelio cecidit Critias, quum quidem ex adversus Thrasybulum fortissime pugnaret. Decipere hoc quidem est, non iudicare. (Ne quidem ani nawet.) Nobilis equus umbra quoque virgae regitur, ignavus ne calcari quidem concitari potest. Ego ne utilem quidem arbitrari esse nobis futurarum rerum scientiam. Romani Vejosi ita prorsus deleverant, ut postea ne vestigia quidem hujus urbis essent. Qui magnum scelus commiserunt, non modo sine cura quiescere, sed ne spirare quidem sine metu possunt. Bonus vir non modo facere, sed ne cogitare quidem quidquam audebit, quod non audeat praedicare.

Neque quisquam	kładzie się w miejscu	et nemo
neque quidquam	—	— et nihil
neque ullus	—	— et nullus
neque unquam	—	— et nunquam
neque usquam	—	— et nusquam.

Impedit consilium voluptas, nec habet ullum cum virtute commercium. Horae quidem cedunt et menses et anni, nec praeteritum tempus unquam revertitur. Senatus decrevit,

darent operam Consules, ne quid respublica detrimenti caperet. Britanniam olim praeter mercatores non temere (nie łatwo) adiit quisquam, neque iis ipsis quidquam, praeter oram maritimam, notum erat.

Ponieważ w łacinie jedno tylko przeczenie kładzie się, gdy się takowe już w słowie znajduje, jak np. w nego, nolo, veto; musi się następujący przeczący wyraz na twierdzący zamienić, to jest: memo, nihil, nullus, nunquam, nusquam na quisquam, quidquam, ullus, unquam i usquam.

Meus frater noluit quemquam nominare et negavit se unquam hoc facturum. Lex vetat quidquam per fraudem fieri. Dwie negacye czynią w łacinie sens tym bardziej twierdzący.

Ego hoc non ignoro. Non possum hanc injuriam non queri. Nemo potest non beatissimus esse, qui in se uno sua ponit omnia. Ego nec non frater affuimus. Virtus homines nunquam non beatos reddit. Vere pius nunquam non paratus est ad mortem. Constat homines in hac vita nunquam non esse mortales. Deus nobis nunquam non adest. Male qui facere vult, nunquam non invenit causam. Magnam capio voluptatem ex ambulationibus; neque tamen non libenter domi maneo. Corporis dignitas non minimum commendat. Deum nusquam non habemus praesentem. Vir probus non potest non bene agere.

4. (Stopniowanie.) Gratius aquae ex ipso fonte bibuntur. Fortius boni plerumque pro libertate patriae loquuntur, quam pugnant. Acrius quam ante a Romanis pugnatum est apud Zamam. Lacrima nihil citius arescit. In rebus dubiis optime fides amicorum perspicitur. Saepissime vehemens equitatus impetus peditum ordines confudit. Nemo unquam benignius, nemo attentius auditus est, quam Cicero. Consules romani non longius imperium, quam in annum unum habebant. Corpora coelestia longissime a nobis distant. Eo tardius ad te scripsi, quod quotidie te ipsum expectabam. Veterum aedificia publica opulentiore ornata erant, quam privata. Coelestium rerum cognitio efficit, ut excelsius et magnificentius dicamus et sentiamus. Quo occultiora pericula sunt, eo difficiliter evitantur. Pares cum paribus facillime congregantur. Ea sunt animadvertenda peccata maxime, quae difficillime praecaventur. Diutius in itinere fui, quam expectaveram. Suorum quisque vitiorum facillime obliviscitur, aliorum recordatur. Duabus maxime rebus vita hominum eget, consilio et solatio. Scelestis hominibus minime

est parcendum. Non minus est aequum malis hominibus diffidere, quam fidere bonis. Duabus potissimum rebus homines brutis antecelluat, nempe ratione et oratione. Non tam augendae sunt opes, quam potius minuendae cupiditates. —

(Stopniowanie przysłówków.) Osieł wolniej wprawdzie, lecz bezpiecniej chodzi, niż koń. Osieł łatwiej żywi się, niż wół. Słowik bardzo przyjemnie śpiewa. Życie, śmierć, bogactwa wszystkich ludzi najbardziej poruszają. Sokoły bardzo szybko i wysoko latają. Lis, kury i gołębie bardzo chytrze łapie. Caesar bardzo dobrze po grecku umiał. Verres Sycylią prowincją bardzo źle rządził. Najlepiej unika grzechów, kto okazyi grzeszenia unika. Ludzie bogaci często nędzniej żyją niż ubodzy. Nikt mężniej nie pogardzał śmiercią, jak Cato uticenski. Cóż wytworniej jest napisanego, jak Platona filozoficzne książki. Horatiusza wiersze nader wytwornie napisane są. Przyjaźni obowiązków jak najpilniej strzeżmy. Psy bojaźliwe gwałtowniej szczekają, niż gryzą. Wiosna bardziej rozwesela, niż jesień. Wiele owadów dłużej na ziemi, niż w wodzie żyje. Jedni chłopcy łatwo, inni trudniej pojmują, czego się mają uczyć. Morskie (navalis) bitwy bardziej są niebezpieczne, niż lądowe. Wełna hiszpańska (Gen) i angielska dla miękkości najbardziej jest ceniona. Przyjaźń prawdziwa najbardziej w nieszczęściu okazuje się. Ganić innych łatwo jest, lepiej zrobić trudno. Wiele ludzi innym lepiej radzi, niż sobie samym. Bóg najlepiej zna ludzi. Szkodę raczej wybieraj, niż szpetny zysk.

5. (Instar naksztalt, causa, gratia, ergo dla z Genit.)
 Ab Aegyptiis quaedam animalia deorum instar colebantur. Quidam canes venandi gratia comparantur. Sophistae appellantur ii, qui ostentationis aut quaestus causa philosophabantur. Non licet sui commodi causa nocere alteri. Deus animantes hominum causa fecit, ut equum vehendi causa, arandi bovem, venandi et custodiendi canem. Fortunae opes lunae instar modo crescunt, modo decrescunt. Frigoris causa septemtrionales regiones peragrari haud possunt. Non defunctorum sed vivorum causa inventa est sepultura. Plato mihi unus instar est omnium. Demosthenes corona aurea donatus est virtutis ergo. Cato usque ad extremam aetatem ab adolescentia, reipublicae causa suscipere inimicitias non destitit. Unus ille dies Ciceroni immortalitatis instar fuit, quo in patriam rediit. Pausanias post victoriam Plataeën-

sem ex praeda tripodem aureum Delphis posuit epigrammate scripto: Pausanias barbāros apud Plataeas delevit, ejusque victoriae ergo Apollini donum dedit. — Animalia non sua, sed nostra causa facta sunt. Non mea causa, dixit bonus princeps, adsunt cives, sed ego civium causa. Fac eadem amicorum causa, quae tua causa facere soles. Quam multa, quae nostra causa nunquam faceremus, facimus amicorum causa.

Niektórzy Rzymianie mieli domy nakształt miast. Dla naszego dobra wiele zwierząt pracuje. Lata chłopięce są nakształt wiosny. Niektóre ryby skrzele nakształt skrzydeł rozszerzają i z wód wylatują. Dla chwały Alexander tak wiele prowadził wojen. Jeszcze nie jestem dobry, jeżeli tylko dla siebie (mnie) pracuję. Jeszcze nie zasługujesz (na) chwałę, jeżeli dla siebie tylko pracowity jesteś. Zły jest, kto tylko dla siebie pracuje. Dobroczynnym jest, który nie dla siebie, lecz dla drugiego dobrze czyni. Wiele ludzi wszystko dla siebie czyni. Bóg ten świat nie tylko dla siebie, lecz i dla nas stworzył. Dla was, o chłopcy, powinniście być pilni, a nie dla nagrody, lub zysku. Dla nas podejmują często rodzice najtrudniejsze sprawy.

Przyimki.

(Popl. Gram. Ma. str. 128. — Mol. Gram. roz. 68.)

1. Basilea, urbs Helvetiae, ad Rhenum sita est. Sophocles ad summam senectutem tragoedias fecit. Pars Galliae vergit ad septentriones. Hic locus ad agendum amplissimus, ad dicendum ornatissimus. Hannibal ante portas. Graviter ira commotus non est apud se. Perdiccas Aegyptum oppugnatum adversus Ptolemaeum erat profectus. Quamdiu Hannibal in Italia fuit, nemo adversus eum post pugnam apud Cannas in campo castra posuit. Ante currum triumphatoris victi reges et conjuges et liberi eorum ducebantur. Plurimae aves migrant ante hiemem. Adversus leges publicas facere, nefas est. Contra vim mortis non est medicamen in hortis. Contra veritatem repugnare non licet. Postero die circa eandem horam dux castra movit. Terra et multi alii planetae circa solem volvuntur. Gallia citra montes Pyrenaeos sita est. Octavam circiter horam hieme nobis sol ori-

tur. Circum Jovis stellam quatuor satellites moventur. Liberi grati sunt erga parentes et praeceptores. Multa animalia congregantur et contra alia dimicant. Cis vel citra fluvium est is, qui in ripa est; trans fluvium itur in ponte; trans mare navigatur navibus. Pisces nonnisi intra aquam vivunt, extra aquam cito expirant. Themistocles intra annum linguam persicam didicit. Romulus inter medios pastores educatus est. Infra frontem oculi sunt, infra oculos malae. Infra Saturnum Jovis stella est. Trajanus imperator ajebat: non est princeps supra leges, sed leges sunt supra principem. Inter coenam confabulari juvat. Antiöchus Magnus inter montem Taurum regnabat. Juxta (obok) aures sunt tempora. Mors sapienti semper versatur ob oculos. Eloquentia non modo eos ornat, penes quos est, sed etiam universam rempublicam. O Deus, penes te est vasti mundi imperium. Longum est iter per praecepta, breve et efficax per exempla. Per inducias quiescunt arma. Virtus per se expetenda est. Hannibal exercitum per invios montes et per densissimas silvas adversus Romanos duxit. Per noctem cernuntur sidera. Quod quis per alium facit, ipse fecisse putatur. Per Jovem, per ego te deos oro obtestorque. Dum intueris, quid ante te fiat, non vides, quid sit pone te. Qui iridem videt, solem pone tergum habet. Janus bis post Numae regnum clausus fuit. Post Augustum Tiberius imperator Romanorum factus est. Praeter virtutem non est durabile quidquam. Praeter unum omnes adsunt. Praeter expectationem res ceciderat. Ariovistus Gallorum dux praeter castra Caesaris copias suas transduxit. Plebs prope ripam Anienis ad tertium miliarium consedit. Fluvius Eurotas prope Lacedaemonem fluit. Tironem servum propter modestiam Cicero manu misit. Julius Caesar in curia Pompeji propter statuam illius viri interfectus est. Vestes habemus propter corpus, non corpus propter vestes; ita et corpus homini propter animum datum est. Agricola sollers facit sepes secundum viam. Legiones iter secundum mare Superum faciunt. Animalia maxime secundum naturam vivunt. Supra Macedoniam sita est Thracia, infra Macedoniam Thessalia. Xerxes innumeram multitudinem militum trans Hellespontum duxit. Tusci prius cis Apenninum ad mare Inferum, postea trans Apenninum colonias miserunt. Ne sutor ultra crepidam. Ultra montem Atlantem, occidentem versus insulae fortunatae, secundum veterem opinionem sitae erant. Danubius orientem, Rhenus septemtrionem versus fluit. Arabes meridiem versus spectant.

Przed zgonem nikt się szczęśliwym nazwać nie może. Przy wyspie Salaminie zapalczywie walczone. Grecy Polixenę, Priama córkę, przy grobie Achilleśa na ofiarę zabili. Bądź skromnym przeciw wszystkim; nawet przeciw najniższemu sprawiedliwość zachować należy. Synowie Brutusa przed oczyma ojca od Liktora zabici zostali. Już u Homera wspominają się wyszywane (pictus) suknie. U Xenophonta i innych greckich pisarzy czytają się wyborne przepisy Sokratesa. Na wsi u przyjaciela być jest nader przyjemnie. Pasterz pędzi trzodę przed sobą. Przed światem nie było nikogo, jak tylko (nisi) Bóg. Rzeki nie płyną pod (adversus) górę. Bądźmy wdzięczni ku Bogu i ludziom. Powietrze wszędzie jest koło nas. Około południa upał słońca jest największy. Najdłuższe dni mamy około końca Czerwca, najkrótsze około końca Grudnia. Około czasów Salomona żył Homer. Koło kręci się około swojej osi; nie słońce się obraca około ziemi, ale ziemia około słońca. Ten działa przeciw naturze, kto rodziców swych nie kocha. Hiszpania i Włochy leżą naprzeciw Afryki. To jest wojna wszystkich przeciw wszystkim. Jeżeli ty jesteś przeciw mnie, ja będę przeciw tobie. Miłość rodziców ku dzieciom wielka jest. Między Europą i Afryką jest morze Środkowe. Między bezbożnymi i niegodziwymi nie ma przyjaźni. Zewnątrz miasta są bardzo wielkie i piękne ogrody, wewnątrz najpiękniejsze domy. Między nadzieją i obawą żyją ludzie. Antipody pod (infra) nami mieszkają. Nad górami są obłoki, niekiedy także niżej szczytów wysokich gór. Na uczcie wyżej gospodarza (hospes) siedzą biesiadnicy, niżej ojca dzieci. Nad cztery tysiące ludzi w każdej godzinie rodzi się. Nad miarę chwali lub ganić bezrozumnych (rzeczą) jest. Obok szemrzącego strumyka sen jest najprzyjemniejszy. Słowik dla miłego śpiewu bardzo jest szacowany. Panowanie ludów jest w rękę (penes) królów i urzędników. Przy (penes) tychże niech będą niebezpieczeństwa, przy których nagrody są. Światło i czyste powietrze wpuszcza się do pokojów przez okna. Przystąpić na (per) Boga nie godzi się, jak tylko (nisi) w rzeczach ważniejszych. Przez noc widzimy gwiazdy. Blisko Vesuwiuszu jest Neapol. Wszystko jest śmiertelne oprócz duszy ludzkiej. Blisko ujścia Rhodanu rzeki, Massilia miasto założone jest. Po zimie wiosna powraca, po nocy dzień. Atheńczykowie dla Pisistrata tyraństwa obywateli swoich potęgi obawiali się. Przyjemna jest przechadzać się nad (secundum) rzeką albo morzem. Człowiek niech żyje podług woli boskiej. Kto podług natury żyje, może długo żyć. Wszędzie nad ziemią niebo jest. Nad

(ultra) dziesiątą godzinę w nocy czuwać, odradzają lekarze. Europejczycy ku (versus) zachodowi mają Amerykę, ku wschodowi Azyą, ku południu Afrykę.

2. Ablat. (Popl. Gram. Mn. str. 133—135. — Mol. Gram. roz. 76.) Mundus a Deo effectus est. Abs te, homo, nihil efficitur, quod non fuit antea. Nos scribimus a sinistra (manu) ad dextram; Hebraei a dextra ad sinistram. Alexander a fronte et a tergo hostem habebat. Absque Camillo Roma deleta esset. Romanis divitibus erant servi a pedibus, a manu, ab epistolis, a bibliotheca. Coram senatu populoque Romano Cicero multas orationes habuit. Cicero semper magno cum metu dicere incipiebat. De rapinis et sceleribus Verris multae a Cicerone orationes habitae sunt. De absentibus et mortuis nil, nisi bene. De morte Reguli scriptorae variae sunt sententiae. Nemo tam felix est, ut omnia ei ex animi sententia cadant. Nemo ex omni parte beatus est. Ex ungue leonem (cognoscis). Socrates philosophiam e coelo in terram devocavit. Beatus esse sine virtute nemo potest. Nobiliores Romanorum non facile sine comite conspiciebantur. Prae gaudio, ubi sim, nescio. Prae lacrimis loqui non poterat. Consules romani lictores prae se mittebant, ut viam facerent. Athenae prae ceteris Graeciae urbibus florere. Campani Romam prae sua Capua irridebant. Galli prae magnitudine corporum suorum brevitatem Romanorum contemnebant. Gallina acriter pugnat pro pullis suis. T. Manlius propter fortitudinem pro concione militum laudatus est a dictatore. Unus Cato est pro centum milibus. Pro viribus defendimus rempublicam Helvetii pro multitudine hominum et pro gloria fortitudinis angustos fines habebant. Saepe servi pro dominis suis mortui sunt. Orationes habebantur pro concione populi romani. Alexander Magnus, Macedonum rex, Asiae populos Oceano tenus vicit. Carolus Magnus collo tenus milites suos supereminebat.

Księżyc i inne planety światło od słońca odbierają. Britannia od Phoeniczyków odkryta została. Gwiazdy od wschodu na (ad) zachód krążą (comeo). Ludzi od krzywdy natura, nie kara odstręczać powinna. Mury niegdyś bardziej broniły miasta od napaści nieprzyjaciół, niż teraz. Nie czynicie nie (ne quid) o chłopcy, czegoby w obec (coram z abl.) rodziców i nauczycieli uczynić nie wolno było. Ludzie, z którymi żyjemy, często są źli. Nigdy nie jest dobre z możliwym

wspólnictwo. Dusza z ciałem połączona jest, aż (usque) do śmierci. Osieł i muł noszą ciężary, koń nas samych, wielbłąd kupca z towarami. Pokój miéj z dobrymi, wojnę ze złymi. Kto ze sobą walczyć i siebie zwyciężać nauczył się, większym jest niż kto zamki zdobył i licznych pokonał nieprzyjaciół. Niczego się nie bój, jeżeli Bóg z tobą; dosyć bezpieczni jesteście, jeżeli Bóg z wami jest. Wódz bez wiedzy żołnierzy tribunów wojskowych i setników zwołał. Człowiek zawsze o tém myśli, co kocha. O tych rzeczach, których nie znam, nie mówię. Młodzieńcy niech będą skromni i w obec starców niech milczą. Bez wiedzy mego ojca nie uczynię. Jeździec walczy z konia. Snycerze robią posągi z kamienia, marmuru i miedzi. Bez błędów nikt się nie rodzi. Bez powietrza ani rośliny rosnać, ani zwierzęta żyć nie mogą. Dla (prae) szelestu żołnierzy głos wodza ledwo był słyszany. Antioch po bitwie pod Magnezją aż pod Taurus (tenus) panował.

Przeciw nędznym nie ludzki jest żart. Ojcowski ma Bóg przeciw dobrym ludziom umysł. Poza (extra) niebezpieczeństwem nawet bojaźliwi odważni są. Między wielu narodami, które Thracyą zamieszkały, Gaetowie najsroźsi (ferox) i na śmierć gotowi byli. Wielka jest języków między ludźmi rozmaitość. Pomponius Atticus pogrzebany został obok drogi Appia, przy piątym kamieniu. Manlius przeciw rozkazowi ojca bez (extra) porządku przeciw nieprzyjacielowi walczył. Cicero miał na Antoniusza kilka mów, które Philippiki nazywają się. Po śmierci ciało nasze bez zmysłów jest. Mało ludzi nad (supra) 90 lat żyje. Zorza północna (lumen boreale) niekiedy zimowemi nocami ku północy spotrząga się. Od kogo te wszystkie ciała, które nad, pod i około nas spstrzegamy, stworzone są? Herodot książki swoje przed (coram) bardzo licznem (frequens) Greków zgromadzeniem przeczytał. Aethiopowie za Aegyptem mieszkają. Ciesz się z wesółymi, a płacz z płaczącymi. U Lacedaemończyków była przy Ephorach najwyższa władza. O posiadłość Athen miała być sprzeczka między dwoma bożkami: Neptunem i Minierwą. Człowiek sam ze wszystkich istot żyjących ma znajomość Boga. Cicero napisał książkę o przyjaźni i o starości; tenże trzy książki o obowiązkach. Za niezliczone dobrodziejstwa, któreśmy od rodziców odebrali, wielką im winni wdzięczność jesteśmy. Cokolwiek czynimy, stósownie (pro) do sił czynić powinniśmy. Nic nie dzieje się bez przyczyny. Atheńczykowie mieli bardzo piękny posąg Minerwy z słoniowej kości.

In sub i super z Acc. i Abl.

3. In oceano sunt maximi pisces. Fluvii omnes in oceanum se effundunt. Ne quid differ in crastinum diem. Verbum in concione valet, in certamine robur. Super coenam alii super aliis rebus colloquuntur. Aquilae super altis arboribus, aut rupibus nidos faciunt. Non omnia, quae sub oculos nostros cadunt, nudo oculo cernuntur. Sub oculis nostris plura sunt, quam videmus. Quaedam hirundines sub hiemem volant in peregrinas terras. Perillus in eum ipsum taurum aëneum immissus est, in quo alios comburere voluerat. Athenienses in campo Marathonio sub monte cum Persis proelium commiserunt. Super arce urbis Babylonis horti pensiles erant. Nonnulli fluvii etiam subter terra procurunt.

Pocziwie życie droga jest do (in) nieba. Europejczycowie do wszystkich krajów udają się. W ucieczce szpetna jest śmierć, w zwycięstwie zaszczytna. Caesar Gallią pod panowanie Rzymian podbił. Wiele rzeczy pod zmysły podpadać nie może. Kret żyje pod ziemią. Sokrates przy (super) wieczerzy o najważniejszych rzeczach rozprawiał.

Przymyki w złożonych wyrazach.

(Ab, od). Grues et ciconiae avolant autumnno et vere redeunt. Cervus cornua verno tempore abjicit. Hortulanus aridas arborum frondes abscindit. (De od, z) Autumnno folia arborum decidunt. Sciuri desiliunt ex arbore in arborem maxima cum celeritate. (E, ex, wy) Columbae agrestes in agrum evolant, ibique pabulum quaerunt. Majores nostri multas res utiles excogitaverunt. Aetna et Vesuvius interdum ignem ejiciunt. (Prae. prze). Deus praevidet omnia, quae futura sunt. Utilia praeponenda sunt pretiosis. Multa animalia tempestatem praesentiunt. (Pro wy) Terra varias herbas plantasque profert. Apri in silvis commorantes noctu in campos prodeunt, ibique frugibus multum damni inferunt. (Prae. i per prze. bardzo). Leo, rex quadrupedum, praevalidos et praeacutos ungues habet. Praealtos esse Alpium montes constat. In mari permagni sunt pisces. Haleces permultos homines alunt. Nonnulla simiarum genera perlongas habent caudas. Quod perrarum est, percarum esse solet. (In przy Adject. znaczy przeczenie) Gratium hominem omnes amant; ingratum oderunt. Mors est certa, sed dies mortis incerta. Fructus immaturi insuavem habent saporem. Multae

regiones terrae sunt adhuc incognitae. (Am, o) Romae candidati praetorii atque consulares amicos ambierunt, ut magistratus obtinerent. Virtutem toto corde amplecti debemus. (Com. con. z.) Ubi plures rivi confluent, fluvium faciunt. Aër frigore contrahitur, calore expanditur. Nautae cum procella imminet, vela contrahunt. Noctu dormimus, ut vires colligamus ad operā diurna. (Dis, di, roz) Vasa firmissima, si aqua in iis congelascit, dissiliunt. Rhenus fluvius in plures diffuit partes. Castores dentibus praeacutis dissecant arbores. (Re, napowróć, od) Echo oritur, cum sonus vocis ab opposito corpore resilit. Luna lucem a sole acceptam in terram remittit. Feles unguis habent, quos emittere et retrahere possunt. Arbores singulis annis reforescunt.

O Spójnikach.

(Popl. Gram. Mn. str. 137. — Mol. Gram. roz. 69).

Sapientis est semper idem velle, atque idem nolle. Quadrupedum celeritas atque vis nobis ipsis affert vim atque celeritatem. Tyrannis amici quoque suspecti sunt. Stulti sunt, qui forma, opibusve (albo bogactwy) superbiunt. In superiore corporis parte seu pectore est cor et pulmo; in inferiore seu abdomine est stomachus cum intestinis. Solis radiis et illustrantur, et calefiunt planetae. Virtus opibus parari non potest, at opes virtute. Mors tam juveni ante oculos esse debet, quam seni. Luna modo rubet, modo pallet. Aut imperii, aut divitiarum causa bella fere omnia inter mortales orta sunt. Fortes non modo fortuna adjuvat, ut est in proverbio, sed multo magis ratio. Alcibiades majora bona non poterat consēqui, quam vel fortuna, vel natura tribuerat. Virtus neque naufragio, neque incendio amittitur. Agesilāus Lacedaemonius quum a ceteris scriptoribus, tum a Xenophonte collaudatus est. Ne sim salvus, si aliter scribo, ac sentio. Recte judicas et, ut veteres loquuntur, rem acetigisti. Opinionibus vulgi rapimur in errorem, nec vera cernimus. Nihil mihi neque a te ipso, neque ab ullo de re publica scriptum est. Non aetate, verum ingenio acquiritur sapientia. Omne animal sensus habet, sentit igitur et calida et frigida et amara. Gyges a nullo videbatur, ipse autem omnia vidit. Amicus in convivio non cognoscitur, errat igitur, qui amicum in convivio probat. Qui te deserit, nunquam amicus fuit: namque vera amicitia nunquam desinit. Homo, quod saepe videt, non miratur, etiamsi, cur fiat, nescit. Quo-

niam natura mutari non potest, idcirco verae amicitiae sem-
piternae sunt. Quando non potest id fieri, quod vis, id ve-
lis, quod possit. Magna debemus suscipere, dum vires sup-
petunt. Hamilcar posteaquam mare transiit, in Hispaniam
venit, et magnas res gessit. Si bene agis, places Deo, sin*
male, displices. Inventa sunt specula, ut homo se nosceret
Equi calcaribus incitantur, quo celerius currant. Agri iterum
atque iterum arantur, quo meliores fruges edant. Leonidas
Lacedaemoniorum rex, quum Xerxes scripsisset: mitte arma
respondit: veni et cape. Senectus honesta est, si se ipse de-
fendit, si jus suum retinet, si usque ad ultimum spiritum do-
minatur in (nad) suos. Pavo, qui coram grue caudam suam
explicuerat: quanta, inquit, formositas mea et tua deformitas.
At grus evolans: quanta, inquit, mea levitas est et tua tarditas.
Haec fabula monet; ne alios contemnamus, quibus natura alia
et fortasse majora dedit quam nobis bona. Alexandro si vita
longior data esset, Oceanum tenus manus Macedonum trans-
volasset. Si nebula dilabitur, serenum coelum exspectamus,
si assurgit, et in aëre remanet, pluvia sequi solet. Plura
ad te scribam, si mihi ad eas literas, quas proxime ad te
dedi, rescripseris. Memoria minuitur, nisi**) eam exerceas
Non potest jucunde vivi, nisi cum virtute vivatur. Nullum
imperium est tutum, nisi benevolentia munitum. Quod turpe
est, quamvis***) occultetur, tamen honestum esse non potest.
Licet strenuum metum putes esse, velocior tamen spes est.
Cavete, ne mentiamini; Deus enim omnia audit, etiamsi ho-
mines non audiant. Hannibal, quoad vixit, ira in Romanos
flagravit. Vir bonus prius cogitabit, quam conabitur. Quae-
dam terrae partes sunt incultae, quod frigore rigent.

Gęsi latać i pływać mogą. Trucizna i ludziom i zwie-
rzętom szkodliwa jest. Sprawiedliwość wykonywać winniśmy
już (tum) słowami, już czynami. Cnota i innych szczęśli-
wymi czyni. Cnota tak w tém, jak w drugiem (alter) życiu
wielkie ma nagrody. Tak ów bezbożnie czyni, kto opuszcza
przyjaciela w niebezpieczeństwie, jak kto zdradza. Ludzie są
albo mali, albo wielcy, albo szczęśliwi, albo nieszczęśliwi.
Żołnierza obowiązkiem jest, albo umrzeć, albo zwyciężyć.
Drzewa są albo urodzajne, albo nieurodzajne. Dzioby ptak-
ków są albo proste, albo zakrzywione. Którzy raz (tum) to
drugi raz (tum) owo żądają, niestali są. Tygrys ani lwa

*) Sin za si autem, si vero jeżeli zaś.

**) Nisi (ni) stoi w miejscu si non i znaczy jeżeli nie, chyba.

***) Quamvis i licet lubo, kładą się zwykle z Conj.

ani słońca nie obawia się. Bez wody ani drzewa, ani zioła nie rosną. Nędzny jest, który ani nikogo nie kocha, ani od nikogo nie jest kochany. Mędrzec ani wielkich bogactw, ani ubóstwa nie pragnie. Od wszystkich ani kochani, ani chwaleńni być nie możemy. Staraj się, abyś nietylko więcej od innych umiał, lecz i lepij. Księżyc nietylko w nocy widzimy, lecz często także we dnie. Nietylko ludzkie, ale i boskie prawo krzywoprzysięstwem gwałci się. Conon nietylko Atheny, lecz i całą Grecyą od panowania Lacedaemończyków uwolnił. Ciało umiera, ale (verum) dusza nie umrze. Prawda kocha światło, kłamstwo zaś ciemność. Dobra umysłu ani przez rozbicie okrętu (abl.), ani przez ogień nie tracą się. Bóg od nikogo nie jest widziany; On zaś wszystko widzi. Bóg wie wszystko, co czynimy, słyszy wszystkie nasze słowa, nawet wie (quin novit) wszystkie myśli, tak dobre, jako téż złe. Gdy Troja od Greków zdobytą została, przybył Aeneas do Włoch. Wiatry czyszczą powietrze, aby zaraźliwe choroby nie powstawały. Prawa powinny być krótkie, aby tym (quo) łatwiej zrozumiane być mogły. Strzeż się, abyś nie kłamał, Bóg bowiem słyszy wszystko. Bogu ufać należy wszystko bowiem jego skinieniem (nutu) dzieje się. Nawet (etiam) w najmniejszych rzeczach Bóg największym jest. Poczcivi ludzie trzymają się prawdy (studeo z Dat.) ani (neque) inaczej nie czują, jak mówią. Czego dokonać nie możemy, ani zaczynać nie powinniśmy. To jest prawdziwa niewinność, która ani nieprzyjacielowi nie szkodzi. Krokodyl nie może być ranionym, jak tylko (nisi) na brzuchu, gdzie miękka i cienka jest skóra. Praca dobre zdrowie wzmacnia i (que) utrzymuje. Z morza i (que) rzek ustawicznie wzyewy wznoszą się. Wiemy (novi), że psy niekiedy mają sen, śpiąc albowiem czasem we śnie szczekają. Wielu wie wprawdzie, co jest sprawiedliwym, lecz czynić nie chce. Tyranom przyjaciele także często podejrzani są. Do więcierza łatwy jest wchód, lecz wyjście jest trudne. Jeżeli dobrze działasz, podobasz się Bogu; jeżeli zaś (sin) źle działasz, Jemu się nie podobasz. Koń jest wprawdzie dzikiem zwierzęciem, łatwo jednak oswaja się. Orzeł, lubo go niektóre ptaki wielkością przenoszą (Pass); wszystkie jednakże mocą zwycięża. Choroba ciała tylko szkodzi; lecz rozpusta oboje psuje duszę i ciało.

A. Rozróżniać zawsze trzeba w układaniu szyku grammatycznego zdanie Główne, zawierające w sobie myśl całkowitą, od zdania pobocznego, niezawierającego zupełnej

myśli, które jedynie dla bliższego wyjaśnienia głównemu zdaniu jest przydane. Jeżeli zdanie poboczne idzie przed głównem, nazywa się wtenczas poprzednikiem, a główne, zamykające myśl następnikiem; jeżeli zaś wtrącone jest w środek zdania głównego, nazywa się zdaniem wtrąconém. Wiedzieć jednak trzeba, że Łacinnik lubi zaczynać od zdania względnego z *qui*. Może nareszcie zdanie poboczne następować po głównem, a mianowicie w zdaniach tak zwanych celowych.

a) *Postquam Troja a Graecis expugnata est, Aeneas in Italiam venit. Epaminondas quum Lacedaemonios aqud Mantineam vicisset, mortem hilaris excepit.*

b) *Omnia, quae nostra culpa nobis accidunt, fortiter ferre debemus. Manlius, Consul, filium suum, quod contra imperium pugnaverit, occidit. Luna, quum opposita est soli, radios ejus et lumen obscurat. Ciceronis vigilantia de Catilinae manibus ferrum, quo omnibus bonis caedem paraverat, extortum est. Qui proficit in literis et deficit in moribus, plus deficit, quam proficit. Qui omnibus virtutibus instructi et ornati sunt, sapientes et boni viri dicuntur. Qui facile credit, facile fallitur.*

c) *Bellum contra Achaeos a Romanis susceptum est, quia legati eorum a Critolao, Corinthio offensi erant. Jure contemnuntur ii, qui nec sibi, nec aliis prosunt. Tribuni promulgaverunt legem, ut Consulum alter ex plebe crearetur. Cavendum est, ne assentatoribus aures patefaciamus.*

B. Kiedy zdania główne stoją obok siebie połączone np. spójnikami łączącymi (*copulativae*), rozłącznymi (*disjunctivae*), przeciwwstawnymi (*adversativae*) itd. natenczas takowe zdania zowią się współrzędne (*coordinatae*), mające jednakowy walor, nie będąc zależne jedne od drugich.

Fide et justitia quaevis civitas optime sustentatur. Celeberrimum est proelium illud apud Zamam: nec melius unquam instructa acies, nec acrius pugnatum est. Sapientem neque paupertas, neque mors, neque vincula terrent. Nimius somnus neque corpori neque animo prodest. Pax quum jucunda, tum salutaris est. Non formosus erat, sed erat facundus Ulysses. Viri nobiles vel corrumpere mores civitatis vel corrigere possunt. Aut prodesse volunt, aut delectare poëtae.

C. Zdania podrzędne, zależne, (*subordinatae*) są takie, które tak zależą od zdań głównych, iż są tylko dalszém ich

uzupełnieniem. Między takowemi zależnemi zdaniemii najważniejsze są:

- a) Objektywne czyli przedmiotowe, *Accusativus cum Infinitivo*.
- b) Zdania celowe i skutkowe z *ut, ne, quo, quin, quominus*.
- c) Zdania czasowe z *quum temporale* i *causale* z *Imperf. Plusquamperf.* zawsze z *conj.*
- aa) *Accusativus cum Infinitivo* (zob. *Popl. Gr. Mn.* strona 145, — *Mol. Gram.* str. 244 itd.) nazywa się takowa składnia, kiedy w zdaniu przedmiotowem, zawisłem od słowa *sentiendi* lub *declarandi* jako to: *audio, sentio, animadverto; scio, puto, credo* itd. Subjekt kładzie się w *Acc.* a słowo w *Infinit.*

Zaimki osobiste *ego, tu, ille, nos, vos, illi* przy słowie *finium* (to jest w *Indicat., Coniunct. i Imperat.*) podobnie jak w polszczyźnie opuszczają się zwykły; w składni zaś *Acc. cum Infinit.* wyrażenie kładzie się muszą dla tego, że zakończenie *Infinit.* żadnej osoby nie wyraża, np. *gaudeo, quod vales* = *gaudeo te valere*. Pamiętać przytém należy, że zaimek osoby 3ciej w *Acc. c. Inf.* oddaje się przez *reflexivum se* i zaimek dzierżawczy *suus*, kiedy się takowe do subjektu głównego zdania odnoszą.

Magnum esse solem philosophus probat; quantus sit, mathematicus. Thales Milesius aquam dixit esse initium rerum. Sentimus, calere ignem, nivem esse albam, dulce mel. Sciebam vitae brevem esse cursum, gloriae sempiternum. Veteres tradunt, Romulum, Romae conditorem, a lupa nutritum esse. Ego illum periisse duco, cui periit pudor. Non utilem arbitror esse nobis futurarum rerum scientiam. Ex inimico cogita posse fieri amicum. Chabrias praestare honestam mortem turpi vitae existimavit. Cato censebat Carthaginem esse delendam. Lycurgi temporibus Homerum fuisse tradunt. Alexander in obsidione urbis cuiusdam sagitta ictus: omnes, inquit, jurant, me Jovis esse filium; sed vulnus hoc me hominem esse clamat. Thucydides, ossa Themistoclis clam in Attica ab amicis sepulta esse, memoriae prodidit. Plinius major dicere solebat, nullum esse librum tam malum, ut non aliqua ex parte prodesset. Philippum Macedonum regem, rebus gestis et gloria superatum a filio, felicitate et humanitate videmus superiorem fuisse. Terram globosam esse, patet ex umbra ejus in defectu lunae. Romulus quum exercitum lustraret, inter tempestatem repente ortam oculis hominum

subductus est. Hinc alii eum a senatoribus interfectum, alii ad deos sublatum esse existimaverunt. Videtis nihil esse morti tam simile, quam somnum.

Certo scio te casus adversos sapienter et ferre et latum esse. Gaudeo, id te mihi suadere, quod ego mea sponte feceram. Male vivunt, qui se semper victuros esse putant. Duo equites romani promiserant, se Ciceronem ante lucem in lectulo interfecturos esse. Incolae Siciliae viderunt se a Verre spoliatum iri. Cyrus negavit, se unquam sensisse, senectutem suam imbecilliozem factam esse, quam adolescentia fuisset. Regulus juravit, se Carthaginem redituum esse. Caesar minatus est se urbem dirutum esse.

Starożytni mniemali, że jest więcej bogów; chrześciane zaś wiedzą, że jeden tylko Bóg jest. Wiemy, że nie dusza, lecz ciało jest śmiertelne. Myśl, że życie ziemskie jest krótkie, niebieskie zaś wieczne. Szczęśliwym jest, kto się szczęśliwym być czuje. Wiem, że jestem śmiertelnym, lecz z pewnością (certissime) spodziewam się, że po śmierci żyć będę. Mądry poznaje, że nic bez pomocy Boga uczynić nie może. Któż nie wie, że człowiek pięciu zmysłami jest obdarzany. Któż wątpi, że ziemia od słońca jest oświetlana i ogrzewana. Wiemy (novi), że gołębie są bardzo bojaźliwe ptaki. Rozum naucza, że Bóg jest sprawiedliwy. Słusznie twierdzimy, że szczęście ludzkie jest niepewne. Jawna jest (patet), że prawa dla (ad) szczęścia obywateli wynalezione zostały. Oczywista (manifestum est), że zwierzętom braknie rozumu. Pewna jest, że ogień wodą gasi się. Podróźni opowiadają, że najwyższe góry nawet w lecie śniegiem i lodem są okryte. Doświadczenie uczy, że słońce nie zawsze na jednym miejscu (Abl.) wschodzi. Aristoteles uczy, że Orpheusza poety nigdy nie było. Wiadomo wszystkim (constat inter omnes), iż Rzymianie byli bardzo mężni. Spodziewam się, że przyjaźń nasza zawsze trwać będzie. Słyszeliśmy, że miasto Pompeji przez trzęsienie (motus Abl.) ziemi zapadło się. Colophończykowie utrzymują, że Homer jest ich (należy do Subjektu głównego) współobywatelem; Smyrneńczykowie zaś dowodzą, że ich. Podają, że Homer był ślepy. Alexander Wielki powiedział, że jest synem Jowisza. Varrus opowiada, że we Włoszech Amycae od węzów zniszczone zostały. Pythijski Apollo dał Lacedaemończykom wyrocznię, że Sparta niczym innem (res), jak tylko chciwością zginie. Caesar przyrzekł Aeduom, że (on) im przeciw

Ariowistowi da pomoc (opem ferre). Widzimy, że największe wojska od małego zwyciężone zostały. Antiochus przyobiecał Hannibalowi, że wojsko do Włoch przeprawi.

Conjunct po Spójnikach.

Ut, ne, quo, quin, quominus.

1. Ut celowe (finale) gdy znaczy aby, żeby. Idcirco legum servi sumus, ut liberi esse possimus. Alii in praedia proficiscuntur, ut locupletiores revertantur, ego ut pauperior. Mali puniuntur, ut ipsi emendantur, alii vero a peccando absterreantur. Aliorum inspicias incommoda, ut mitius feras tua. Semper Cimonem pedisēqui cum nummis sunt secuti ut, si quis opis ejus indigeret, haberet, quod statim daret, ne differendo videretur negare. Ante senectutem curemus, ut bene vivamus; in senectute, ut bene moriamar.

Ut skutkowe (consecutivum) znaczy tak, że. Nunquam desinam ita me gerere, ut Deo bonisque hominibus placeam. Non ita generati a natura sumus, ut ad ludum et jocum facti esse videamur, sed ad severitatem potius et ad quaedam studia graviora et majora. Alcibiades fuit ea sagacitate (tęj przenikliwości), ut decipi non posset. Nec ita claudenda est res familiaris, ut eam benignitas aperire non posset, nec ita reseranda, ut pateat omnibus. In summis Alpibus tantum est frigus, ut nix ibi non liquescat. Romani colonias sic idoneis locis collocarunt, ut esse non oppida Italiae, sed propugnacula imperii viderentur. Arboribus consita est Italia, ut tota pomarium habeatur. Romani ex loco superiore strage ac ruina fuderunt Gallos, ut nunquam postea tentaverint tale pugnae genus. Epaminondas fuit disertus, ut nemo ei Thebanus par esset eloquentia.

2. Ne, aby nie. Themistocles ipse sibi mortem conscivit, ne patriam oppugnare cogeretur. Hannibal Carthaginem, patriam suam, metu, ne Romanis traderetur, reliquit. Imperitis semper metuendum est, ne decipiantur. Alexander Magnus edixit, ne quis*) ipsum praeter Apellem pingeret. Scipio in Liternum concessit, ne ad causam dicendam adesset.

3. Quo, aby tym. Agesilaum regem amici, quod mel non habebant, cera circumfuderunt, atque ita domum retule-

*) Po si, nisi, ne, num, quum, quo, quanto, kładzie się quis, quid, zamiast aliquis, aliquid.

runt. Caesar munitiones auxit, quo tutior esset, neu (neve) pugnare invitus cogeretur. Obducuntur libro aut cortice trunci, quo sint a frigoribus et caloribus tutiores. In funeribus Atheniensium sublata erat celebritas virorum ac mulierum, quo lamentatio minueretur.

4. Quin, aby nie, po negacyach. Facere non potui, quin tibi et sententiam et voluntatem declararem meam. Nihil tam difficile est, quin quaerendo investigari possit. Nemo hominum tam sapiens est, quin aliquando erret. Nullum diem praetermitte, quin rem bonam aliquam agas. Timoleonem mater post fratris necem nunquam adspexit, quin eum fratricidam impiumque compellaret. Vergilii et Titi Livii scripta et imagines, parum abfuit (mało brakowało), quin ex omnibus bibliothecis amoverit Caligula. Non dubito, quin cernas, quanta vis sit in sensibus. Ne dubita, quin in virtute divitiae sint. Non debet dubitari, quin fuerint ante Homerum poëtae. Non est dubium, quin animi sint immortales. (Po non dubito, znaczy quin że.)

5. Quominus po słowach impediendi przeszkadzać. Deo nihil obstat, quominus omnia, quae velit, perficiat. Vere probum et pium, ne supplicium quidem deterret, quominus faciat, quod Deus jussit. Epaminondas non recusavit, quominus legis poenam subiret. Non deterret sapientem mors, quominus in omne tempus reipublicae suisque consulat. Aetas non impedit, quominus literarum studia teneamus usque ad ultimum tempus senectutis. Isocrati quominus haberetur summus orator non officit, quod infirmitate vocis, ne in publico diceret, impediabatur.

6. Dummodo (dum, modo) aby tylko; quasi, acsi, velut, jak gdyby. Multi omnia recta et honesta negligunt, dummodo potentiam consequantur. Purga, Catilina, urbem: magno me metu liberabis, dummodo inter me atque te murus intersit. Manent ingenia senibus, modo permaneat studium et industria. Taces, quasi nihil scias. Sic cogitandum est, tanquam aliquis in pectus intimum inspicere possit. Sequani absentis Ariovisti crudelitatem, velut si coram adesset, horrebant. Proinde ac si jam vicerint loquuntur.

7. Licet i quamvis, lubo. Licet ipsa vitium sit ambitio, frequenter tamen causa virtutum est. Deum quamvis non videas, tamen agnoscis ex operibus ejus. Vita brevis est, etiamsi supra centum annos duret.

8. Utinam, oby. Utinam tam facile vera invenire possem, quam falsa convincere. Utinam modo conata efficere possim.

9. a) Quum temporale, wtenczas gdy, kładzie się z Indicativem.

Quum sol oritur, lucescit. Quum maturuerunt segetes, falcibus demetuntur et in horrea convehuntur. Facile omnes quum valemus, recta consilia aegrotis damus. Maxima sum affectus laetitia, quum audiui te Consulem factum esse. Credo tum, quum Sicilia florebat opibus et copiis, magna artificia fuisse in ea insula. Res quum haec scribebam erat in summum abducta discrimen. Fuit quoddam tempus, quum in agris homines passim bestiarum more vagabantur. Morati melius erimus, quum didicerimus (Fut. exact.) quae natura desideret. Pueris tacendum est, quum prudentiores loquuntur.

b) Quum causale, gdy, ponieważ, kładzie się z Coniunctivem.

Hominibus non opus est viribus leonis, quum ratione praediti sint (gdy, ponieważ). Quum Athenas, tanquam ad mercaturam bonarum artium, sis profectus, inanem redire turpissimum est. Socratis ingenium variosque sermones immortalitati scriptis suis Plato tradidit, quum ipse literam Socrates nullam reliquisset. Post bella persica quum Athenienses maris sibi imperium vindicassent, ingens Lacedaemoniorum contra eos exarsit invidia. Quum solitudo et vita sine amicis insidiarum et metus plena sit; ratio ipsa monet, amicitias ut comparemus.

c) Quum znaczące, lubo, chociaż, także z Coniunctivem.

Phocion fuit perpetuo pauper, quum (lubo) ditissimus esse posset. Homines, quum multis rebus infirmiores sint, tum hac re maxime bestiis praestant, quod loqui possunt. Atticus honores non petiit, quum ei paterent.

d) Quum z Imperf. i Plusquamperf. czy ono jest causale, czy temporale, kładzie się zwykle z conjun.

Caesar, quum Pompejum ad Pharsalum vicisset, in Asiam trajecit. Zenonem, quum Athenis essem, audiebam frequenter. Quum Agesilaus ex Aegypto reverteretur, venissetque in portum, in morbum implicitus, decessit. Epaminondas quum vicisset Lacedaemonios apud Mantineam, atque ipse gravi vulnere exanimari se videret, quaesivit, salvusne esset clypeus. Alexander Magnus quum urbem Thebas vastaret, Pindari familiae pepercit. Pyrrhus Epirotes quum Argos cepisset, lapide ictus, periit.

11. Gdy zdanie poboczne inny zawiera subjekt, jak zdanie główne naprzykład Quum Servius Tullius regnaret, So-

lon et Pisistratus vigerunt. Subjekt zdania pobocznego może się położyć w Abl., wraz z odpowiedniem participium, uformowanem ze słowa tegoż zdania, po opuszczeniu Spójnika, quum: Servio Tullio regnante i taka składnia zowie się Ablativus absolutus vel consequentiae.

Curtius inspectante exercitu, interfectus est. Graeci Thermopylas, advenientibus Persis, occupavere. Plerique scripserunt Themistoclem, Xerxe regnante, in Asiam transisse. Antonius ingens bellum civile commovit, cogente uxore Cleopatra. Sole oriente, stellae fugiunt. Crescente periculo, crescunt vires. Terribilis Tiberio imperante terrae motus fuit, multis Asiae urbibus uno die corruentibus. Nave fracta, pauci incolumes evaserunt. Ilio expugnato a Graecis, Aeneas in Italiam venit. Labienus, monte occupato, Germanos expectabat. Geryone interemto, Hercules in Italiam venit. Hannibal in Italiam pervenit, quinto decimo die Alpibus superatis. Medici, causa morbi inventa, curationem esse inventam putant. Scipio duabus urbibus eversis, non modo praesentia, verum etiam futura bella delevit. Expulsis regibus romanis, primi Consules fuerunt Junius Brutus et Tarquinius Collatinus. Thrasybulus a barbaris, ex oppido noctu eruptione facta, in tabernaculo interfectus est. Nicomede rege interfecto, equus vitam finivit inedia. Xerxes, Thermopylis expugnatis, protinus accessit Athenas, easque nullis defendentibus, interfectis sacerdotibus, quos in arce invenerat, incendio delevit. Dione Syracusis interfecto, Dionysius rursus Syracusarum potitus est. Romam primus librorum copiam advexit Aemilius Paulus, Perseo, Macedonum rege devicto. Pompejus captis Hierosolymis, victor ex illo fano nihil attigit. Scipio, Hispania devicta in Africam trajecit.

Następstwo czasów. Po czasie przeszłym następuje Imperfectum. Zaś po Praesens i Futurum następuje Praesens.

Słuch zawsze otworem stoi (pateo), abyśmy nawet (etiam) ze snu obudzeni być mogli. Sokrates tak mówił w sądzie, że się nie obżałowany (reus) albo błagającym, lecz panem sędziów być zdawał. Bogatym jest, kto ma (sum) taką posiadłość, że nic więcej (amplius) nie żąda. Pająk wywiesza (suspendo) siatki, aby muchy i komary łapał. Niektóre psy tak są złe (mordax), że przechodzących ludzi gryzą. Świece (candela) zapalamy, abyśmy w nocy widzieć mogli.

Żeglarze w porcie kotwicę wyrzucają, aby okręty spoczywały. Bóg chce, abyśmy rodziców czcili: woła jest Boga, abyśmy pokój między sobą (nie se) zachowali (servo). O tém (id) codzień myśl, abyś mógł spokojnym (aequus) umysłem życie opuścić. Senat nakazał decemvirom, aby się książek sibi-
lińskich poradzili (inspicio). Wyrocznia radziła Atheńczykom, aby się murami drewnianymi obwarowali. Pylades powiedział (dico), że jest Orestem, aby za niego był zabitym (neco).

To dodaje, abyś tym łatwiej resztę (cetera) zrozumiał. Napomniałem was, abyście tym mężniejszego umysłu byli. Rodzice nie zaniedbują napominać dzieci, aby się codzień (in dies) tym lepszymi stawały (evado).

Tak żyj, aby cię nikt (ne quis) słusznie nie nienawdził (odi). Kto Boga czci, ten troskliwie (sollicite) strzeże się, aby nic (ob a) coby się Bogu niepodobać mogło, nie czynił, albo co mu (ipse) jest miłym, nie opuścił. Strzedz się należy, abyśmy pochlebcom (assentator) uszu nie otwierali. Nieumiejętni zawsze się obawiać powinni, aby nie byli oszukani (decipio).

Nikt tak złym nie jest, żeby się dobrym stać nie mógł. Żadna rzecz nie jest tak łatwa, aby dla leniwca nie była trudną. Nic nie jest tak ukrytego, aby się kiedyś (aliquando) nie odkryło (manifesto). Nikogo prawie nie masz, aby od złych ludzi nie był ganiony.

Oddział II.

A. Bajki.

1. Vitia hominum. Duae peras hominibus impositae Jupiter¹⁾, quarum alteram, propriis vitis repletam post ter-

---

¹⁾ Cwiczyć należy uczniów w szyku gramatycznym, który się czyni następującym porządkiem:

- Subjekt z tém co do niego należy.
- Praedikat, składający się albo ze słowa wraz z należącym do niego przysłówkiem; albo z Subst. lub Adjekt. połączonego z Subjektem za pomocą Łącznika czyli Kopuły.
- Objekt czyli bliższy przedmiot stojący w Accusat.
- Objekt dalszy stojący w Dat.

gum nobis dedit; alteram, alienis peccatis refertam ante pectus suspendit. Quare nostra delicta non videmus, pravos aliorum mores acriter reprehendimus.

2. Agricola et anguis. Agricola anguem reperit, frigore rigentem. Misericordia motus, sinu eum fovit, domumque retulit¹⁾. Mox anguis recreatus, vires recuperavit et agricolae pro beneficio letale vulnus infixit. Haec fabula docet, qualem mercedem mali homines pro beneficiis reddere soleant.

3. Mus rana et milvius. Mus gerebat bellum cum rana. Pugna vehemens erat et anceps. Milvius quum hoc certamen procul spectasset, appropriat²⁾, dumque neuter prae pugnandi cupiditate sibi cavet, utrumque rapit et dilaniat.

4. Cornix sitiens. Cornix sitiens reperit in urna non multum aquae. Sed erat urna profundior³⁾, quam ut aqua a cornice posset contingi. Conatur effundere urnam, nec valet. Tum legit ex arena lapillos complures, quos in urnam dejecit. Hoc modo aqua levatur, et cornix bibit.

5. Mulier et gallina. Mulier vidua gallinam habebat, quae singulis diebus unum pariebat ovum. Cupiens autem mulier bina aut terna quotidie ova, gallinam largius cibare et saginare coepit. Tum gallina pinguis facta, ova parere prorsus desiit⁴⁾. Avaritia opes hominum saepe minuit.

6. Muscae et mel. Muscae effusum⁵⁾ alicubi mel vident, advolant, pascuntur. At mox adhaerent et revolare nequeunt. Heu miseram, inquit, vicem nostram⁶⁾! Cibis iste dulcis dolose nos allexit⁷⁾, nunc crudeliter necat! Perfidia voluptas hac fabula depingitur.

e. Przedmiot uważany jako narzędzie do wykonania czynności Ablat.

f. Przyimki ze swojemi przypadkami.

NB. Przysiotnik idzie obok swego rzeczownika, do którego należy, Apozycya i Genitivus zaraz obok swego Rzeczownika. Zdanie poprzednie zaczyna się od Spójnika, który jeszcze Zaimkowi względnemu (qui) lub wskazującemu (hic) zwykł w łacinie pierwszego ustępować miejsca.

¹⁾ Od refero. ²⁾ W szyku gramatycznym uważać nadto należy na połączenie zdań, szukając najprzód w zdaniach połączonych, głównego, to jest tego, które w sobie myśl całkowitą mieści. W okresach składających się z zdania poprzedniego „Vordersatz und Nachsatz“ pierwsze miejsce trzyma zdanie poprzednie, mające na czele Spójnik. Zdanie wtrącone, poczynające się najczęściej od qui, następuje po tym wyrazie, któremu do bliższego wyjaśnienia służy. ³⁾ Za głęboka, że wrona wody dosiądz nie mogła. ⁴⁾ desino. ⁵⁾ effundo. ⁶⁾ ach, jaki nędzny nasz los. Acc. przy wykrzykach. ⁷⁾ allicio.

7. *Canis cum carne.* Canis per flumen natans, reperi-
tum alicubi frustum carnis ore¹⁾ ferebat. Cujus imago quum
in aqua appareret, canis avidus illam, quasi alterum frustum
undis innatans, appetit. Sed dum aperit os, ut illud quoque
arriperet, id quod habebat, amittit. Amittit proprium, qui
alienum appetit.

8. *Asinus.* Asinus pelle leonina indutus, territabat
homines et bestias, tanquam leo esset. Sed forte dum se
celerrime movet, aures eminebant: unde agnitus et in pi-
strinum abductus est, ubi poenas petulantiae dedit²⁾. Haec
fabula stolidos notat, qui immeritis honoribus superbiunt.

9. *Vulpes et uva.* Vulpes uvam in vite conspicata,
ad illam subsilit omnium virium contentione, si³⁾ eam forte
attingere posset. Tandem defatigata inani labore, discessit,
et ipsa se quasi consolans, dixit: at nunc uvae acerbae sunt,
nec si in via jacerent, eas tollerem. Haec fabula docet,
multos ea contemnere, quae se assequi posse desperent.

10. *Venter et membra.* Membra quondam dicebant
ventri: nosne⁴⁾ te semper alimus ministerio nostro, dum ipse
summo otio frueris? Non faciemus. Dum igitur ventri sub-
ducunt cibum, totum corpus debilitatur et membra sero poe-
nitere coepit⁵⁾ invidiae suae.

11. *Ursus.* Ursus ictus ab ape, tanta ira exarsit⁶⁾,
ut alvearia unguibus discerperet. Tunc apes universae ur-
sum invaserunt atque aculeis paene necaverunt. Qui vix
elapsus, dixit: quanto melius erat, unius apis aculeum tole-
rare, quam tot hostes in me iracundia excitare.

12. *Mulier et ancillae.* Mulier quaedam domi habebat
ancillas complures, quas quotidie, antequam lucesceret, exci-
tabat ad cantum galli⁷⁾. Ancillae diurno labore defatigatae,
stauerunt gallum necare, sperantes, se multo diutius dormi-
turas esse. Sed haec spes miseram fefellit⁸⁾. Hera enim
ignara horae, saepe media nocte famulas excitabat.

13. *Sus et leaena.* Sus exprobrabat leaenae, quod unum
tantum catulum pareret. Huic leaena respondit: unum, sed
leonem.

14. *Leo.* Quum venatum iret⁹⁾ leo, socii fuere canis
et lupo. Ingentem ceperunt cervum. Tum leo partibus fa-

¹⁾ os. ²⁾ poenas dare karę odbierać, podobnie jak vapulo jestem
bity. ³⁾ czyby go może nie dostała. ⁴⁾ przyrostek pytający czy.
⁵⁾ członki zaczęły żalować swęj zazdrości. ⁶⁾ zapalił się. ⁷⁾ na zapienie
koguta, skoro kogut zapiał. ⁸⁾ od fallo. ⁹⁾ Supin, na um po słowach
poruszenie wyrażających.

ctis aequalibus¹⁾ sic locutus est: primam partem tollo, quia rex vester sum; secundam, quia fortis sum, tribuetis mihi; tertiam qui tetigerit²⁾, is sciat, se habiturum esse me inimicum sibi. Sic improbus totam praedam solus abstulit. Haec fabula docet, societates cum potentioribus non esse temere ineundas³⁾.

15. Ranae. Quum uxorem vellet sol quondam ducere, laetum clamorem ranae sustulere. Sed una cetertis prudentior: o vos stolidas, inquit, nunc unus sol lacum vestrum exurit et vos mirum in modum⁴⁾ exruciat, quidnam fiet, quum liberos etiam procreaverit.

16. Rana et bos. In prato quodam rana conspexit bovem pascentem. Quae quum magnitudini ejus invideret, conata est, annon rugosam inflans pellem, huic par fieri posset. Illico se inflavit, et socias interrogavit, annon bove esset major? Illae negarunt. Iterum vehementius intendit cutem, et quaesivit, num bovem exaequaret. Risere ranae. Tum quam validissime se inflat, et rupta pelle⁵⁾ moritur.

17. Pavo. Pavo graviter conquerebatur apud Junonem, dominam suam, quod luscinae cantus esset sibi⁶⁾ negatus. Illa, inquit, avis tam parum decora, omnium aures canto suo delectat. At ego, simulac vocem misi, derideor. Cui Juno: at forma, inquit, et magnitudine eas vincis, nec omnia bona in unum conferri poterant⁷⁾ quare noli affectare, quod tibi fati arbitrio datum non est.

18. Sciurus et Simia. Sciurus mirifice extollebat simiae nucum dulcedinem. Quae quum non multo post inveniret magnam vim juglandium, ex arbore pendentium, earum unam illico arripuit, in os conjecit et dentes avidè impressit⁸⁾. Austera autem cortice offensa, nucem indignabunda abjecit, neque iterum fecit periculum, quum putaret, se a sciuro deceptam esse. Multi difficili initio a litteris absterrentur⁹⁾, quo minus laetos ex iis aliquando fructus percipiant. Sed solum principium durum est; reliqua facilia et finis jucundus.

19. Muli et latrones. Ibant muli duo sarcinis onusti. Alter fiscos cum pecunia, alter saccos hordei ferebat. Ille onere superbiens, celsam cervicem jactat et clarum tintina-

---

1) Abl. absol. zrobiwszy równe części. 2) tango. 3) societatem inire zawrzeć związek. 4) okropnie. 5) gdy skóra pękła abl. absol. 6) sibi esset, bo się mówi z myśli głównego Subj. to jest pawia. 7) na jednego nie mogły być złane. 8) imprimo i zębami cheiwie ścisnęła. 9) odstraszają się od nauk, aby z nich kiedyś błogich owoców nie kosztowali.

bulum collo gerit. Comes placido gradu sequitur. Subito latrones ex insidiis advolant et mulum quoque, qui argentum ferebat, ferro vulnerant, homines fugant nummosque diripiunt. Alterius muli hordeum neglectum est. Quum igitur ille casum suum defleret, equidem, inquit alter, gaudeo, quod contemptus sum.

20. Aves et hirundo. Multae aves in unum conveniant locum ibique viderunt hominem linum seminantem. Hirundo quum intelligeret, quantum inde periculum omnibus instaret, reliquas aves, ut eruerent, monebat. Quod quum non probaretur, enatam primum et teneram herbam, ut evelerent, rursus hortabatur. Sed ne hoc quidem facere voluerant. Tum cauta hirundo ex silvis et solitudinibus ad hominum tecta se contulit, ut tuta tignis¹⁾ nidum suspenderet. Paulo post linum maturum ab hominibus carpitur, et aves sero deplorantes consilium salutare neglectum, retibus de lino factis capiuntur et poenas dant stultitiae suae. Haec fabula docet, salubria aliorum consilia non esse rejicienda.

21. Asinus sale onustus. Asinus sale onustus fluvium transiit et titubans in aquam decidit. Quum surgeret, se magna oneris parte, quod in aqua sal delicuerat²⁾ levatum esse sensit. Ea re gavisus³⁾ quum postea spongiis onustus ad fluvium accederet, speravit, si rursus collaberetur, tunc quoque fore⁴⁾ ut onus fieret levius. De industria igitur lapsus est. Spongiis autem madefactis exurgere nequivit, et oneri succumbens in aqua periit.

22. Viatores et asinus. Duo viatores quum asinum in solitudine oberrantem conspexissent, accurrerunt laeti, et rixari coeperunt, uter eum ut suum deduceret, quod uterque se prius eum conspexisse confirmaret⁵⁾. Dum contendunt et rixantur, nec a verberibus abstinent, asinus aufugit et neuter eo potitus est⁶⁾.

23. Lupus et agnus. Lupus et agnus siti compulsi ad eundem rivum venerant. Superior lupus, longe inferior agnus stabat. Tunc improbus latro jurgii causam quaerit. Cur, inquit, bibenti mihi turbulentam fecisti aquam? Agnus timens: quando possum! inquit; a te enim aqua ad me decurrit. Ille veritate rei repulsus: Ante sex menses, inquit, maledixisti mihi. Tum agnus, equidem natus nondum eram. At pater tuus inquit lupus, de me male locutus est, atque ita agnum dilaniat.

¹⁾ Dat. rządzony od słowa suspendo: u belek. ²⁾ Deliquesco
³⁾ gaudeo. ⁴⁾ że tak nastąpi. ⁵⁾ conj. i se zob. wyżej 2. ⁶⁾ żaden go nie dostał.

24. Formica et columba. Formica sitiens descendit ad fontem, ut biberet; sed incidit forte in aquam. Columba in arbore sedens illi opem fert, ramo ex arbore dejecto. Formica ramum conscendit et servatur. Paulo post venit auceps, qui columbae insidiari coepit. Cui metuens¹⁾ formica, ad aucupem arrepsit et tam vehementer eum momordit, ut laqueos prae dolore abjiceret. Quarum strepitu territa columba, avolvit ac periculum vitavit.

25. Vulpes et corvus. Corvus, quum frustum carnis rapuisset, in arbore quadam consedit. Vulpes eam conspicit et carnem cupiens, accurrit, eumque blandis verbis alloquitur. O corve, inquit, quam pulchra es avis, quam speciosa! Te avium regem esse dicerem, si modo cantus pulchritudini tuae responderet. Tum ille laudibus vulpis inflatus, cantare coepit. Sed e rostro aperto caro delapsa est, quam vulpes statim arreptam devoravit, et stultum corvum derisit.

26. Testudo et aquila. Testudo aquilam magnopere orabat, ut volare sese doceret. Rem petis, aquila inquit naturae tuae contrariam. Qui²⁾ poteris volare, quum alas non habeas? Testudo autem nihilominus instabat et obsecrabat aquilam, ut se volucrem faceret. Itaque unguis arreptam sustulit in sublime et demisit illam, ut per aërem ferretur. Ita in saxa incidit et comminuta interiit. Haec fabula eos significat, qui cupiditatibus suis coecati, consilia prudentiorum respuunt et stultitia sua in perniciem ruunt.

27. Pica et columba. Pica et columba pavonem convenerant, ut eum salutarent. Dum redeunt, maledica pica ait: quam insuaves edit sonos! cur non silet? cur turpes pedes non tegit? At innocens columba sic refert: vitia ejus non observavi, verum formositatem corporis, caudae nitorem adeo mirata sum, ut laudare non satis queam. — Boni bona, mali mala exquirunt; illi ut laudare, hi, ut carpere possint.

28. Cervus vehementer sitiens, ad fontem accessit, suaque in aquis imagine inspecta, cornuum magnitudinem et varietatem laudabat, crura vero ut gracilia et exilia vituperabat. Ecce leo! Quo viso, cervus aufugit et leoni longe praecurrit, ita, ut quamdiu in planitie esset, nullum ei ab hoste immineret periculum. Quum vero ad nemus venisset opacum, inter dumeta cornibus adhaerescens, celeritate pedum uti non potuit et a leone captus est. Tum moriturus, o me desipientem, inquit, cui placerent, quae me perdiderunt.

29. Equus et asinus. Agitavit quidam equum et asi-

¹⁾ O kłórego bojąc się. ²⁾ jakże.

num onustos sarcinis. Asinus defatigatus equum rogavit, ut, si se vivum servare vellet, aliqua parte oneris se levaret.¹⁾ Sed equus asini preces repudiavit. Paulo post igitur asinus labore consumptus²⁾, in via corruiet et efflavit animam. Agitator omnes sarcinas, quas asinus portaverat, atque insuper etiam pellem asino detractam in equum imposuit. Tum ille sero superbiam suam deplorans: o me miserum inquit, qui, parvulum onus in me suscipere noluerim, quum nunc omnes sarcinas ferre cogar, atque insuper pellem miseri comitis, cuius preces tam superbe contemsi.

30. Mures et felis. Consilio habito³⁾, decreverunt mures, ut tintinabulum feli adnecteretur. Hujus enim sonitu sperabant fore, ut illam effugerent. Quod quamquam omnibus placuerat, irritum tamen consilium fuit⁴⁾, quum nemo esset, qui tintinabulum adnecteret. — Fatula docet plerosque in consiliis audaces, in actionibus timidos esse.

31. Agricola et filii. Agricola quidam moribundus, quum filiis divitias relinquere non posset, voluit animos eorum ad diligentem agrorum culturam excitare. Arcessitos igitur illos ad se ita alloquitur: mei filii, mox discessero a vobis, omnes, quas habeo, divitias in vinea, quam vobis relinquo, quaeritote. Haec quum dixisset, paulo post moritur senex. At filii, quod credebant patrem in vinea alicubi thesaurum abscondisse, arreptis ligonibus, solum vineae universae effodiunt et thesaurum quidem repererunt nullum, sed quum terra fodiendo perculsa esset, vites uberrimum fructum tulerunt.

32. Senex et mors. Senex quidam in silva ligna ceciderat, iisque sublatis domum redire coepit. Quam aliquantum viae progressus esset, et onere et via defatigatus, fascem deposuit et secum considerans, miserias senectutis et inopiae, clara voce invocavit mortem, ut se ab omnibus malis liberaret. Tum mors senis precibus auditis, subito adstitit, et quid vellet percontatur. At senex, perterritus, nihil, inquit, sed requiro aliquem, qui lignorum fascem humeris meis imponat.

33. Leo et vulpes. Leo senio confectus, morbum simulavit. Tum ad aegrotum regem plures venerunt bestiae, quas protinus devoravit. Sed cauta vulpes procul ante speluncam stabat, regem salutans. Rogavit leo, cur non intraret? At illa respondit: vestigia me terrent, omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum. Cautis pericula aliena prodesse solent.

¹⁾ Aby mu ulżył jaką część ciężaru. ²⁾ zniszczony. ³⁾ po odprawionej naradzie. ⁴⁾ zamiar nieprzyszedł do skutku.

34. *Lupus et mulier.* Esuriens lupus ubique circumvit, cibum quaerens. Tandem audit intra casam rusticae cujusdam haec verba ad puerum plorantem: ni desinis, lupo te projiciam. Lupus hoc dicto ad spem cibi excitatus, totum diem adstitit, exspectans¹⁾, dum puerum mater projiceret. Sed vesperi haec reconciliata, blandiens, mi pupule, inquit, bono sis animo²⁾, lupum si venerit, obtruncabimus. — Tum lupus tristis atque deceptus abiens: In ista, inquit, domo, aliter loquuntur, aliter sentiunt.

35. *Fratres.* Inter filios rustici cujusdam grave dissidium ortum erat. Diu frustra operam impenderat³⁾ pater, ut pacem atque concordiam colerent. Tandem certum numerum virgularum sibi adferri jussit, easque in unum fasciculum colligatas, singulis filiis obtulit, ut in eo frangendo vires suas tentarent.⁴⁾ Illi omni adhibita⁵⁾ vi, frustra laborarunt, nec quidquam profecerunt. Mox pater nodo discisso, singulas illis virgas confringendas⁶⁾ dedit, id quod nullo negotio⁷⁾ profecerunt. Tum senex illos sic allocutus est: haec res, filii, vobis exemplo sit.⁸⁾ Tuti eritis ab inimicorum injuriis quamdiu vos amabitis. At simulac facta erit dissensio, praeda eritis inimicorum.

36. *Asinus blandus.* Asinus quum vidisset canem domino blandientem et ab illo dilectum, sic est locutus: si canem immundissimum adeo diligit dominus et familia, quid mihi fiet, si idem fecero? multo enim sum melior, quam iste canis, et domino utilior. Haec dum secum cogitat, dominum videt intrantem stabulum. Occurrit, igitur celeriter, rudensque prosilit et in humeros domini ambos pedes imponit, osque lingua coepit lingere; vestemque foedis conscindens unguis, gravi onere herum fatigat. Clamore domini concitatur familia. Fustes et saxa arripiunt, rudentem mulcant et mox semianimum ad praesepe dejiciunt.

37. *Viatores et ursus.* Amici duo, quum una aliquando iter facerent, in ursum ingentem inciderunt. Unus igitur celeriter in arborem evasit, alter in terram se prostravit⁹⁾, spiritumque continuit, ut nullum vestigium vitae appareret. Ursus omnes corporis partes pertentat et quum os crebro ad illius os auresque admovisset, promortuo eum reliquit et abiit. Tum ambo metu liberati, inceptum iter proseguuntur.¹⁰⁾ Inter viam autem is, qui arborem conscenderat, alterum interrogat,

1) Rozważając sobie. 2) dobrego bądź umysłu. 3) starał się. 4) w złamaniu téj wiązki sił swoich doświadczali. 5) przyłożywszy. 6) do złamania. 7) bez żadnej trudności. 8) niech wam będzie za przykład. 9) prosterne położyć. 10) dalej odprawiają.

quidnam in aurem jacenti insusurrasset ursus. Multa, inquit ille, sed inprimis praecepit, ne amicum haberem quemquam¹⁾, cujus fidem in periculis et adversa fortuna²⁾ non fuissem expertus.

38. Oves et lupi. Oves lupique quum certassent proelio, illae vicerant, canum praesidio tutae. Lupi legatos mittunt, et justam pacem petunt hac lege, ut oves dedant canes, luporum catulos obsides recipiant. Oves faciunt, quod lupi poposcerant. Paulo post, quum luporum catuli ululare coepissent, lupi: necantur, clamant nati nostri; pax rupta est ab ovibus. Itaque impetu undique facto, invadunt oves nudas defensoribus. Tum stultae sera poenitentia damnant consilium, quo hostibus canes tradiderant.

39. Simii et homines duo, fallax et verax. Mendax et verax simul iter facientes, forte in simiorum terram venerunt. Horum quum unus e turba, qui regem simiorum se fecerat, eos vidisset, retinuit eos, ut audiret, quid de se homines dicerent. Simul omnes simii longo ordine dextra levaque adstiterunt, regique thronum apposuerunt, sicut hominum reges facientes viderant quondam. Tum homines in medium adductos rogat rex: Qualis ego vobis esse videor, hospites? Respondit mendax: Rex videris maximus. — Quid hi, quos mihi hic adstantes vides? — Hi comites tui sunt, hi legati et militum duces. Mendacio cum turba sua delectatus, munus adulatori dedit. Tum ad veracem simius: et quales tibi videmur ego et hi, quos stantes ante me vides? Respondit ille. Verus tu simius et simii omnes illi, qui tibi similes. Iratus rex, quod vera dixerat dentibus et unguibus eum lacerari jubet.

40. Lignator et Mercurius. Caedebat quidam ligna juxta fluvium. Inter opus excidit ei securis, inque flumen demersa est³⁾. Tum in ripa sedens, misere lamentari coepit. Mercurius, quum praeteriens querelas ejus audisset, misertus, aquam subiit⁴⁾ et retulit securim, non eam tamen, quam amisserat ille, sed auream, et num haec esset ea, quam amisisset, interrogavit. Negavit ille. Iterum igitur Mercurius aliam extulit, eamque argenteam. Sed quum iterum negaret lignator et accipere nollet, postremo ferream attulit, quam laetus ille agnovit. Hac probitate delectatus deus, omnes istas illi secures donavit. Haec cum multis narrasset lignator, alius

¹⁾ abym nikogo nie miał za przyjaciela. Zob. wyżéj. ²⁾ adv. or. nieszczęście, przeciwność. ³⁾ demergo. ⁴⁾ zanurzył się pod wodę.

quidam, ut similem fortunam experiretur, ipse securim suam sponte in fluvium abiecit, et juxta eum assidens plorare atque lamentari coepit. Tum ad hunc quoque accessit Mercurius et quam causam lacrimarum audivisset, auream protulit securim, interrogans, num ea esset, cujus jacturam quereretur. Ille vero laetus: sane, inquit, mea haec est! At Mercurius impudentem et mendacem hominem aversatus ¹⁾, discessit, et non solum auream illam securim secum abstulit ²⁾ sed ne eam quidem, quam in fluvium projecerat, ei retulit.

B. Anegdoty.

1. Socrates nuntianti cuidam: Athenienses te capite damnarunt; at illos, inquit, natura ³⁾. 2. Idem uxori cum lacrimis exprobranti: ergone ⁴⁾ injuste morieris? An tu, inquit, juste malles ⁵⁾. 3. Idem cum audisset hominem quendam male de ipso loqui. Nihil mirum, inquit, non didicit bene loqui. 4. Idem alio tempore mirantibus amicis, quod a protervo quodam homine calce impetitus ⁶⁾, patienter tulisset: Quid inquit, si me asinus calcitrasset, num illi diem dixissem ⁷⁾. Sapientissimus Socrates dicebat: scire se nihil, praeter hoc ipsum, quod nihil sciret; reliquos etiam hoc nescire. 5. Idem cum admoneretur ab amico, quod accepturus hospites, admodum tenuem fecisset apparatus: si boni sunt, inquit, satis erit; si minus, plus (quam) satis. 6. Xantippe, Socratis uxor, morosa admodum fuisse fertur. Quam ejus indolem quum perspexisset ⁸⁾ Alcibiades, Socratem interrogavit, quid esse ⁹⁾, quod mulierem tam acerbam et jurgiosam non exigeret domo. Tum ille, quoniam, inquit, dum illam domi perpetior, insuesco, ut ceterorum quoque foris petulantiam et injurias facilius feram. 7. Quum quidam Atheniensis filium adolescentulum ad Socratem misisset, ut indolem illius inspiceret, ac paedagogus diceret: pater ad te, o Socrates, misit filium, ut eum videres; tum Socrates: loquere igitur, inquit, adolescens, ut te videam. 8. Morituro Socrati Apollodorus pretiosum pallium, in quo morere-

¹⁾ Brzydząc się. ²⁾ auferre. ³⁾ capitis damnavit na śmierć skazała. ⁴⁾ a wige. ⁵⁾ sc. moriturum esse. ⁶⁾ nadepnięty. ⁷⁾ czybym go do sądu pozwał. ⁸⁾ które to jéj usposobienie gdy widział Abl. ⁹⁾ coby była za przyczyna.

tur ¹⁾ obtulit. Cui Socrates: numquid morienti mihi, inquit, non conveniet hoc, quod viventi convenit? 9. Socrates quum videret Alcibiadem ob divitias et agrorum multitudinem superbientem, adduxit ad locum, ubi tabula descriptionem terrae complectens suspensa erat eumque rogavit, ut Atticam ibi quaereret. Quam quum reperisset, suos fundos eum jussit monstrare. Et cum ille respondisset, nusquam ibi pictos esse; horum igitur inquit, possessione te effers, qui nulla pars terrae sunt?

10. Diogenes interroganti cuidam, quam ratione posset optime ulcisci inimicum: Si te ipsum, inquit, probum et honestum virum praestiteris. 11. Diogenes aliquando lucernam accensam gestans, ambulabat in foro clarissima luce ²⁾ quaerenti similis. Rogantibus, quid ageret; hominem, inquit, quaero. 12. Diogenes quaerenti, quid apud homines celerime senesceret: Beneficium, inquit. — 13. Sophista quidam, ostentaturus apud Diogenem acumen ingenii, ita ratio-cinatus est: quod ego sum, tu non es. Quum annuisset Diogenes, ego, inquit, sum homo, tu igitur non es. Tum Diogenes: a me, inquit, incipe, et recte collegeris. 14. Diogenes cuidam ad ostentationem ingenii multa de rebus coelestibus disserenti: Quando, inquit, de coelo venisti? 15. Diogenes convicianti sibi: at nec mihi, inquit, credit quisquam te laudanti, nec tibi me virtuperanti. 16. Diogenes vulgo in dolio cubabat. Servum, quem sibi unicum servaverat, quum aufugisset, reducere noluit. Turpe est, inquit, eum sine me posse vivere et me sine eo non posse. 17. Quum vidisset puerum cava manu bibentem aquam, abjecit poculum, cum his verbis: quamdiu homo stultus supervacuas sarcinulas habui.

18. Sophocles quum jam ultima esset ³⁾ senectute et in poëtarum certamine praeter spem ⁴⁾ vicisset, ipso gaudio extinctus est ⁵⁾. 19. Non vulgaris etiam Homeri mortis causa fuisse fertur, qui dolore absumentis esse dicitur, quod quaestionem a piscatoribus sibi propositam solvere non posset. 20. Sed aliquanto atrocius Euripides finivit vitam. Ab Archelai enim regis coena in Macedonia domum rediens, canum morsibus laniatus obiit: crudelitas fati tanto ingenio non debita ⁶⁾. 21. Aeschyli quoque excessus propter novitatem casus referendus est. In Sicilia moenibus urbis, in

¹⁾ W którymby = aby w nim. ²⁾ wśród jasnego (dnia. ³⁾ gdy już znajdował się w sędziwej starości. ⁴⁾ nad spodziewanie. ⁵⁾ extinguo. ⁶⁾ dla takiego geniuszu nie należna.

qua morabatur, egressus, aprico in loco resedit: super quem aquila, testudinem ferens, elusa ¹⁾ splendore capitis (erat enim calvum) perinde ac si lapis esset, eam illisit ²⁾ ut carne vesceretur, eoque ictu poeta illustris exstinctus est.

22. Philippus, rex Macedoniae, omnia castella expugnari posse dicebat, in quae modo asellus onustus auro posset ascendere.

23. Democritus interrogatus, in quo consisteret nobilitas? respondit: pecudum nobilitas in valido corpore, hominum in bonitate morum.

24. M. Curio ad focum sedenti magnum auri pondus Samnites quum attulissent, repudiati ab eo sunt. Non enim aurum habere, praeclarum sibi videri ³⁾ dixit, sed iis, qui haberent aurum, imperare.

25. Plato quum videret Agrigentinos magnis impensis aedificare, eodemque modo coenare: Agrigentini, inquit, aedificant, quasi semper victuri ⁴⁾, et coenant, quasi cras morituri.

26. Quum Dionysius tyrannus apud Lacedaemonios coenavisset, negavit ⁵⁾ se jure illo nigro, quod coenae caput erat, delectatum esse. Tum is, qui jus coxerat, Minime, inquit, mirum, condimenta enim defuerunt. Quae tandem? inquit ille. Cui coquus respondit: labor in venatu, sudor, cursus, fames, sitis; his enim rebus Lacedaemoniorum epulae condiuntur.

27. Solon quum interrogaretur, cur nullum supplicium constituisset in eum, qui patrem necasset, respondit, se neminem id facturum putasse ⁶⁾.

28. Quum in regali solio sederet Croesus, pretiosissimis vestibus indutus, Solonem interrogavit, an quid unquam vidisset pulchrius? Gallos, inquit ille, phasianos et pavones; naturali enim, nec imitabili colore et pulchritudine fulgent.

29. Quum Caninius Rebilus unum tantum diem consul fuisset, jocatus est Cicero, vigilantio rem consulem Romae non fuisse, nempe, qui toto suo consulatu somnum non vidisset.

30. Imperium Graeciae fuit olim apud Athenienses Atheniensium potiti sunt ⁷⁾ Spartiatae; Spartiatas superavere

¹⁾ eludo. ²⁾ illido rozbić uderzyć. ³⁾ zdaje mu się być zaszczytną rzeczą. ⁴⁾ jak gdyby mieli zawsze żyć. ⁵⁾ zamiast dixit se non esse delectatum, rzekł, że się nie uraczył, mówi się negavit se del. ⁶⁾ se putasse, że sądził, iż tego nikt nie uczyni. ⁷⁾ potior opanować.

Thebani; Thebanos Macedōnes vicerunt, qui ad imperium Graeciae brevi tempore adjunxerunt Asiam bello subactam¹⁾.

31. Reges Romanorum: Romulus urbem condidit; Numa Pompilius sacra constituit; Tullus Hostilius Albam diruit. Ancus Martius leges primas tulit et Ostiam coloniam constituit. Priscus Tarquinius insignibus magistratus adornavit; Servius Tullius primus censum egit²⁾; Tarquinius Superbus ob nimiam superbiam regno pulsus est³⁾.

32. Pater unicae filiae Themistoclem consulebat, utrum eam pauperi, sed bono viro collocaret, an locupleti: parum probato. Cui ille: malo, inquit, virum, qui pecunia egeat, quam pecuniam, quae viro.

33. Dic id, quod prodest; vacuam duc crimine vitam; fer patienter onus; fac sapienter opus.

34. Legati Samiorum auxilium orantes longam orationem Lacedaemone habuerunt. Tum Spartani: Prima obliti sumus⁴⁾; postrema non intelleximus, quia prima non memineramus.

35. Themistocles, quum ei Simonides, aut quis alius artem memoriae polliceretur: Oblivionis, inquit, mallem; nam meminere etiam, quae nolo; oblivisci non possum quae volo.

36. Cornelia Gracchorum mater, quum Campana matrona apud illam hospita, ornamenta sua pulcherrima ipsi ostenderet, traxit eam sermone, donec e schola redirent liberi. Tum; et haec, inquit, mea sunt ornamenta.

37. Alexander Anaxarcho, comiti suo, innumerabiles mundos esse referenti: heu me, inquit, miserum, quod ne uno quidem adhuc potitus sum.

38. Demades nolentibus Atheniensibus divinos honores Alexandro decernere, videte, inquit, ne dum coelum custoditis, terram amittatis.

39. Diagoras Rhodius tres filios adolescentes habuit, eosque omnes vidit vincere coronarique Olympiae eodem die. Et quum ibi eum tres adolescentes amplecterentur, coronis suis in caput patris impositis, populoque gratulabundus jaceret undique in eum flores: in osculis atque in manibus filiorum animam efflavit.

40. Alexander, victo apud Issum Dario, ad matrem conjugemque ejus praemisit quosdam e suis, qui nuntiarent ipsum venire ad eas visendas⁵⁾, moxque earum tabernacu-

¹⁾ subigo. ²⁾ popis majatku i ludnesci. ³⁾ pello. ⁴⁾ obliviscor. ⁵⁾ aby je odwiedzić.

lum intravit cum Hephaestione. Is omnium amicorum carissimus regi, corporis habitu praestabat. Ergo reginae, illum regem esse ratae, Persarum more veneratae sunt ¹⁾. Inde erroris admonita Sisygambis, Darii mater, advoluta est pedibus ²⁾ Alexandri, ignorantiam excusans. Quam ille manu allevans: non errasti, inquit, mater; nam et hic Alexander est.

41. Cimon Atheniensis tanta fuit liberalitate, ut quum compluribus locis praedia, hortosque haberet, nuquam eis custodem imposuerit fructus servandi gratia. Semper eum pedisequi cum nummis sunt secuti, ut si quis opis ejus indigeret, haberet, quod statim daret, ne differendo videretur negare. Saepe quum aliquem videret minus bene vestitum, suum amiculum dedit.

42. Diocletianus sponte depositis imperialibus fascibus ³⁾ in suis agris consenuit. Quum aliquando ab amicis excitaretur ad recipiendum imperium, illud tanquam pestem detestans, respondit: Utinam Salonae possetis visere olera nostris manibus consita! profecto nunquam illud tentandum judicaretis ⁴⁾.

43. Scipio Nasica, quum ad poëtam Ennium venisset, eique ab ostio ⁵⁾ quaerenti Ennium, ancilla dixisset: domi non esse, Nasica sensit, illam domini jussu dixisse et illum intus esse. Paucis post diebus, quum ad Nasicam venisset Ennius et eum ab janua quaereret, exclamat Nasica, se domi non esse. Tum Ennius: quid, inquit, ego non cognosco vocem tuam? Huic Nasica: Homo es impudens, ego quum te quaererem, ancillae tuae credidi, te domi non esse, tu mihi non credis ipsi.

44. Hannibal quum Cretam ⁶⁾ ad Gortynios venisset, vidit magno se fore ⁷⁾ periculo propter avaritiam Cretensium. Magnam enim secum pecuniam portabat, de qua sciebat exisse famam. Itaque capit tale consilium. Amphoras complures complet plumbo, summas oras auro et argento operit. Has Gortyniis praesentibus ⁸⁾ deponit in templo Dianae, simulans se suasque fortunas illorum fidei credere. His in errorem ductis, statuas aeneas, quas secum portabat, sua pecunia complet. Gortynii templum magna cura custodiunt,

¹⁾ Pokłon mu oddały. ²⁾ upadłszy do nóg. ³⁾ wiązki, jako godło panowania i rządów. ⁴⁾ nigdybyście nie mniemali, że mi się o to kusić należy. ⁵⁾ u drzwi. ⁶⁾ do Krety, imiona wysp kładą się jak imiona własne miast bez przyimków. ⁷⁾ widział, że będzie w wielkiem niebezpieczeństwie. ⁸⁾ w przytomności Gor. składa.

non tam a ceteris, quam ab Hannibale, ne quid ille tolleret, secumque asportaret. Sic Poenus conservavit res suas.

45. M. Piso orator Romanus, servis praeceperat, ut tantum ad interrogata responderent, nec praeterea quidquam dicerent. Evenit, ut Clodium, qui tum magistratum gerebat, ad convivium invitari juberet. Hora coenae instabat. Aderant ceteri convivae omnes. Solus expectabatur Clodius. Piso servum, qui solebat convivas invitare, aliquoties emisit visum¹⁾, num veniret. Vesperascente jam coelo, quum adventus ejus desperaretur, Piso servo: Dic²⁾, inquit, num forte non invitasti Clodium? Invitavi. Cur ergo non venit? Quia venturum se negavit³⁾. Tum Piso: cur id non statim dixisti? Cui servus: quia de eo non sum abs te interrogatus.

46. Jus aliquando dicebat Augustus et multos capite damnaturus esse videbatur⁴⁾. Aderat tum Maecenas, qui per circumstantium turbam perrumpere et ad tribunal propius accedere conabatur. Quod quum frustra tentasset, haec verba in tabella scripsit: Surge tandem, carnifex! eamque tabellam ad Augustum projecit. Qua lecta, is statim surrexit⁵⁾, et nemo est morte multatus.

47. Quum rex Pyrrhus populo Romano bellum ultro intulisset, perfuga ab eo venit in castra Fabricii, eique est pollicitus, si praemium sibi proposuisset, se, ut clam venisset, sic clam in Pyrrhi castra rediturum et eum veneno necaturum. Hunc Fabricius reducendum curavit⁶⁾ ad Pyrrhum, idque factum ejus a senatu laudatum est.

48. Atilius Regulus, primo Punico bello captus a Poenis, juratus missus est ad senatum Romanum, ut, nisi redditi essent Poenis captivi nobiles quidam, rediret ipse Carthaginem. Is quum Romam venisset, in senatum venit, mandata exposuit; sed reddi captivos negavit esse utile: illos enim adolescentes esse et bonos duces, se jam confectum⁷⁾ senectute. Cujus quum valuisset auctoritas, captivi retenti sunt, ipse Carthaginem rediit, neque eum caritas patriae retinuit, nec suorum. Neque vero tum ignorabat, se ad crudelissimum hostem et ad exquisita supplicia proficisci: sed jusjurandum servandum esse putabat. Itaque eum Carthaginenses, resectis palpebris, illigatum in machina⁸⁾, vigilando necaverunt.

¹⁾ aby zobaczyć. ²⁾ Od słów dicere, ducere, facere, ferre, formuje się Imperat. przez skrócenie: dic, duc, fac, fer. ³⁾ zob. wyżej nota 17. ⁴⁾ zdawało się, że wielu miał skazać na śmierć. ⁵⁾ surgo. ⁶⁾ kazał odprowadzić. ⁷⁾ conficio wycieńczyć, znękać. ⁸⁾ do maszyny, to jest tortury. Niektórzy autorowie podają, że go wrzucono do beczki gwoździami wybitej.

9. Graecus quidam Augusto, e Palatio descendenti, honorificum aliquod epigramma porrigere solebat, spe praemii. Id quum saepe frustra fecisset, Augustus eum deterriturus¹⁾ breve epigramma sua manu exaratum Graeculo adveniēti obviam misit. Ille dum legit, laudabat, et tum voce, tum vultu gestuque mirabatur. Deinde ad sellam accessit, qua Caesar ferebatur, paucosque ex crumena denarios protraxit, quos Caesari daret²⁾, dixitque: plus daturum fuisse³⁾, si plus habuisset. Riserunt omnes; Caesar autem Graeco satis magnam pecuniam dari iussit.

50. Cynaegiri militis Atheniensis gloria magnis laudibus celebrata est. Quum enim post innumeras caedes proelii in campis Marathoniis contra Persas commissi⁴⁾ fugientes hostes in naves egisset, onustam navem dextra manu tenuit, nec prius demisit, quam manum amitteret. Tum quoque, quum ei dextra amputata esset, navem sinistra manu comprehendit. Quum etiam hanc amississet, ad postremum morsu navem detinuit.

51. Rex Atheniensium Codrus, quum ingenti hostium exercitu attica regio vastaretur, ad Apollinis Delphici oraculum confugit, perque legatos sciscitatus est, quomodo illud tam grave bellum discuti posset. Respondit deus, si ipse hostili manu occidisset. Hoc non solum totis Athenis, sed in castris etiam hostium percrebuit⁵⁾, eoque factum est, ut ediceretur⁶⁾, ne quis Codri corpus vulneraret. Id postquam cognovit, deposuit insignia imperii, famularem cultum induit, ac pabulantium hostium globo se objecit⁷⁾. Ita interfectus effecit, ne Athenae perirent.

52. Dionysius quum venisset ad fanum Jovis Olympici, aureum ei detraxit⁸⁾ amiculum grandi pondere⁹⁾ quo Jovem ornat ex manubiis Carthaginensium tyrannus Gelo. Atque in eo etiam cavillatus est. Aestate enim, inquit, grave esse aureum amiculum, hieme frigidum: laneum igitur ei pallium injiciam, quum¹⁰⁾ id ad omne anni tempus aptum sit. Epidauri etiam Aesculapii auream barbam ademit¹¹⁾. Quomodo enim, inquit, filius barbatus esse potest, quum in omnibus fanis pater Apollo sit imberbis.

53. In Demosthene tantum studium, tantusque labor fuisse dicitur, ut primum impedimenta naturae diligentia in-

1) chcąc odstraszyć. 2) quos = ut eos daret. 3) żeby był dalek. 4) więcej. 5) comitto stoczyć. 6) Percrebesco. 7) że wydano rozkaz. 8) rzucił się w tłum nieprzyjaciół furazujących. 9) Sciągnął z niego, detraho. 10) wielkić wagi. 11) quum (causale) ponieważ. 12) adimo odejmuję.

dustriamque superaverit. Nam quum ita balbus esset, ut ejus ipsius artis, cui studebat, primam litteram (R.) non posset dicere, perfecit, ut nemo planius ipso loqueretur. Calculos enim in os conjecit, summaque voce versus multos uno spiritu pronuntiare consuescebat, neque consistens in loco, sed inambulans atque ascantu ingrediens arduo. Cellam quoque aedificasse subterraneam dicitur, in qua duos vel tres menses continuos aliquando inclusus gestui studebat¹⁾ et voci; mediamque sibi capitis partem abrasisse²⁾ ut in publicum sine verecundia prodire non posset.

54. Antisthenes discipulos hortabatur, ut sedulo studerent sapientiae: at pauci optemperabant. Itaque tandem indignatus, dimisit omnes, inter quos erat Diogenes. Hic quum incensus magna discendi cupiditate, ad eum tamen ventitaret, nec discedere vellet; minatus ei tandem est Antisthenes baculo, quem solebat manu gestare, et his minis quum non terretur, re vera eum percussit. Non recessit propterea Diogenes, sed animo obstinato: Percute, inquit, si ita placet; ego tibi caput praebeo. Neque vero tam durum fustem invenies, quo me a tuis disputationibus abigas. Admisit tandem tam cupidum doctrinae discipulum Antisthenes et eum maxime amavit.

55. Quum fama in Graeciam esset perlata de adventu Xerxis, Athenienses maxime infensi propter pugnam Marathoniam, miserunt Delphos legatos consultum³⁾ quid facerent? Respondit Pythia, ut moenibus ligneis se munirent. Id responsum quum intelligeret nemo, unus Themistocles rem perspexit. Illud enim, inquit, consilium est Apollinis, ut in naves nos, nostraque omnia conferamus; hic enim a deo significatur murus ligneus. Et vere intellexerat. Classem enim aedificarunt, hostiumque naves pugna illa celeberrima ad Salaminem partim submerserunt, partim profigarunt.

56. Quum Hannibal Carthagine expulsus⁴⁾, Ephesum venisset exul et invitatus esset ab hospitibus suis, ut Phormionem philosophum, si vellet, audiret, quumque annuisset, locutus esse dicitur homo copiosus aliquot horas de imperatoris officio et de omni re militari. Tum, quum ceteri, qui illum audierant, vehementer essent delectati, quae- rebant ab Hannibale, quidnam ipse de illo philosopho judicaret. His Poenus libere respondisse fertur: Multos saepe deliros vidi senes, sed qui magis, quam Phormio deliraret, vidi neminem.

1) przykładać się do. 2) abrado. 3) o radę. 4) Expello.

57. Post Actiacam victoriam Augusto occurit aliquis inter gratulantes, corvum tenens, quem verba docuerat: Ave Caesar victor, imperator! Miratus Caesar officiosam avem viginti millibus nummorum emit. Salutatus similiter a psittaco, emit eum. Exempla haec sutorem pauperem permoverunt, ut corvum institueret ad parem salutationem. Sed quum avis non responderet, dicere solebat: oleum et operam perdidit. Tandem corvus salutationem dicere coepit. Tum Augusto obtulit avem. Qui quum audiret corvi salutationem: Satis, inquit, domi saluatorum talium habeo. At corvus apposite addidit verba saepius a sutore audita: oleum et operam perdidit. Risit Augustus, emitque avem, quanti nullam adhuc emerat.

(Następuje słowniczek polsko-laciński.)

55. Quum fuit in Graecia esset perita de adven-
tibus, Atheniensium, quibus perierat pernam Mars-
chiam, quibus datus legatus consulum, quibus fuerant?
R. Scythia, ut in Graecia, legatus se muniret. Id res-
ponsum pernam intellexerat, non Theophrastus, non per-
sone. Illud enim, quod constitutum est Apollonia, ut in na-
vae nos nostrorum omnia conferamus; hic enim a deo
significatur minus legatus. Et vere intellexerat. Classam
eam reddiderat, postquam perierat. Illa celebrantia
ad Salaminas perierat, subsecutus pernam profecerat.

56. Quum Hannibal Carthagine exulasset, Ephesum
venisset exul et invitatus esset ad hospitium suum, ut Pao-
niam philosophum, si vellet, audiret, quumque annis
est locutus, esse dicitur homo copiosus aliquot horas de
inventuris effudit, et de amari re militari. Tum, dum ce-
ret, qui illius audiret, vehementer essent delatati, quae-
rebat ab Hannibale, quidnam iussu de illo philosopho iudi-
casset. His Poenica ille se respondisse fatur: Mallos saepe
de his viti saepe, sed omni magis, quam Phormio delinere,
vidi nequam.

Słownik łacińsko-polski.

a—bał.

A.

a et
 aby ut, aby nie ne
 Aedilis, aedilitius
 Aegyptus f. kraj
 Aeneas, ae
 Afrykański afer.
 ahenum kociel
 aktor histrio onis
 albo aut, vel.
 albowiem nam
 aloes aloe f.
 Alpes ium
 Anio Anien enis
 ani nec, ani nikogo ne-
 que quemquam
 Antiochia ae miasto
 Arabs. Arabes
 arteria ae żyła
 Athenae arum
 Arbelā orum
 Atlas ntis
 a to w tym zamiarze et
 eo quid. consilio
 aż donec

B.

bagno bagnisko palus
 udis f.
 bagnisty paluster stris
 stre
 bajka fabula
 bajeczny fabulosus
 balsamuję condio 4
 bałwan fluctus us m

bar—bl.

baran aries etis
 barbarzyńst. barbaries
 barbarzyniec barbarus
 bardzo valde, bardziej
 magis, potius; bardzo
 wielu complures ium
 bark humerus i m.
 batog verber eris n.
 bawię się moror l
 beczka dolium
 będzie futurus est
 bez sine praep. z Abl.
 bezbożny impius, pie.
 bezczelność impudentia
 procacitas atis f.
 bezpieczny securus tu-
 tus, tuto, adv.
 bezrozumny insipiens,
 ntis
 białość candor oris m.
 biały candidus, albus
 bieda miseria
 biedny zob. nędzny
 bibliotheca
 biegam curro, discurro
 bieg cursus
 biegly peritus
 biesiadnik conviva m.
 bieżąca woda vivus fons
 bitwa proelium, pugna
 b. morska pugna na-
 valis
 błąd error oris m.
 błędzę erro
 blagający supplex icis
 błędny fatuus
 blisko prope

bl.—bu.

blizna cicatrix, eis
 błyska się fulgarat
 błyskawica fulgur uris n.
 błyszczę fulgeo
 bóbr castor oris m.
 bocian ciconia f.
 bóg deus, bogini dea
 bogaty bogacz dives itis
 bogactwo divitiae arum
 pl. opes
 bohater heros, ois
 bojaźliwy timidus
 bogacę dito l
 boję się timeo, metuo
 bok latus eris n.
 boleść dolor oris m.
 bór silva f.
 bowiem enim
 bożek deus, dea
 b. podziemni manes
 braknę desum, defui,
 brama porta
 broda barba
 broń arma orum plur.
 bronię defendo ndi n-
 sum
 brudny turpis, foedus,
 turpe adv.
 brzeg ripa, litus oris n.
 ora, margo inis m.
 brzuch alvus f.
 brzytwa novacula
 budynek aedificum
 bunt seditio onis f.
 barza procella, tempe-
 stas.
 burzliwy turbidus

by—ci.

ci—cz.

cz.—do.

być bywać, sum fui esse
bydło pecus oris n.
byk taurus

C.

Calchas
cały totus tius, universus
Cantabri Biskajczycy
Cassander dri
cegła later eris m.
celny praestans ntis
cena pretium
cenę aestimo
Censor oris
centaurus i
Ceres eris
Cesarz imperator
chata casa
chęć volo ui, velle, czy
  chcesz visne
chciwość avaritia
chciwy cupidus
chętnie libenter
chleb panis m.
chłopięcy puerilis
chłosta batog verber
chmura nubes is f.
chodzę incedo, essi
choroba morbus i m.
chory aeger, aegrotus
chowam servo, condo
  condidi conditum
christianus
chwale laudo, probo
chwalebny laudabilis
chwała laus, gloria
chwytam capio, cepi ca-
  ptum się pass.
chytry callidus de
ciągly assiduus, conti-
  nuus, perpetuus, tuo
ciało corpus oris n.
ciasny angustus
cielący vitulinus
ciemny obscurus
ciemność tenebrae f.
cienki tenuis
cień umbra f.
cienisty umbrosus opa-
  cus, obscurus
ciepły calidus
cierpię patior, passus s.
  pati

cierpliwy patiens tis-ter
ciesnina fretum, angus-
  stiae

cieszę się gaudeo, ga-
  visus s. lactor l.

ciężar onus-eris n.

ciężki gravis e

cnota, mężtwo virtus f.

cnotliwy probus

codzien, codziennie quo-
  tidie; co quid, quid-
  quid

cokolwiek aliquid, pau-
  lisper

Corinthus i f.

corok, rocznie quotan-
  nis, Cretensis

cuć miraculum n.

cukier saccharum
ćwiczyć exerceo cui itum

Cyclades wyspy

cyprys cupressus f.

Cyprus, i wyspa

cywilny civilis e
czarny niger nigri teter

czas tempus oris n. wsam
  czas oportune

część colo ui ltum

veneror, revereor

czerwony ruber bra

część pars partis f.

częsty creber, frequens

często, częstokroć saepe
  plerumque

członek membrum i n.

człowiek homo inis

czoło frons ntis f.

czujny vigilans tis

czujność vigilantia f.

czuвам vigilo.

czworonożny quadrupes,
  pedis

czyli vel; czy-czy u-
  trum-an, czy nie non

ne
czyn factum, facinus,
  oris n. res gestae

czyni facio, feci factum
ctum efficio: zasadzki

cz. pono insidias (Acc.
  c. Inf.)

czystość munditia

czysty purus, candidus

czyszczę purgo l
czytam lego legi ctum
czytaniem legendo

czytelnik anagnostes ae

D.

dąb quercus us f.

dach tectum n.

dachówka tegula

daje do dedi datum prae-
  beo ui; trado

daleki longus

daleko procul d. przed-
  tém multo ante, z da-
  leka e longinquo, e-
  minus.

dar munus eris n.

darować dono

dawny antiquus, vetus
eris, vetustus, da-
  wnemi czasy antiqui-
  tus

dążę peto aliquid, tendo
  contendo

delphin

delikatny tener, ra, rum
  tenuis e

delphicki delphicus

Dionysius ii

dla z Dat. propter z Acc.
  dla czego cur? quare?

dla tego ideoque

długi longus, diuturnus

długo diu, diutius, diu-
  tissime

dług aes alienum; d.
  zaciągam pecuniam

mutuam sumo

do ad in z Acc.

dobrodziejstwo benefi-
  cium

dobroć benignitas, be-
  nevolentia

dobrotliwy benevolus,
  benignus

dobro bonum, bona

dobroczynny beneficus

dobrowol. voluntarius

dobry bonus, melior, op-
  timus

dobrze bene, benigne

zdobynam expugno

do—dr.

dochodzę inquirō, peto
 dochód vectigal n.
 dodaję addo, adjicio
 dojrzeć maturesco
 dojrzały maturus
 dokąd quo? poruszenie
 dokądkolwiek quocunq.
 dokazać facio, efficio
 dokładnie accurate
 dolina vallis f.
 dołączam adjicio
 dół, na dół deorsum
 Dolopēs
 domag. się de exposco
 dom domus f. aedes ium
 domowy domesticus
 domowa wojna bellum
 civile
 donoszę defero
 doniesiony nuntiatius
 dopiero demum
 dopóki quoad, dum
 dopomagam juvo, ad-
 juvo, prosum
 dorastam adoleasco
 dorosły adultus, pubes
 doskonały perfectus
 dostać accipio cepi
 dostać się cedo, cessi,
 cessum
 dostąpić adipiscor, ade-
 ptus
 dostarczyć subpedito
 dostatki opes, opum
 doświadczam experior
 expertus s.
 doświadczenie experien-
 tia
 dosyć sat est
 dotrzymuję praesto
 dotykam, rażę tango te-
 tigi, tactum
 dowcip ingenium n.
 dowcipnie facete
 dowód documentum
 dowódzca dux, ducis;
 dow. jazdy magister
 equitum
 dowodzę probo
 drabant satelles itis
 drag vectis m.
 drapieźny rapax acis
 drażnię lacesso ivi itum

dr.—ev.

drewno lignum n.
 drewniany ligneus
 droga via, iter ineris n.
 drogi carus
 drugi alter (z dwóch)
 drzewo arbor oris f. li-
 gnum
 drzwi janua, ostium,
 valvae arum
 duch animus
 dwucieleśny bicorpor o-
 ris
 dwa duo, ae, o; podwoje
 bini ae a
 dwieście ducenti ae a
 dwugłoska diphthongus
 dwuzgłoskowy bisyl.
 dwugłówny biceps ipitis
 dyament adamas ntis
 dziad avus
 działam ago, gero
 działanie, siła vis
 zdida lancea
 dziecko puer, parvulus
 dzieci liberi orum m.
 dziecinny puerilis
 dziedzic haeres edis
 dzieło opus eris n.
 dzielny fortis, e, acer,
 cris, cre
 dzielnie fortiter, acer-
 rime
 dzielę divido partior
 partitus
 dzieło factum, opus eris
 n.
 dzierzę habeo, teneo, ob-
 tineo
 dziki ferus, ferox, ocis
 saevus
 dziób rostrum n.
 dziś hodie
 dziurawy rimosus
 dziwny mirus
 dźwigam gesto
 dźwięk tinnitus

E.

Epaminondas ae
 Ephesus i miasto
 evangelium ii n.

fa—gn.

F.

falszywy falsus
 farba color oris m.
 febra febris
 figa ficus us 4 f.
 figura forma
 fiołek viola
 flota classis f.
 Fenix Phoenix icis
 funt pondo
 futro pellis f.

G.

gad amphibium n.
 gadaniem garriendo
 gadatliwy garrulus
 gałąź ramus m. frons
 ndis f.
 ganię reprehendo, vitu-
 pero
 garb gibber eris m.
 gardło guttur n.
 gardzę contemno, asper-
 nor, inspernor
 garstka manus f.
 gaszę exstinguo
 gatunek, rodzaj genus
 eris n.
 gdy quum si, postquam
 gdyby quasi, gdyby
 nie nisi
 gdzie ubi (spoczynek)
 gęś anser eris m.
 gęsty densus, creber
 ginę pereo, ii itum
 głęboki profundus
 gliniany fitilis
 głód fames is f.
 głos sonus, vox vocis f.
 głosiciel zob. zwiastun
 głoska littera, forma
 głoszę celebros
 głowa caput itis n.
 głuchy surdus
 głupi stultus
 głupia jest stultum est
 gmin plebs, turba vulgus
 gniazdo nidus m.
 gniew ira, iracundia
 gniewam się irascor z
 Dat.

gn—Ha.

gniewliwy iracundus
gniję putresco
godność dignitas z Abl.
godzien dignus z Abl.
godzi się licet
godzina hora
gołą tondeo
goleń crus cruris n. 4
gołąb columba f.
góra mons montis m.
górný sublimis
gorący calidus, rąco
ardenter
gardyski gordius
gorzki amarus
gość (przyjaciół) hospes
itis
gospodarstwo res famili-
aris, res rustica
gotuję coquo-xi ctum,
paro
grad grando inis f. grad
pada grandinat
granica limes itis, fines
plur. Granicus rzeka
Grek, grecki Graecus
grób, grobowiec sepul-
crum tumulus
grobla agger eris m.
groźbę minor, immineo
gruby crassus
grunt solum, z gruntu
funditus
gryzę mordeo, momordi
grzebię humo
grzeję torreo, calefacio
grzech peccatum
grzeszę pecco
grzmieję tonō ui
grzmot tonitru 4
gwałcę violō
gwałt vis, przez g. vi
gwałtowny acer cris cre-
vehemens, nter

H.

hak zob. osęk
haniebny turpis, e, igno-
miniosus
handel mercatura
hańba ignominia
Hannibal alis

ha—ję.

hartuję duro
haniebny ignominiosus
hasło signum n.
hełm galea
hojny largus, munificus
huk strepitus us
hytry callidus, callide

I.

i et i ani neque
ja ego
jabłoń malus f.
jad virus n.
jadę vehor, proficiscor
jagoda uva f.
jaje ovum i n.
jak ut, quam, ac; jak
gdyby quasi, tak jak
tum-tum
jak wielki quantus
jak dalece quantopere
jaki, qualis, aliquis ali-
qua, aliquod
jak długo quamdiu
jarmuż crambe f.
jarmark nundinae, plur
jarczabek attagen genis
jaskinia spelunca, spe-
cus
jaskółka hirundo inis f.
jastrząb accipiter, tris m
jasny dilucidus
i co quaeque
jeden unus, unius, sin-
gulus, jeden-drugi,
alius-alius § III
o dwóch alter-alter, je-
den i drugi-obaj uter-
que
jednakże tamen
jem edo, edi, esum
jeleni cervus
jeniec captivus
jesień auctumnus
jestem sum, fui, esse
jeszcze adhuc etiam
jeszcze nie nondum
jeżdżę konno equito
jeździec eques itis
jeżeli, si, jeżeli nie nisi
jezioro lacus us
język lingua, sermo

ig—kł.

igła magnesowa acus
magnética
igrzyska ludí orum
ile, quot, quantum
ile razy, ilekroć quoties
quotiescunqve
im quo
imię nomen inis
inaczej aliter, i. nie ina-
czej neque secus
indyjski indictus
inny alius, alius
Jowisz Jupiter, Jovis
ić z kogo nubo ali-
cui z Dat.
iskra scintilla
i tak aedeoque
jutro cras
już jam

KA.

kaczka anas atis f.
kądziel colus i f.
kajdany compedes 82
kamień lapis idis m.
kamienny lapideus
kania milvius m.
kapłan, ka sacerdos, otis
kara poena
kark cervix cervicis
karność disciplina f.
karzę punio ivi itum.
castigo i
kaszal tussis
kąć angulus i m.
każdy quisque, singulus
unus quisque quilibet
omnis
kazać jubeo, jussi sum.
kiedy quando
kiedyś aliquando
kielich calix
kurczę pullus
kieruję dirigo z Acc.
kij fustus m.
kilku plures, pauci non-
nulli
kłamca mendax acis
kłamie mentior menti-
tus s. kłamstwo men-
dadium

kl—kr.

klęska clades is f.
 kłejnot lapis pretiosus
     gemma f.
 klon acer eris
 kłopot cura
 klimat coelum n.
 kłótnia rixa, lis litis
 kłują pungo
 kobieta mulier eris f.
 Kocham amo, diligo
 kogut gallus
 kochorta cohors tis.
 kolebka incubabula
     orum
 koło circum circa z Acc.
 koło rota f.
 komar culex icis m.
 koń equus
 konik cicada
 kończę finio
 konsularny consularis
 koniec finis m.
 kontent, kontentuję się
     contentus sum z Alb.
 kopyto ungula f.
 korzec modius i
 korzeń radix icis f.
 kosa zob. sierp
 kość os ossis n.
 kosztowny pretiosus
 kotwica ancora
 kot felis
 kowal faber ferarius
 kozieł hoedus, caper
 koza capra
 kradzież furtum
 kraj, ziemia terra
 kraję scindo scidi scis-
     sum
 kradnę furor
 krasomówca orator oris
 kręcę volvo
 krępuję vincio vinxi
     vinctum 4,
 kret talpa
 krew sanguis inis m.
 krewny cognatus, pro-
     pinquus
 krokodyl crocodilus i
 krok passus us m.
 król rex regis
 królestwo regnum
 krótki brevis e breviter

kr—la.

krowa vacca
 krak corvus
 kruszec metallum n.
 krwawy cruentus
 krzak virgultum
 krzemień pyrites m. zob.
     § 22 silex i cis
 krzyczę clamo, krzyk
     clamor
 krzywy curvus
 krzywdą injuria
 krzywoprzysięstwo per-
     jurium
 krzyż crux, crucis f.
 książę princeps ipis
 książka liber libri m.
 księżyc luna
 kształt forma
 ku ad. versus, ergo
 kubek poculum n.
 kucharz, rka coquus qua
 kuchnia culina
 kulawy claudus
 kupiec mercator oris
 kura gallina ae
 kuropatwa perdis icis f.
 kwiat flos floris m.
 kwitną floreo ui

L.

Łabędź olor oris m.
 Lacedemończyk Lacedaemonius, Spartanus
 łaciński latinus
 łączę jungo xi etum
 ląd terra continens tis
 lądowy terrester stris
     stre
 łagodzę lenio 4 temporo
 łagodny lenis, mitis
     dnie leniter
 łąka pratum
 łamię frango egi actum
 łańcuch catena f.
 łapie capio, cepi ptum
 las silva f.
 laska scipio onis m.
 laska favor m.
 łaskawy benignus gne
 latam volo, volito
 łatam sarcio
 lato aestas atis f.

la—Ma

lata anni od rok
 łatwy facilis
 łatwowierny credulus,
 laur laurus us f. 1
 lecz sed, sed etiam
 leczę medeor z Dat.
 ledwo vix
 legion legio-onis f.
 legnać recubo
 lękam się timeo ni ere
     paveo, patrzę, boję się
 lekarz medicus
 lekki levis e
 lekliwy timidus
 leniwy piger pigri
 lepiej melius od dobrze
 Lesbos i wyspa
 letni aestivus
 lew leo onis leaena
 leżą jaceo cui; cubo
 leżał situs est, erat
 liczę numero, refero
 liczba numerus i m.
 liczny copiosus, frequens
 lis vulpes
 liść folium
 list epistola, f. litterae
 litość misericordia f.
 litościwy misericors,
     beneficus
 łokieć cubitus
 los sors sortis f. fortuna
 łowy venatio onis f.
 lubię amo
 lubo quamquam
 łucznik sagittarius
 lud populus i m.
 ludzie homines od czło-
     wiek
 ludny frequens ntis
 ludność frequentia
 ludzkość humanitas atis
 ludzki humanus
 łuk arcus us 4
 łup raptum
 łupieżtwo rapina
 lutnia lyra ae
 łysy calvus
 lżejszy zob. lekki

M.

Macedończyk Macedo-
 onis

mą—mi

mądry sapiens ntis
 mądrość sapientia
 magnes etis
 majątny locuples
 mak papaver eris n.
 małpa simius
 maluje pingo nxi ictum
 mało parum paulum
 pauci
 mały parvus, minor
 minimus
 małżeństwo matrimon.
 małżonek, małżonka
 conjux ugis § 12
 mam habeo, est mihi
 Marathonius
 marmur oris
 marmurow. marmoreus
 marsz iter itineris
 marzną congelasco avi
 massiliensis
 matka mater, tris
 mąż mężczyzna vir viri
 maritus
 mężki virilis e
 mężny fortis e
 mężtwo fortitudo inis
 f. virtus utis
 mgła nebula
 mglisty nebulosus
 miara modus
 miasto urbs, bis f.
 miasteczko oppidum
 miecz gladius m. ensis
 miech kowalski follis m.
 miednica pelvis
 miedz *aes*, *aeris* n.
 miedziany *aëneus* v.
aheneus
 między int. z Acc. in
 z Abl.
 miejsce locus i pl. loci
 v. loca
 miękki mollis, e.
 miękkość mollities
 mierny mediocris, mo-
 dicus, modice
 mierzę metior, mensus
 s. 150
 mierzwię stercoro
 miesiąc mensis Abl.
 mieszam misceo, ui,
 xtum

mi—mu

mieszkaniec incola m.
 mieszkam habito, dego
 mieszkanie domicilium
 mięso caro f. rnis
 mięsożerny carnivorus
 milczę taceo, sileo
 Milet Miletus
 miłosierdzie misericord.
 miłość amor oris m.
 miłośnik amans ntis
 miły jucundus
 mimowolnie invitus
 miód mel, mellis n.
 mleko lac lactis n.
 młodość pueritia
 młody, młodzieniec ju-
 venis, junior
 młodszy minor natu
 młode pullus i m.
 młodzieńczy juvenilis
 młodzież juvenus
 mniemam existimo
 mniemanie opinio onis
 mnóstwo multitudo,
 turba
 moc vis vim, vi, robur
 oris n.
 mocny ingens ntis, va-
 lidus, firmus
 mogę possum, tui osse
 morderstwo zob. zabój-
 stwo
 morski navalis, bitwa
 pugna navalis, mari-
 timus, marinus m.
 morze mare n. pela-
 gus
 most pons tis m.
 motyka ligo ligonis
 motyl papilio, onis m.
 mowa sermo onis m.
 oratio f.
 mowca orator, ris
 mówię dico, loquor lo-
 cutus s.
 mózg cerebrum n.
 mrówka formica
 mszczę się ulciscor, ul-
 tus s.
 mucha musca
 muł mulus
 mur moenia ium plur.

my—na

myję się lavo, myty
 lotus
 myśl mens ntis, f. co-
 gitatio
 myślę cogito, sentio
 nsi, meditor, dep.
 myśliwy venator oris
 mysz mus muris m.

N.

na ad
 nabywam pario, peperio
 partum, acquirō
 nacieram frico
 naczelnik princeps ipis
 naczynie vas vasis n.
 vasa vasorum pl.
 nad ad, apud, wyżej
 supra
 nadchodzę insto, ad-
 venio
 nader wyraża się przez
 Superlat. admodum
 nadmorski maritimus
 nadzieja spes spei f.
 nadto praeterea
 nadzwyczajny ingens,
 tis
 nagły subitus, repen-
 tinus
 nagle repente
 nagroda merces edis,
 praemium zob. płaca
 najbardziej maxime, ve-
 hementer
 najłatwiej facillime
 najprzód primum
 najwięcej plurimum
 najwyższy summus
 nakazuję impero alicui
 nakłonić permoveo, im-
 pello, impuli
 na koniec postremo
 nakształt instar
 nalegę consuetudo inis f.
 należą pertineo, ui
 nałożyć impono, posui
 positum
 namaszczam ungo unxi
 ctum
 namiętność cupiditas
 atis

na—Ne.

nę—nie.

nie—no.

namiot tentorium, tabernaculum
 namówić persuadeo, si sum
 napad, napaść impetus us, incursio
 napadam occupo, invado si adorior
 napawam imbuo
 napelniam impleo, evietum, refercio
 napelniony refertus
 napiąć tendo, tetendisum
 napis inscriptio
 napój potus us
 napominam moneo, admoneo
 naprawiam sarcio, sarsinapród ante
 napróżno frustra
 naprzeciw contra z Acc.
 naprzykrzony molestus
 naród potus zob. lud
 narodzenie Chr. ante
 Christum natum
 narzędzie instrumentum
 nas samych nosmet od
 ego
 naśladowę imitor 1
 następuję succedo
 z Dat.
 nasycam saturo 1
 nasz noster ra rum
 natarcie impetus
 naturalny, przyrodzony
 naturalis
 nauczać doceo cui
 nauczyć się disco didici
 nauczyciel, cielka magister, ra
 nauka praeceptum
 scientia nauki litterae plur.
 nawet etiam
 najwięcej multi, plurimi
 napominam moneo,
 nazywam voco, dico,
 nomino, się pass.
 vocor, dicor, nominor
 Nero, onis

nędźny miser era erum
 nędźnie misere
 nectar § 58
 nie non
 niebezpieczny periculosum
 niebezpieczeństwo periculum n.
 niebiegły imperitus
 niebieski, niebiański
 coelestis
 niebo coelum n. z nieba coelitus
 niechętny invitus
 niechęć nolo
 niechęący nolens, tis,
 niedaleko haud procul
 niedbaly negligens, ntis
 piger
 niedoświadczony imperitus
 niedźwiedź ursus i
 niegdyś quondam, olim
 niegotowany incoctus
 niekiedy nonnunquam
 niektóry nonnullus
 nie masz, nie jest non
 est
 niemowlę infans ntis
 niemogę nequeo, non
 possum
 niemy mutus
 Niemcy Germania
 nienaruszony incolumis
 nienawidzę odi odisse
 nienawiść odium n.
 nienawistny odiosus
 niepamiętny immemor
 niepewny incertus
 niepochowany inhumatus
 niepodobam się displeceo ui itum
 niepomysłność res adversae
 niepowściągniony effrenatus
 nieprzebywany invius
 nieprzyjaciel hostis,
 inimicus
 nieprzyjaźń inimicitia
 nierówny dispar paria

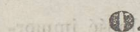
nieroztropny imprudens
 tis
 niesie parit, od pario
 peperi
 nieskromny immodest.
 niesłusznie immerito
 nieśmiertelny immortalis
 nieśmiertelność immortalitas
 niespodzianie improviso, inopinato, nec
 opinatus
 niestały instabilis, inconstans, tis
 nieszczęście malum, calamitas
 nieszczęśliwy infelix
 icis
 nietylko non solum
 nieumiejętny imperitus
 nieumiem nescio
 nieumiarkowanie intemperantia
 nieuprawny incultus
 nieurodzajny sterilis
 nieustraszony impavid.
 nieużyteczny inutilis, e
 niewiasta mulier eris
 niewinny innocens tis
 niewinność innocentia
 niewola servitus utis
 niewolnik servus
 niezliczony innumerus
 niezmierny ingens ntis
 incredible, liter
 nieznan y ignotus, ignobilis, nieznan y incognitus.
 nigdy nanquam, po neg.
 nec unquam
 nigdzie nusquam
 nikt nemo, nullus
 niozę fero, tuli, latum;
 pario, peperi, partum
 niski, parvus, humilis
 niż quam przy Comp.
 niżé infra
 noc nox noctis, w nocy
 noctu
 nocny nocturnus
 noga pes pedis m.
 nos nasus i m.

no — ob.

ob — od.

od — ok.

noszę fero, porto, gesto
Numida ae
nóż culter tri m.
nożyce chela u raka
nużący molestus
nuże age

obawiam się paveo, ti-
meo, metuo, exti-
mesco
obawa metus us
obciążony onustus
obcy alienus, obca wola
arbitrium
obdarzony praeditus
obecny praesens ntis
obfitość copia
obfity largus, copiosus,
large, affluenter
objąć suspicio
obiecując polliceor pol-
licitus
obieram eligo, creo pas.
oblać circumfundo ūdi
usum
oblegam obsideo 212
oblegzony obsessus
obłężenie obsidio
obłok nubes is f.
obok juxta
obok juxta z Acc.
obóz castra orum n.
obowiązek officium n.
obowiązać obstringo,
obstrictus
obracam volvo się pass.
obraz imago inis f.
obrażam laedo, laesi,
laesum, offendo
obrócić converto tismus
obrona praesidium n.
obronca propugnator
obstąpić circumsto
obszerny vastus, am-
plus;
obsiewam consero
obszyty praetextus
obudzić expegefacio,
feci factum
obwarować communio
munio

obwiniony accusatus
obżalowany reus
obwiniam arguo
obyczaj mos, moris m.
obydwa uterque
obywatel civis, obywa-
telstwo civitas f.
ocalić servo
ochoczy alacer; cris,
cre
ochoczo impigre
ocieniam umbro
ociągam się cunctor
oczekuję exspecto 1
z przeczeniem ne
oczy zob. oko
oczywista jest manife-
stum est, patet
od a, ab z Abl.
od pamięci post me-
moriam
odbieram accipio epi,
eptum, adimo, emi,
emptum
odbudować restituo
odciągam abduco
odchodzę abeo
oddaję reddo, reddidi,
redditum 3, dedo, in-
dulgeo si, dimitto
oddalam arceo cui 2
oddalony jestem absum
odejmuję, odjąć adimo
emi, emptum
avello, avelli, avulsum
odkładać differo, dis-
tuli, differ.
odkrywam detego, xi
ctum
odległy remotus
odłączam sejungo, xi
ctum
odmieniam muto 1
odmówić nego 1
odnowić reficio, restituo
odpadam deficio, feci
odpędzam pello, pepuli
pulsam 3
odpieram arceo, cui,
pello
odpoczynek quies, re-
quies

odpowiadam respondeo
ndi, nsum
odprowadzam reduco,
abduco, xi, ctum
odprawiam facio, feci,
factum, celebro;
odradzam dissuadeo się
pass.
odrastam succresco
odrzuć fastidio
odstraszyć fugo 1
odstręczam arceo
odsyłam remitto issi
ssum
odtąd abhinc
oduczam dedisco
odwaga audacia f.
odważny audax, acis
odwiedzam viso
adeo z acc.
odzieram deglubo, psi,
ptam
odznaczam się excello
emineo,
odzwiam induo amicio
odzyskuję recupero
odżyć revivisco, vixi,
ofiaruję sacrifico, ślu-
buję, voveo, offero
obtuli, oblatum
ogarnąć incedo, essi,
complector, xus.
ogień ignis m.
ogłaszam pronuntio
ogon cauda ae f.
ogórek cucumis eris
m. § 85
ogród hortus i
ogrzewam foveo, cale-
facto się calesco
ojczysty patrius
ojcowizna patrimonium
ojczyzna patria f
okazuję się praesto,
probo appareo
okno fenestra f.
około circum
okolica regio, terra
oko oculus m. w oczach
in conspectu
okrąg ziemski orbis
terrarum
okrągły rotundus

ok — os.

os — pa.

pa — po.

okręt navis f.
okres periodus f.
okropny atrox cis, pnie
vehementer
okrucieństwo crudelitas
atis f.
okrutny crudelis le
okrywam tego, contego
exi, ctam
olej oleum n.
ołtarz altare n. ara
olympicus
omylić fallo, fefelli
opadam cado, cecidi,
casum
opalka vannus i f.
opanować occupo capio
opasać cingo, nxi nctum
sepio
opatrzyć munio
opieka tutela
opieram się obsto, re-
sisto, restiti
opiewam cano, cecini
opilstwo ebrietas atis f.
opłakuję deploro l
opłakany deplorandus
opowiadam narro, e-
narro l praedico
opowiadacz praedicator
oris m.
oprócz praeter z acc.
opuszczam relinquo,
liqui, ictum, part. de-
sero, ui, ertum, o-
mitto, secedo
Orestes, ae
orzzech juglans ndis f.
nux, nucis f.
orzeł aquila ae f.
oś axis m.
osada colonia
osęk harpago
osiema octo
oskarżam arguo, co-
arguo
osła, oselka cōs, cotis
osłabić debilito
ostatni ultimus
oszukuję decipio
ostrożny cautus

ostrzy acer, acris, cre;
acutus
ostrzę acuo, ui, utum 3
oswajam się mansuesco
domor
oświecam illustro
oszczędność parsimonia
oswobodzić libero
oszukuję fallo, fefelli,
falsum, jestem oszu-
kiwany fallor
otaczam circumdo, cin-
go, circumeo.
otręby furfur uris m.
otrzymuję accipio
otwieram patefacio
aperio, rui, ertum
ów ille, illa, illud
owad insectum
owca ovis f.
owoc fructus us 4 po-
mum
owczarnia ovile n.
owszem imo
oźdobić orno l
oźdoba ornamentum n.
oznaczam describo

P.

pagórek collis m.
pająk aranea f.
pałę uro, comburo,
ussi
palec digitus i m.
pamięć memoria f.
pamiętam memini, me-
moria teneo, cogito
pamiętny memor oris
memorabilis
pan dominus, pani do-
mina
panna virgo, inis
pancerz thorax acis
panowanie ditio onis
imperium, regnum,
principatus
panują regno, impero
państwo civitas atis f.
parca cae
pasę pasco pavi pastum
pasza pabulum
pasterz pastor oris

paszcza faux cis f.
patrzę specto, intueor
na słońce solem
Pausanias ae
paw pavo onis
pękam dissilio
pełny plenus
Pelopidas ae
Peloponnesus
perła unio onis m.
margaritha f.
Pergamus
pewny quidam, certus
Phoenix
Phoeniczek Phoenix
icis
piasek arena ae
pijany ebrius
piekło inferi orum
pieniądze pecunia f. ae
pieniądz nummus m.
pieprz piper eris n.
piers pectus oris n.
pierscień annulus m.
pierz penna f.
pieszy pedes, ditis, pe-
dester, stris stre
pies canis, c
pięta calx, calcis f.
piję bibo, bibi, bibitum
f. potus od potu kto-
ry się napił
pióro penna
piorun fulmen inis n.
pilny diligens tis
pilność diligentia
piosnka carmen inis n.
pisarz scriptor scriba
pismo scriptum scriptura
piszczalka fistula
placa merces edis f.
placzę fleo, flevi tum
Plato onis
plaszczyzna, morze ae-
quor oris
plaszcz pallium
plodny fecundus
płomień flamma ae
płoszę fugo
pląg aratrum
plynę fluo xi xum
plywam nato
pniak stipes, pis
pobić fundo, fudi, fu-

po—po.

sum, pello, pepuli
pulsum
pobłażam indulgeo, si
ltum
poblizki finitimus
pobożny pius, ność
pietas
pobył, siedlisko sedes
pochlebiam adolor
pochlebstwo blanditia
pochopny propensus
pochmurny nubilus
pochłonać con absumo
pochować sepelio
pochwalam laudo probo
pociecha gaudium
pocisk jaculum, telum
początek initium, na
z początku initio,
primum
pocziwy probus, wość
itas pod sub z Abl.
i Acc.
podaje, obracam, ob-
verto, trado, didi
podarunek munus eris
podarty lacer
podbić subjicio jeci,
jectum, subigo, re-
digo
poddaje subjicio
podejmuję suscipio, epi
podejrzany suspectus
podlegam zob. posłu-
szny pareo
podległy obnoxius
podług secundum, ad
podłużny oblongus
podobam się placeo
ui, citum
podobny similis
podobieństwo similitu-
do, inis f.
podpadam cado
podpieram fulcio si
tum
podróżuję iter facio
podróż iter ineris n.
podróżny viator, pere-
grinator
po dwóch bini ae a
podwójny duplex icis

po—po.

podziękować gratiam
ago
podzielić divido si sum
partior, partitus s.
podziemny subterraneus
podziwiam miror, ad-
miror;
poeta poeta ae; vates is
pogardzam contemno,
mpsi, ptum, sperno.
sprevi spretum
pogodny serenus
pogoda tempestas se-
rena
pograniczny finitimus
po ilu quoteni
pojmuję w małżeństwo
duco uxorem, p. co
perspicio, capio, cepi
captum
pójść za kogo nubo,
psi ptum, alicui z Dat.
pokarm cibus i m.
pokazuje monstro i
pokój pax, pacis f., izba
conclave n.
pokorny supplex icis
pokrywam tego xi etum
pokrycie tectum n. te-
gimentum, tegmen
połącz. conjungo xi um
polecam commendo
poledz cado, oc-
cumbo, concido
pół, połowa dimidium
polegam consisto
pólnoc septentrio onis
północny wiatr aquilo
polowanie venatus us
położyć pono, posui
positum
położony situs est
południowy meridiona-
lis, w. poł auster
pomagam prosum
pomieścić confundo
udi usum
pomieszkание domici-
lium, sedes f.
pomnażam augeo, xi,
etum
pomiąć praetereo
pomnik monumentum

po—po.

pomoc opis opem, za
pomocą ope, auxi-
lium
pomódz prosum
pomścić ulciscor ultus
pomysleć cogito i
ponieść śmierć occum-
bo lui, itum mortem
poniesiony acceptus
ponieważ quia quoniam
ponoszę perpetior
popelniam, powierzam
committo, misi, mis-
sum
popiół cinis eris m.
poprawiam emendo
pora tempus oris n.
porównywan comparo
poruszam moveo, ovi,
otum, się moveor,
szenie motus
porywam capio, rapio,
ui, ptum
porywacz raptor
porządek ordo, inis f.
posag dos, dotis f.
posąg statua, signum
simulacrum
poseł legatus
poselstwo legatio onis
posiadam possideo
posiadłość possessio f.
poskromić compesco ui
posiłki auxilia pl. n.
posłać mitto, isi, issum
posłusznym być, pareo
obsequor z Dat.
poślubić spondeo sponsa
pospolicity vulgaris e
pospółstwo vulgus
postać effigies, species
postanawiam constituo
ui, sancio, nxi
postawić posag statu-
am pono, osui
poświęcam tribuo
poświęcony sacer
posyłam mitto, misi,
missum
posypuję conspergo, si
sum
potajemnie clam
pot sudor oris m.

po—pó.

potém postea, tum
 potęga potentia, opes
 potężny potens ntis
 potok torrens ntis m.
 potrzebny indigeo z G.
 potrzebny necessarius
 potrzykroć ter
 potwór sphinx, sphingis
 powaga auctoritas f.
 powalić sterno, stravi,
 stratum
 poważny gravis severus
 powiadanie narratio
 powiadam dico, dixi,
 dictum, dic
 powieka palpebra
 powiększam augeo, xi,
 ctum
 powierzam aër aeris m.
 powierzam committo
 powierzchnia superficies
 powinienem debeo ui
 powiny meritus
 powinowactwo cognatio,
 affinitas
 powonienie olfactus us
 powracam redeo ii itum
 remeo, revertor,
 regredior, rediens,
 euntis
 powracam reddo redii
 powściągnąć compesco
 cui
 powstaje orior, ortus s.
 rebello
 powstanie ortus us
 powszechny, wspólny
 communis
 powtarzam repeto
 powtórnie iterum
 pozbawiony expers tis
 pożądać appeto
 pożądany exoptatus
 pożar incendium n.
 pozbawiony expers ra-
 tio nis
 pożeram devoro
 poznaję cognosco, di-
 gnosco, intelligo
 poznanie cognitio do
 poz. Sup. na u
 późny serus, późno sero
 później patrz potém

po—prze.

poznosić congero, essi
 estum
 pozostaję maneo mansi
 pozwalam permitto
 pożyczam mutuo do
 pożyteczny jestem pro-
 sum
 pożywienie alimentum
 victus us
 praca, pracowanie labor
 m. opera f.
 pracowity laboriosus
 pracuję laboro
 pragnę appeto, posco
 pragnienie sitis f. desi-
 derium
 prawie fere, paene
 prawdziwy verus, wie re
 prawda verum, veritas
 prawidło praeceptum
 prawo jus, juris, lex,
 legis
 prędkci celer, ko cito
 prędjéj prius, citius
 próbuję periclito
 proces lis litis f.
 proch pulvis, eris m.
 promień radius
 proźba preces plur. f.
 prosty simplex, icis
 rectus
 proszę peto aliquid ab
 aliquo
 prosto recta (via)
 prowadzę duco, xi, ctum
 próżność vanitas atis
 przebaczam parco, pe-
 perci
 przebiedz trans. per
 curro
 przeciąg spatium n.
 przeciw contra
 przeciwny contrarius
 przechadzam się am-
 bulo
 przechodzę antecedo essi
 transeo
 przeciąć disseco, seco
 przeciąg intervallum n.
 w przeciągu intra
 przeciwnik adversarius
 przeciwnoźni antipodes
 precudnie egregie

prz—prze.

przedaję vendo; idę na
 sprzedaż venum eo
 przęde neo, nevi.
 przed oczyma coram
 przed ante z Acc.
 przedtem antea
 przedai praestans ntis,
 potior
 przedniejszy proceres
 przedsięwzięść suscipio
 wzięcie suscepium
 przedwcześnie praema-
 ture
 przeglądam perluceo
 przekupić corrumpo upi
 przełożony praeses idis
 przełożony jestem prae-
 sum, praeificior z Dat.
 przemagam vinco vici
 przemieniam muto
 przenoszę vinco, ante-
 pono, transfero
 przedpędzam transigo, egi
 actum
 przepiórka coturnix icis
 przepis praeceptum
 przepowiadam praedico
 dixi, dictum
 przeprawiam się traji-
 cio, jeci
 przerażam percello, culi
 culsum
 przeszedł od przechodź.
 przestaję desino ii
 przestępny intercalaris
 przestraszam perterreo
 terreo, perterreo;
 się pass.
 przesyć confodio, con-
 fossus transfigo, fixus
 przeszło plus
 przetrwać permaneo
 przewiduję praevideo
 prospicio
 przewidziany praevisus
 przewiewam ventillo
 przewinić delinquo
 przewinienie delictum
 przewodnik dux, czka
 dux
 przewyższam praesto z
 Ac. supero, antecedo
 praecello

prze—przy.

przez per a
 przeziębnać algeo, als
 przodkowie majores
 przy ad, penes z Acc.
 przybieść accurro
 przybycie adventus us
 przychodzień advena m.
 przyczyniam się confero
 przydaję addo adji-
 co
 przygasić exstinguo nxi
 przyjąć suscipio excipio
 przykładam się dedo me,
 applico, studeo z Dat.
 przyklasnąć applaudo
 przyjaciel amicus
 przyjemny jucundus,
 amoenus, gratus, sua-
 vis adv. suaviter
 przykry acerbus, mole-
 stus, arduus, przy-
 krość incommodum
 przyłączam adjungo nxi
 przymierze foedus eris
 przymieszać admisceo
 przymusz. cogo coęgi,
 actum verto
 przynoszę fero, tuli, la-
 tum
 przyobiecuję, przyrze-
 kam, polliceor, pro-
 mitto
 przypatrzeć się inspi-
 cio xi
 przyprowadzam condio ii
 itum
 przyprawa condimen-
 tum
 przyprowadzam adduco
 xi, tum
 przypuszczam admitto
 przyrzec spondeo
 przysięga jusjurandum
 przysięgam juro
 przysionek porticus
 przystąpić accedo essi
 przytłumić opprimo
 zob. zanurzyć
 przytrafia się accidit
 przywołać accio, przy-
 wołany accitus, ar-
 cesso ivi itum

przy—ro.

przywracam restituo ui
 utum reduco
 przywyknąć, przyzwy-
 czać się, ad con-
 suesco
 przyzwyczajenie consue-
 tudo inis
 pszenica triticum
 pszczoła apis f.
 psuję corumpo
 ptak avis f.
 puścić pocisk mitto ja-
 culum
 pustoszę vasto
 pustynia solitudo inis
 loca deserta, desertum
 Pylades ae
 pytam się quaero, sivi,
 itum
 pyszny superbus, magni-
 ficus
 Pythagoras ae
 pytanie jest quaeritur

R.

raczej etiam
 rada consilium
 radość gaudium n.
 radzę consulo, suadeo
 rana vulnus eris n.
 ranię vulnero
 ranny matutinus
 rano mane
 raz semel, raz drugi raz
 nunc nunc, modo-
 modo
 robak vermis m.
 Rhodius
 ród rodzaj genus eris
 n. locus
 rodzina familia, gens,
 tis f.
 rodzę fero tuli latum
 rodzę pario, gigno ge-
 nu
 rodzic, rodziciel genitor
 trix parentes
 róg cornu n.
 rok annus lata
 rola ager gri m.
 rolnictwo agricultura
 roślina planta

ro—roz.

rosa ros roris m.
 równy par, równie pa-
 riter
 róża rosa ae f.
 rozbicie okrętu naufra-
 gium
 rozbójnik latro onis,
 morski praedo onis,
 pirata ae
 rozdać divido visi
 rozdrażniony irritatus
 rozeń veru n.
 rozjeść się diffundo udi
 rozerwany districtus od
 dstringo
 rozgniewany iracundus
 iratus
 rozkazuję impero, jubeo
 edico, rozkaz jussus us
 rozkosz voluptas, deli-
 ciae arum
 rozlewam diffundo udi
 rozłożysty patulus
 rozmaiteść varietas
 atis f.
 różnić się differo, dis-
 sentio
 różny varius
 różnofarby versicolor
 rozpierać się disceptor
 rozpraszam dissipō fugo
 fundo; rozproszony
 dispersus
 rozprawiam disputo
 rozpusta luxuria
 rozpustny luxuriosus
 rozróżniam secerno, di-
 stinguo
 rozrzucam disjicio, jeci
 rozrzutny prodigus
 rozrzutność luxuria
 rozstrzygnąć decerno
 rozszerzam pando
 rozszczepiony fissus od
 findo; rozsypać dis-
 sipo
 roztropny prudens, tis
 pność tia
 rozruch tumultus us
 roztwarty obtusus
 roztrząsam exquiro
 rozwinąć evolvo, ex-
 plico

ro—se.

se—sł.

śl—sp.

rozumiem intelligo
rozum ratio onis f.
rozwiązać dissolvo, nie
do rozwiązania indis-
solubilis
rozweselać delecto, się
delector
rozwołnić dissolvo
rozwiążę dissolvo
ruch motus us 4
ruchomy mobilis
runo vellus eris n.
ryba piscis m.
rybacki piscatorius
ryć sculpo psi
rynek forum n.
rzadki rarus
rząd ordo inis f. regi-
men inis
rządzą rego, rexi z Acc.
administro, się regor,
moderor
rzeka fluvius, flumen
inis
rzeźbiarz statuarius
rzucam do celu jaculor
rzut ictus us

S.

Sądzę judico
sąd judicium n.
Sagunt Saguntum
Salamis inis
sam ipse, ipsius; solus
solius
Samos i z Genit.
samogłoska vocalis
Samnites
schronić się recipio me
schronienie asylum
ściągam detraho, con-
traho, xi, ctum
schwytać comprehendo
capiro, captus
ściana paries etis m.
ścina congelō, pass.
Scytha ae
sen somnus, somnium
sekretarz purpuratus
senatorowie patres
sędzia iudex icis
sep vultur uris n.

serce cor cordis
setnik centurio onis
siadam do stołu accum-
bo ui tum
siatka rete is n.
sida laqueus, ei m.
sieć, siatka rete, retis,
retia n.
siedem septem, siedmio-
raki septemplex icis
siedziba, siedlisko sedes
is f.
siedzę sedeo, di, essum
sieję sero sevi satum
siekiera securis secu-
rim
sierp kosa falx, lecis f.
siła vis, vim, vi; pl.
vires
silny validus, robustus
siwy canus
skaczą salto
skała saxum i n rupes
is scopulus
skalisty saxosus
skarb thesaurus, opes,
aerarium
skapieć, skąpy avarus
składam persolvo
skępstwo, sknerstwo
avaritia
skłonność studium
skłóć perfodio perfos-
sus
skop vervex ecis
skrapiam irriego 1.
skóra cutis f.
skowronek alauda
skrepować devincio, nxi
netum
skromny modestus
skronie tempora od
tempus
skropić irriego, się pass.
skrupuł scrupulus
skrycie clanculum
skrzela pinna
skrzętność solertia
skrzypce fides z Abl.
skrzypnąć concrepo 1.
sława laus dis f.
sławny clarus, celeberris
bris bre

śledź alec v. halec, tga
ecis n.
ślepy coecus
słodki dulcis, e
słoma stramen, inis,
stramentum
słoń elephas ntis, sło-
niowa kość ebur, ze-
słona kości eburneus
słońce sol m.
słony salsus
słowik lusciniā
ślubuję voveo
słuch auditus
słucham pareo ui 2
obtempo 1.1 obse-
quor z Dat.
słup columna, pila
słusznie merito, słu-
szność aequitas
służalec minister stri-
służę servio, inservio
służąca ancilla
słyszę audio 4
smaczny sapidus
smak sapor oris
smakowanie gustus us 4
smakuje gusto
śmiały audax, acis
śmiech risus us 4
śmierć audeo, ausus sum
śmierć mors tis f.
śmieszny ridiculus
smutny tristis funestus
smutek aegritudo inis
Smyrneus
snopek merges itis
snycerz statuarius
sok succus i m.
sokół falco onis
sol sal
sowa noctua
Sophocles
spalić comburo, ussi-
ustum się conflagro
spieniony spumans-ntis
od spuma
śpiewam cano, cecini
cantum
śpiewać cantus us 4
spiknąć się consentio nsi
spiz aes aeris n.

sp—sta.

sta—św.

św—ta.

splywam redundo, con- fluo, xi	starość senectus utis f.	święty sacer
spoczynek quies, requies etis f.	starszy natu major	świnia sus
spoczywam quiesco	starożytność vetustas atis f.	świeży recens ntis
spojrzeć contueor	stary, starożytny vetus	synogarlica turtur uris
spodziewam się spero	eris, vetustus, priscus	sypię, robię facio
spokojność quies, re- quies	starzec, stary senex, senis	Syracusae arum miasto
spokojny tranquillus, nie, ille	stątek scapha, cymba	szacuję aestimo
sposób ratio onis f. mo- dus m.	stawiam extruo xi	szaleństwo rabies f.
spodobność occasio	sto centum	szarpnąć perstringo inxi
spostrzędz cerno, con- spicio, animadverto, animadversus	stoczyć bitwę consero, ui, committo pugnam	szczególny praecipuus szczególnie praesertim, praecipue, imprimis
sprawa res, negotium n.	stolica caput itis n.	szczekać latro l
sprawka facinus oris n.	stodoła horreum n.	szczenie catulus n.
sprawiedliwość justitia	stolica caput, regia	szczęście secunda, for- tuna, salus utis f.
sprawiedliwy justus	stopień gradus us m.	szczur glis, gliris m.
sprawić szyki aciem in- struo, xi	stos rogam	szczupły peregrinus
sprawuję się gero me	stracić amitto isi issum	szczyt cacumen inis
sprowadzam fero	strącić detrudo usi usum	szelest strepitus us
sprządz jungo, xi ctum	straszny atrox, cis, ter- ribilis	szemrzyć murmuro
sprzecinka rixa, sprzeci- wiam się adversor	straszydło spectrum	szeroi latus
sprzedać vendo vendidi	strażnica specula	szkoda detrimentum n.
sprzet supellex, supel- lectilis f.	strażnik, stróż custos, odis; speculator	szkodzę noceo, cui, obsum
sprzyjam faveo	strona pars rtis	szkodliwy noxius
sprzysiężenie conjura- tio f.	strudzony defatigatus	szkoła schola
spustoszyć vasto, deva- sto	strumień, strumyk ri- vus, rivulus	szlachetny nobilis
średni, środkowy medius	struś struthio onis	szlachectwo nobilitas
środek medium	strzegę custodio 4 się	szparag asparagus i m.
środiemny mediterrane- us	caveo, strzeż się cave	szpetny turpis e, foedus
srogi saevus, atrox	strzygę tondeo	szpona (paznokieć) un- guis
srogość furor	strzała sagitta f.	sztuka ars artis f. artes
srożę się saevio 4.	stworzyć creo; stwórca creator	sztuczny artificiosus
staczam consero, ui er- tum	suchy siccus	sztylet pugio
staję się fio, factum est	suknia vestis f.	szukam quaero
stal chalybs bis m.	Sulla ae	Szwajcarya Helvetia
stałość stabilitas	sumienie conscientia f.	szyja collum n.
stały ląd continens ntis fixus	surowy crudus, severus	szybki celer, velox adv. velociter
staram się curo l studeo	surowość severitas	szybkość celeritas atis f. velocitas
	świadczę testis sum	szyk (bojowy) acies ei f.
	świadczę dobrodz. tri- buo benef.	
	światło lux-cis f.	T.
	świątynia templum i n.	tak tam, tum tak więc itaque
	świecę się niteo, mico	taki talis e
	świeca candela	tam ibi
	świecny nitidus	tamten ille illius
	świecę celebros	tańczę salto

ta—tw.

tw—ud.

ud—ust.

Tarquinius
 tatarak calamus m.
 tęcz iris iridis f.
 tędy hac, tedy tunc
 ten is, hic haec hoc
 tenże sam idem eadem
 idem
 tępy hebes etis
 teść socer, socieri
 tkam texo ui xtum
 tknąć się attingo
 tkwić haereo haesi
 Thales etis
 Thetis Thetidis, Thra-
 cia kraj
 tłusty pinguis, e
 to jest is ea id est
 topól populus i f.
 towar merx mercis f.
 towarzysz comes itis
 towarzystwo societas
 atis f.
 trabant zob. drabant
 trębacz tibicen
 trąba tibia f. tuba
 trące perdo, amitto isi
 ssum się pass.
 trawa gramen inis n.
 trawię exedo
 tribun tribunus militum
 trójkąt triangulum
 troskliwie sollicito
 trucizna venenum
 trud labor oris m.
 trudny difficilis, arduus
 trudno, trudna diffi-
 cile, z trudnością dif-
 ficulter
 trup cadaver eris n.
 trwać duro
 trzeba żyć przez Ger.
 vivendum est
 trzoda grex gregis m.
 trzykroć triplo
 trzymam teneo, conti-
 neo się pas
 tu hic, tu i owdzie hic
 et illic
 tuczę sagino l tuczny
 saginatus
 tulam się vagor l
 twardy durus

twarz vultus m. 4: os
 oris n.
 tydzień hebdomas adis f.
 tygrys tigrisidis v. tigris
 tyle tot, o tyle tanto;
 tyle razy toties
 tym eo
 tył tergum i n. podać
 tergum verto, z tyłu
 a tergo
 tyran tyrannus
 tyraństwo tyrannis idis f.
 tysiąc mille

U.

u apud z Acc.
 ubogi pauper eris
 ubóstwo paupertas atis
 pauperies
 ubolewam doleo ui
 ucho auris f.
 uchodzę evado si, au-
 fugio
 uchwalić decerno crevi
 etum, sancio, nxi
 ucinam abscindo
 uciekam fugio, confugio
 ucieczka fuga f. dare
 fugam
 ucieszyć się gaudeo ga-
 visus
 uczciwy probus, hone-
 stus
 uczeń discipulus
 uczestnik particeps ipis
 compos otis
 ucześć como, compsi,
 comptum
 uczyć doceo cui, ctum
 erudio
 uczyć się disco, didici
 uczony doctus
 uczęszczam frequento
 z Acc.
 uczta epulae arum, con-
 vivium
 uczynić reddo reddidi
 udaję się w ucieczkę
 fugam capesso
 udaję się confero me
 proficiscor
 udarować dono

udawanie simulatio
 uderzyć percutio cussi
 uderzenie ictus us
 udzielam largior
 Venus eris
 ufam confido fisis
 ugłaskać permulceo
 ugodzić percutio cussi
 ugryźć mordeo, momordi
 ujarzmić opprimo, op-
 pressi
 ujrzyć aspicio
 ująć evado evasi
 ujście ostium ii n.
 ukąszenie morsus us m.
 ukoić abstergeo rsi
 ukrywam condo, con-
 didi, conditum oculo,
 occulto
 ukryty absconditus, oc-
 cultus
 ulaskawiony cieur uris
 ulaskawić domo l
 ulegam succumbo cubui
 ułożyć dispono sui situm
 umiem scio, calleo
 umieram morior mori-
 tuus sum mori; de-
 cedo
 umysł animus, mens
 tis f.
 unikam vito, caveo, fu-
 gio, effugio
 unoszę aufero, abstuli
 upadam cado, cecidi,
 casum
 upał calor oris; aestus
 uprawa cultus us m. upr.
 roli agricultura
 uprawiam exerceo, colo
 urodzajny frugifer, ra-
 rum
 urządzam comparo
 urzędnik magistratus us
 uśmiech zob. śmiech
 usmierzam domo, com-
 pesco
 uspokoić compono osui
 ustać aboleo, evanesco
 usta os oris n.
 ustawiczny assiduus,
 cznie, perpetuo
 ustąpienie secessio f.

ust—we.

we—wi.

wi—wr.

ustępuję cedo cessi ces-	wesoły laetus, hilaris	winna latorośl vitis
sum	wesołość hilaritas	winnica vinea
usypiający somnifer eri	wesprzeć adjuvo z Acc.	winny nocens ntis
uszkodzić obrazić lae-	wewnątrz intra	winienia jestem debeo ui
do	wewnętrzny intestinus	wino vinum n.
zeszło zob. schodzę	węzeł nodus m. vincu-	wioslarz remex igis
utrzymuję servo,	lum	wiosna ver veris n. na
utrzymuję effingo nxi	wiadomość scientia, co-	wiosnę vere
uwalniam libero	gnitio, wiad. odebrali	wiosenny vernus
uważam habeo, attendo	certiores facti sunt	wiozge veho, traho xi
ważny attentus attente	wiadomo jest notum est,	wir gurges itis
użycie usus us m.	wszystkim constat in-	wisnia cerasus i f.
użyteczny utilis	ter omnes	(drzewo)
użytek utilitas f.	wianie flatus us od flo	wizerunek effigies, spe-
użytecznym być prod	wiara fides ei f.	cies f. imago inis f.
esse	wiatr ventus i m. w pół-	wkrótce brevi tempore
uzywam utror usus s.	nocy aquilo onis	władnący sobą potens ui
z Abl. adhibeo	wiązę vincio nxi, nctum	władca dynastes
użyzniam fecundo	ire	moderator trix
użسوب comparatus	wiązka fascis m.	własny suus a um
varusovy varianus	wicher turbo inis	władza auctoritas atis f.
	widowisko spectaculum	Włochy Italia ae sing.
W.	widzę video, cerno	włoski italicus
Wącham olfacio	więcej plus, amplius	włos crinis m.
wada vitium n.	wieczera coena	włóczy impono
walczę pugno, certo	wieczny aeternus	wnuk nepos otis; czka
-contendo	wieczorem vespere	neptis
walka pugna	więcierz nassa f.	w obec coram
wał agger eris m.	wiedza bez wiedzy clam	woda aqua f.
warowny munitus od i	wieję spiro l	wódz dux ducis
munio	wiek aetas atis f.	wojenny bellicosus
wątpię dubito	wielbłąd camelus m.	wojna bellum
wątpliwy anceps pitis	wiele multus, complures,	wojsko exercitus us 4
ambiguus, dubius	ium, o wiele multo	wola voluntas; z wła-
wąwóz furculae (Caudi-	wieloryb balaena f.	snój woli sua sponte;
nae, fauces	wielość multitudo inis f.	arbitrium
wawrzyn laurus	wiem scio scivi scitum 4	wolę malo mavis
waż anguis	wierny fidus fidelis, liter	wół bos bovis
ważny gravis memora-	wierność fidelitas f.	wolny lentus; no, nte,
bilis, zob. ciężki	wiersz carmen inis n.	libere
wagę pondero	wierzchołek vertex icis	wolność libertas atis f.
wchód introitus us	wierzę credo credidi	wonny odorifer, era,
wczoraj heri	wieśniak agricola	erum
wdzięczność winniśmy	wieś rus ruris, na wsi	wonność aroma atis n.
gratiam referre debe-	rure	wosk cera
mus	wieszczba vaticinium,	wóz currus m.
we dnie interdiu	praesagium	woźny praeco-onis
węgiel carbo onis	wieszczek vates	wpierw prius
wejść ingredior ingres-	wiewiórka sciurnus i m.	wprawdzie quidem
sus	wieża turris f.	(postp.)
welna lana	więzienie carcer eris m.	wpuszczam immitto
wesele nuptiae arum	wilgotny humidus	wręcz cominus
	wilk lupus, czyca lupa	wróbek passer eris m.

wr—wy.

wy—wyr.

wyr—za.

wrodzić ingigno, genui
wrodzony innatus
wróżę auguror
wrzucić projicio, jeci
wschód oriens ntis m.
wschodzę surgo
wschodni orientalis
wściekły rabidus
wściekłość furor
wskroś penitus
wspaniałość magnificen-
tia
wspaniały magnificus
wsparli od wesprzeć
wspieram adjuvo
współczesny aequalis
wspólny communis e
współnictwo societas
współobywatel civis
wspominam commemoro
wśród inter, intra z Acc.
wstręt mam abhorreo
wstrzeżliwość absti-
nentia, temperantia
wstrzymuję się od cze-
go abstineo z Abl. co
teneo
wstyd pudor oris m.
wszechmocność omni-
potentia
wszedłszy zob. wejść
wszędzie ubique
wszcząć się orior ortus
wszystek omnis, stko
omnia
wtedy, wtenczas tum
wtrącić concitio
wuj avunculus
wybawiciel liberator
oris
wybieram eligo
wyborny egregius prae-
stans
wyciskam exigo egi im-
primo
wyczerpnąć exhaurio,
ausi
wydanie traditio, de-
ditio
wydarty extortus
wydaje emitto, za mąż
nubo

wydawać zboże fruges
fero, tuli, latum
wydobywam elido isi;
elicio
wydrzeć eripio ui
wygnaniec exul ulis
wygnać, wysłać mitto
ejicio
wygrywam piosnkę car-
men meditor
wyjechać proficiscor
wyje ululo
wyjść exeo; ście exi
tus us m.
wykluc exclude
wykonać facio, expleo
exsequor, efficio per-
fungor
wykopać effodio, odi,
ossum
wykorzeniam eradico
wylatuję evolo
wymowny disertus
wymowa eloquentia
wymyślić fingo nxi etum
wynieść effero, extuli,
elatum
wynalazca inventor trix
wyniosły celsus
wynoszę się migro, con-
fero me
wynoszę asporto
wynurzyć się emergo
ersi
wyobrażenie effigies,
notio
wypada decido erumpo
wypalam exuro ussi
wypalony exustus
wypędzam expello-puli
exigo, egi
wypowiedzieć wojnę bel-
lum indico, infero
wyprawiam zob. posyłać
wypukać explodo
wyraz indicium, signum
vox.
wyrocznia oraculum
wyrodny degener eri
wyrównywać aequo z
Acc.
wyrycić insculpo, in-
cido

wyrwać eripio ui
wyrzucam ejicio jeci
wyspa insula
wysłać mitto misi ssum
wysłuchać exaudio
wysmukły gracilis
wyśmiewam irrideo
wysoki altus
wystawić exstruo
wystraszyć perterreo ui
wysuszam exsicco
wytrącić extorqueo rsi
wytrzymuję sustineo ui
wytwornie eleganter
wywrócić evertō eradico
wyziew vapor oris m.,
exhalatio f.
wyzionąć exspiro, efflo
animam
wyznać fateor, fassus
profiteor, confiteor
wyznaczam assigno
względem adversus
wzgórek collis m.
wziąć capio, cepi, ca-
ptum, depromo, de-
promptus
wzmacniam firmo
wznieciam excito, mo-
veo, commoveo
wzmocnić augeo xi etum
wznoszę się surgo, sur-
renxi; assurgo, ascendo
wznowić repeto
wzrok visus us
wzrost incrementum
wzrość cresco, crevi
wzywam voco, fero
exigo

Z.

za pro z Abl. trans z
Acc. z tej strony cis
zab dens tis m.
żaba rana
zabawa lusus us m.
zabiegam drogę, ob-
wiam eo
zabić interficio, interi-
mo, occido, concido;
na ofiarę immolo

za—zam.

zam—zas.

zas—zd.

zabicie nex necis f.	zamek arx arcis f. ca-	zaszkodzić obsum noceo
caedes	stellum	zatopiony intentus z
zabity occisus	zamiar consilium	Dat.
zabieram capio, cepi	zameczyć eneco	zatopić okręty deprimō
zabobon superstitio	zamordowanie nex. ne-	essi
zabójca percussor	cis f.	zatrzymuję retineo
zabójstwo caedes is f.	zamieszkuje habito	zaufać confido fisis s.
zabronić, zakazać interdico aliquam re	zamknąć claudio in-	zawieść fallo fefelli
zachód occidens, occidental	cludo	zawiasa cardo inis m.
zachowuję servo	zamknięty inclusus	zawikłać complico, im-
zachwycam delecto	zamiłowanie studium	plico
zacięty atrox ocis	zaniedbuję negligo in-	zawojować perdomo ui
zaciemnienie defectio onis	termitto	zawikłany perplexus
zaciemnić, zaciemnić ob-	zaniedbany neglectus	zawrzcę contineo; z przy-
umbro, obscuro	zanurzam demergo si	mierzny pango pepigi,
zaczepiam lacesso	zapadam decido	foedus jungo f.
zaczepnąć haurio haur-	zapach odor m.	zazdrość invidia
si	zapalić in accendo	zazdrośny invidus
zaczynam incipio, ordior	zapalczywie acriter	zazyć sumo sumpsi
zadają infligo xi	zapłata merces edis	zbawca conservator, re-
żądam postulo, posco,	za pomocą ope	demptor
peto expeto	zapominam obliviscor	zbawienie salus utis
żaden nullus ius	zaporą repagulum	zbiawieny salutaris
żądło aculeus m.	zapytać interrogo	zbić, odeprzeć refello
żądza cupiditas, cupido	zaraz protinus	zbieram colligo, egi,
żagadka aenigma atis	zaraźliwy pestifer	ctum
żagrzenie concino nui	zaręczyć despondeo	zbiór confluxus us
zajaśnieć luceo	żarłoczny vorax acis	zbliżam się appropinquo
zajac lepus oris	zarząd cura ae	zbroczyć deflecto exi
zaiste profecto, certe	żart jocus, joci. joca	zboże frumentum, fru-
zajmuję teneo, contineo	zarzucić abjicio jeci,	ges, zasiew seges
occupo	jectum	zbrodniczy nefarius
zakazuję veto z Ac.	zasada fundamentum	zbroczyć contaminō
zakłócić confodio odi os-	zasadzam pono posui,	zburzyć diruo ui utum.
sum	positum	everto, deripio
zakładam condo, z. si-	zasadzka insidiae arum	zburzony dirutus
dła laqueos pono	pl.	zbyt nimis, zbytni ni-
zakończyć finio 4	zasiadam consido	mius
zakopuję infodio	zasiew seges etis	zbytek luxuria
zakrzywiony aduncus	zasiewam obsero, con-	zbrodniczy scelestus, ne-
zakrywam operio	sero, evi, situm	farius
zakwitnąć floreo m.	zaślepiam coeco	zdala eminus
żal luctus us 4	zasłona praesidium	zdanie opinio sententia
zalecam commendo,	zaślubić despondeo	zdjęty od capio cepi
praecipio	zasługuję mereo ui; na	captum
zaleta laus laudis f.	gniew iram	zdobię orno
założyciel conditor oris	zasłużony meritis	zdozywam expugno, ca-
żałują lugeo	zasnąć obdormisco ivi	pio
zamiast pro z Abl.	zastanowić, s. consi-	zdolny idoneus
	dero	zdolność facultas atis
	zastarzały obsoletus	zdrada fraus fraudis f.
	zaszczyt honor. oris m.	zdradzam prodo prodidi
	zaszczytny gloriosus	zdradca proditor oris

zd—zi.

zł—zó.

zo—zż.

zdrow jestem valeo ui
 zdrowie valetudo inis
 zdrowy saluber bris bre
 zebrać most rescindo
 zebrany rescissus
 żebrzę mendico
 żeglarz nauta ae m.
 żeglarski navalis
 żeglugę navigo
 żegluga navigatio
 żelazo ferrum
 żelazny ferreus
 zepchnąć deprimo
 zerwać ab interrumpo,
 rupi, ruptum
 zetrzeć się confligo, xi
 ctum
 zewnętrz extra z Acc.
 zewnętrzny exterus
 zewsząd undique
 zginać pereō ii
 zgoda concordia
 zgon obitus us
 zgorzeć ardeo arsi
 zgromadzenie coetus,
 conventus us
 zgrzytać frendeō v. fren-
 do, fresum
 zguba perniciēs ei
 zgubić everto ti
 zgubny mortifer, era,
 erum, exitiosus per
 nitiosus pestifer
 ziębnę algeo alsī
 ziele herba f.
 zielony viridis
 zielenieję vireo ui
 ziemia terra humus f.
 na ziemi humi; so-
 lum n.
 ziemiaństwo georgica
 zima hiems hiemis
 zimowy hibernus
 zimno frigus oris n.
 zimny frigidus
 zimują hiemo
 ziołom v. ziele
 złamać frango egi actum

złączony conjunctus
 złapać capio, pany ca-
 ptus
 złodziej fur furis
 złodziejski furax acis
 złość malignitas
 złoto aurum
 złoty aureus
 złupić diripio ui eptum
 zmartwienie aegritudo
 inis f.
 zmiana vicissitudo inis f.
 zmienny varius mutabi-
 lis, caducus
 zmierzcha się vespera-
 scit
 zmieszany mixtus
 zmuszam cogo, coęgi,
 actam
 zmysł sensus us 4
 znam novi novisse
 znajomość prudentia
 znajduję invenio eni
 ntum
 znak signum indicium
 znamię insignis e
 znany cognitus, notus
 znajomość cognitio onis
 zniekany confectus od
 conficio
 znieść tollo sustuli, per-
 fero
 zniewieściałość ignavia
 znoszę fero, tuli latum
 tolero
 zniszczyć deleo, per-
 vero
 znośny tolerabilis
 żniwiarz messor oris
 zobaczyć video, vidi, vi-
 sum
 zobowiązać devincio,
 nxi
 żołądek stomachus
 żołnierz miles itis
 żółcieję flavescō
 zółw testudo inis f.

żona uxor oris
 żóraw grus gruis
 zostawiam relinquo, re-
 liqui, licium
 zranić vulnero
 zrobió construo xi
 źródło fons ntis m.
 zrodzony natus
 zrozumieć inteligo
 zrujnować diruo ui
 zuchwały temerarius
 zwabić allicio
 żwawy alacer cris cre
 zważam considero
 zwiastuję nuntio, an-
 nuntio
 zwiastun nuntius, a
 związek societas atis f.
 zwiedzam visito, per-
 lustrō, frequento, in-
 tro, permetior, per-
 mensus s.
 zwodzę decipio, cepi,
 eludo, fallo
 zwracam convertō, ti,
 flecto
 zwyciężam vinco, vici,
 victum supero
 zwycięzca victor-ctrix
 zwycięstwo victoria
 zwyczaj consuetudo
 inis f.
 zwyczajny vulgaris
 zwykłe vulgo
 zwykłem soleo, solitus
 s. consuesco, consuevi
 zwykły solitus
 życie vita ae f.
 żyćzę opto 1.
 żyję vivo, vixi, victum
 dego; żyjący vivens
 żyła vena
 zyskuję lucrō
 zysk lucrum n.
 żywić alo ui, nutrio
 żyzny fertilis
 zżać demeto

Słowniczek łacińsko-polski.

A—ac.

ac—ad.

ad—ae.

A.

A ab, abs od praep.	acetum i n. ocet	admitto isi issum przy-
Abl.	acies ei f. szyk	puszczam wpuszczam
abdomen inis n. brzuch	accendo ndi nsum za-	admodum bardzo, na-
abduxo xi ctum odwo-	palam	der
dzę, odprowadzam	accipio, epi eptum od-	admoneo napomnieć,
abeo ii itum odchodzę	bieram słyszę, do-	przestrzedz
abhorrero rui wzdrygam	staję	admoveo ovi otum przy-
się, jestem dalekim	accipiter tris m. jastrząb	kładam, przytykam
od czego	accurate dokładnie	adnecto xi xum przy-
abjicio eci ectum od-	accurro accurri accur-	więżuję, przyczepiam
rzucam	sum przybiegam,	adnumero liczę do czego.
abigo egi actum odpe-	przylatuję	adolesco evi ultum do-
dzam	accuso l. oskarżam ator	rastam
ablatus od aufero	oskarzyciel	adolescens tis młodzie-
abrado rasi rasum ogo-	acervus i m. kupa, stos	niec, niaszek dorasta-
lić	acquirro sivi situm na-	jący scentia f. mło-
absens ntis nieobecny	bywam	dość
zob. absum	actio onis f. czynność	adorior rtus sum na-
abscindo idi issum u-	acumen inis n. ostrość	padam
kroić	bystrość	adorno l. przyozdobić
absolutio onis f. uwol-	acuo ui utum ostrzę	adoro l. czezę
nienie	acus us f. igła	adosperso si sum skropić
absorbeo bui połknąć,	acutus ostry	posypać
pochlonać	ad do nad podług praep.	adspectus us widok
absterreo ui itum od-	z Ac.	adspicio exi ctum spoj-
straszam	adamas tis m. dyament	rzeć na co
abstineo ui entum	addo didi ditum dodaję	adsto iti atum stanąć
wstrzymuję się	adduco xi ctum przy-	przyczem, czekać
absum jestem oddalony	prowadzam, ściągam	adsum jestem przyto-
absumo si tum zabrać,	adeo nawet, tak dalece	my, obecny
uniesić, pass. zabrany	adv.	adulator pochlebca
ze świata	adeo ii itum przychodzę	adultus od adolesco
abundo l. obfituję	do kogo	advena ae m. przycho-
ac i, jak conj. acsi jak	adeps is f. tłustość	dzień
gdyby	adfero przynoszę	advenio eni ntum nad-
accedo essi essum przy-	adhaereo si um ll. cze-	chodzę
stępuję, zbliżam się	piam się czego, przy-	adversor atus sum je-
acer eris n. klon	legam do czego	stem przeciwny sprze-
acer cris cre ostry, acri-	adhibeo ui itum uży-	ciwiam się
ter ostro, acrius o-	wam	adversus, adversum ku
strzój, zacięciój	adipiscor eptus sum do-	przeciw praep.
acerbus przykry, kwa-	stępuję	adversus adj. przeciwny
śny	adimo emi entum odej-	z przodu, sae res prze-
acerbe przykro, dotkli-	muję	ciwność
wie	adjungo unxi nctum	advolo przylatuję
accidit. impers. przy-	dodaję, przylączam	advolvo olvi utum u-
trafia się, zdarza się	adjuvo dopomagam 204	paść do nóg
	administro rządzę, spra-	aces is f. świątynia
	wuję	plur. dom

ae—ag.

aedificium n. budynek
 fico buduję
 Aedilis urzędnik w Rzymie
 aeger gra grum chory
 aegis idis f. tarcz
 aegritudo inis f. utra-
 pienie, frasunek
 aegrotus chory
 Aegyptus f. kraj
 aëneus, spiżowy mie-
 dziany
 Aeolis idis kraj
 aequalis, erówny współ-
 czesny
 aequor oris n. płaszczy-
 zna, morze
 aequus słuszny, que słu-
 sznie równie
 aër ris m. powietrze
 aes ris n. spiż, miedz.
 aestas atis f. lato
 aestimo l. szacuję cenę
 aestivus letni
 aestuo znoszę skwar
 aestus us zbieranie i
 opadanie morza
 aeternitas atis wieczność
 aetas atis f. wiek
 aether ris m. eter
 affecto l. piąć się do
 czego, pożądać
 affero attuli allatum
 przynosić
 afficio eci ectum naba-
 wic kogo czego uspo-
 sobić
 affinis adj. powinowaty
 affluo odpływam, na-
 pływam
 Africanus afrykański
 age nuże
 agger eris m. wał
 aggredior essus sum
 brać się do czego, na-
 pastować
 agito l. miotam, poru-
 szam pędzę
 agitator pędziciel
 agnosco ovi itum uznaję
 agnus m. baranek jagnię
 ago egi actum działam
 robię, czynię, odpra-

ag—am.

wiam, pędzę, radices
 agere rozrastać się
 w korzenie, annum
 agit ma rok, actum
 esset byłoby po, zgi-
 nęłaby była
 agrestis e polny
 agricola ae m. rolnik
 agricultura rolnictwo
 ajo mówię, mawiać
 twierdzić
 ala ae f. skrzydło
 alacer cris cre ochoczy
 zwawy criter ochocz
 alaunda f. skowronek
 albus biały
 alea l. kostka
 Alexandria ae f. miasto
 algeo alsi ziębnę
 alibi gdzieindziej
 alicubi gdzieś
 alienus adj. obcy
 aliquamdiu przez nieja-
 ki czas
 aliquando kiedyś
 aliquanto cokolwiek
 aliquid alicujus ktoś
 aliquoties kilka razy ali-
 ter inaczej
 allicio exi ctum przy-
 ciągam zwabiam
 aliunde zkądinąd
 alius inny alius
 a, alius jeden drugi ter
 inaczej, alii super a-
 liis rebus jedni o tych
 drudzy o innych rze-
 czach
 allevo podnoszę
 alloquor entus sum prze-
 mówić do kogo, zaga-
 dnąć
 alo ui itum żywię
 alter erius drugi al-
 ter, alter jeden, dru-
 gi
 altercor l. kłóczę się
 altus wysoki, alte wy-
 soko, głęboko
 alveare ris n. ul.
 alvus i f. brzuch
 amabilis e kochania go-
 dny

am—an.

amaritudo inis f. gorycz
 amarus gorzki
 amator oris miłośnik
 ambio ii itum obchodzić
 ambitio f. duma
 ambulo l. przechadzam
 się
 ambo ae o obydwa
 ambulatio przechadzka
 amicio amictum odzie-
 wam
 amiculum n. płaszcz
 amicus ci przyjaciel
 amor oris m. miłość
 amoveo oddalić usunąć
 amphibium wodoziem-
 ne, gad
 amphora wielkie naczy-
 nie gliniane
 amplectur obejmować,
 ogarniać, zajmować
 amplifico powiększyć,
 rozszerzyć
 amplitudo inis powaga
 znaczenie
 amplus obszerny, wielki
 okazały, znamenity
 dostojny
 amplius więcej
 amputo l. uciąć odciąć
 amussis sznur
 anas atis f. kaczka
 anceps wątpliwy
 ancilla służebnica
 angustus adj. ciasny
 animadverto ti sum u-
 ważam, spostrzegam
 animus i duch; umysł.
 anima dusza
 animal lis n. zwier-
 jąca, żywiakto
 animans tis istota ży-
 jąca, żywiakto
 annitor usiłować, natę-
 żać
 an non czy nie
 annuntio l. zwiastuję
 annuo ui utum przyzwo-
 lić
 annus i rok
 anser ris m. gęś
 ante przed praep. z Acc.
 antea przedtem, dawniej,
 wprzód

an—ar.

antecedo essi essum III
przejsć, wyprzedzić
antegredior essus sum
poprzedzam
antepono osui ositum
III. przenoszę
anterior przedni, prze-
szły
antiquitas atis f. staro-
żytność
antiquitus adv. odda-
wna, zdawna
antiquus adj. dawny,
starożytny
antrum i n. jaskinia
aperio ui rtum IV o-
twieram
apis is f. pszczoła
Apollo inis bożek
apparatus przygotowa-
nie
appareo ui II. pokazuję
się
appello I. nazywam
appeto ivi itum III.
pragnę, kuszę się o co,
sięgam, chwytam
appono osui itum przy-
stawiam
apposite stósownie
appropero I. pospieszam
apricus na słońcu
aptus stósowny, zgodny
apud u praep. z Acc.
non est apud se nie
posiada się, niewładza
sobą.
aqua ae f. woda
aquilo onis m. wiatr
północny.
aquila ae f. orzeł
ara ae f. ołtarz
aranea ae f. pająk
aratrum i n. plug
arbitrium n. rozporząd-
zenie
arbitror I. sądzę
arbor oris f. drzewo
arceo cui II. wstrzymuję
arcesso ivi itum III przy-
woływam, przyzywam
Archontis urząd w Athe-
nach

ar—as.

arcus us m. łuk
ardeo v. ardesco rsi
rsum II. goreję, palę
się, iskrzę się
arduus przykry, spadzi-
sty
arena f. piasek
aresco ui schnę
argentum i n. srebro
argenteus srebrny
aridus suchy, uschły
aries etis m. baran
arma orum n. broń
armatus uzbrojony
armentum n. bydło
aro I. orzę
Arpinas
arrepo psi ptum III.
przyczolgać się, przy-
gramolić się
arripio pui eptum III.
chwytam, porywam
ars tis f. sztuka; bonae
artes piękne sztuki
articulus i m. członek
artifex icis sztukmistrz
artificium n. kunszt
artus us członek
as assis m. mała mo-
neta rzymska
ascendo di sum wejść
wstąpić na co
ascensusus wchód, wstę-
powanie, pięcie się do
góry
asellus osiołek
asiaticus azyatycki
asinus osioł
asper przykry
aspergo rsi sum skro-
pić
aspernor atus sum I.
gardzę
aspis idis f. żmija
asporto I. znoszę, za-
bieram, wywożę
assentator ris pochlebca
assequor cutus sum
dojść, dostąpić, do-
siądz
assido edi essum III.
siadam przy czem
assiduus ustawiczny

as—au.

assurgo rexi ectum
wstaje przed kim,
podnoszę się, idę w
górze
astutia ae f. chytrność
at lecz
ater tra trum czarny
Athenae arum miasto
Atheniensis ateński A-
teńczyk
atmosphaera f. atmos-
fera
Atlas ntis
atrox ocis straszny, za-
cięty
atque i
atagen enis m. jarzą-
bek
attentus uważny
attingo igi actum III.
dotykam, dosiędz
attraho xi ctum przy-
ciągam
auceps cupis ptasznik
auctor oris sprawca,
twórca
auctoritas atis f. powaga,
moc, znaczenie
audax acis śmiały, od-
ważny, audacter śmia-
ło
audacia f. śmiałość
audeo ausus sum II.
śmiem, odważam się
audens śmiały, od-
ważny
audio IV słyszę, audi-
tor słuchacz
aufero abstuli ablatum
unoszę, zabieram, od-
bieram odejmuję
aufugio ugi ugitum u-
ciekam
augeo xi ctum pomna-
zam, obdarzam, mi-
nime auctus est wcale
się nie wzmógł
auris f. ucho
auritus uszaty
austerus cierpki, gorzki
aurum i n. złoto aureus
złoty
aut albo, autem zaś

au—bi.

autumnus i m. jesień
 auxilium ii n. pomoc
 plur. posiłki
 avarus skąpy skąpiec
 avaritia f. skępstwo
 chciwość
 avello elli ulsum III.
 odrywam zrywam
 aversor I. brzydzą się
 ave witaj
 avidus chciwy
 avis is f. ptak
 avolo I. odlatuje
 avunculus i wuj
 avus i dziad
 axis is m. os

B.

Babylon onis miasto
 baculus i m. kij
 Bajae arum f. miasto
 balaena f. wieloryb
 balatus us m. beczenie
 bek
 balbus jękliwy
 barba f. broda
 barbatus brodaty
 barbarus barbarzyński
 subst. barbarzyniec
 beatus szczęśliwy
 bellicosus, bellicus wo-
 jenny; bello wojuję
 bellua ae zwierz
 beneficium n. dobro-
 dziejstwo; benefic.
 confero, wyświadczam
 dobrodź.
 beneficus dobroczynny
 benevolentia f. przychy-
 lność
 benevolus przychylny,
 łaskawy
 benignus łaskawy, be-
 nignitas f. łaskawość
 bestia f. zwierz
 bibliotheca f. księgo-
 zbiór
 bibo bibi bibitum piję
 bicorpor oris dwuciele-
 sty
 bilis f. żółć

bi—ca.

bini po dwóch
 bipes edis dwunożny
 bis dwa razy blandior
 podchlebiam
 bombyx cis jedwabnik
 bonus a um dobry
 bos bovis um wół
 brachium u bark
 branchia ae f. skrzela
 brevis e krótki, tas kró-
 tkość, ter krótko
 Britannia f. Anglia
 brutum i n. bezrozumne
 zwierzę, bydlę
 bucolica orum sielanki

C.

C Cajus
 cado cecidi casum pod-
 padam spadam, legnę
 res cecidit rzecz wy-
 padła
 Caesar ris wódz sławny
 cacumen inis n. wierz-
 chołek, szczyt
 cadaver ris n. trup
 caducus znikomy
 caedo caecidi caesum
 rąbię, biję
 caedes is f. rzeź, zabój-
 stwo, uderzanie
 calamitas f. klęska
 calcar aris n. ostroga
 calcitro l. udepnąć, ko-
 pnąć
 calculus i m. kamyk
 caleo ui grzeję
 calefacio rozgrzewam
 pass calefio ogrzewam
 się
 calidus ciepły skwarny
 gorący
 callidus chytry przebie-
 gly
 calor oris m. ciepło, u-
 pał
 calvus łysy
 calix cis kielich m.
 calx cis f. wapno, pięta
 campus i m. pole
 cancer cri m. rak

ca—cau.

candidatus kandydat
 candidus jasny
 candor oris m. białość
 canis c. pies
 Cannae arum miasto
 cano cecini cantum III.
 śpiewam, canto I.
 śpiewam; cantus śpiew
 capella f. koza
 capillus i m. włos
 capio cepi captum chwy-
 tam, podnoszę, do-
 znaję, cepit consilium
 użył sposobu
 capra ae f. koza, capri-
 nus kozi
 captivus jeniec, niewol-
 nik, captiva niewol-
 nica
 caput itis n. głowa,
 główna rzecz, capitis
 vel capite damnare
 na śmierć skazać
 carbo onis m. węgiel
 carcer eris m. więzienie
 caritas atis f. miłość
 cardo inis m. zawiasa
 carmen inis n. wiersz
 campus i m. pole
 carnifex icis kat, opra-
 wca
 caro carnis f. mięso
 carpo psi ptum zrywam
 rwię, skubię, kryty-
 kuję, ganię
 carptim cząstkowo, ka-
 wałkami
 Carthago inis f. miasto
 carus drogi miły
 casa f. chata
 caseus ei m. ser
 cassis idis f. szyszak
 hełm
 cassis is m. sieć
 castellum i n. zamek
 castigo I. karce
 castor oris m. bóbr
 castra orum obóz
 casus us przypadek, los
 caterva hufiec, orszak
 tłum
 catulus i m. szczenię
 cauda ae f. ogon

cau—ce.

causa ae f. przyczyna
 sprawa
 cautus ostrożny
 caveo avi autum strzedz
 zapobiedz, ustrzedz
 się, caveo mihi mam
 się na baczności
 cavillor I. drwię, szydę
 cavus wydrażony, cava
 manus dłoń
 cecidi zob. cado, cecini
 od cano
 cedo cessi cessum ustę-
 puje
 cedo powiedz
 cedrus i f. cedr
 ceber bris sławny
 cerebro I. obchodzę, świę-
 cę, sławie; celebratus
 wślawiony
 celer ris re szybki, pręd-
 ki, ritas f. szybkość
 celebritas liczne zgro-
 madzenie, obchód u-
 roczysty
 cella f. komorka izde-
 bka
 celsus wzniosły wysoki
 censeo uisum mniemam,
 sądzę
 census us m. popis, cen-
 sum agere sporządzić,
 odprawić popis
 centaurus półkonia i
 półczłowieka, potwór
 centum sto
 cera f. wosk
 cerasum i n. wiśnia
 owoc
 cerno crevi cretum spo-
 strzegam, widzę, cer-
 nitur dają się widzieć
 certamen n. walka, po-
 tyczka
 certo I. walczę, ubie-
 gam się
 certus pewien, oznaczo-
 czony, certe pewnie
 certio rem facere uwia-
 domić
 cervix icis f. kark szyja
 cervus m. jelen, cerva
 f. lania

ce—cl.

cespes itis m. darn, mu-
 rawa
 chalybs stal
 ceterus pozostały, re-
 szta, ceterum zresztą
 chela ae f. nożyce u
 raka
 christianus chrześciań-
 ski
 cibo I. karmię
 cibus i m. pokarm
 cicatrix icis f. blizna
 Cicero onis sławny mó-
 wca
 ciconia ae f. bocian
 cicur swojski, ułaska-
 wiony
 cingo xi etum otaczam
 cibus eris m. popiół
 circa około praep. z Acc.
 circiter około Acc.
 circumdo dedi datum
 otaczam
 circumfundo oblewam
 circumspicio exi ectum
 oglądam się, obziera-
 m się
 circumsto otoczyć, okolić
 cis z téj strony praep. Acc.
 citorior z téj strony
 cito szybko, citius szyb-
 cięj
 citra z téj strony z Ac.
 civilis, e cywilny, bel-
 lum civile wojna do-
 mowa
 clades is f. klęska
 clam potajemnie
 clamo i. wołam
 clamor oris m. krzyk
 wołanie
 clanculum tajemnie
 clangor oris m. hałas,
 wrzask
 clarus jasny, głośny
 sławny
 classis f. flota
 claudio si sum zamykam
 claudus kulawy, dico
 kuleję
 clavis is f. klucz
 clemens tis łaskawy,

cl—co.

tia łaskawość, Cle-
 mens imię
 clypeus i m. tarcz
 cochlea ae f. ślimak
 cochleare ris n. łyżka
 codex icis m. rękopism
 coecus ślepy, coeco o-
 ślepić
 coena f. wieczerza, coe-
 no wieczerzam, coe-
 natus, który wiecze-
 rzał
 coelestis e niebieski tia
 niebieskie rzeczy
 coepi zacząłem
 coërceo ui itum II. po-
 wściagam, poskra-
 miam dif. coercitu
 trudny do powścią-
 gnienia
 cognito onis znajomość
 coelum i n. niebo, po-
 wietrze
 cogito I myślę, gitatio
 myśl
 cognomen inis n. przy-
 domek
 cognosco novi itum po-
 znać
 cogo coëgi coactum
 przymuszam znąglam
 cohaereo haesi haesum
 być spojonymi, połą-
 czonym
 collabor psus sum upaść
 collaudo I. pochwalam
 collido isi isum uderzam
 od laedo z długiemi i
 colligo egi etum zbie-
 ram spajam, związuje,
 wnioskuję
 collis is m. pagórek
 colloco umieszczam,
 przykładam, in ma-
 trimonium wydaję za
 mąż, użyć
 colloquor cutus sum roz-
 mawiam, rozprawiam
 collum i n. szyja
 collustro I. oświecam
 colo ni itum czezę, u-
 prawiam
 colonus i m. osadnik

co—con.

con—conj.

con—cons.

color oris m kolor farba	concio onis zgromadze- nie	siężony, ratio sprzy- sieżenie
columba ae f. gołąb	concito I pobudzam	connecto xui xum ie- dnoczę, spajam, ko- jarzę
coma ae f. włos	concordia f. zgoda	conor I usiłuję, siłę się
comburo ussi stum spalić	concrepo zaszeleścić	conquiro sivi situm po- zbierać, pościagać od
comes itis towarzysz	concupisco ivi itum po- żądać, pragnąć	quaero z długiem i
comicus komiczny	concurro ubiegam się	conqueror estus sum użalam się
comis e, uprzejmy itas uprzejmość	condemnatio onis f. po- tępienie	consendo ndi wniść, wsieść na co
comitor I towarzyszę	condimentum n. przy- prawa	conscondo idi issum roz- dzieram
commemoro I wzmian- kuję	condio ii itum zapra- wiam	consciso ivi itum po- stanawiam mortem zadać śmierć
commendo I polecam	conditor oris założyciel	conscientia f. sumienie
commercium handel, obcowanie, styczność	condo didi ditum kryję, nakrywam, pochować, założyć	conscribo psi ptum spi- suje
comminuo ui utum roz- bić roztrzaskać	confabulor I rozmawiam, gadam	consenesco nui zesta- rzyć się
committo isi sum powie- rzyć przewinić	confertor I rozprawiam, gadam	consentio nsi nsum zga- dzam się, consensus us zgoda
commodum wygoda dobro	confero contuli colla- tum znoszę, zlewam, porównywan conf. me udaję się	consero sevi itum za- siać
commodus wygodny	confestim natychmiast	consero rui rtum spla- tam, manum c. ze- trzeć się
commoror I bawię się przebywam	conficio eci ectum zro- bić, udzielać, ukoń- czyć; confectus zwa- tlony, wycieńczony	consequor cutus sum dostępuję, dosięgam
commoveo ovi otum po- ruszam	confido isus sum zaufać	conservatrix icis f. za- chowująca, utrzymu- jąca
communis e wspólny	confirmo I stwierdzam, zapewniam się, prze- konywam	considero I zastanawiam się, rozważam
como msi ptum stroję	confiteor essus sum wy- znaję	consido edi essum usieść usadowić się
comparo I. porównywan, jednam, sposobie, przygotowuję	confingo xi ctum ście- ram się	consilium ii n. rada zamiar
compello puli pulsum spędzam zmuszam, przynaglę	conflagratio f. pożar	consisto titi itum sta- nać, polegać, składać się z czego
compensatio zamiana	confluo xi xum spły- wam	consolor I pocieszam
comperio eri ertum do- wiedzieć się, słyszeć	confringo regi złamać	consono ui szezszczę
complector xus sum o. arniam, zawieram	confugio ugi itum ucie- kam	consortium ii n. ucze- stnictwo, pożycie
compleo evi etum II napelniam	confundo udi usum mie- szam	conspicio exi etum, conspicor I ujrzyć, spostrzedz, icior pass.
complures wielu	congelasco marzną	
compono sui itum skła- dam, załatwiam u- śmierzam	congrego I gromadzę zbieram łączę	
comprehendo di sum schwycić zabrać	conjicio jeci jectum wrzucić, włożyć	
conatum n. usiłowanie	conjungo nxi nctum łączę	
concedo essi essum przy- znać, ustąpić, schro- nić, udać się	conjurator oris sprzy-	
concilio I jednam		

con—con.

dają się widzieć, po-
kazują się
conspicuus widoczny,
znamienity
constantia f. stałość,
stateczność
constituo ui utum po-
stanowić, rządzić
consto stiti statum I
składam się z czego,
constat wiadomo jest
construo xi ctum III
stawiam buduję
consuesco evi etum
zwykłem, przyzwy-
czajam się
consuetudo inis f. na-
lóg, zwyczaj
Consul ulis najwyższy
urzędnik w Rzymie
laris konsularny
consulo ui ltum radzę
się, pytam się o ra-
dę, alicui radzę o kim,
zaradzam
consulto I naradzam się
consumo mpsi ptum
zmarnotrawić, strwo-
nić, pochłonać, wy-
ciążyć, osłabić,
zwatlić
contemno psi mptum
pogardzam
contempro I rozważam
zastanawiam się
contendo di tum dążę,
spieram się
contentio f. sprzeczka
walka, nateżenie
contentus kontent, za-
adowolniony
contero ivi itum zcie-
ram, zużywam
contineo ui ntum zawie-
ram, zatrzymuję obej-
muję
contingo igi actum przy-
trafiam się, zdarzyć
się, udają się
continuus ciągly
contra przeciw z Acc.
contraho xi ctum ściąg-
gam

con—cos.

contrarius przeciwny
contremisco ui drzę
controversia f. spór
contumelia f. wzgarda
contundo udi usum
wstrząsnąć, rozbić
conveho zwożę
converto ti sum obra-
cam się
convenio eni entum
zejsię się, odwiedzić,
byćstósownym, przy-
zwoitym
convenienter zgodnie
convicior I szkaluję,
laję
convinco udowodnić
convivium n. uczta
conviva spółbiesiadnik
convoco I zwołuję
copia ae f. obfitość,
mnogość, dostatki;
wojsko
copiosus obfity, wymo-
wny
coquo xi ctum gotuję,
warzę
coquus qua kucharz,
kucharka
coram w obec, w przy-
tomności
cor ordis n. serce,
Corinthus f. miasto
corneus z rogu, rogaty
cornix icis f. wrona
cornu n. róg
cooriorrtus sum wszczy-
nam się
corona f. korona wie-
niec
corono I wieńczę
corpus oris n. ciało 93
corrigo exi ectum po-
prawić
corrodo si sum gryzę
corrumpo upi uptum
przekupić, zepsuć
corruo ui utum upaść
zapaść się, runąć
cortex icis m. kora,
łupina
corvus i kruk
cos cotis f. osełka 80

co—cu.

coturnix icis f. prze-
piórka
crassus gruby
crastinus jutrzejszy, z
krótkiem i
creator oris stwórca
creber bra brum gęsty
bro często
credo didi ditum wierzę
creditor wierzą, że
credulus łatwowyorny
creo I stworzyć, obierać
crepida f. obuwie
crepusculum i n. zmrok
zmierzech
cresco evi etum rosneę
Creta ae f. wyspa
crinis is m. włos
crintus z włosami, ogo-
nem
Croto m. miasto
crudelis e okrutny, ter-
tnie, itas f. okrucień-
stwo
crudus surowy, niedoj-
rzały
crumena f. kieska, wo-
rek na pieniądze
crux cis f. krzyż
cubitus us m. łokieć
cubo ui itum I leżę,
spoczywam, śpię
cucumis eris m. ogórek
cujus, cui zob. qui
culina ae f. kuchnia
culpa ae вина
cultus us m. uprawa,
ubiór, sposób życia
zob colo
culter tri m. nóż
cum z praep. z Abl.
cunae arum kolebka
cupiditas atis v. cupido
f. chciwość, żądza,
dus chciwy
Cupido inis kupidyn
bożek
cupio ivi itum żądam
pragneę
cuprum i n. miedź
cur czemu, dla czego
cura ae f. staranie pie-
cza, troska

cu—de.

de—de.

de—de.

curia f. ratusz, kurya
 curo I staram, troszczyć się, dbam o co; leczę, ratio leczenie
 curo cucurri cursum biegnę
 currus us m. wóz
 cursus us m. bieg
 custodio strzegę
 custos odis stróż
 cutis f. skóra
 Cyclops opis Cyklop
 Cyprus i f. wyspa

dedisco dedidici od-
 uczyć, odzwyczaić się
 deditio f. poddanie się
 dedo idi itum poddaje,
 oddaje, wydaje
 deduco odprowadzić,
 uprowadzić
 defatigatus zmęczony,
 znużony
 defectio onis zaćmienie
 defectus us zaćmienie
 defendo di sum bronię
 defensor obrońca
 defero zanoszę, oddaję
 wyrządzam
 deficio eci ectum odpa-
 dam, opuszczam się
 deflagro I spłonąć o-
 gniem, zgorzeć
 defleo oplakuję
 deformitas f. szpetność
 defunctus zmarły
 dego egi przepędzam,
 żyję
 dehortor I odwodzić, od-
 radzać
 dehinc odtąd
 deinde poczem
 dejicio zrzucam wrzu-
 cam, porzucam
 delecto I cieszę, raduję
 zachwycam, raczę,
 delectat miło jest
 delibero I rozważam,
 roztrząsam
 delictum n. przestęp-
 stwo
 delirus szalony, głupi
 deliro I szaleć, bredzić
 deleo evi etum II bu-
 rzę, gładzę, niszczę,
 znoszę, zacieram,
 mażę
 deliquesso licui roztopić
 się, rozplynąć
 Delphi orum m. miasto
 dementia f. szaleństwo
 demergo si sum zanur-
 zyc, zatopić
 demo dempsi demptum
 odjąć
 demum dopiero
 demitto spuszczam

denique naostatku, na-
 koniec
 dens tis m. ząb
 densus gęsty
 dentatus zębaty
 deorsum na dół
 depopulo I lupię, okra-
 dam
 depello puli pulsum
 spędzam, odpędzam,
 oddalam
 depingo nxi ictum od-
 malować, skreślić, wy-
 stawić
 deploro I oplakuję
 depono sui situm skła-
 dam
 derideo si sum wyśmie-
 wam z dług. i
 descendo di sum zstąpić
 zejść urażam się
 descisso ivi itum od-
 padam
 desero ui rtum opu-
 szczam
 desertus opuszczony pu-
 sty, deserta sc. loca
 pustynia, puszcza
 describo psi ptum opi-
 suję
 descriptio f. opisanie
 desiderium n. pożądanie
 pragnienie
 desidero I pożadam,
 pragnę, wymagam
 desilio ui zeskakuję
 desino ii itum III prze-
 staję, ustaję
 desipio ui być bezrozu-
 mnym, głupim
 desisto destiti itum od-
 stąpić, poprzestać
 despero I desperuję,
 wątpię
 destituo ui utum opu-
 szczam
 destruo xi etum niszczyć
 burzę
 desum zbywam, braknie
 deterior gorszy, podlej-
 szy
 deterreo ui itum odstra-
 szam

D.

damno potępiam wska-
 zuję
 damnus i n. szkoda
 Danubius m. Dunaj
 datur, datus
 de o, praep. z Abl.
 dea f. bogini
 debeo ui itum I winie-
 nem
 debitus należny
 debilito I osłabiam
 decedo essi sum zstę-
 puję de vita przestać
 żyć, umieram
 December bris m. Gru-
 dzień
 decerno crevi cretum
 uchwalić
 decerto I walczę
 decet przystoi
 decido III spadam, opa-
 dam, upadam
 decimus quisque co dzie-
 siąty
 decipio epi eptum zwo-
 dzę, zawodzę, oszu-
 kuję
 declaro I oświadczam
 declino I zbaczam, de-
 klinuję
 decorus ozdobny przy-
 stojny
 decrepitus zgrzybiały
 decresco ubywam
 decurro odplywam
 decus oris n. ozdoba

de—di.b

di—di.b

di—du.o

detestor I wyrzec, brzy-
dzić się
detineo ui entum wstrzy-
mać
detondeo detondi de-
tonsum, uciąć ustrzydz.
detraho xi ctum ścia-
gnąć
detrimentum szkoda
Deus ei Bóg, bożek
devincio vinxi netum
zobowiązuje
devinco ci ctum zwycię-
żam pokonywam
vito I unikam
devoco I zwoluję, spro-
wadzam
devero I pożeram
dexter prawy
dico xi ctum mówię po-
wiadam, nazywam jus
d. wyrokuję, dicitur,
mówią, ut diceretur,
że mówiono o nim,
die dicta w dniu na-
znaczonym
dictito mawiam
dico I poświęcić
dictum mowa
Dido onis v. Didus 72
dies ei dzień i diem
codziennym, diem dicere
wyznaczyć termin
differo odkładam
difficilis e trudny, le-
dno
difficultas f. trudność
diffido nie ufam
diffino rozplywam się,
rozdzielam się
digitus m. palec
dignitas atis f. godność
dignus godzien
dilabor rozstępuję się
rozchodzę
dilacero I rozdzieram
dilanio rozdzieram
diligentia ae f. pilność
diligio exi ectum kocham
dimico walczę
dimidium ii n. połowa
dimitto misi missum

wypuszczam puszczam
rozpuszczam
direptio rozerwanie, zbu-
rzenie
dirigo exi ctum III kie-
ruję
directus prosty
diripio ui eptum rozer-
wać, złupić
diruo ui utum burzę
discedo essi essum wy-
jeżdżam, oddalam się
odchodzę
discerpo psi ptum roz-
szarpać, rozrywać
discindo idi issum ro-
zerznąć, rozciąć, roz-
zerwać
disciplina nauka
discipulus i uczeń
disco didici uczyć się
discrimen inis niebez-
pieczeństwo
discolor różnobarwny
discordia ae f. niezgoda
discutio ussi ussum roz-
trącić, zniweczyć, za-
pobiedz
disertus wymowny
dispergo si sum roz-
praszam
dispar ris nierówny
displiceo ui itum nie
podobam się
disputatio onis f. dyspu-
ta, rozmowa
disseco rozsiekać rozci-
nać
dissensio f. nieporozu-
mienie, niezgoda
dissimilis e niepodobny
dissero ui ertum roz-
prawiam
dissidium klótnia
dissipo I rozpraszam
dissilio rozstępuję się,
pekam
dissolvo vi lutum roz-
łączyć
distineo ui ntum roz-
dzielam, rozrywam,
przeszkadzam
disto oddalony jestem

distribuo ui utum roz-
dzielam
dju utius utissime długo
diurnus dzienny
diuturnus długi, długo-
trwały, długotrwałość
itas
diversus różny
dives itis bogaty, bogacz
divinus boski
divitiae arum bogactwo
do dedi datum I daję
dare epistolam napi-
sać list
doceo ui ctum uczyć
docilis e pojętny
doctrina f. nauka
doleo ui boleję
dolum ii n. beczka
dolor oris m. boleść
dolosus zdradliwy
domicilium n. mieszka-
nie, pobyt
dominor panuję I
domo uśmierzam, poko-
nywam
domus us f. dom
donec aż
dono I daruję
donum n. podarunek,
dar
dormio śpię
dorsum n. grzbiet
dos otis f. posąg
dubius wątpliwy
dubito wątpię
duco xi ctum prowadzę,
wprowadzam, pocią-
gam, powoduję, są-
dzą
dudum dawno
dulcedo inis słodycz
dulcesco słodnieję
dulcis e słodki
dum c. gdy, podczas
gdy, aż
dumetum krzak
duo dwaj
duplex icis podwójny
durabilis trwały
duro I trwam
durus twardy

du—el.

zn—er.

er—wz.

dux cis n. wódz f. przewodniczka

E.

E, ex z, od praep. z Abl.

ebur eboris n. słoniowa kość, eburneus z słoniowej kości

ecce oto!

echo us echo

edico xi ctum wydać wyrok, zapowiedzieć rozkazać

edisco edidici uczyć się na pamięć

edo edi esum jem

edo edidi editum wydaję

edoceo cui ctum wyuczyć, nauczyć

educo vi atum I wychowuję

educio xi ctum wyprawdzam

effeminatus zniewieściał

effero extali elatum wynoszę chowam

efficax dzielny, skuteczny

efficio sprawiam, czynię tworzę działam

efflo wyziewam

effodio odi ossum wykopuję, przekopuję

effugio ugi itum unikam

effundo udi usum wylewam, spuszczam rozsypuję in fug. effusus

poszło w rozsypkę, effundit se wpada

egenus ubogi

egreo potrzebuję

egredior essus sum wychodzę

egregius wyborny

ejicio eci ectum wyrzucam

ejus zob. is, ea id

elaboro I wypracować usiłować

elaboro psu sum wysli-

znać, wymknąć się, upłynąć

electus zob. eligo

elegans tis wytworny, ozdobny ter ozdobnie

elephantus v. elephas ntis słoń

elicio cui itum zwabiam wybawiam, wydobywam

eligo egi ctum wybieram

eloquentia f. wymowa

eloquor wymówić oddać

eluceo xi zajaśnieć

eludo si sum oszukać, zwieść

emendo I poprawiam

emineo ui wystaję

emitto isi issum wypuszczam

emo emi emptum kupuję

emolumentum n. korzyść

emortuus zgasły

enascor atus sum wyraść

eneco zabijać, zamęczyć

eo ivi itum idę

eodem tamże

epigramma atis n. napis

epulae arum uczta, bankiet

eques itis jeździec, rycerz

equester ris re rycerski

equidem ja zaś

equito I jeździę na koniu

equus a koń, klacz

erga ku praep. z Acc.

erigo exi ectum wznoszę, wywyższam

eripio ui eptum wyrzucam, zabieram

eruo ui utum wykopać, wyrzebać

erumpo upi uptum wy-padam, wybucham

eruptio wycieczka

esca ae f. jadło, pokarm, żer

esculentus do jedzenia

estur zob. edo

esurio łaknę

etesiae arum m. wiatry kanikularne

etiam także

etiamsi lubo, chociaż

etsi lubo

evado si sum ujęć, unikać, stać się, zo-

stać

evangelium n. ewangelia

evello eli wyrwam

evenio eni utum wydam

evadere ruzam się

eventus us m. wypadek, skutek

everto ti sum wywracam, obalam, burzę

evito I unikam

evolo I wylatuję, wzbi-

jam się

exanimari traścić oddech

ducha, przytomność, słabnąć

exardeo si sum wybuchnąć

exadversus naprzeciw

exaequo wyrównywan

exaro I napisac, skreślić

exaudio ivi itum wysłuchać

excello ui celuję, excellens znakomity

excelsus wzniosły

excessus us zejście, zgon

excidium n. zburzenie

excido idi sum wyciąć

zniszczyć z dług i

excido od cado wypadam z krótk. i

exciteo ivi itum v. excio

ivi tum wywoływać

wzbudzić, przebudzić

ex—ex.

excipio epi eptum przy-
muje, ponieść
excito I budzę, pobu-
dzam
exclamo I zawołać
excludo usi usum wy-
łączam
excogito wymyślić
excolo ui ultum wy-
kształcić
exercucio I dręczę
excubiae arum f. warta
excuso I niewinniam
exedo edi esum zjeść,
zniszczyć
exemplum n. przykład
exercitatio onis f. ćwi-
czenie
exerceo ui itum ćwiczę,
wykonywam
exhaeredo wydziedzicz.
exhalatio onis f. wyziew
exhaurio si stum wy-
czerpnąć
exhibeo ui itum spra-
wiam
exigo egi actum prze-
pędzam, wypędzam
exiguus szczupły nie-
znaczny, mały
exilium n. wygnanie
exilis cienki, szczupły
eximius osobliwy, nie-
pospolity, nadzw-
yczajny, wysmienity
existimo mniemam, są-
dzę uważam
exitiosus zgubny
excito I wzbudzam, po-
budzam, zachęcam
exitus us m. wypadek,
koniec
expando di nsum rozpo-
ścieram, rozszerzam
exortus poczęcie począ-
tek
expedit użyteczna jest
expeditio f. wyprawa
expello uli sum wype-
dzam
expergisco budzę
experior rtus sum do-

ex—pa.

świadczam, doznaje,
probuję
expers tis pozbswiony
expeto żądam, pragnę,
ubiegam się
expello puli ulsum wy-
pędzam
explico rozwinąć, roz-
toczyć, tłumaczyć,
wykładać
expono sui situm wy-
sadzić, porzucić
exprimo essi essum wy-
rażam
expugno I wyrzucam
expugno I zdobywam
exquiro sivi itum wy-
szukuję z dług. i
exsequor cutus sum wy-
konywam
exspecto I czekam, o-
czekuję, atio f. ocze-
kiwanie
exspiro wyziewam du-
cha, snę
exquisitus wyszukany
exstinguo nxi ctum ga-
snę, umieram
exstinctus zgaszony
exsurgo rexi ectum po-
wstaję
exterus zewnętrzny sup.
extremus v. exstimus
ostatni extremam ma-
num imponere przy-
łożyć ostatnią rękę,
poprawić, udoskonalić
extollo wynoszę
extorqueo rsi rtum wy-
trącić
extremus zob. exterus
ostatni
extimeo ui boję, lękam
się
extollo wynoszę, wy-
chwalam
extra zewnątrz praep.
Acc.
extulerat zob. effero
exuro ussi ustum wy-
palam, wysuszam

F—Fe.

ff.

faber bri rzemieślnik,
ferrarius kowal, li-
gnarius, cieśla, scri-
narius stolarz
fabula f. bajka
Facetae arum żart do-
wcipny
Facies ei f. twarz
Facilis e łatwy
Facinus oris n. uczynek
zbrodnia
facio feci factum czynię
factum n. czyn
facundus wymowny
fagus i f. buk
falco onis sokół
fallax cis myalny, zwo-
dniczy, szalbierz, o-
szukaniec
fallo, fefelli falsum my-
lę, zwodzę
falx cis f. kosa
fama wieść, sława
famelicus zgłodniały
fames is f. głód
familia familia, rodzina;
pater familias pan,
gospodarz domu
familiaris poufaly, res
familiaris gospodar-
stwo majątek
famularis e służebniczy
czeladny
fanum n. świątynia
fas rzecz godziwa, go-
dzi się
fascis m. fasciculus
wiązka
fastus godziwy, pozwo-
lony
fatigo I męczę
fatum przeznaczenie
los
faux cis f. paszcza, gar-
dziel, wąwóz, cieśnia
faustus pomyslny
faveo favi fautum sprzy-
jam
Favor sprzyjanie łaska
febris is f. febra
Februarius Luty

Fe—Fi.

Fecundus żyzny
 Felis is f. kot
 Felix cis szczęśliwy ci-
 tas szczęśliwość,
 szczęście, powodzenie
 Felix Szczęsny
 Fel fellis n. żółć
 Femina kobieta, niewia-
 sta
 Fere prawie
 Feria f. czas wolny
 fero tuli latum nosę,
 wydaję, posiadam;
 fertur, powiadają że
 ferox cis dziki
 Ferreus żelazny
 Ferrum żelazo
 Fera dziki; fera sc.
 bestia dziki zwierz
 fessus znużony
 Festivus wesoly, żarto-
 bliwy, miły
 Festus uroczysty
 Fictus zmyślony
 Ficus us f. figa
 Fidelis e wierny, liter
 wiernie
 Fido, fides sum ufam
 Fidus wierny
 Figura figura, postać
 Filius syn
 Fingo nxi ictum zmy-
 ślam, ukształcam, wy-
 stawiam, dłótem wy-
 rabiam
 Finis is m. koniec, gra-
 nica
 Finio kończę
 Fio staję się
 Firmus mocny stały
 Fiscus kosz na pienią-
 dze, kiesa
 Flagitium zbrodnia
 Flagitiosus zbrodniczy,
 występny
 Flagro I pałam
 Flamma f. płomień
 Flavus płowy
 Flecto xi xum zginam
 miękkę
 Flexibilitas atis f. gię-
 łość
 Floreo ui kwitnę

Fi—Fr.

Flos oris m. kwiat
 Flumen inis n. rzeka
 Fluo xi xum plynę
 Fluvius m. rzeka
 Focus i m. ognisko
 Fodio odi ossum kopię
 Foedus eris n. przy-
 mierze
 Foedus szpetny, szka-
 radny
 Follis is m. miech ko-
 walski
 Fons tis m. źródło
 Fontanus źródłany; sal
 font. warzonka
 Forem byłbym, zamiast
 essem
 Fores pl. drzwi foris
 na dworze, u obcych
 Forfex icis f. nożyce
 Formica f. mrówka
 Formido inis f. strach
 obawa
 Formosus kształtny, u-
 datny, ositas pię-
 kność
 Fortis e mężny, dziel-
 ny, iter mężnie, dziel-
 nie
 Forte przypadkiem może
 fortitudo inis f. mężtwo
 dzielność
 Fortuna f. szczęście, los,
 plur. fortunae mają-
 tek
 Fortunatus szczęśliwy
 forum rynek
 Foveo ovi otum ogrze-
 wam, pielęgnuję
 Fragilis e kruchy nie-
 stały
 Frango egi actum łamię,
 rozbić o okręcie, tłu-
 kę, niweczę, zgubić
 Fratricida bratobójca
 Fraus udis f. zdrada
 Fremitus us mruczenie
 huk
 Fremo ui itum szemrzę
 Frenum wędzidło
 Frequenter często
 Frico I nacieram
 Frigidus zimny

Fr—Fu.

Frigus oris n. zimno
 Frons dis f. gałąź
 Fructus m. owoc
 Frugalitas f. oszczę-
 dność, umiarkowanie
 Frugi, frugalis oszczę-
 dny, zacny
 Frugifer ra rum uro-
 dzajny
 Frugis urodzaj Gen.
 Frumentum n. zboże
 Fruor używam
 Frustra nadaremnie, na-
 próżno
 Frustum n. kawałek
 Frutex icis m. krzew
 Frux gis f. zboże
 Fuga ae f. ucieczka
 Fugio ugi itum ucie-
 kam, unikam
 Fugo I rozpraszam
 Fuit zob. sum
 Fulcio fulsi fultum pod-
 pieram, opieram
 Fulgeo polyskuję, bly-
 szczę
 Fulgor oris m. blask,
 jasność
 Fulgur uris n. błyska-
 wica
 Fulguro błyskam
 Fulmen inis n. piorun
 Fulminat pioruny biją
 Fumus i m. dym
 Fundamentum n. za-
 sada
 Fundo fudi fasum roz-
 lewam, pobić, rozgro-
 mić
 Funditus z gruntu
 Fundus m. grunt
 Funis is m. powrót
 Funus eris n. pogrzeb
 Fur furis złodziej
 Furfur otręby
 Furor oris m. szaleń-
 stwo wściekłość
 Fustus is m. kij może
 mieć w Abl. i
 Futurus przyszły

ga—gu.

G.
 galea ae, f. hełm, szyszak
 Gallia Francya
 gallina ae, f. kura
 gallus gallinaceus kogut
 Garumna ae f. rzeka
 gaudeo gavisus sum
 cieszę się
 gaudium radość
 gelidus zimny
 gemitus us jęk
 gener eri zięć
 generosus szlachetny
 genitor m., trix f. rodziciel lka
 gens tis f. naród, ród
 genus eris n. rodzaj, ród
 Georgica orum ziemianstwo
 gero essi estum noszę, prowadzę, działam, sprawuję się; res gestae czyny, morem gerere dogodzić
 gesto l. noszę
 gestus us mina, migi
 gigas ntis olbrzym
 globosus kulisty
 globus i m. kula, tłum kupa
 gloria ae f. chwała
 gloriator atus sum chełpię się
 gracilis e wysmukły
 gradus us stopień krok
 Graecus grecki, Grek
 gramen inis n. trawa
 grandinat grad pada
 grandis e wielki, spory
 grando inis f. grad
 gratia f. łaska
 gratulor l. winszuję
 gratus wdzięczny miły, te przyjemnie
 gravis e ciężki, ważny
 ter ciężko
 grex egis m. trzoda
 gregatim trzodami
 grus is żóraw
 gubernaculum n. ster

na—Ho.

nator sternik, gubernator rządzący
 gusto smakuje
H.
 habeo ui itum, mam
 habito l. mieszkam
 habitus us postawa
 haereo si sum tkwieć, uwięznąć
 halec cis śledź f.
 harpago osęk
 haud nie
 haurio si stum czerpam, wypróżnić, wypić
 hebdomas adis f. tydzień
 hebes etis tępy
 Hebraeus hebrajczyk, Żyd
 Hector oris
 Hellespontus i m. cieśnina
 Helvetia Szwajcarya
 hepar atis n. wątroba
 herba ae f. zieleń
 hereditas dziedzictwo
 heres edis dziedzic
 heri wczoraj
 herus pan, hera pani
 Hesperus wieczorna gwiazda
 heu ach
 Hibernia Irlandya
 hibernus zimowy
 hic haec hoc ten ta to
 hic adv. tu, tutaj (w spoczynku)
 hiems mis f. zima
 Hierosolyma orum n. miasto
 hilaris e wesoły
 hinc ztąd
 hirundo inis f. jaskółka
 homo inis człowiek
 honestus uczciwy
 honorificus zaszczytny
 honos or oris m. honor
 cześć, noro czić
 hora ae f. godzina
 Horatius poeta rzymski

ho—ig.

hordeum jęczmień
 horreo drzę, lekam się
 sterczę krzepnę
 horreum i n. gumno, stodoła
 horribilis e straszliwy
 hortor atus sum napominam
 hortus m. ogród
 hortulanus ogrodnik
 hospes itis gość, gospodarz
 hospita gościem będąca
 hospitalitas tis f. gościnność
 hostia f. ofiara
 hostis is nieprzyjaciel
 huc tu, (sam dotąd)
 humanus ludzki itas ludzkosc
 humerus bark
 humidus wilgotny
 humilis e nizki
 humus i f. ziemia
I.
 ibi tam, ibique tamże
 ictus od ico ici ictum
 uderzyć, uklóć; foedus ico zawrzeć przy-
 mierze, ictus us ude-
 rzenie, raz
 idcirco dla tego
 idem eadem idem ten-
 że sam
 ideo dla tego
 idoneus zdolny, dogodny
 idus uum 13 lub 15ty
 dzień miesiąca
 igitur więc
 ignarus nieświadomy
 ignavus leniwy
 ignis is m. ogień
 ignivomus ogień wy-
 rzucający, wulkani-
 czny
 ignobilis e nizkiego sta-
 nu, nikkzemny, nie-
 sławny
 ignorantia f. niewiado-
 mość

ig—im.

ignoro I niewiem, nieznam
 ignosco ovi otum wybaczam
 ignotus nieznan
 ile is n. jelita, słabizna
 illaturus zob. infero
 ille a ud ów
 illecebra f. ponęta
 illic tam
 illico natychmiast
 illido isi isum rozbić
 illigo przywieźć
 illotus nieobmyty
 illuc tam
 illustris e jasny, sławny
 wslawiony
 imago inis f. obraz, wizerunek
 imbecillus niedołężny
 imber bris m. deszcz
 imberbis e bez brody
 imbueo ui utum napoić
 imitabilis e do naśladowania, mogący być naśladowanym
 imitatio onis f. naśladowanie
 imitator oris naśladowca
 imitor I naśladowę
 immanis e srogi, straszny
 immaturus niedojrzały
 immemor niepamiętny
 immensus niezmierny
 immeritus niezasłużony
 immineo ui zagrażam
 immitto isi issum wpuścić
 immobilis e nieruchomy
 immodestia nieskromność
 immolo I poświęcam, zabijam na ofiarę
 immortalis nieśmiertelny, tas ność
 immundus nieczysty, nieochędożny
 impedio ivi itum przeszkadzam
 impedimentum przeszkoda

im—in.

impendeo wisieć nad
 czym zagrażać
 impensa f. nakład, koszt
 impendo di sum łożę, obracam
 imperator wódz naczelny
 cesarz
 imperitus niebiegły, nieświadomy
 imperialis cesarski
 imperium n. panowanie
 państwo, rozkaz
 impero I rozkazuję, panuję
 impeto uderzyć, ugodzić
 impetro I uzyskać
 impetus, us napad, impet, pęd
 impius bezbożny
 impleo evi etum napelniam
 implico zaskoczyć
 imploro I wzywam
 implumis bez pierza
 impono wkładam na kogo
 imprimis szczególniej, nadewszystko
 imprimo essi essum wpajam wciskam
 improbus niecotliwy, niegodziwy zły
 improbo potępiam, ganię
 impuber eris niedorosły
 impudens tis bezwstydnym
 impunis e bezkarny, ne bezkarnie, tas bezkarność
 imus najniższy od inferus
 in na, w, do, względem
 praep.
 inambulo przechadzam się
 inanis e czezy, próżny
 inauditus niesłuchany
 incendium n. pożar
 incendio di sum zapalam
 incertus niepewny

in—in.

incido idi wpadam, napadam, spadam
 incito pobudzam, calcari spiąć ostrogami
 incipio epi eptum zaczynam
 inclino naklaniam, nachylam
 includo usi usum zamnykam
 incognitus nieznanomy
 incola ae m. mieszkaniec
 incolumis e nienaruszony, nieuszkodzony
 incompertus niedocieczony
 incommodus niedogodny, dum przykrość, niedogodność
 incredibilis e niedowierzenia, dziwny
 incrementum n. wzrost
 increpo, ui itum złać
 incultus nieuprawny
 incumbo ubui itum przykładać się
 incunabula orum kolebka
 incus udis f. kowadło
 incutio ussi ussum wrązam nabawić
 indagator m., trix f. śledziciel ka, badacz ka
 inde ztąd
 index icis doncsiciel
 India kraj
 indicium n. oznaka
 indico xi etum wypowiadam
 indicus indyjski
 indigeo ui potrzebuję
 indignor I oburzyć, rozgniewać się na co
 indignabundus rozgniewany, zniecierpliwony
 indignus niegodzien
 indigena m. krajowiec
 indirectus uboczny
 indoles talent, zdolność przyrodzenie,

in—in.

własność, usposobie-
nie
induciae arum rozejm,
zawieszenie broni
indulgeo si ltum pobla-
żam, gentia poblaża-
nie
induo ui utum oblec,
przywdziać
industria przemysł, de
industria umyślnie
inedia f. głód
ineo ii itum wniść, con-
siliū, powziąć za-
miar
iniens poczynający
inermis e bezbronny
inertia f. próżniactwo
inexplebilis nienapeł-
niony, nie mogący się
napelnić
infans tis niemowlę
infelix cis nieszczęśliwy
infensus zawzięty
infectus niedokonany,
który się nie stał,
nie spełnił
infero intuli illatum
wnoszę, wypowiadam
przynoszę, czynię
inferus nizki, infimus
[najniższy, inferi orum
piekło, państwo pod-
ziemne umarłych Ma-
Etruskie
infigo xi xum wrazić,
zadać
infirmus słaby, mitas
słabość
inflecto xi xum nagiąć
inflo nadymać, inflatus
nadęty
infodio odi ossum zako-
puję pochować
infra niżej praep. z Acc.
ingenium n. dowcip,
geniusz, talent
ingens tis niezmierny
ingratus niemily, nie-
wdzięczny
ingredior wstępuję,
wchodzę, chodzę

in—in.

ingruo ui zagrażam,
zbliżam się, wpadam
injicio jeci ectum za-
rzucić
inhumatus niepogrzeba-
ny
inimicus nieprzyjaciół,
nieprzyjazny
inĭtium n. początek
injucundus niemily
injuria f. krzywda
innato plywa po czem
innocentia niewinność
innoxius nieszkodliwy
innumerus innumerabi-
lis niezliczony
innuptus niezamężny
inops pis ubogi
inopia f. niedostatek
inpenetrabilis nieprze-
nikliwy, którego prze-
szyc nie można
inquam mówię
inque za et in
inquiet etis f. niepokój
inquino splugawić zbro-
czyć
inquiero poszukuję, do-
chodzę, dopytuję się
inscitia niewiadomość
inscius nieświadomy,
nieumiejętny
inscribo psi ptum na-
pisuję
insculpo psi ptum wy-
ryć
insectum n. owad
insideo edi essum za-
sieść, zająć, opanować
osadzić
insidiae arum zasadzka
insidiator zasadzki czy-
niący
insignis e znakomity,
gnia znaki dostojno-
ści
inspecto przypatruję się
inspicio exi ctum przy-
patrzeć się, zajrzeć
insto zagrażam, nadcho-
dzę
instituo ui utum posta-
nowić, uczyć, włożyć

in—in.

insto nastaje
instruo uxi ctum opa-
trzyć, acies instructa
szyk ustawiony, spra-
wiony
instrumentum n. narzę-
dzie
insuavis nieprzyjemny
insuesco evi etum przy-
zwyczajam się
insula f. wyspa
insum jest w czem
insuper nadto
insusurro I szepczę
intelligo lexi ctum zro-
zumieć poznać
inter między, wśród w
czasie z Acc.
intercedo essi essum
przedzilać
integer ra rum cały,
nienaruszony, nieu-
szkodzony
intempestive niewcze-
śnie
inteutus natężony, in-
tendo natężam
intercalaris przestępny
interdiu wednie
interdum niekiedy
intereo ii itum ginę,
tus us zguba
interest jest różnica
interficio eci ectum za-
bijam, fector zabójca
interimo emi emtum
zabijam
interpretor I tłumaczę
wykładam
interpres etis tłumacz
interrogo zapytuję się
interrogatum pytanie
interrumpo rupi ruptum
przerynam
intersum jestem wczem
przy czem, między
czem
intestinum wnętrzości
jelita, trzewa
intimus poufały od in-
terior wewnętrzny
intra wewnątrz, wśród,

in—it.

pomiędzy, w przeciągu praep.
 intro adv. wewnątrz
 intro I wchodzę
 intueor itus sum, patrzeć, oglądać na co
 invado si sum napadam
 invenio eni entum znajduję
 intus wewnątrz
 inventrix cis wynalazczyni od inventor
 investigo I śledzę
 inveteratus zastarzały
 invictus vinco niezwy-
 cieżony
 invideo zazdroszczę
 invidus zazdrosny, dia-
 zazdrość
 invito I zapraszam
 invitus pomimo chęci,
 niechętny
 invius bezdrożny
 invoco I wzywam
 ipse psa um sam
 ira, iracundia f. gniew
 dus gniewliwy, roz-
 gniewany
 irascor gniewam się
 iris idis f. tęcza
 irrevocabilis niepowro-
 tny, niecofnięty
 irrideo risi risum na-
 śmiewam się
 irrigo I skrapiam
 irrito drażnię
 irritus nieważny, bez-
 skuteczny
 irrumpo upi uptum wpa-
 dam
 is ea id ten ta to
 iste a ud ten oto
 Ister ri m. Dunaj
 ita tak: itaque tak więc
 Italia ae f. Włochy
 item itemque także
 iter itineris n. droga,
 podróż, facere odpra-
 wiać, podróż, pochód
 iterum powtórnie, ite-
 rum atque, kilkakrot-
 nie

J—ju.

J.

jaceo jacui leże
 jacio jeci jactum, jacto
 rzucam
 jactura f. zguba, strata
 jam już
 janua ae f. drzwi
 jecur jecinoris n. wą-
 troba
 jocer I żartuję
 jocosus żartobliwy
 Jovi od Jupiter
 jubeo ussi ussum roz-
 kazuję
 jucundus słodki, przy-
 jemny
 Judaeus Żyd
 judex icis sędzia
 judico I sądzę, uważam
 za co
 iudicium n. sąd
 jugerum i n. morga
 juglans ndis f. orzech
 włoski
 jugum n. jarzmo, pa-
 smo gór
 Junius Czerwiec
 Juno onis bogini
 jurgium n. kłótnia
 jurgiosus kłótniwy,
 swarny
 juro I przysięgam
 jus juris n. prawo, po-
 lewka, zupa, jure słu-
 sznie, jus dicere wy-
 roki wydawać, sądzić
 jusjurandum n. przy-
 sięga
 jussus us rozkaz
 justus sprawiedliwy,
 itia sprawiedliwość
 juvat miło jest
 juvenilis młodzieńczy
 juvenis młodzieniec
 juvenus utis ta ae mło-
 dość
 Juvenalis poeta rzymski
 juvo juvi jutum poma-
 gam, wspieram
 juxta obok praep. z
 Acc.

L—le.

L.

labium ii n. warga
 labo I chwięję się
 labor oris n. praca
 laboriosus pracowity
 laboro I pracuję, cier-
 pię, choruję
 labor apsus sum upa-
 dam, upływam
 lac lactis n. mleko
 lacero I rozdzreć, roz-
 szarpać
 lacus us jezioro
 Lacedaemon onis mia-
 sto i państwo, nius
 Lacedemoński czyk
 lacesso ivi itum dra-
 żnię
 lacrima łza
 laedo si sum obrażam
 laetus wesoly, błogi,
 ucieszony, titia we-
 sołość
 laevus lewy
 lamentatio żal, lament,
 tor lamentuję
 lana aef. welna, laneus
 wełniany
 lanio I rozdieram
 lapideus kamienny
 lapis idis m. kamień
 lapillus kamyczek
 laqueus m. sidła
 largus obfity, dostatni
 later eris m. cegła
 latinus łaciński, latine
 po łacinie
 latro onis rozbójnik
 latus szeroki
 latus eris n. bok
 laudo chwałę, dator
 chwalcę
 laurus i us f. laur, wa-
 wrzyn
 laus dis f. pochwała
 lavo myję
 laudabilis chwalebny,
 chwały godny
 lector czytelnik
 lectulum łóżko
 legatus m. poseł

le—lo.

legio onis legia pułk
 legislator prawodawca
 lego egi ctum czytam,
 zbieram, wybieram
 leo onis lew; leoninus
 lwi
 leaena lwica
 lepor oris m. wdzik
 lepus leporis m. zając
 letalis śmiertelny
 levis e lekki, ter ko,
 tas lekkość
 levo I ulżyć, uleczyć,
 podnieść
 lex gis f. prawo, waru-
 nek
 libenter chętnie
 liber ri m. książka tylko
 liberalitas f. szczodro-
 bliwość
 liberi orum dzieci
 liber era erum wolny,
 ere wolno, ertas wol-
 ność, libero uwalniam,
 oswobadzam
 libet podoba się
 libido inis f. żądza, sa-
 mowolność
 licet wolno
 lien enis m. śledziona
 lignator oris rębacz
 lignum i n. drzewo
 ligo onis f. motyka
 limpibus przezroczysty
 linea linia, kres
 lingo nxi netum liżę
 lingua f. język
 linum len
 liquefacio rozpuszczam
 liquesco topnieję
 litera ae głoska pl. list,
 nauki
 litus oris n. brzeg mor-
 ski
 Locri orum miasto
 locuples etis bogaty,
 majątny
 locus i m. miejsce
 longitudo inis f. dłu-
 gość
 longus długi ge długo
 longe służy także do
 wzmocnienia stopnio-

lo—ma.

wania np. longe no-
 bilissimus
 loquacitas atis gadatli-
 wość
 loquor cutus sum mó-
 wię
 luceo xi świecę
 lucerna f. latarnia
 lucescit dnieje, świta
 lucifer jutrzeńka
 lucror zyskuję I
 lucrum n. zysk
 ludibrium pośmiewisko
 ludo gram
 ludus i m. zabawa, i-
 graszka, żart, szkoła
 lugeo żaluje, oplakuje
 lumen inis n. światło
 luna ae f. księżyc
 lupus m. wilk, pa f.
 wilezyca
 lusciniā f. słowik
 lustro lustruję, przeglą-
 gładam
 lux cis f. światło; ante
 lucem przed świtem
 luxuria ae rozrzutność
 zbytek
 lynx cis ostrowidz
 Macedo onis Macedoń-
 czyk
 maculosus plamiasty,
 centkowany
 madefacio moczę
 madefio moknę
 magis maxime bardziej
 magister m. tra f. na-
 uczyciel lka
 magistratus us urządnik,
 urząd
 magneticus magnety-
 czny
 magnificus wspaniały
 magnitudo inis f. wiel-
 kość
 magnopere bardzo usil-
 nie
 magnus wielki, major
 większy starszy

ma—me.

maiores przodkowie
 mala jagoda na policz-
 ku, policzek
 meledicus złorzeczący
 maledico xi ctum zło-
 rzeczę
 maleficus niecotliwy,
 bezbożny
 malevolus nieprzychyl-
 ny
 malo wole
 malus zły, malum złe
 malus i f. jabłoń drze-
 wo, malum jabłko
 mandatum n. polecenie
 mando I zalecam
 mane rano
 maneo nsi sum pozo-
 staję, czekam
 manipulus wiązka, sno-
 pek
 manubiae arum łupy,
 zdobyż
 mansuefacio oswajam,
 oblaskawiam
 manus us ręka garstka
 manu mitto wyzwala-
 m
 Marathon nis
 mare ris n. morze
 margarita perła
 maritimus morski
 maritus mąż
 Mars tis bożek wojny
 mater tris matka
 materia f. materya za-
 ród
 matrimonium małżeń-
 stwo
 matrona niewiasta
 maturus dojrzały
 maturesco dojrzewam
 matutinus ranny
 maximus zob. magnus
 medicamen inis lekar-
 stwo
 medicus lekarz
 mediocrius e mierny
 mediterraneus środzie-
 mny
 meditor I rozważam,
 zastanawiam się
 medius środkowy, śro-

me—mi

mi—mo

mo—mu

dek, media nocte o północy	minister tra będący na usługę, pomocnik, sługa	monstro pokazując
Medusa ae straszna czarownica	ministerium usługa, pomoc	montanus, górny, sal. mont. sól mineralna
mel mellis m. miód	minor zob. parvus	mora ae f. zwłoka
membrum n. członek	minor I. groźę	moratus uobyczajony
memini pamiętam	minuo ui utum zmniejszam	morbus i m. choroba
memor oris pamiętny	mirifice dziwnie	mordeo gryzę
memoria f. pamięć, rabilis pamiętny, memoriae prodere do pamięci podać	miror I. podziwiam	morior tuus sum umieram moribundus mający umrzeć
Memphis is miasto	mirus dziwny	moror I. bawię się
mendacium m. kłamstwo	misceco scui xtum mieszam	mosusus rzędny, kampryśny
mendax cis kłamliwy kłamca	miser ra rum nędzny, rabilis e oplakany	mors tis f. śmierć
mens tis f. myśl	misere żałośnie	morsus us m. ukąszenie
mensis is m. miesiąc	miseria nędza	mortifer ra rum śmierć przynoszący, śmiertelny
mentior titus kłamie	miseriordia miłosierdzie	mortuus umarły
mercator kupiec, turahandel	misereor misertus sum zlitować się	mos oris m. obyczaj, morem gerere uledz
merces edis f. zapłata nagroda	mitis łagodny, cierpliwym, tesco, łagodniejszwajam się	motus us ruch, trzęsienie ziemi
Mercurius ii bożek	mitto si ssum posyłam ciskam, mitte arma wydaj, złóż broń, vocem mittere głos wydać	moveo ovi otum poruszam, ruszam
mereor zasługuję		mox wkrótce, zaraz
merges itis snop		mugitus us ryk
mergo si sum zanurzyć, zatopić		muleto, multo I. ukarać
meridies południe dianus południowy		mulier eris niewiasta
meritus zasłużony, merito, słusznie	mixtus zob. misceco	multiplex is kilkakrotny
meritum n. zasługa	moderator trix kierownik rządzca czyni	multitudo inis f. mnóstwo, tłum
merx cis f. towar	modestia ae skromność	multum wiele, multi ae e wiele, multo o wiele
metallum kruszec, metalla kopalnie	modicus szczupły, dice miernie	mulus muł
metus us bojaźń, obawa, strach	modo-modo raz drugi raz	mundus m. świat
mico, migoceę, lśnieć, blyszczę	modus i m. sposób, stan miara, tryb	munificus hojny, szczodry
migro I. wędruję, wynoszę się	moenia ium n. mury	munio IV obwarować, utwierdzić
miles itis żołnierz	molestia f. przykrość, stus przykry	munitio f. warownia
miliarium miłownik, kamień miłowy	mollis e miękki, ter kko, lities miękkość	munus eris n. dar, podarunek
militia ae f. wojskowość	monachus mnich	murem zob. mus
militaris wojskowy, res militaris wojskowość	moneo ui itum napominam veneo monitum przychodzę napomnieć	murex icis m. koncha purpurowa, purpura
mille tysiąc		murus m. mur
milvus kania	monitum n. napomnienie	musca f. mucha
mina ae f. groźba	mons tis m. góra	mus muris m. mysz
minime zob. paulum		musica muzyka
minime wcale nie		muto I. odmieniam, tabilis zmienny

N—ne.

ne—no.

no—ob.

N.

nam namque albowiem	nemus oris n. gaj	noster nasz
nanciscor nactus sum	Neptunus bożek	nostrum z nas
Narbo onis miasto onen-	daco, niewart	noto oznaczam
sis narboneński	nequaquam wcale nie,	notus znajomy
narro I. narratio opo-	bynajmniej	novus nowy
wiadanie	neque ani	nox ctis f. noc
nascor natus sum ro-	nequeo nie mogę, nie	noxius szkodliwy
dzę powstaje	potrafię	nubes is f. obłok chmura
natalis, w którym się	nequidquam nadaremno	nucleus m. jądro
rodził dies n. uro-	nescio ivi itum nie wiem	nudus goły, nagi, ogo-
dziny	neuter żaden z dwóch	łocony
nato I. plywam	neve neu ani nie, aby	nullus ius żaden
natu urodzeniem; n. mi-	nie	numerus m. liczba
nor młodszy, n. ma-	nidifico I. gnieźdźę się	num czy
lor starszy	ni jeżeli nie	nummus i m. pieniąż
nati dzieci	nidus i m. gniazdo	nunc teraz, nunc, nunc
natura przyrodzenie; ra-	niger gra grum czarny	raz drugi raz]
lis naturalny, przyro-	nihil nic, nihilominus	nunquam nigdy
dzony	nie mniej	nuntio I. donoszę, zwia-
nafragium rozbitcie o-	nimis zbytecznie; ni-	stuję
kretu	mius zbyteczny mium	nuptiae arum wesele
nauta m. żeglarz	zbytecznie	nusquam nigdzie
navalis e morski	ningit śnieg pada	nutrio ivi itum karmię
navigo I. żegluję, gatio	nisi gdyby nie, jak	żywię
f. żegluga	tylko, jeżeli nie	nux cis f. orzech
navis is f. okręt	nitor zasadzam się, siłę	
ne aby nie, ani conj.	się, usiłuję	
przy imper. przecze	nitor oris m. blask, po-	
nie wyraża się przez	łysek	
ne	niveus śnieżny, biały	
Neapolis is miasto	nix ivis f. śnieg	
nebula mgła	nobilis e szlachetny,	
nec ani, ani nie, nec	sławny, litas ctwo	
quidquam ani nic	nobilito uszlachetniam	
necessarius potrzebny,	noceo cui itum szkodzę	
rio koniecznie	nocte v. noctu w nocy	
neco I. zabijam, mor-	cturnus nocny	
duję	noctua f. sowa	
nefas co się niegodzi,	nolo niechęć	
niegodziwość	Nomades koczujące	
negligo exi ectum za-	nomen inis n. n. imię,	
niedbuję, gens nie-	nazwisko, mino I. na-	
dbały, ter niedbale	zywam	
nego I. zaprzeczam, od-	nodus i m. węzeł	
mawiam, mówię, że	non nie, nonne czy nie	
nie	nondum jeszcze nie	
negotium n. sprawa	non nisi tylko	
nemo (nullius) nemini	nonnullus niektórzy	
nikt	nonnunquam niekiedy	
nenpe to jest	nos zob. ego	
	nosco ovi otum znam	
	novi	
		ob, dla, przed praep.
		obduco xi ctum obciążam
		obedio IV. jestem posłuszny, słucham
		obeo ii itum obchodzę
		umeram, starzeję się
		oberro I. błąkam się
		objicio jeci ectum rzucić się przed kogo,
		narazić
		oblivio zapomnienie
		obliscor III. zapominam
		obnoxius podległy, poddany
		obruo ui utum przywalić, pogrążyć
		obscurus I. zaciemniam
		rus ciemny
		obsecro usilnie proszę
		blągam zaklinam
		observo zachowuję dostrzegam

o—offi.

ol—or.

or—pa.

obses idis zakładnik
 obsideo edi essum oble-
 gać
 obsidio onis f. obleże-
 nie
 obsoleo evi etum zara-
 stam
 obstinatus uporczywy
 obsto iti atum stoję
 przy czém, opieram
 się, przeszkadzam
 obsum jestem na zawa-
 dzie
 obtempero I. jestem po-
 słuszny, słucham
 obtestor zaklinam
 obtrectatio obmowa
 obtineo ui ntum otrzy-
 muję
 obumbro I. zacieniam
 obviam eo, mitto idę,
 posyłam naprzeciw
 occidens tis m. zachód
 occido cidi isum z dług
 i od caedo zabijam
 occido cidi asum zapa-
 dam, zachodzę, poledz
 od cado z krótkiem i
 Oceanus Ocean
 ocior ocissimus szybszy
 pędszy
 occulto I. ukrywam, tus
 ukryty
 occupo opanować
 occurro zabiegam, spo-
 tykam
 oculus i m. oko
 odi nienawidzę
 odiosus nienawistny
 odium n. nienawisć
 odor oris m. zapach
 offendo ndi nsum obra-
 żam, zrażam
 offero obtuli oblatum
 ofiaruję, nieść naprze-
 ciw, podać
 officina warsztat, ręko-
 dzielnia
 officio eci ectum zawa-
 dzam, przeszkadzam
 officium n. obowiązek,
 powinność
 officiosus usłużny

oleaster tri m. dzika
 oliwa
 oleum n. oliwa
 olim niegłyś
 olus eris n. jarzyna
 omitto isi issum opu-
 szczam
 omnino koniecznie
 omnis e wszystek omnia
 wszystko
 onus eris n. ciężar; o-
 nustus obciążony, ob-
 ładowany
 opacus ciemny
 opes bogactwa, potęga
 opera f. praca, usilność
 staranie operam dare
 starać się
 operio ui ertum przy-
 krywam
 operor pracuję
 operosus pracowity
 oppidum n. miasteczko
 opifex cis rzemieślnik,
 rękodzielnik, opifi-
 cium rzemiosło, ręko-
 dzieła
 opinio f. mniemanie
 opis gen. moc, siła po-
 moc, dostatek, boga-
 ctwo, potęga summa
 ope z całej siły
 oportet potrzeba
 oppono sui itum na-
 przeciw stawiam, od-
 powiadam
 oppositus przeciwnie
 opprimo essi essum u-
 jarzmić, przytłumić
 oppugno zdobywam
 optimas atis dobrze my-
 ślący, patriota
 opto I. życzę, pragnę
 optabilis pożądany
 opulens v. opulentus bo-
 gaty
 opus eris n. dzieło
 opus est potrzeba z Abl.
 ora f. brzeg, summa ora
 wierzch
 oraculum wyrocznia
 oratio onis f. mowa
 orator oris mówca

orbis is mokrą g.
 ordior zaczynam
 ordo inis m. rząd, po-
 rząddek, szyk, stan
 oriens tis m. wschód
 origo inis f. początek
 orior rtus sum wscho-
 dzę, powstaje
 ornamentum n. ozdoba
 ornatus ozdobny
 orno I. ozdobić
 oro proszę
 os oris n. usta pysk
 paszcza
 os ossis n. kość
 osculum pocałowanie
 ostendo di sum, ostento
 pokazuję
 ostentatio onis f. poka-
 zanie się, popis
 ostium ii n. drzwi, ab
 ostio u drzwi
 otium wczas, czas wolny
 ovile n. owczarnia
 ovis f. owca
 ovum n. jaje

P.

pabulor I. furażować
 pabulum n. pasza
 paciscor układam się na
 co
 pedagogus dozorca, nau-
 czyciel dzieci
 paene prawie, o mało
 pagus m. wieś
 palam jawnie
 Pallas adis bogini mą-
 drości
 palleo błednieję
 pallium ii n. płaszcz
 pallor oris m. błądosc
 palpebra f. powieka
 palus udis f. bagno
 paluster stris stre ba-
 gnisty
 pango pepigi pactum za-
 wieram (przymierze)
 Pan nis bożek leśny
 panis m. chleb
 papilio onis motyl
 par ris równy

pa—pa.

pa—pe.

pe—pe.

parco	peperci	parsum	pax	cis	f. pokój	perennis	ciągłe	trwały,																					
przepuszczam,	oszczędzam	parcus	oszczędny	pareo	ui	slucham,	je	perero	ii	itum	ging																		
posłuszny,	powolny	parens	tis	rodzic	paries	etis	m.	ściana	perfectus	doskonały	perfero	tui	latum	zno-															
pario	peperi	partum	zrodzić,	zjednać,	wydać,	zrzadzić,	nabyć	paro	I.	gotuję,	nabywam	parricida	m.	ojcobójca															
pars	tis	f.	część,	ex	omni	parte	ze	wszech	miar	zupełnie	parsimonia	oszczędność	particeps	pis	mający	u-													
dział	partim	częścią	parvulus	maleńki	parvus	minor	minim.	mały	pasco	pavi	pastum	pa-	sze,	jem	passim	tu	i	owdzie											
passus	us	krok	partus	us	plód	patefacio	odkrywam,	o-	twieram	pateo	stoję	otworem	pokazuje	się	paternus	ojczysty,	oj-	cowski											
patior	passus	sum	cier-	pię,	znoszę	patienter	cierpliwie	patria	f.	ojczyzna	patricius	patrycyusz,	szlachcic	w	Rzymie	patulus	rozłożysty	paucus	adj.	mało									
paulatim	zwolna	paulo	niece	Paulus	Paweł	paulum	minus	minime	mało	pauper	eris	ubogi	paupertas	ubóstwo	pepaveo	pavi	lękam	się	pavidus	lękliwy,	boja-	zliwy							
pavo	onis	paw	pecco	I.	grzeszę,	peccat-	tum	grzech,	wykr-	ozczenie	pecten	in	m.	grzebień	pectus	oris	n.	piers	pecunia	ae	f.	pieniądze							
pecus	oris	n.	pecus	udis	f.	bydło,	trzoda	pedisequus	lokaj	pellis	f.	skóra	pello	pepuli	pulsum	od-	pedzam,	oddalam,	wy-	pedzam	pelvis	f.	miednica						
pendeo	pependi	pensum	wiszę	penes	u,	w	czyjój	mocy	praep.	peninsula	f.	półwysep	penna	f.	pióro,	pierze	pensilis	e	wiszący	peperci	zob.	parco							
per	przez	praep.	z	Acc.	pera	f.	torba,	sakwy	peracerbus	bardzo	przy-	kry,	kwaśny	perago	egi	actum	doko-	nywam	peragro	przebywam,	zwiedzam	peramo	enus	bardzo,	na-	der	przyjemny		
percello	culi	culsum	uderzam	percipio	nabieram,	do-	staję,	otrzymuję	percolo	ui	ultum	prze-	pracować,	uprawić	perconto	v.	tor	pytam	wywiaduję	się,	sledzę	percrebesco	bui,	gru-	chnąć,	rozgłosić	się		
percutio	ussi	ussum	przeszyć,	ugodzić,	zbić,	uderzyć	perdo	didi	ditum	zgu-	bić,	stracić	peregrino	wędruję,	prze-	noszę	się,	grinatio	wę-	dówka,	grinus	obcy	peregro	za	granicę,	w	ob-	ce	kraje
perfidus	zdradziecki	perficio	eci	ectum	zro-	bić,	dokonać,	dokazać	perfringo	egi	actum	prze-	łamam	pergo	exi	ectum	dalej	ciągnąć,	nieprze-	sta-	wać	Pericles	perlustro	I.	zwiedzam,	przeglądam	permagnus	bardzo	wielki
permaneo	pozostaję	permoveo	movi	otum	pobudzić	permulti	adj.	bardzo	wielu	permuto	zamieniam	pernecessarius	bardzo	potrzebny	perniciēs	ei	f.	zguba,	kłeska,	cius	zgunny	niebezpieczny	perpetior	essus	sum	cierpieć,	znieść		
perpetuo	I.	dokonać	perpetuus	ciągły,	usta-	wiczny,	cznie	ciągłe	perquiro	sivi	situm	po-	szukuję,	dochodzę	perumpo	upi	uptum	przerwać,	przebić	się	przerznąć	się,	prze-	drzeć	się	Persa	ae	Pers	
persaepe	bardzo	często	perspicio	exi	ectum	zo-	baczyć,	poznać,	prze-	niknąć	perspicuitas	f.	jasność	perstringo	xi	etum,	rażę,	dotykam,	siek	persuadeo	przekonywam								

per—pla.	pla—por.	por—prae.
pertento probuję, ba- dam, doświadczam	neta, błakająca się gwiazda	porticus us f. przysio- nek
perterreo ui itum prze- straszam	plangor m. lament, za- łamywanie rąk	porto I noszę
pertereo należę	planities f. płaszczyna	portus us m. port
perutilis nader użyte- czny	planta f. roślina, po- deszwa u stopy	posco poposci żądam
pervenio eni ntum przy- być	planus równy, łatwy	possessio onis f. posia- dłość
pes pedis m. noga, sto- pa, pedites piechota	Plataeae arum miasto	possideo edi essum po- siadam
pestis f. zaraza	Plato onis filozof	possum mogę
pestifer zarazliwy, szko- dliwy	plebs bis f. pospółstwo	post po, za praep.
peto ii itum proszę, u- biegam się o co	plenus pełny	postea potem
petulantia f. swawola	plerumque częstokroć	posteri potomni
phalanx ngis f. szyk ści- śniony wojska, falan- ga zastęp	plerisque większa część	posteritas f. potomność
phasianus m. bażant	ploro I płaczę, ratus — płacz	posterus pośledni, na- stępny, postremus v
Philippi orum miasto	plumbum i n. ołów	postumus ostatni
philosophor filozofuję, rozumuję	plus pluris więcej, plu- res, plura, pluris fa- cere wyżej cenić	postmeridianus popołu- dniowy
Phoenix icis Phoenicznyk (naród)	Pluto onis bożek	postquam, posteaquam — gdy
pica f. sroka	pluvia ae f. deszcz	posterior, postremo na- ostatku
piger leniwy, gritia ni- stwo	poculum n. kubek	postulatio nazajutrz
pignus oris n. zastaw	poëma atis n. poemat	postulo I żądam
pingo nxi ictum ma- luje	poëna ae f. kara poenam — dare być ukaranym, — przypłacić	potens tis potężny, tia — potęga
pinguis tłusty	poenitet me żal mi	potestas f. moc potęga
pirata ae m. rozbójnik morski	poenitentia f. żal	potio f. picie
pirum n. gruszka, owoc	polite polerownie, gład- dko, ozdobnie	potior potitus sum o- panować, rerum naj- — wyższe panowanie
pirus f. grusza (drze- wo)	pollex icis m. palec wielki	potior potissimus prze- dniejszy, lepszy
piscator rybak	polliceor citus sum przy- rzekam, obiecuję ci- — tum przyrzeczenie	potius raczej, potissime — i potissimum szcze- — gólnie
piscis is m. ryba	pomarium sad	potio piję
pius pobożny, pietas f. — pobożność	pomum n. jabłko, po- — ma owoce	prae adv. przodem, — przed
pilus m. włos, sierć	pondo n. funt	prae dla praep. prae
pistrinum młyn	pondus eris n. ciężar, — mnóstwo	gaudio z radości
placabilitas f. łagodność — łaskawość	pone za w tyle praep. — z Acc.	praeacutus bardzo ostry
placeo ui itum podobam — się	pono osui situm kładę — castra pono: stawam — obozem, składam po- — święcam	praebeo ui itum daję, — podaję, udzielam
placidus spokojny	pons tis m. most	praecaveo strzedz się — czego, ustrzedz
placo błagam	porrigo rexi ctum po- — daję	praeceps itis lecący na — łeb na dół, przepa- — ściasty
plaga ae f. cios	porta f. brama	praeceptor oris nauczy- — ciel
plane zupełnie		praeceptum n. przepis
planeta tes ae m. pla-		

prae—prae.

prae—pro.

pro—pro.

- praecipio epi ptum za-
 lecić
 praecipuus osobliwy,
 znakomity, szczegól-
 ny pne osobliwie
 praeclarus przedudny,
 przesławny re prze-
 cudnie, wyborne
 praeco onis opowiadacz
 woźny
 praecurro poprzedzać
 wyprzedzam
 praeda f. zdobywcz, łup
 praedico i ogłaszam,
 głoszę, wielbię, sła-
 wię
 praedico xi ctum prze-
 powiadam
 praeditus obdarzony
 praedium folwark
 praedor atus sum ra-
 z buję, łupię
 praefero przenoszę
 praeficio eci ectum prze-
 kładam
 praegelius bardzo zi-
 mny
 praemium n. nagroda
 praemitto wysyłam na-
 przód
 praepono sui situm
 przelażyć
 praesens tis obecny, te-
 raźniejszy
 praesentia obecność, in
 pr. obecnie
 praesertim zwłaszcza
 praesentio nsi nsum
 przeczuwam
 praesepe is n. złób
 praeses idis przelożony
 praesidium załoga warta
 obrona
 praestans tis przedni,
 celujący, stantia za
 leta, pierwszeństwo
 praesto iti itum celuję
 jestem lepszy, odzna-
 czam się uiszczam,
 dotrzymuję off. prae-
 stare wypełnić obo-
 wiązek; stip. praestare
 dać zółd
- praestat lepiej jest
 praeter praep. z Acc.
 oprócz, obok nad
 praetereo ii itum omi-
 jam, przechodzę
 praeteritus przeszły
 praetermitto opuszczam
 Praetor oris sędzia
 rządca prowincyi,
 wódz rius praetory-
 ański
 praevalidus bardzo sil-
 ny
 prandeo di sum obia-
 duję
 pransus który obiado-
 wał
 pratum i n. łąka
 pravus zły, nieprawny
 precor I proszę, modłę
 się
 pretiosus kosztowny
 pretium n. cena, war-
 tość
 prex cis prośba, preces
 modły
 pridie dniem wprzód
 primus pierwszy, mum
 najprzód, prius pier-
 wój
 princeps pis przedniej-
 szy; książę król
 principatus pierwszeń-
 stwo, naczelnictwo
 principium początek
 pristinus dawny, pier-
 wotny
 prius pierwój
 privatus prywatny
 pro za, na, stósownie
 podług praep. z Abl.
 probatus zacny, poczei-
 wy parum probatus
 nie bardzo zacny
 probitas f. poczciwość,
 prawość
 probro I doświadczam,
 przekonywam, dowo-
 dzę, przyjmuję, poch-
 walam
 proboscis f. trąba
 probus cnotliwy, prawy
 be należyście dobrze
- procella f. burza
 proceres możni
 procreo zrodzić
 procul daleko, zdala
 procurro biegnę, płynę
 dalej
 procuro mam staranie,
 chodzę około czego
 prodeo występuję, pok-
 kazuję się, wychodzę
 prodigus rozrzutny
 produco xi ctum prze-
 dłużam
 proelior atus sum I
 walczę, bitwę sta-
 czam
 proelium n. potyczka,
 bitwa
 profectio onis f. wyjazd
 profecto zaiste, zapra-
 wdę
 profero wydaję, wydo-
 bywam, dostaję
 proficio eci ectum wskó-
 rać dokonać
 proficiscor ectus sum
 jadę, pochodzę; na-
 stępuję Sup. na um
 profligo I rozproszyć,
 pobić
 profundus głęboki
 progredior essus sum
 postępuje, uchodzę
 proinde jak gdyby
 projicio wyrzucić
 prolixus rozwekły
 promissum obietnica
 przyrzeczenie
 premonitorium przyła-
 dek
 promulgo I ogłaszam
 pronuntio l wymawiam
 ogłaszam
 propago I rozszerzam,
 rozkrzewiam
 prope ius xime blisko
 prawie
 propensus skłonny
 prophetae ae prorok
 propinquus blizki, kre-
 wny quitas blizkość,
 pokrewieństwo
 propono sui situm przed-

pro—pu.

stawić, przeznaczyć, zadać
 propositum n. przedsięwzięcie
 propter dla praep., propterea dla tego
 propugnaculum przedmurze
 prorsus zupełnie
 prosequor cutus sum ścigam, kontynuuję
 prosilio wyskoczyć
 prosterno strawi atum kłaść pomostem, powalić
 prosum przydać się, być użytecznym
 protero trivi tritum zerzeć
 protinus natychmiast
 protervus zuchwały, swawolny
 protraho xi etum wyciążam
 proverbium n. przysłowie
 provenio eni ntum udaję się, obradzam się
 providentia f. opatrność
 provideo idi isum przewiduję, zaradzam
 proximus najbliższy, proxime ostatnią razą od prope
 prudens tis roztropny ter roztropnie
 prudentia roztropność, juris pr. prawnictwo
 pruna f. śrón
 prunum n. śliwka
 psittacus m. papuga
 puber dorosły
 publicus publiczny
 pudor oris m. wstyd
 puer eri chłopiec, ella ae dziewczyna, panna; pueritia f. chłopięctwo, wiek dziecienny
 puerulus chłopyszek

pu—pua.

pugil szermierz na pięść
 pugio onis m. szylet
 pugna f. bitwa, potyczka
 pugno I walczę
 pulcher ra rum piękny
 pullus i m. młode np. kurczęta, kaczątoid.
 pulmo onis m. płuca
 pulvis eris m. proch
 pungo pupugi punctum kłuję
 Punicus karthagiński
 punio ivi itum karzę
 puppis is f. tył okrętu
 populus chłopyszek
 purgo czyszczę, oczyścić
 purus czysty
 putredo inis f. zgnielizna
 Pythagoreus Pythagorejski, Phytagorejczyk

❶

quadrupes edis czworo-
 nożny
 quadruplo cztery razy
 qualis jaki, qualiscunque jakikolwiek
 quaero sivi situm szukam pytam się
 quaeritur jest pytanie
 quaeso proszę
 quaestas us zarobek
 quaestio onis pytanie
 quam jak; quamdiu jak długo, dopóki
 quamquam, quamvis lubo, chociaż conj.
 quando kiedy, jak
 quandoque niekiedy
 quantum ile, o ile
 quanto o ile, quanto pereg jak bardzo, quantum jak wielki
 quantuscunque jakkolwiek wielki
 quasi jak gdyby
 quater czterykroć

pua—ra.

quatuor cztery
 que i, przyrostek
 quemadmodum jak
 queo mogę
 quercus cus dąb
 querela f. skarga, narzekanie
 queror estus sum żałę się, uzalam się
 querulus żaloszny, płaczliwy
 qui quae quod który a e
 quicumque którykolwiek
 quid co
 quidquid cokolwiek
 quidem wprawdzie
 quidam quaedam quodam pewien, niektóry
 quidnam coby
 quies etis f. odpoczynek
 quiesco evi etum spo-
 czywam
 quin aby nie, owszem
 raczej
 quisnam który, któż
 quo im, odpow. eo, do-
 kąd
 quo aby tym, quoad
 dopóki
 quod, że ponieważ
 quomodo jak
 quoniam ponieważ
 quondam niedys
 quoque także
 quotquot, quocunque
 ilekolwiek
 quot ile, quotannis co-
 rocznie
 quoteni po ile
 quotidie codziennie
 quoties ile razy
 quotiescunque ilekol-
 wiekrazy
 quum gdy conj.
 quum tum nietylko, lecz
 także

R.

radius m. promień

ra—re.

radix icis f. korzeń
 ramosus gałęzisty, roz-
 łożysty
 ramus m. gałąź
 rana f. żaba
 rapax cis drapieżny
 rapidus porywający,
 bystry, drapieżny
 rapina f. łupieżstwo
 rapio ui ptum pory-
 wam, łapię, chwy-
 tam, pass. jestem po-
 ciągany
 ratio onis f. wzgląd
 rozum, sposób
 ratiocinor I wnioskuję
 rozumuję
 rebello buntuje, bunt
 podnoszę
 recedo essi essum od-
 stąpić
 reconcilio I pojednać
 recens tis świeży, nowy
 recens świeżo
 recipio epi eptum od-
 zyskać, odebrać na-
 powrót
 recordor I przypominam
 sobie, rozpamięty-
 wam
 rectus prosty, prawy,
 dobry, cte dobrze
 recreo przyjąć do siebie,
 do życia
 recuso odmawiam
 redeo ii itum powra-
 cam
 redigo egi actum pod-
 bijam, zwrócić
 reddo redidi redditum
 oddaje, powracam,
 czynię
 reditus us powrót
 redoleo pachnę
 reduco xi ctum odpro-
 wadzić, odzyskać
 redundo I opływam
 redux cis z powrotem
 refercio si tum napeł-
 niam
 refero tuli latum odno-
 szę, zanoszę, odpie-

re—re.

ram, przytaczam wy-
 liczam
 refert zależy
 refertus napełniony
 reficio eci ectum po-
 krzepić, posilić
 refloresco zakwitam
 regalis e królewski
 regina królowa
 regio f. okolica
 regno I panuję
 regnum i n. królestwo
 rego exi ectum rządę,
 kieruję
 rejicio eci ectum od-
 rzucam
 religio onis f. religia
 religo I przywiązuję
 relinquo iqui ctum zo-
 stawiam opuszczam
 reliquiae arum f. reszta,
 ostatek
 reliquus pozostały, inny
 remaneo nsi nsum po-
 zostaje
 remedium n. lekarstwo
 remeo I powracam
 remitto si ssum odpu-
 szczam, odsyłam
 removeo ovi otum od-
 dalam tus oddalony
 remus m. wiosło
 reor ratus sum mnie-
 mam
 repello puli pulsum od-
 pędzam, odpieram
 repente nagle
 reperio peri pertum
 znajduję
 repeto znouu się doma-
 gam, powrócić
 repleo evi etum napeł-
 niam
 reporto I odnoszę
 reprehendo ndi nsum
 ganię
 repudio odrzucam, po-
 gardzam
 repugno walczyć, prze-
 ciwić się
 requiro sivi itum szu-
 kam, poszukuję

re—riv.

res rei rzecz respublica
 rzeczpospolita
 resaluto I odkłonić się
 resartio rsi rtum na-
 prawiam
 rescindo burzę
 rescribo odpisuję
 reseco obciąć
 residio edi essum usieść
 resilio odskakuje, odbi-
 jam się
 resono I rozlegam się
 brzmie
 resonus odbijający się
 rozgłośny
 respicio exi ectum ogła-
 dam się
 respiro oddycham
 respondeo di sum od-
 powiadam, się odpo-
 wiedź
 respuo ui utum odplu-
 nać, odrzucić, ode-
 pchnąć
 restituo przywracam
 rete is n. sieć
 retineo ui ntum zatrzy-
 muję, zachowuję
 retraho xi ctum wcią-
 gam na powrót
 retrorsum w tył nazad
 retulerunt od refero
 reus obzałowany, wino-
 wajca
 reuerto ti sum, revertor
 sum sum powracam
 reversus który powrócił
 revereor szanuję
 revoco I odwołuję, przy-
 wodzę
 revolo odlatuję
 rex regis król
 Rhenus rzeka
 rhinoceros otis m. no-
 sorożec
 rideo śmieję się or, je-
 stem wyśmiewany
 rigeo ui drętwieję, tę-
 żeję, krzepnę
 ripa ae f. brzeg rzeki
 risus us śmiech
 rivus m. strumyk

rix—sal.

rixor sprzeczam, klóczę się
 robur roboris siła, gatunek twardy dębu
 robustus silny
 rodo si sum gryzę, ogryzam
 rogo I pytam się, proszę
 Roma ae f. Rzym, anusz rzymski
 ros roris m. rosa
 rosa ae f. róża
 rostrum n. dziób
 rota ae f. koło
 rotundus okrągły
 rubeo czerwienię się
 ruber ra rum czerwony
 rubicundus czerwony
 rudio ryczę
 rudis e gruby, nieokrzesany
 rugosus marszczkowany
 ruina ae f. upadek, zniszczenie
 rumpo upi uptum łamię, zrywam
 ruo wpadam lecę
 rupes is f. skała
 rursus znówu
 rusticus wiejski, wieśniak, chłop, rustica wieśniaczka, res rustica gospodarstwo
 rus ruris n. wieś
 rutilus czerwony, szary

S.

Sacharum n. cukier
 sacer cra crum święty poświęcony
 sacrum świętość, ofiara
 sacerdos otis kapłan
 saeculum n. wiek
 saccus miech
 saepe często
 saevus srogi
 sagino I tuczę, natus ony
 sagitta strzała

sal—sc.

sal lis m. sól sales do-wcipna mowa
 Salamis inis wyspa
 salto skaczę, tańczę
 saluber bris bre zdrowy
 salutaris e zbawienny
 salus utis f. zbawienie, ocalenie, dobro
 saluto I pozdrawiam, tatio pozdrowienie, tator pozdrawiacz, witacz
 salve bądź pozdrowion
 salvus ocalony, zbawiony
 Samnis itis Samniczyk
 sancio nxi ctum uchwalam, stwierdzam, uświęcam
 sane zaiste
 sanguis nis m. krew
 sanitas atis f. zdrowie
 sano I lecę, uzdrawiam
 sapiens tis mądry, mędrzec
 sapidus smaczny
 sapientia f. mądrość
 sapio ivi v. ui smakuję
 mam rozum, być rozumnym
 sapor oris m. smak
 sarcina tłumok, sarcinula tłumoczek, graty
 sarcio sarsi sartum łatam, naprawiam
 Sardes ium miasto
 satelles itis trabant, straż przyboczna, drab
 sat satis dosyć; satius est lepiej jest
 satisfacio zadosyć uczynić, zadowolnić
 satur ra rum syty
 saxum n. skała, kamień
 glaz
 scelus eris n. zbrodnia
 scelestus zbrodniczy
 schola f. szkoła
 scientia f. wiadomość, znajomość

sc—sep.

scio ivi itum wiem
 scisco scivi scitum sciscito I wywiaduję, wypytywać się, ustanawiam
 sciurus i m. wiewiórka
 scriptor oris pisarz
 scriptum n. pismo
 secundum podług nad
 secundus pomyslny
 securis f. siekiera
 sed lecz
 sedecim szesnaście
 sedes is f. siedlisko
 seditio f. bunt, rokosz
 sedo I uśmierzam
 sedulus pilny, skrzętny
 lo pilnie
 seges etis f. zasiew, zboże
 segnities opieszałość
 sella f. krzesło
 semel raz
 semen inis n. nasienie
 semianimus na pół umarły, bez duszy
 semino zasiewam
 semissis is m. połowa
 assu pieniądz miedziany
 semper zawsze
 sempiternus wieczny
 Senatus us Senat, atorius natorski
 senectus utis f. starość
 senex senis starzec
 senesco ui starzeję się
 senilis stary, podeszły
 senium starość
 sensim nieznacznie
 sententia f. zdanie, wyrok, ex sententia animi podług życzenia
 sentio nsi nsum czuję
 sepelio grzebię, chowam
 sepes is f. płot, parkan
 sepio psi ptum grodzę, otaczam
 septentrio północ, septentrionalis północny
 sepulchrum n. grób

sep—sin.

sepultura pogrzeb
sequor cutus sum idę
za kim, następuję
serenus pogodny, serenitas pogoda
sermo onis m. mowa
serus późny, sero późno
servio służę
servitus utis f. niewola
servo strzegę, zachowuję, ocalam
servus niewolnik, sługa
seu albo
severus surowy, powa-
żny, itas powaga
sexies sześć razy
si jeżeli, sin minus je-
żeli zaś nie
sibi zob. sui sibimet
sic tak
siccus I suszę
siccus suchy
sicut jak
sidus eris n. gwiazda
signo, significo I zna-
czę
signum n. znak
silentium milczenie
sileo ui mileczę
silva ae f. las
silvester tris tre leśny
simia v. simius f. małpa
similis e podobny, liter
podobnie
similitudo inis f. podo-
bieństwo
simplex icis pojedynczy
prosty
simul razem, simulac
skoro tylko
simulacrum n. posąg
simulo I zmyślam, uda-
ję, latus, słony
sin jeżeli zaś
sine bez praep. z Abl.
sincerus szczery
singulus pojedynczy,
szczególny
singuli po jednemu
sinister ra rum lewy
sino sivi situm pozwa-
lam
sinus us łono, zanadrze

si—spe.

sitio pragnę
sitis is f. pragnienie
situs us m. położenie
situs adj. położony
sive czyli
socius towarzysz zwi-
zkowy, sprzymierze-
niec, etas atis f. to-
warzystwo, spółność
Socrates filozof
sol solis m. słońce
solatium n. pociecha,
pocieszenie
soleo solitus sum zwy-
kłem
solers skrzętny, obro-
tny
solertia f. skrzętność
solitudo pustynia
solum ii n. stolica
solor atus sum I pocie-
szam
solum i n. grunt zie-
mia
solus ius sam jeden;
solum tylko
solvo solui solutum roz-
wiązuję, płacę
sommus i n. sen
sono brzmie, odbijam
się
sonus m. dźwięk, głos
brzmienie
sopor oris m. sen, zmo-
rzenie
sordes ium pl. brud,
plugastwo, nিকেze-
mność
sordidus brzydki
sors tis f. los
sortior dostaję od losu
w podziale
sospes itis zachowany,
nie uszkodzony
spargo si sum rozsy-
puję, rozrzucam, roz-
siewam
spatium n. przestrzeń
miejsce, przeciąg
species ei f. postać, po-
zór, speciosus oka-
zały
spectaculum widowisko

spe—stu.

specto I patrzę, przy-
patruję się, zmie-
rzam, dążę, jestem
położony
spectabilis dostojny
speculum I zwierciadło
speculor I przypatruję
się
specus us m. jaskinia
spelunca f. jaskinia
spero I spodziewam się
sperno sprevi spretum
pogardzam
spes spei f. nadzieja
spica f. kłos
spiro I wieję, oddycham
spiritus us dech, oddech
duch technienie
splen enis m. śledziona
splendeo ui błyszczę,
jaśnieję
splendor oris m. świe-
tność blask
spolio łupię
spondeo spondi spon-
sum ręczę
spongia f. gębka
sponte sua z własnej
woli, dobrowolnie,
sam
stabilis stały, mocny
stabulum stajnia, obora
stadium n. staje, zawód
statim zaraz, natych-
miast
statua posąg
stella f. gwiazda
stipendium n. żołd
sto steti statum stoję
stolidus głupi
stomachus m. żołądek
strages porażka, po-
grom
strenuus dziarski, zwa-
wy
streptus us szelest
strepo ui itum szeleścić
huczeć
struthio onis m. struś
studeo ui usiłuję, sta-
ram się, przykładam
się do czego z Dat.
studium n. pilność, gor-

stu—sup.

su—ta.

ta—te.

liwość, usilność przy-
kładanie się, ubiega-
nie się, zatrudnienie,
ujęcie się, literatura
studia nauki
stultus głupi, stultitia
głupstwo, szaleństwo
suadeo radzę
sub pod praep. z Acc.
i Abl.
subduco xi etum usu-
nać, zniknąć
subeo podejść, ponieść
podledz, aquam sub
ire dać nurka
subito nagle
sublatus zob. tollo
subigo egi actum pod-
bijam
sublimis górny, in sub-
lime w górę
submissus uniżony
submergo rsi rsum za-
topić
subsilio podskoczyć
subsequor cutus sum
następuję
substernostravistratum
podścielam
subter pod praep.
subterraneus podzie-
mny
succumbo cubui itum
uledź
succurro przybywam na
pomoc
sudor oris m. pot
Suffes etis, najwyższy
urzędnik, sędzia w
Karth.
superemineo wystaję
suscipio epi eptum po-
dejmuje, ponoszę
sui sibi se siebie
suillus świński, wie-
przowy
sum jestem
summa f. summa od
superus
sumo sumpsi sumptum
biore, wziąć
sunt, est mihi mam
supellex ctillis f. sprzęt

super nad praep.
superbia duma
superbio pysznię się
superbus pyszny
supero I przewyższam
zwyciężam, pokony-
wam, przejść
superstes itis pozostały
po śmierci
supersum pozostaje
superus wysoki, mare
Superum morze Adry-
atyckie
supervacuus zbyteczny
suppeto starczę, służę
supplex cis pokornie
proszący, błagający
supplicium czolobitność
modły, kara śmierci
supplicio I modłę się,
błagam
supra nad z Acc. praep.
supremus najwyższy,
ostatni zwierzchni od
superus
surdus głuchy
surgo rexi rectum
wstaję
sursum w górę, do góry
sus suis c. świnia
suscipio epi eptum po-
dejmuje, przedsię-
biore
suspendo zawieszam
suscipio f. podejrzenie
suspectus podejrzany
sustento utrzymuję
sustineo ui tum trzy-
mam, utrzymuję, dźwi-
gam
sustulit zob. tollo
sutor oris szewc
suus swój
symbolum n. znak, go-
dło
Syracusae arum miasto

T.

tabernaculum n. namiot

tabula ae f. tablica dem.
tabella tabliczka
taceo ui itum m. mil-
czę
tacitus milczący te mil-
czkiem
talis taki
talpa ae f. kret
tamen jednak
tam tak, tamdiu tak
długo
tandem nakoniec, nare-
szcie; dla Boga
tango tetigi tactum do-
tykam; tangitur jest
tknięty
tanquam jak gdyby
tantum tylko
tantus taki, tak wielki
tanto o tyle
tardus leniwy, powolny
opieszaly, tarde pó-
żno ditas powolność
ociężałość
Tarquini orum miasto
taurus byk
tectum i n. dach
tego xi etum pokrywam
tellus uris f. ziemia
telum n. pocisk
temere nierozważnie, na
oslep
temeritas atis f. zuch-
walstwo
tempero I miarkuję
tempe wesola, przyje-
mna okolica
tempestas f. burza
templum n. świątynia
tempus oris n. czas;
pora skronie
tenax cis mocny, stały
tendo totendi sum na-
pinam, wyciągam,
daję
tenebrae arum ciemność
teneo ui ntum dzierzę
zatrzymuję, trzymam
zajmuję, desid. tenet
bierze, mnie tęskno-
ta do
tener ra rum delikatny

te—tr.

tento kuszę się, probu-
ję, doświadczam
tenuis e cienki, szczu-
pły
tenuis aż po, do
termino ograniczam
terni po trzech
terra f. ziemia kraj
terreo ui itum, errito I
straszę, pass. złąknąć
się
terrester ris re ziemski
lądowy
terribilis e straszliwy
terror oris m. strach,
postrach
testis świadek
ter trzy razy, tertio
trzeci raz
Thebae arum miasto
thorax cis m. pancierz
napiersnik
thronus tron
Tiberis is m. rzeka
Acc. im
tibia f. trąba, flet
tignum belka
tilia f. lipa
timeo ui boję się
timidus bojaźliwy
tintinabulum dzwonek
brząkadło
titubo potknąć się
tolero znoszę
tollo sustuli sublatum
podnoszę, wznoszę,
znoszę, odejmuję, za-
bieram
tonitru n. grzmot
tono grzmieć
tormentum męczarnia,
tortura
torques is f. łańcuch
torqueo rsi rtum kręczę
tócę, obracam, drę-
czę
torrens ntis m. potok
tortus kręty udręczony
męczony
tot tyle, totidem tyleż
toties tyle razy
totus ius cały
trabs abis f. belka

tr—tu.

tracto traktuję, trudnię
się czem
trado didi ditum wy-
daje, oddaje, podaje
tragicus tragiczny
tragoedia tragedia
traho xi ctum ciągnę,
przeciągam, hor uno-
szę się, powoduję się
trajicio jeci ectum prze-
prawiam
tranquillus spokojny
traduco xi ctum prze-
prowadzam
trans za, z tamtęj stro-
ny praep. z Acc.
stranseo przechodzę
transfero przenoszę, part
translatum
transigo egiactum prze-
pędzam
transsilio przeskakuję
transvolo przelatuję
tres tria trzy
tribunal miejsce pod-
wyższone
Tribunus trybun
tribus us oddział ludu
tribuo ui utum udzielam
daję przypisuję
tridens ntis trójzęb
triduum trzydni
triginta trzydzieści
trini po trzy
triplex icis potrójny
tripus odis trójnóg
tristis e smutny
triticeus pszeniczny
triumphator odprawia-
jący tryumf, wjazd
publiczny
Troezen enis wyspa
trucido I zabijam, zbić
truncus pniak
tu ty, pron
tuba f. trąba
tueor itus sum strzegę
bronię
tulerunt, od fero
tum dalej, tedy, wtedy
tumeo ui nabrzmiewam
wzdynam się

tu—ur.

tunc wtenczas, wtedy
turba f. gmin, ciżba
turbidus burzliwy mę-
tny
turpis e szpetny
turpitudo f. szpetność,
szkarada
turris is f. wieża
turtur m. synogarlica
tussis f. kaszel
tuto bezpiecznie
tutus bezpieczny
tuus twój
tyrannis idis f. tyrań-
stwo

U.

uber eris żyzny, obfity
ubi gdzie
ubique wszędzie
ulciscor ltu sum mszczę
się
ulcus eris n. wrzód
ullus ius którykolwiek
ulterior ultimus z tam-
tęj strony, dalszy, o-
statni
ultra wyżej, nad, za
praep. z Acc.
ultra z własnej woli,
dobrowolnie, sam
ululo I wyje
umbra f. cień
una razem
unda ae f. woda
unde zkąd
undique zewsząd
unguis is m. szpona,
pazur
ungula kopyto, szpona
unicus jedyńy
unio onis m. perła
universus cały, wszy-
stek
unquam kiedykolwiek
unus ius jeden
unusquisque każdy
Uranus bożek, planeta
urbanus miejski
urbs bis f. miasto
urna naczynie, gąsiorek

ur—ve.

ursus niedźwiedź
 usque aż do
 usus us użycie, użytek
 ut aby, że, jak
 uti jak
 uter tris który z dwóch
 uterque jeden i drugi
 obydwaj
 utilis e użyteczny, tas f.
 użyteczność, użytek
 utinam oby! z conjunct.
 utor usus sum używam
 utrinque z obu stron
 utrum czy
 uxor oris żona
 uva ae f. jagoda, wino-
 grono

V.

vacuus próżny
 vagio kwile, placzę
 valde bardzo
 valeo ui znaczę, jestem
 zdrów, walet auctori-
 tas utrzymuje się
 zdanie
 valetudo inis f. zdrowie
 validus silny, mocny
 vallis is f. dolina
 valvae pl. podwoje
 vapor oris n. wyziew
 vapulo jestem bity
 varius różny, zmienny
 niestały
 vas adis m. zakładnik,
 ręczyciel
 vas sis n. naczynie
 vasto I pustoszę
 vastus obszerny, rozle-
 gly, opustoszały, pu-
 sty
 vates is wieszcz, poeta
 vaticinator atus sum pro-
 rokuję, wydaję wie-
 szczbę
 vehementer gwałtownie
 bardzo
 veho xi ctum wożę
 vel albo, lub, nawet
 velox cis szybki prędki
 velut jak gdyby, jako;
 veluti jako to

ve—vl.

velum żagiel
 venator oris myśliwy
 venditor oris sprzedający
 vendo didi ditum prze-
 daję
 venenatus zatruty, jado-
 wity
 venenum n. trucizna
 venerer cześć, czolobi-
 tność oddaję
 venio eni entum, ven-
 tito przychodzę
 venor I poluję
 venter tris m. brzuch,
 żołądek
 ventus i m. wiatr
 Venus eris bogini
 venustas atis wdzięki,
 powab
 ver ris n. wiosna
 verax cis prawdomowny
 verber ris n. uderzenie
 batog, chłosta, bicie
 verbero I uderzam, biję
 verbum n. słowo
 verecundia f. wstyd,
 srom, cundor wsty-
 dzę, sromam się
 vergo obracam się
 veritas atis f. prawda
 vermis m. robak
 vernus wiosenny
 vero zaś
 versicolor różnofarbny
 verso obracam
 versor I przebywam
 staje
 versus ku praep.
 versus us m. wiersz
 verto ti sum obracam
 tergum v. tył podaję
 vertex icis n. wierzcho-
 lek
 veram lecz
 vescor żywię się
 vesica f. pęcherz
 vesper eris m. wieczór
 re wieczorem
 vesperascit zmierzcha
 się
 vespertilio onis m. nie-
 toperz
 vespertinus wieczorny

Ve—vi.

Vesta bogini
 vestigium ślad
 vestis is f. suknia
 vestio okrywam
 veto zakazuję
 vetus eris stary, staro-
 żytny
 vetustus stary, vetustas
 starożytność
 vexo I trapię, dręcę
 via f. droga
 viator oris podróżny
 vicis kolój, los
 vicissitudo inis f. zmiana
 victor crix zwycięzca
 życielka, zwycięzki
 victoria f. zwycięstwo
 victus us m. pożywie-
 nie, utrzymanie
 vicus m. wieś
 video vidi visum widzę
 deor zdaję się
 videlicet to jest zaiste
 vidua wdowa
 vigeo ui jestem rzeź-
 wym, żyję
 vigil czujny
 vigilo czuwać, ans
 czujny
 vigilantia f. czujność
 vilis e podły
 villa f. wieś
 vincio nxi netum wiązę
 ire
 vinco vici victum zwy-
 cięzam, pokonywam,
 przewyższam
 vinculum i n. węzeł,
 więzy, kajdany
 vindex icis obrońca,
 mściciel
 vindico przypisuję sobie
 roszczyć sobie prawo,
 przywłaszczam sobie
 vinea f. winnica
 viola f. fiołek
 violo I naruszam
 vir i mąż, viritim mąż
 w męża
 vireo ui zielenię się
 virga f. różga, pręt,
 spicrut, gula pręt
 virilis e męzki

Vi—vi.

Virgilius poeta
virtus utis cnota
vis f. siła działanie
viscus eris n.
viscera wnętrzości
vis zob. volo
viso si sum odwiedzam
widzieć
vita f. życie
vitium n. występpek,
wada
vitis f. winna macica
vito I uniknąć
vitrum n. szkło
vitupero I ganię

vi—vo.

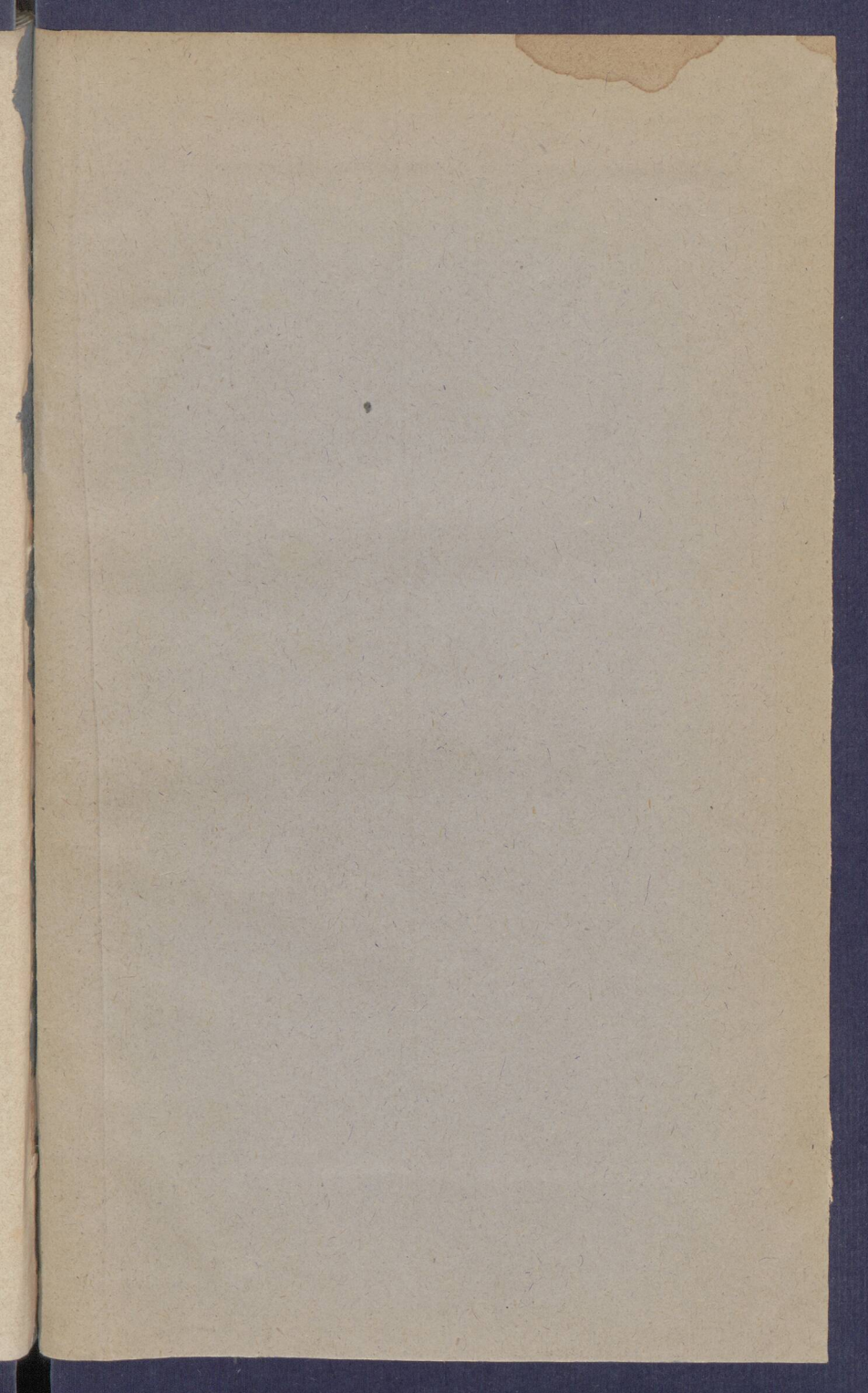
vivo xi ctum żyję
vivus żywy
vix ledwo
voco I nazywam
volo chcę
volo I lecę
Volsci orum naród we
Włoszech
volucer cris cre lotny
gen. plur. um i ium
voluntarius dobrowolny
voluntas atis f. wola
voluptas tis f. rozkosz
volvo vi utum obracam

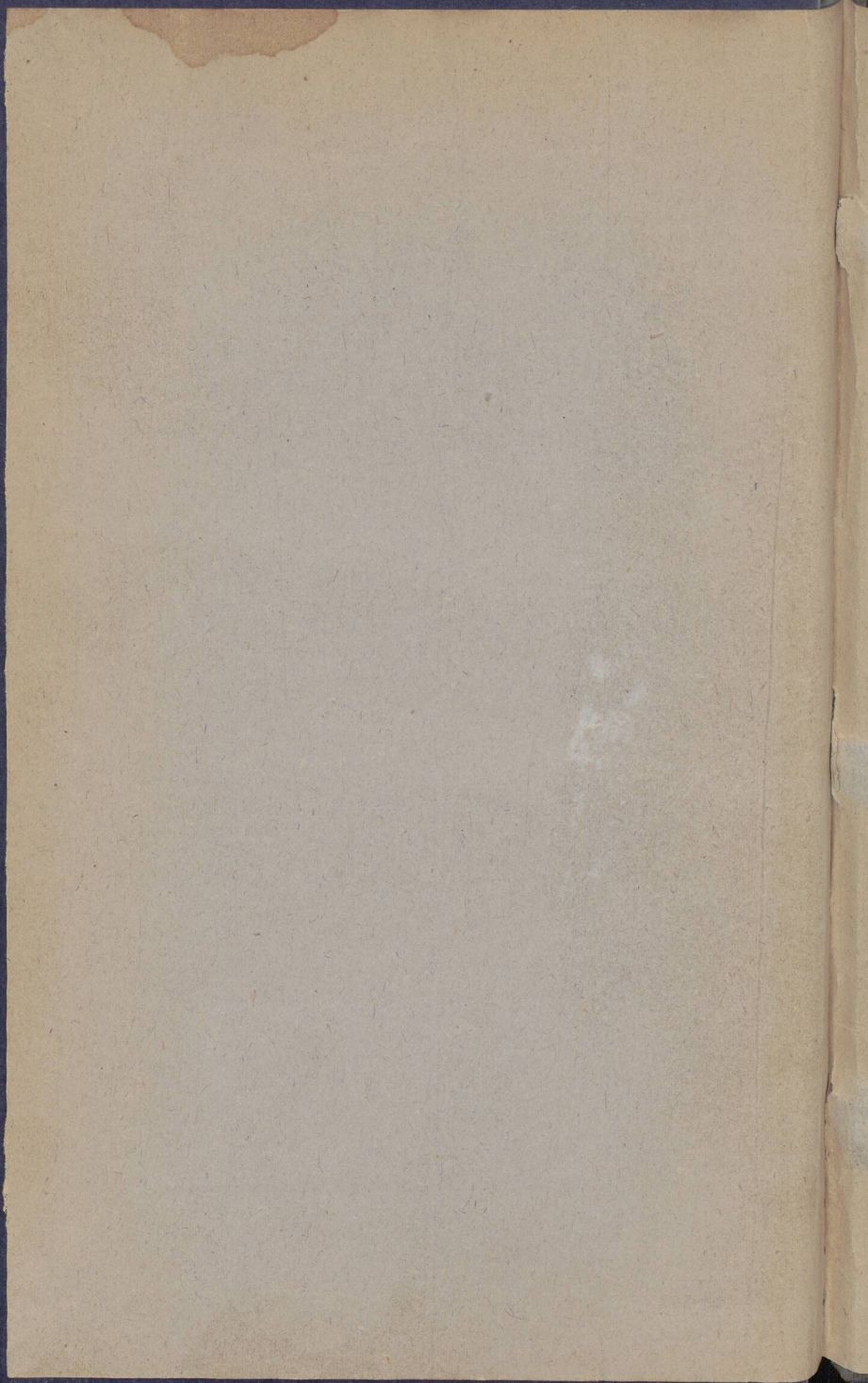
vo—vu.

toczę, tarzam, kręcę
się
vomis eris m. iemiesz
voveo ovi otum ślubuję
vox cis f. głos
vulgaris e pospolity
vulgo zwykle adv.
vulgus i n. pospólstwo
tłum, gmin
valnus eris n. rana
vulnero I ranię
vulpes is f. lis
vulpinus lisi
vultur uris m. sęp
vultus us m. twarz

KONIEC.

BOOKKEEPER 2008

BG0484811

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
UNIWERSYTETU A.M. w POZNANIU

420544